

dr. Sipos László

*Az iskolai alapítványok
jogi és interdiszciplináris nézőpontból*

dr. Sipos László
AZ ISKOLAI ALAPÍTVÁNYOK
jogi és interdiszciplináris nézőpontból

dr. Sipos László

AZ ISKOLAI ALAPÍTVÁNYOK

jogi és interdiszciplináris nézőpontból

Egyetemi kari jegyzet

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press

2024

DEBRECENI EGYETEM EGÉSZSÉGÜGYI KAR NYÍREGYHÁZA

AZ ISKOLAI ALAPÍTVÁNYOK
jogi és interdiszciplináris nézőpontból

© dr. Sipos László, 2024

A szerző dr. Sipos László PhD docens,
a Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottságának tagja

Borítóterv: Sipos László

Lektorálta:

Dr. Habil Fábián Gergely főiskolai tanár

Dr. Gál Attila ügyvéd, szakjogász

ISBN 978-963-615-127-0

ISBN 978-963-615-128-7 (pdf)

© Debreceni Egyetemi Kiadó Debrecen University Press,
beleértve az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát is

dupress.unideb.hu

Kiadta a Debreceni Egyetemi Kiadó Debrecen University Press

Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi

Nyomdai előkészítés: M. Szabó Monika

Készült a Debreceni Egyetemi Kiadó nyomdájában, 2024-ben

Tartalom

Bevezető gondolatok.....	7
I. AZ ALAPFOGALMAKRÓL	13
I.1. Az alapítvány.....	13
I.2. Az iskola.....	13
I.3. Az iskolai alapítvány.....	14
I.4. Az alapítványi iskola.....	14
I.5. Az oktatás.....	14
II. A CIVIL SZFÉRA KIALAKULÁSA	16
II.1. Civil társadalom, civil szervezetek – a fogalmak erdejében	17
II.2. A civil szféra Magyarországon.....	22
II.3. Az alapítványok és az egyesületek jogtörténete – dióhéjban.....	25
II.4. A civil Magyarország és az Európai Unió	27
II.5. Az egyesületek és az alapítványok megalakulásának vizsgálata	32
III. AZ ALAPÍTVÁNY	36
III.1. Az alapítvány mint sajátos jogintézmény.....	36
III.2. Az alapítvány fogalmi elemei	39
III.3. Az alapító okirat.....	42
III.4. Az alapítványok nyilvántartásba vétele.....	43
III.5. Az alapító jogai és kötelességei.....	44
III.6. Az alapítványok működésének törvényességi kérdései	46
III.7. Az alapítványok törvényességi felügyelete	48
III.8. Az ügyész civil szervezetekkel kapcsolatos jogköre	51
III.9. Az ügyész civil szervezetekkel kapcsolatos jogai – napjainkban.....	53
IV. A KÖZALAPÍTVÁNYOK ÉS A KÖZHASZNÚ SZERVEZETEK.....	54
IV.1. A közalapítvány mint sajátos alapítvány	54
IV.2. A közalapítványok létrejötte	57
IV.3. A közalapítványok új szabályozása	61
IV.4. A közhasznú szervezetek.....	64
IV.5. A közhasznú és a kiemelkedően közhasznú jogállás – mint egykorvult kategoróriák.....	65
IV.6. A közhasznú jogállás megszerzése.....	66
IV.7. A közhasznúság mai szabályozása	66

V. AZ ISKOLAI ALAPÍTVÁNYOK VIZSGÁLATA.	67
V.1. Iskola és alapítvány	67
V.2. Alapítványok Szabolcs-Szatmár-Beregben.	69
V.3. Iskolai alapítványok és közalapítványok Szabolcs-Szatmár-Beregben.	72
V.4. A kutatás helyszíne	75
VI. AZ ISKOLAI ALAPÍTVÁNYOK VIZSGÁLATÁNAK EREDMÉNYEI	77
VI.1. Az alapítás és az alapítók elemzése	78
VI.2. Az alapító okiratok elemzése	81
VI.3. Az iskolai alapítványok neve és székhelye	83
VI.4. Az alapítványi célok elemzése	84
VI.5. Az iskolai alapítványok induló és vizsgálatkori vagyonának kutatása	89
VI.6. Az iskolai alapítványok kezelő szerve	91
VI.7. Az iskolai alapítványok tényleges tevékenységének kutatása.	92
VII. A KUTATÁS ÖSSZEGZÉSE	94
VII.1. Az alapítványok és a jog útvesztői	94
VII.2. A kutatás konklúziója	94
VIII. A CIVIL SZFÉRÁT ÉRINTŐ LEGÚJABB VÁLTOZÁSOK	98
VIII.1. A civil szervezetek jogi szabályozásának tendenciái	98
VIII.2. A civil szféra napjainkban	102
Utószó	106
JOGSZABÁLYGYŰJTEMÉNY	107
• A Polgári Törvénykönyv (3. könyvének XXII-XXVII. címe)	107
• A 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról	113
• A 2011. évi CLXXXI. törvény a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról	140
IRODALOMJEGYZÉK.	167
Felhasznált jogszabályok	167
Felhasznált bírósági határozatok	169
Felhasznált jogegységi döntések	170
Felhasznált irodalom.	171
A szerző civil szférával kapcsolatos publikációi	178
További információk.	182

Bevezető gondolatok

Immáron egy jó emberöltő telt el azóta, hogy a Ptk. 1987-es módosításával bekerült néhány alapítványi szabály az akkor hatályos kódexbe, ezáltal – négy évtizedes „száműzetés” után az alapítvány intézménye újra része lett a magyar jogrendszernek.¹

A civil szféra jelentőségét felismerve számos kutatás és elemzés indult, részben az MTA, részben az egyetemek és kutatóintézetek keretein belül.² (Ezekre több helyütt mi is hivatkozunk.)

Ez a kari jegyzet az iskolai alapítványok témakörében folytatott kutatásaink kapcsán született azzal a céllal, hogy átfogóan elemezze a magyar alapítványi jog kialakulását és fejlődését, no és az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépését követően ezen civil szervezeteket érintően bekövetkezett törvényi változásokat, továbbá interdiszciplináris módszerekkel mutassa be az iskolai alapítványok megalakulását, azok céljait és konkrét tevékenységüket.³

Magyarországon ma közel huszonnégyezer alapítvány – ezen belül három-négyezer iskolai alapítvány – működik. Ennek ellenére az alapítványok jelentőségét - sajnálatos módon - mégsem értékelik megfelelő súllyal. A magánszemélyek, jogi személyek (és egykoron a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok⁴ által, tartós és közérdekű célra⁵ biztosított induló vagyonnal alapított alapítványok - és az

---

¹ Azt a néhány paragrafust azonban maga a bírói gyakorlat töltötte meg valós jogi tartalommal, megteremtve ezzel a magyar jogrendszer egyetlen precedensjogát.

² A civil szférát érintően a Debreceni Egyetem keretein belül is több kötet, kari jegyzet látott napvilágot. A szerző tollából például: A társadalmi szervezetek joga (2006), Az alapítványok joga (2008), A közhasznú szervezetek joga (2013), Az egyesületek joga (2015), Mi lett veled közalapítvány? - Tanulmányok a közalapítvány intézményéről (2016), Adalékok a civil szervezetek legújabb szabályozásához (2017).

³ Már itt is megjegyzem, hogy a könyv empirikus részében bemutatott kutatásaink a Debreceni Egyetem Interdiszciplináris Társadalom- és Bölcsészettudományi Doktori Iskola Neveléstudományi Programjának keretében kezdődtek, s a könyv megírásakor is felhasználtam a 2008-ban - summa cum laude eredménnyel - megvédett PhD-disszertációm egyes fejezeteit. Természetesen az azóta bekövetkezett változásokat rendre beépítve, a jogalkotási folyamatokat a mai napig végig kísérve.

⁴ Korábban a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok a betéti társaságok és a közkereseti társaságok is létrehozhattak alapítványokat. 2014. március 15. után ezek is jogi személyek lettek, következésképpen azóta alapítványt már csak magánszemélyek és jogi személyek hozhatnak létre.

⁵ Az alapítványok legális definíciója, a Polgári Törvénykönyv (Ptk.) 74/A. § (1) bekezdése alapján. Az új Ptk. szerint azonban már - a korábbi szabályozással ellentétben - alapítvány nem csak tartós közérdekű célra, hanem - két alapvető kivétellel - lényegében bármely célra, tehát magáncélra is létesíthető. Az egyik

országgyűlés, a kormány és a helyi önkormányzatok által közfeladat ellátására létrehozott közalapítványok⁶ - az élet szinte minden területén jelen vannak. Van köztük helyi és országos jelentőségű. Van amelyik néhány tízezer forinttal és van amelyik sokmilliárdos vagyonnal rendelkezik. Ezerszámra működnek kulturális, oktatási és tudományos, egészségügyi és szociális indíttatású, műemlék- és környezetvédő alapítványok. Ezek az alapítványok elismerten közérdekű céljaik megvalósítása érdekében szervezni, mozgósítani képesek szűkebb-tágabb civil környezetüket, összegyűjtik a nemes célra szánt, ám külön-külön hatékonyan fel nem használható adományokat, s meg-megújuló vagyonukkal társadalmilag különösen fontos célokat finanszíroznak.

Az alapítványokra vonatkozó jogszabályok kritikai elemzése, a jogalkotás trendjeinek fölvázolása, továbbá a dokumentumelemzés és más vizsgálati módszerek által végzett kutatás eredményeinek bemutatása Magyarországon még ma is igencsak hiánypótlónak számít.

Míg a polgári jog alapintézményeinek külön-külön is szinte könyvtárnyi szakirodalma van, addig az alapítványokkal (és a közalapítványokkal) kapcsolatban feltűnően kevés szakmai-tudományos elemzés látott napvilágot. Ennek oka – e jogterület viszonylagos újdonságán kívül – kétséget kizáróan az alapítványokra vonatkozó szabályozás rendkívül gyors, ráadásul sokszor szélsőséges változásaiban, nem kevésbé a bírói gyakorlat nemritkán ellentmondásos megoldásaiban keresendő. Voltaképpen senki sem vállalkozik szívesen arra, hogy egy alapos kutatómunkával, a bírói gyakorlat elemzésével összeállított alapítványi jogi monográfiát írjon, amely már a megjelenése pillanatában – vagy legyünk kegyesek – nem sokkal azután már meghaladottnak, elavultnak minősülhet. Jól jellemzi a helyzetet, hogy a legtekintélyesebb alapítványi jogi kézikönyv (Bíró-Csizmár 1998) pótlapozhatóan jelent meg, s a kiadó⁷ már egy bő évtizeddel ezelőtt túl volt a negyvenegyedik pótlap-csomagon is.

Az oktatási, vagy iskolai alapítványokra vonatkozó jövőbeni átfogó – jogi, szociológiai és gazdasági szempontú – kutatás tervezéséről sincs tudomásunk. Ennek oka nagy valószínűséggel abban keresendő, hogy bár

---

korlátozás az, hogy alapítvány gazdasági tevékenység céljából nem létesíthető, gazdasági tevékenységet csak célja megvalósításával összefüggésben - azaz nem elsődlegesen - végezhet. A másik jelentős korlát, hogy a cél nem szolgálhatja az alapító, a csatlakozó és a törvényben meghatározott további személyek érdekeit.

⁶ A közalapítványok legális definíciója a 2006. augusztus hó 24. napjáig hatályban volt Ptk. 74/G. § (1) bekezdésén alapul.

⁷ Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, majd pedig jogutódja a KJK-KERSZÖV.

majd minden hetedik alapítvány e területen (is) tevékenykedik⁸, az iskolai alapítványok meglehetősen ritkán kerülnek a média fókuszába. A közfigyelmet foglalkoztató visszaélésekre velük kapcsolatban szinte soha nem derül fény, hanem „szürke eminenciásként” teszik a dolgukat. Céljaik egy-egy alap- vagy középfokú oktatási intézményhez kapcsolódnak, eredményeik és gondjaik is „csak” egy viszonylag szűkebb közösség számára fontosak.

Ám éppen azért, mert majd minden hetedik alapítvány iskolai alapítványnak tekinthető, s mivel céljaik és eredményeik alapján igencsak fontos társadalmi szerepet töltenek be, kutatásukra, több szempontú, multidiszciplináris elemzésükre feltétlenül szükség van. Erre néhány évvel ezelőtt – közel két évtizednyi, a civil szférát és benne az alapítványokat érintően végzett szakmai gyakorlat, és több évi kutatómunka után – az Interdiszciplináris Társadalom- és Bölcsészettudományi Doktori Iskola Neveléstudományi Doktori Programjának keretében tettünk kísérletet.

Ezúttal pedig szem előtt tartva az alapítványi jog állandó – és meglehetősen gyakori – változását, a hazai civil szférát, benne az oktatási és iskolai alapítványokat érintő legújabb változásokat vesszük górcső alá, melyekből kétségtelenül kirajzolódik egy jövőbe mutató trend is.

A választott témánk szignifikánsan multidiszciplináris jellegű, az iskolai alapítványok színes világának kutatása is kétségtelenül ilyen módszereket igényel, ezért egymás mellett alkalmazzuk a kritikai és összehasonlító jogtudomány, valamint a társadalomtudományi kutatások⁹ módszereit.

Az alapítványt, e kivételes társadalmi beágyazottságú, különleges jogintézményt a leíró és az összehasonlító jogtudomány módszereivel kívánjuk bemutatni. Nem kis kihívást jelent ez, tekintettel arra, hogy az alapítványi jog hosszú évtizedeken át az egyetlen precedensjog volt Magyarországon. Ennek szabályai jellemzően nem törvénykönyvekből, hanem legfelsőbb bírósági állásfoglalásokból, jogegységi döntések és bírósági határozatok százaiból voltak kihámozhatók. Az ellentmondó, illetőleg egymást rövid időn belül módosító bírói döntésekre tekintettel már önmagában az intézményre vonatkozó joganyag, az alapítókkal és a vagyonkezelőkkel szemben érvényesülő elvárások megállapítása sem volt egyszerű feladat. Kétségtelenül sokat javított e helyzeten az új Ptk.

Ugyanakkor a jogi háttér bemutatása és elemzése kapcsán nem kis nehézséget okozott, hogy az iskolai alapítványok túlnyomó többsége 2014. március 15. előtt, azaz a „rég” Ptk. hatálya alatt jött létre, ám az sem

---

⁸ A Legfőbb Ügyészség Egylet-programja alapján számított arány.

⁹ Meghatározóan Earl Babbie Magyarországon is elterjedt terminológiai alapján. (Babbie 1995)

hagyható figyelmen kívül, hogy azóta már az „új” Ptk-val van dolgunk. Tovább színezi, vagy inkább árnyalja a helyzetet, hogy az alapítványi jog más fontos jogszabályai rendkívül gyakran módosultak, ráadásul a bírói gyakorlat is meglehetősen változékony volt.

Elemzéseink során egyrészt a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) által közzétett, másrészt a Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-alkalmazási és Információs Főosztályának Egylet-programjából, illetőleg a bírósági nyilvántartásokból való – és többnyire még nem publikált - adatokkal dolgoztunk. Earl Babbie írja, hogy „a meglévő statisztikák elemzése nagymértékben maguknak a statisztikáknak a minőségén múlik, hogy pontosan mérik-e azt, amit az állításuk szerint mérnek”. Maga is rámutat, hogy „a tekintélyes kormányzati statisztikai táblázatok néha nagyon pontatlanok”. (Babbie 1995, 361) A nagyfokú látencia pedig az adatállomány hitelességét, illetőleg alkalmazhatóságát hosszú időn keresztül alapjaiban kérdőjelezték meg.¹⁰

A jegyzet második részében harmincnégy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében működő iskolai alapítványt veszünk górcső alá.¹¹

Kutatásainkhoz jellemzően az ún. többlépcsős, rétegzett, véletlenszerű mintavételt¹² alkalmaztuk. A rétegzett mintavétel arra szolgál, hogy nagyfokú reprezentativitást érjünk el, csökkentjük a mintavétel várható hibáit. „A rétegzett mintavétel garantálja, hogy a rétegeképző változók megfelelően legyenek reprezentálva, hogy ezáltal jobban legyenek reprezentálva más, velük összefüggő változók” – mutatott rá Earl Babbie. (Babbie 1995, 225-226) Amilyen mértékben pedig sikerül csoportjainkat homogén rétegekbe rendeznünk, úgy csökken annak a lépcsőnek a mintavételi hibája. (Babbie 1995, 234) A vizsgált iskolai alapítványok kiválasztásánál törekedtünk arra, hogy legyen köztük megfelelő arányban kisvárosokban működő és kis- és nagyközségekben tevékenykedő is. Legyen általános iskolai, legyen középiskolai, legyen köztük ingatlannal bíró, közhasznú és közalapítvány is.

***

---

¹⁰ Törvényességi felügyeleti, működés-felügyeleti vizsgálataik során az ügyészek évente százszámra nyújtottak be intézkedéseket amiatt, hogy a már jogi személyként a bíróságon bejegyzett alapítványok a KSH-hoz, de olykor még az APEH illetékes igazgatóságához sem jelentkeztek be.

¹¹ Egy mintából akkor vonhatunk le használható következtetéseket a teljes sokaságra vonatkozóan, ha a mintának lényegében olyan az összetétele, mint az alapsokaságnak. Következésképpen a minta akkor reprezentálja azt az alapsokaságot, amelyből vették, ha a minta összesített jellemzői jól közelítik a sokaság ugyanezen összesített jellemzőit. (Babbie 1995, 203-206)

¹² Earl Babbie terminológiája (Babbie 1995, 230-234).

Ez a kari jegyzet nyolc fejezetből áll, érdemi része azonban kétségkívül három nagyobb tartalmi egységre tagozódik.

Az első részében (az I-IV. fejezetben) - a nonprofit szektor kialakulását, társadalmi szerepét és jellemzőit fölvázoló társadalomtudományi elméleti alapvetést követően - az alapítvány majd pedig a közalapítvány és a közhasznú szervezetek jogintézményét elemezzük, a kritikai jogtudomány módszereivel.

A második részében (a V-VII. fejezetekben) - az iskolai alapítványokat érintő - saját kutatásainkról adunk számot. Itt elemezzük a törvényességi tapasztalatokat, majd pedig egy összegző fejezetben¹³ kíséreljük meg levonni kutatásunk konklúzióját.

A harmadik részében (a VIII. fejezetben) a hazai civil szférát, benne az oktatási és iskolai alapítványokat érintő legújabb változásokat vesszük górcső alá, melyekből kétségkívül kirajzolódik egy jövőbe mutató trend is.

Az egyetemi kari jegyzet szerves részét képezi a 2022 szeptemberében lezárt – ám a 2023-ban hatálybalépő változásokat is figyelembe vevő - jogszabály-gyűjtemény, mely az alapítványokra vonatkozó legfontosabb törvények releváns részeit tartalmazza. Ez lehetővé teszi, hogy a hallgatók és az érdeklődők a kapcsolódó joganyagot „eredetiben, egyben” lássák, s adott esetben – akár majd a mindennapi gyakorlatban – hivatkozhatnak a megfelelő jogszabályhelyekre.¹⁴

A jegyzet végén az Irodalomjegyzékben - a téma multidiszciplináris jellegének megfelelően - előbb a feldolgozott jogszabályok és bírósági határozatok, majd a felhasznált szakirodalom kapott helyet.

Itt helyeztük el – a további kutatást megkönnyítendő - a szerző e témával foglalkozó publikációinak jegyzékét is.¹⁵

***

A jegyzet elsősorban „Az iskolai alapítványok” és „A nonprofit szervezetek joga” tantárgy számára készült, de – különös tekintettel az iskolai alapítványok gyermekvédelmi és szociális szerepére - haszonnal forgathatják az ápolás és betegellátás, az egészségügyi prevenció, továbbá a

---

¹³ Az említett összegző fejezet a VII.

¹⁴ Mindamellet bizony állíthatjuk, hogy a tananyag elsajátítható a vonatkozó törvényszövegek kikeresése nélkül is.

¹⁵ Hangsúlyozottan csak a civil szférával foglalkozó könyveket és könyvrészleteket, tanulmányokat, szakcikkeket, valamint egyetemi oktatási segédanyagokat felsorolva.

szociális munkás szakokon a család- és gyermekvédelem tantárgycsoport kapcsán is.

Szándékaim szerint segíthet ez a könyv a nonprofit szervezetek jogával, a civil szervezetek bírósági törvényességi felügyeletével való mélyebb ismerkedésben is, így különösen az ilyen témákat választó szakdolgozóknak, továbbá a gyermekvédelem és a szociális ellátás intézményeit, azok támogatási rendszerét kutatóknak egyaránt. Számot tarthat azonban a gyermekvédelem, a szociális szféra vagy akár az intézményi nevelés és oktatás területén dolgozó szakemberek érdeklődésére is. Az empirikus vizsgálat és a jogi háttér feltárása, illetőleg bemutatása pedig fontos és érdekes lehet egyrészt az oktatási intézmények vezetői, az oktatási programok működtetői, másrészt az alapítványokban tevékenykedő civilek számára is.

dr. Sipos László PhD

docens, a MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság tagja

I. AZ ALAPFOGALMAKRÓL

Jegyzetünk legelején a témánk szempontjából legfontosabb fogalmak definícióit¹⁶ az alábbiakban vesszük sorra.

I.1. Az alapítvány

Az alapítvány önálló jogi személy, amely az alapító okirat által megjelölt tartós közérdekű cél megvalósításához szükséges vagyonnal rendelkezik, azzal önállóan gazdálkodik. (Báthory-Falus 1997, I. 45)

A közalapítvány

A közalapítvány olyan alapítvány, amelyet az országgyűlés, a kormány, vagy a helyi és kisebbségi önkormányzat közfeladat ellátásának folyamatos biztosítása céljából hozott létre. (A Polgári Törvénykönyv egykori legális definíciója¹⁷)

I.2. Az iskola

Az iskola¹⁸ a közoktatási rendszer alsó és középső szintjén a nevelési és oktatási feladatokat funkcionálisan ellátó intézménytípusok összefoglaló neve. Működését törvények és rendelkezések szabályozzák, a benne folyó oktató-nevelő munkát szakszerűen képzett pedagógusok végzik. (Báthory-Falus 1997, II. 83.)

A képzés szintje szerint az iskolák közt megkülönböztethető:

a./ alapfokú iskola, mely az alapkészségek elsajátítását teszi lehetővé, illetve alapvető műveltséget ad a tanulók számára, s továbbtanuló növendékeinek megalapozza a további tanulmányaikat. (Az alapfokú oktatás elvégzése a legtöbb országban a tankötelezettség része, elvégzésüket törvény teszi kötelezővé.)

b./ középfokú iskola, amely az alapfokú iskolában tanultakra építve az általános műveltséget teszi teljesebbé és/vagy felsőfokú továbbtanulásra

---

¹⁶ Leginkább a törvényi (legális) és a neveléstudományi definíciókra hagyatkozva.

¹⁷ A Polgári Törvénykönyv 2006. augusztus 24-ével hatályon kívül helyezett 74/G § (1) bekezdése szerint.

¹⁸ „Iskola, a latin Schola szóból, az a hely, ahol az ifjúságot együttesen tanítják” – írta 80 éve a Tolnai Világlexikon (Tolnai VII.218). A Cambridge Enciklopédia szerint „tanításra alkalmas hely, rendszerint annak alapján szabályozzák, hogy általános vagy középiskolai korosztályt foglalkoztat-e.” (Crystal 1992, 273)

készít elő, vagy középfokú szakmai jellegű képzést (is) ad.¹⁹ (Báthory-Falus 1997, II. 83-84.)

Fenntartóik szerint megkülönböztethető:

a./ állami/önkormányzati iskola, amelynek működését az állam központi és helyi szerveinek törvényei és rendeletei szabályozzák, s fenntartását az állami és önkormányzati költségvetés biztosítja,

b./ felekezeti iskola, amelynek fenntartója valamelyik vallásfelekezet, működését is ez szabályozza az állami előírások figyelembevételével, az állam felügyeleti jogának elismerésével, s részben bizonyos mértékű - több országban jelentős mértékű – állami támogatással;

c./ alapítványi vagy magániskola, melynek fenntartója alapítvány vagy magánszemély, s szintén az állami előírások figyelembevételével és részbeni állami támogatással működik. (Báthory-Falus 1997, II. 84.)

I.3. Az iskolai alapítvány

Az iskolai alapítvány (vagy ahogy a Pedagógiai Lexikon említi: az iskolákban létrehozott alapítvány) alatt az általános- és középiskolákhoz kapcsolódó, azok működését segítő, adott esetben finanszírozó, a rászoruló és/vagy tehetséges tanulókat támogató alapítványokat értjük. Megjegyzendő, hogy az iskolai alapítvány nem változtatja meg az iskola alapműködését, bár célja lehet az alapfeladatok ellátásához szükséges feltételek javítása is. (Báthory-Falus 1997, I. 45-46)

I.4. Az alapítványi iskola

Az alapítványi iskolákon a valamely alapítvány által fenntartott alapfokú oktatási intézményeket és középfokú iskolákat értjük, amelyeknek szellemiségét, programját, szervezetét és módszereit az alapítók határozzák meg. (Báthory-Falus 1997, I. 45-46)

I.5. Az oktatás

A hétköznapi értelmezés szerint oktatásnak leggyakrabban valamely információ (tudás) – általában nagyobb mennyiségben történő, rendszeres,

---

¹⁹ Megjegyzésre érdemes, hogy Magyarországon a szerkezeti változások, a hat- és nyolcosztályos gimnáziumok elterjedésének következtében az alapfokú és középfokú iskolák közötti határvonalak a kilencvenes évek elején eltolódtak.

esetleg intézményesített– átadását nevezzük. A pedagógia szerint az oktatás a tudás intézményesített átadását jelenti. (A wikipédia „Oktatás” címszavának definíciói szerint.)

Már itt is hangsúlyozni kívánjuk, hogy jegyzetünk - és kutatásunk - tárgyát kizárólagosan az iskolai alapítványok (illetőleg közalapítványok), mint az alap- és középfokú oktatási intézményeket, illetőleg azok tanulóit támogató alapítványok képezik.

Szándékoltan nem volt tárgya a kutatásunknak az alapítványi iskola, mely önmagában nyilvánvalóan nem alapítvány, hanem alap- avagy középfokú oktatási intézmény. Ennek alapításában és/vagy fenntartásában kétségkívül már játszhat szerepet alapítvány, de ezek vizsgálata egy jövőbeni kutatás témája lehet.²⁰

---

²⁰ Megjegyezzük, hogy ilyen kutatásról, de még annak tervezéséről sincs tudomásunk.

II. A CIVIL SZFÉRA KIALAKULÁSA

Bár a civil szféra napjainkig ívelő fejlődéstörténetét – a kutatásainkat bemutató fejezettel megszakítottan – két részletben tárgyaljuk, kiindulópontként a civil szervezetek definícióját itt kell megadnunk. A jelenleg hatályos, s még mindig az „új” jelzővel illetett Civil törvény²¹ hatálybalépésével a törvényhozó egyértelműen meghatározta a civil szervezet fogalmát.²² Ennek a legális definíciónak a 2014. március 15. napjától hatályos szövegéből²³ fakadóan:

CIVIL SZERVEZET:

- civil társaság,
- a Magyarországon nyilvántartásba vett egyesület
  - a párt,
  - a szakszervezet és
  - a kölcsönös biztosító egyesület kivételével,
- az alapítvány
  - a közalapítvány és
  - a pártalapítvány kivételével.²⁴

A magyar nonprofit szektor, ezen belül a civil szervezetek kimerítő elemzésére e könyv szűk kereteire tekintettel nem vállalkozhatunk, fölvázoljuk azonban a nonprofit szektor kialakulását, szerepét és jellemzőit. Sorra vesszük a civil társadalom, a nem-kormányzati, a nonprofit, illetőleg a civil szervezetek definícióit. Bemutatjuk a civil szféra magyarországi fejlődésének sajátosságait és szakaszait, de szólunk a civil szervezetekkel kapcsolatos kérdések európai uniós megoldásairól is. Tesszük ezt azért, hogy kutatásunk tárgyának, az iskolai alapítványoknak, mint specifikus (jog)intézményeknek sajátos társadalmi beágyazottságára, társadalomtudományi szempontból értelmezett környezetére is rávilágíthassunk²⁵. Ebben elsősorban a témával társadalomtudományi és nem kifejezetten jogtudományi szempontból foglalkozó külföldi és hazai szerzők lesznek segítségünkre.

---

²¹ Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (hivatalos rövidítéssel: az Ectv.).

²² A törvényt 2011. december 14. napján hirdették ki, s az 2011. december 22-én lépett hatályba.

²³ Megállapította: a 2013. évi CCXIII. törvény 7. § (2) bekezdése.

²⁴ Az Ectv 2.§ 6. pontja szerint.

²⁵ Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy a társadalomtudományi szempontú megközelítés alkalmasabb az adott jogintézmény társadalmi közegének bemutatására, a pozitív jogi vizont rendkívül nemzetspecifikus.

II.1. Civil társadalom, civil szervezetek – a fogalmak erdejében

Általánosan elfogadott nézet, hogy a demokratikus társadalmi berendezkedés alappilléreit a civil szerveződések jelentik. (Foltányi 2004, 9-11, Szabó Máté 2000, 9)

A modern társadalmakban kivétel nélkül fel is ismerték a civil társadalom pótolhatatlan szerepét. Szabó Máté szerint „A civil szervezetek... a nyugati demokráciákban régóta a demokratikus politikai berendezkedés nélkülözhetetlen alkotóelemei, a társadalom és a politikai intézmények között közvetítő politikai folyamat fontos szereplői.” (Szabó Máté 2000, 9)

A civil társadalom jogfilozófiai lényegét a következőképpen fogalmazta meg Kondorosi Ferenc: „A civil társadalmat olyan működő jogállamnak tekintjük, ahol kiemelkedő jelentősége van az emberi jogok érvényesülésének, és a polgárok az általuk alkotott szervezetekkel, szervezeteknek nem minősülő kezdeményezéseikkel alakítják, befolyásolják, vagy épp gyakorolják a közfeladatok ellátását.” (Kondorosi 1998, 5)

A civil társadalomnak A. Arató és J. Cohen elemzései, valamint Márkus Mária okfejtése alapján az alábbi legfontosabb jellemzőit állapíthatjuk meg:

- A civil társadalom olyan személy- és szervezetegyesülések, valamint önálló szervezetek hálózata, amelyek létrejöttek és működésük sajátos szabályai szerint különböznek az állam és a gazdaság intézményeitől.
- A civil társadalom nem jelent állam nélküli társadalmat. A köztük lévő határ a politikai viszonyoknak megfelelően változik.
- A civil társadalom a magánszférával sem azonosítható. A civil társadalom is nyilvános szféra²⁶, de önkéntes és szabadon választott társulásokon alapul. Egyaránt alkalmas partikuláris és általános érdekű ügyek megjelenítésére.
- A civil társadalom létezésének alkotmányos-közjogi alapjait a jogállami működés²⁷, az érdekluralizáció elismerése, az alapvető jogok szabályozása és érvényesíthetőségük lehetőségeinek megteremtése jelenti.

---

²⁶ Ennek közkeletű magyarországi fogalma is van, ez az általunk is használt civil szféra.

²⁷ Megjegyzésre érdemes, hogy a jogállami működés zavarai a civil társadalom fejlődését is veszélyeztetik. Elég itt utalni a megyénként eltérő bírói gyakorlatnak a civil szervezetek megalakulását nehezítő voltára, avagy a másfél ezer közalapítványt ért jogalkotási kataklizmára, a rájuk vonatkozó joganyag Ptk-ból való törlésére. No és arra, hogy a rájuk vonatkozó szabályozás az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2006. évi LXV. törvény 1. § (1) - (6) bekezdéseiben kapott helyet. (Közkeletű terminológia szerint egy tipikus „salátatörvényben”...)

- A civil társadalom rendeltetése, hogy az általa megteremtett nyilvánosság és érdekartikulációs képesség felhasználásával szembesítse az állami akaratot az általa képviselt értékekkel, törekvésekkel. (Kondorosi 1998, 44-46)

A civil társadalom fontos, mi több, pótolhatatlan szerepét a modern társadalmakban nemcsak felismerték, de el is ismerték. A demokratikus társadalmi berendezkedés alappilléreit pedig a civil szerveződések jelentik. Nem véletlenül, hiszen a civil szervezeteken – elsősorban az alapítványokon és a társadalmi szervezeteken - keresztül valósul meg a hatékony és konstruktív társadalmi párbeszéd, e keretek nélkül pedig jóformán elképzelhetetlen a társadalmi önszerveződés és különösen az érdemi társadalmi kontroll. Az állami intézmények és a társadalom, valamint az egyének közötti kapcsolatot a civil szervezetek teremtik meg, rajtuk keresztül valósulhat meg az egyéni részvétel, a közvetlen demokrácia.

A civil szféra demokráciában játszott szerepét - Robert M. Jenkins nyomán – az alábbi négy pontban foglalhatjuk össze:

- A pluralizmus és a sokszínűség elősegítésével a civil szféra a demokrácia nélkülözhetetlen eleme.
- A civil szféra a demokrácia fontos integratív tényezője. A civil szféra az egyének egymás közötti kapcsolatait hozza létre, és az így kialakult csoportérdekeket összekapcsolja nagyobb közösségi, illetve közérdekekkel is.
- A civil szféra a kormány túlkapásait kontrollálja. (Ez az álláspont a nyolcvanas évek kelet-közép-európai mozgalmainak a legközvetlenebb eredménye.)²⁸
- A civil szféra elősegíti az egyének részvételét a közösségi intézmények működésében. Ez a részvétel nem csupán az előbbi három szerep elérésének eszköze, hanem önmagában is érték és cél. (Jenkins 1997, 7-9)

A szakirodalom a nonprofit szektorral szemben három alapvető kritériumot fogalmaz meg. Ez a három kritérium:

- a profitosztás tilalma²⁹,
- a nem kormányzati jelleg és
- az intézményesültség jogi személylé válási fokozata.

További – kiegészítő - elemei a nonprofit szektort alkotó szervezeteknek:

- az önkéntesség,
- a közjó szolgálata (közcélság, közhasznúság),

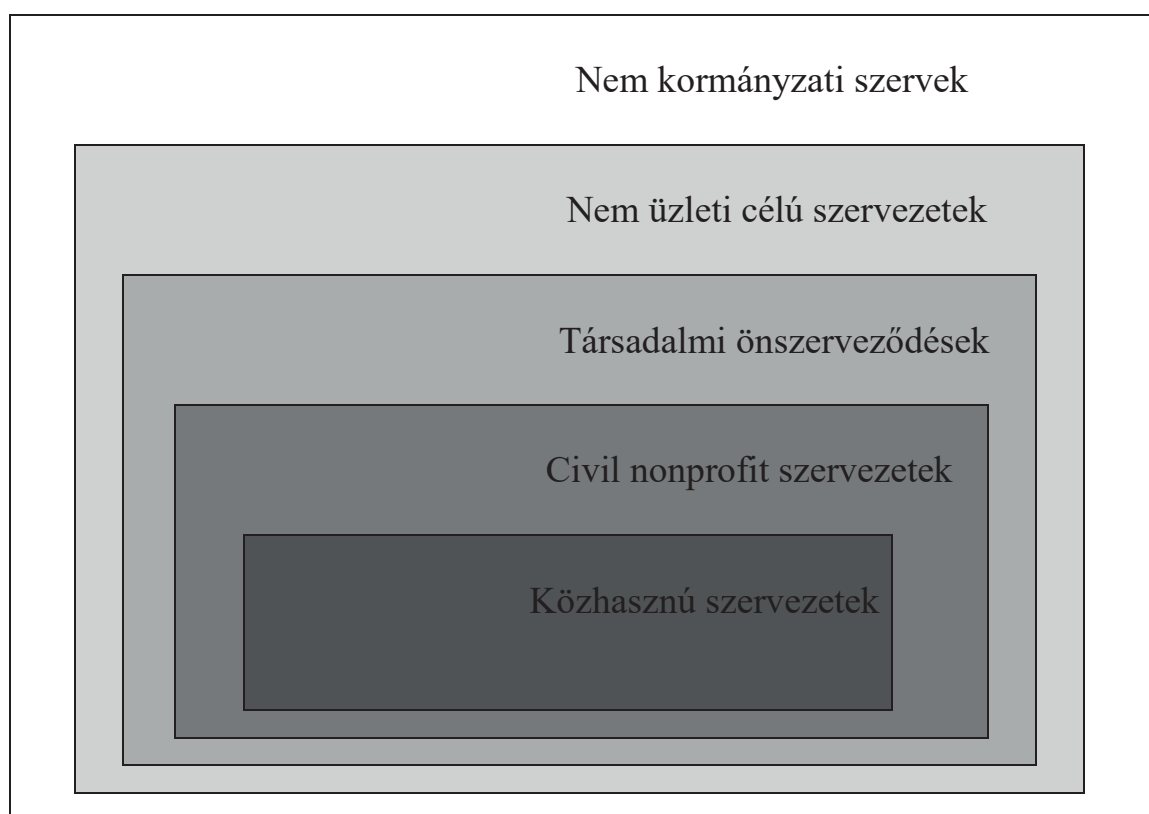
²⁸ Sőt, a civil szféra – különösen a környezet- és városvédő szervezetek – jelentős szerepet játszottak az 1980-as évek végének magyarországi, de kelet-közép-európai rendszerváltozásaiban is.

²⁹ A profitosztás tilalmán azt értjük, hogy az elért hasznot, nyereséget nem lehet a tagok között felosztani, hanem azt a kitűzött cél elérésére kell fordítani.

- a pártpolitikai és
- az egyházi hitéleti tevékenység kizárása. (Kuti 1998, 14)

A civil társadalom szereplőit egy – a szakirodalomban publikált – ábra (Márkus Eszter 2002, 7) segítségével vehetjük sorra. Az 1. ábrából kitűnik, hogy „nagyobb-kisebb”, azaz tágabb és szűkebb, adott esetben szűkített fogalmakkal van dolgunk.

1. ábra: A nem kormányzati szervektől a közhasznú szervezetekig

A legnagyobb alanyi kört a „Nem kormányzati szervek” gyűjtőfogalom³⁰ foglalja magába, amely a nonprofit szervezeteken kívül tartalmazza még a magán (egyéni és társas) üzleti szektort is.

A második szintet a „Nem üzleti szervezetek” jelentik, amely körhöz a klasszikus civil szerveződésekön kívül az egyházak, köztisztviselők is tartoznak.

Harmadik fogalom és alanyi kör a „Társadalmi önszerveződések”, amely a civil nonprofit szervezeteken kívül tartalmazza a civil társaságot, a nem formalizált mozgalmakat.³¹

³⁰ Az európai uniós csatlakozás után már-már meggyökeresedett Magyarországon az angol NGO (Non-governmental organization) megnevezés is.

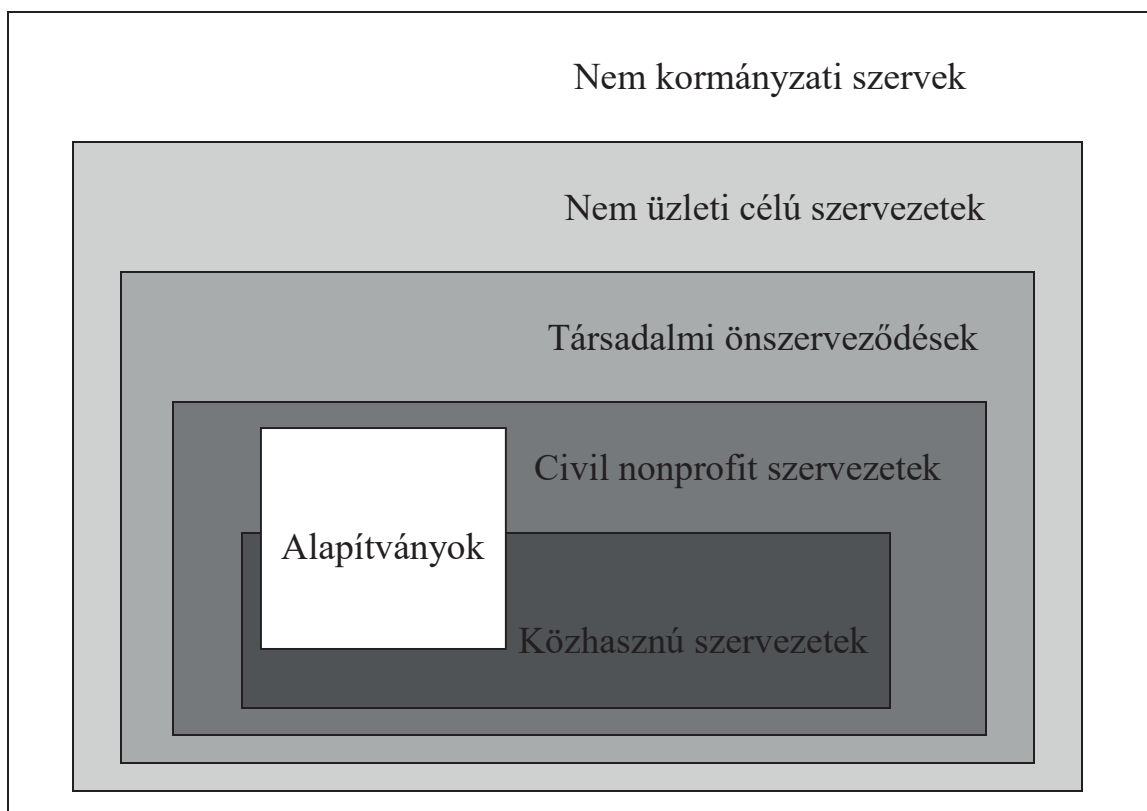
³¹ A nem formalizált mozgalmak közé sorolhatjuk a jogi személyiséget el nem nyert – be nem jegyzett – egyesületeket, társaságokat is.

Negyedik körbe sorolhatjuk e koncepció szerint a „Civil nonprofit szervezeteket”, az egyesületeket, alapítványokat, és a „közcélu” gazdasági társaságokat.

Az ötödik – egyben a legszűkebb - kör a bíróság által közhasznú szervezetté minősített szervezetek halmaza. (Bíró Endre 2002, 8) Ezek lehetnek alapítványok, társadalmi szervezetek is, de nem sorolhatók ide a biztosító egyesületek, a politikai pártok, valamint a munkáltatói és munkavállalói érdekképviseleti szervezetek.³²

Helyezzük el az előbbi ábrában a témánk szempontjából oly fontos alapítványokat:

2. ábra: Az alapítványok helye a civil társadalom szereplői között

Az alapítványok – mint láttuk – a civil nonprofit szervezetek közé tartoznak, jelentős részük pedig már kérte közhasznú, avagy kiemelkedően közhasznú szervezetté történő minősítését is.³³ Az, hogy az alapítványok céljaik elérése érdekében, nem elsődleges jelleggel, a profitfelosztás

³² A közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény 2. § (1) bekezdése alapján. Hasonlóan szabályoz a 2011-es új Civil törvény is (Ectv. 32. § (1) bekezdése és a 2. § 6. pontja szerint.)

³³ A közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény 2. § (1) bekezdése alapján. A 2011. december 22. napján hatályba lépett egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (az új civil törvény). egyfokozatúvá tette a közhasznúságot.

kizárásával gazdasági tevékenységet is folytathatnak, nem kérdőjelezi meg nonprofit szervezeti jellegüket.

Vegyük most sorra a civil társadalom és szereplőinek definícióit!

Civil társadalom alatt az állampolgárok szabad akaraton alapuló, tudatos, egyéni és közösségi cselekvéseit értjük, amelynek célja a társadalom egészének és közösségeinek jobbítása; azaz nem a politikai hatalom megszerzése és nem is a profitszerzés. A civil társadalom tehát felelős polgárok összessége, akik tudatosan szerveződnek saját és másokkal közös érdekeik érvényesítésére vagy mások megsegítésére. (Bullain 2004, 12)

A civil társadalom megjelenhet spontán és informális módon, de szervezeten és jogi keretek között is. A jogi kereteken belül, szervezett formában az úgynevezett civil vagy nem-kormányzati nonprofit szervezetek adnak teret az állampolgárok öntevékenységének. Legfőbb jellemzőjük, hogy az állampolgárok szabad akaratából jöttek létre (tehát például nem jogszabály előírása alapján, ez különbözteti meg őket az állami szektortól), nem oszthatnak profitot (ez különbözteti meg őket az üzleti szektortól); és szervezetenként intézményesültek (ez különbözteti meg őket az informális háztartási szektortól). Emellett tipikusan közérdeket szolgálnak, és működésükben jelen van az önkéntesség valamilyen eleme. (Salamon et al. 2003, 8) Magyarországon az elmúlt évtizedben a nonprofit kifejezés értelmezése kiterjedt az állami szervek által alapított nem profitcélú szervezetekre, intézményekre is, így például a közalapítványokra és köztestületekre. (Bullain 2004, 12-13)

E meghatározásban az úgynevezett általános célú nonprofit szervezetek szerepelnek, melyeket az alapítók szándéka szerinti bármely törvényes célra létre lehet hozni – Magyarországon az alapítványok, az egyesületek tartoznak ebbe a kategóriába. Ezekről eltérően a szakszervezetek, pártok, egyházak, szövetkezetek és más önkéntes alapon szerveződő formák ún. speciális célú nonprofit szervezetek, melyek jogosítványait és kötelezettségeit rendszerint külön törvények is szabályozzák. (Bullain 2004, 13)

A civil szervezetek összessége alkotja a civil vagy nonprofit szektort, az állami és az üzleti szektor mellett a társadalom harmadik meghatározó, intézményesült szektorát. A fentiekhez hasonló okokból a továbbiakban a civil nonprofit szektor kifejezést használjuk. A civil társadalom szervezeteinek összessége, a civil nonprofit szektor tehát a civil társadalomnál szűkebb és egyúttal kézzelfoghatóbb kategória. (Bullain 2004, 13)

Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi I. törvény 14. §-ának b./ pontja szerint civil szervezet az egyesülési jogról szóló törvény alapján

létrejött, jogi személyiséggel bíró társadalmi szervezet, szövetség (kivéve a pártot, a munkaadói és munkavállalói érdekképviselői szervezetet, a biztosító egyesületet, valamint az egyházat), és a Polgári Törvénykönyv alapján létrejött, jogi személyiséggel bíró alapítvány (ide nem értve a közalapítványt).³⁴

Nem hagyható említés nélkül, hogy még a szakirodalomban is vannak e tekintetben erősen vitatható nézetek.

Az egyébként előremutató kutatásokat finanszírozó, és kitűnő kiadványokat megjelentető NOSZA projekt Nonprofit szektor analízis című 2002-ben napvilágot látott kötetében Bíró Endre a következő definíciót adja: „A civil nonprofit szektor részeinek tekintjük mindazokat a társadalmi önszerveződéseket, amelyek az önálló jogi személyiséghez szükséges szervezettséget és bírósági nyilvántartásba vételt nem érték el, de megfelelnek a... tartalmi követelményeknek.” (Bíró 2002, 7). Ezután a civil nonprofit szervezetek között az egyesületeket, az alapítványokat és a közhasznú társaságokat említi (Bíró Endre 2002, 8), melyek kivétel nélkül jogi személyiségűek és bírósági nyilvántartásba vétellel jönnek létre.³⁵

Vitatható az az álláspont is, hogy miért kategorikusan az állami nonprofit szervezetek és intézmények közé nyert besorolást a közalapítvány (uo. 7. oldal), mikor ezek túlnyomó többségét - jellemzően lakossági kezdeményezésre - a községi és városi önkormányzatok képviselőtestületei alapították, kezelő szerveik teljességgel függetlenek az alapító önkormányzattól, s támogatóik szinte kizárólag a civil szférából kerülnek ki.

Ráadásul 2002. január elsejétől a kisebbségi önkormányzatok is jogosultak voltak közalapítványt létrehozni, az pedig, hogy ki tekinti magát egy kisebbséghez tartozónak, kétséget kizáróan az egyén szuverén döntésének kérdése.

II.2. A civil szféra Magyarországon

Magyarországon a civil szféra meglehetősen nehezen fejlődött ki. Míg a civil szervezetek a XX. század elején Európa nyugati végein valóságos és érdemi társadalmi kontrollt jelentettek, Közép-Európában más volt a helyzet. Nálunk az első világháború és a Trianon utáni kataklizma, majd pedig az 1920-as évekkel kezdődő Horthy-korszak nem volt a civil önszerveződések "melegágya", nem is beszélve az ezt felváltó nyilas

---

³⁴ Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a közfeladat ellátására alapított közalapítványt az alapító jogi személyektől független, magánszemélyekből álló kuratórium működteti, ahhoz magánszemélyek is csatlakozhatnak, ráadásul éles társadalmi kontroll mellett tevékenykednek.

³⁵ Ez olyannyira így van, hogy ha a megyei vagy fővárosi bíróság (mai elnevezéssel: törvényszék) a nyilvántartásba vétel után jogi személyiségét elnyert alapítványt (vagy egyesületet) törli a nyilvántartásból, az az alapítvány (vagy egyesület) megszűnését jelenti. Az alapítvány megmaradt vagyonáról is a bíróság dönt.

uralomról. A második világháborút követő - 1945-47-es – tiszavirág életű demokratikus újjáépítési törekvés sem adott érdemi alkalmat, lehetőséget a hazai civil társadalom megerősödésére.

A szocialista politikai-társadalmi-gazdasági berendezkedés nem tette lehetővé a civil társadalom önszerveződését. A szocializmus évtizedeiben a politika a valós társadalmi önszerveződések elnyomására, illetve kvázi-társadalmi szerveződésekkel való helyettesítésére törekedett. (Kucsera 2006, 7)

Központi elhatározásból természetesen megkívánták a társadalmi tevékenységet, a részvételt, ezeknek - többnyire a népfront vagy más társadalmi-politikai szervezet keretei között, és felügyelete mellett - a működési feltételeit is biztosították, viszont az öntevékenység, öncélú, autonóm közösségteremtés számára nem nyitottak kaput. A rendszer egyik paradoxona volt: hogyan lehet az „alulról jövő kezdeményezéseket” a hatalom ellenőrzése alá vonni, vagy pedig hogyan tud ilyeneket a hatalom megszervezni. (Böhm 2002, 297) Ezen szervezetek a hatalom groteszk kreatúrái voltak, és bár – legalábbis papíron - a szabad önrendelkezés lehetőségeivel bírtak, ebből fakadó jogukat alig-alig gyakorolhatták. Az intézményrendszer – magától értetődően – meg szeretne volna tartani ellenőrzését az ilyen jellegű mozgalmak felett. (Kiss 1987, 577)

Az alapítványokra a szocializmus évtizedeiben különösen nehéz idők jártak. A II. világháború után egyrészt a világtörténelem legnagyobb méretű inflációja nullázta le vagyonukat, másrészt az államosítások vették el ingatlanaikat. A magyar jogalkotás pedig a szovjet jogtudomány tételeit másolva jutott el odáig, hogy az alapítványokat - évtizedekre - egyszerűen kiiktatta a jogéletből. (Eörsi 1979, 277-280.)

Csak a hetvenes évek végén és a nyolcvanas években bukkantak föl újra a civil szerveződések hatalomtól, központi elhatározástól függetlenül, elsősorban az égető társadalmi feszültségek (szegénység, környezetkárosítás) enyhítésére.³⁶

Böhm Antal szerint „A hatalom – ez már a gyengülő Kádár-rezsim ideje – zavarba jött, elbizonytalanodott, s egyre nehezebben tudta a mind bátrabban jelentkező állampolgári szerveződésekkel kezelni. (...) A központ ambivalenciája mindenesetre jól érzékelhető volt. Helyi szinten is gyakran tapasztalhattuk az elbizonytalanodást, az egyik kisvárosban a városi tanács nem tudta mitévő legyen a tőle függetlenül megszervezett városszépítő mozgalommal. Először arra hivatkoztak, hogy a helyi tanácsnak van ilyen, ezzel foglalkozó osztálya³⁷, máskor azzal érveltek, hogy nem szeretik a

---

³⁶ Említésre méltó a környezet- és városvédő egyesületek színrelépése, melyek egyébként formálisan is megalakított szervezetek voltak.

³⁷ Akkortájt egyébként a társadalmi szervezeteket a helyi tanácsok VB titkárai, illetőleg az általuk kijelölt osztályok vették nyilvántartásba.

párhuzamokat, ezért kénytelen-kelletlen elfogadták a városszépítőket.” (Bóhm 2002, 298)

Magyarországon a nyolcvanas évek közepétől indult fejlődésnek az „igazi” civil szféra. Egyre inkább előtérbe került és kiteljesedett a civil szervezetek világa, egyúttal fel- és elismerték a civil társadalom pótolhatatlan szerepét.

Hazánkban a valódi civil szféra intézményes és jogilag szabályozott kezdeteit, történeti kiindulópontját az államszocialista társadalmi és politikai rend válságához, az „agónia” utolsó éveire - jogi szabályozottságát pedig az alapítvány jogintézményének 1987-es életre keltéséhez³⁸, és az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvényhez, továbbá az 1990-es Polgári Törvénykönyv módosításához - lehet kötni. (Kucsera 2006, 7)

A magyar nonprofit szektor kiteljesedése – a jogi és gazdasági szabályozások tekintetében – egy nagyon kedvező, kifejezetten liberális szabályozási környezetben indult meg. Ez megmutatkozott a szervezetek, különösen az alapítványok gyors számbeli növekedésében, de abban is, hogy a nonprofit szervezetek a társadalmi és a kulturális élet fontos, nélkülözhetetlen alkotóelemeivé váltak. Szinte e folyamat kezdetétől jelen voltak, s társadalmi szempontból is egyre nagyobb szerepet játszottak az oktatást, az iskolákat segítő alapítványok.³⁹

Magyarországon - jogrendünk változásával párhuzamosan - a civil szervezetek életét irányító, befolyásoló jogszabályi környezet is folyamatosan változott, bővült, de sajnos sokszor inkább csak véletlenszerűen; átgondolt, egységes rendszer kialakítására törekvő stratégiai szemlélet nélkül. A magyar szabályozás egyébként jellemző módon átemelte a számára mintául szolgáló eltérő európai modellek egyes részterületeit, és így egy sajátosan vegyes civil-nonprofit szabályozási környezet alakult ki.

Készült egy viszonylag jól használható egyesülési jogról szóló törvény, ugyanakkor az alapítványok megfelelő és önálló szabályozására mind a mai napig nem került sor. Ennek következtében jelent meg a kilencvenes években az egyetlen magyar precedensjog, az alapítványi jog, melynek anyaga nem törvényszövegből és nem jogszabályokból, hanem legfelsőbb bírósági állásfoglalások és döntések százaiból hámozható csak ki. Az sem véletlen, hogy ennek következtében – már-már a jogállamiságot veszélyeztető módon - a joggyakorlat megyei bíróságoként eltérővé vált. A Legfelsőbb Bíróságnak jogegységi döntések tucatjaival kellett rendet tennie

---

³⁸ A Polgári Törvénykönyv 1987-es Novellájával. (1987. évi 11. sz. törvényerejű rendelet)

³⁹ A Legfőbb Ügyészség Egylet-programjának adatai alapján.

az egymásnak ellentmondó bírói döntések dzsungelében.⁴⁰ A közhasznú szervezetekről szóló törvény a maga kazuisztikájával, bürokratikus rendelkezéseivel tovább nehezítette a civil szféra mindennapi életét.

A megalkotott jogszabályok sokszor eredeti céljukkal éppen ellentétes hatást értek el, és sok területen inkább gyengítették, szétforgácsolták a szervezeteket és a civil szektort, már jól működő – mondhatni „bevált” intézményeket (közhasznú társaság, közalapítvány) – száműztek illetve neutralizáltak, ahelyett, hogy erősítették volna azokat.

II.3. Az alapítványok és az egyesületek jogtörténete - dióhéjban

A civil szféra kialakulása kapcsán – mintegy jogintézményi-jogtörténeti alapvetésként - az alapítvány és az egyesület fejlődését vesszük górcső alá.

Az alapítvány mai formájában is jó kétezer éves intézmény. A római jogban *pia causa* (kegyes ok) néven ismerték. (Brósz Róbert- Pólay Elemér 1989, 177-178) Az alapítvány jogának kodifikálására a klasszikus római jogban került sor, a császári törvényhozás rendezte az alapítványok célját is. (Horváth Pál 2003, 62)

Az egyesületeket is ismerte már a római jog, latinul *hol universitasnak*, *hol corpusnak*, *hol collegiumnak* nevezték. (Földi András-Hamza Gábor 1996, 231)

Az egyesületek, társaságok a középkor társadalmában is nagy szerepet játszottak, de igazán a polgári társadalmakban teljesedtek ki, keretül szolgálva a civil önszerveződéseknek. Az egyesülési jog ettől kezdve számított alapvető szabadságjognak.

A XIX. és a XX. század fordulójától különösen nagy szerep jutott az egyesületeknek az árvaellátásban, karitatív területen. Megjelentek a sport- és kulturális egyesületek.⁴¹

Az 1928-as Magánjogi törvénykönyv javaslata (a továbbiakban: MTJ) így kívánta szabályozni az egyesületek jogát:

„Egyesület akkor jön létre, ha legalább hét személy az egyesület megalakulását együttesen elhatározza, szervezeti szabályait – az alapszabályokat – megállapítja és a szükséges egyesületi szerveket kirendeli.”⁴²

Az egyesületek az alapszabályban határozzák meg az egyesület nevét, célját és székhelyét; a tagok belépésének és kiválásának módját és feltételeit;

---

⁴⁰ Azt pedig, hogy ez milyen felemás eredménnyel sikerült, jól szemlélteti a 2/2007. KPJ/D, mely egy alig két évvel korábbi jogegységi döntést helyezett hatályon kívül.

⁴¹ A Tudományos Közalapítvány által támogatott civil szféra kutatások alapján. Közzétéve: a Tudományos Közalapítvány füzetei 12. kötetében, 1999-ben. (Lásd: az Irodalomjegyzékben!)

⁴² Az MTJ. 49. §. (1) bekezdése szerint.

a tagok jogait és kötelességeit; különösen, hogy a tagok tagsági hozzájárulásokra kötelesek-e, s ha igen, milyen nemű és méretű hozzájárulásokra; a közgyűlés összehívásának módját és előfeltételeit, a határozatok hozatalának és írásba foglalásának módozatait; az egyesület igazgatására és képviselőre hivatott szerveket, hatáskörüket és alakulásuk módozatait; az esetleg szükséges egyéb szervezeti szabályokat.⁴³

Maga az MTJ 1928-ban került a képviselőház elé, ám – mivel soha nem fogadták el - megmaradt tervezetnek. Az MTJ a bírói gyakorlattal szokásjogi tételként vonult be jogunkba.⁴⁴

A II. világháború után, 1949-ben elfogadott Alkotmány szövege szerint: „A Magyar Népköztársaság a dolgozók társadalmi, gazdasági és kulturális tevékenységének fejlesztése érdekében alkotmányosan biztosítja az egyesülési jogot.”⁴⁵

A gyakorlatban ez azonban egy meglehetősen korlátozott - és erős kontroll alatt tartott - jogként érvényesült...

Az 1959-ben elfogadott Polgári Törvénykönyv⁴⁶ szerint az egyesület jogi személy, önkéntesen létrehozott, önkormányzattal rendelkező szervezet, amely az alapszabályában meghatározott célra alakul, nyilvántartott tagsággal rendelkezik, és céljának elérésére szervezi tagjai tevékenységét.⁴⁷

A magyar jogban az egyesülési jog átfogó törvényi szabályozására már a rendszerváltozás hajnalán, az 1989. évi II. törvénnyel⁴⁸ került sor.

A törvény elvi éllel fogalmazta meg, hogy az egyesülési jog mindenkit megillető alapvető szabadságjog, amelyet a Magyar Köztársaság elismer, és biztosítja annak zavartalan gyakorlását. Az egyesülési jog alapján mindenkinek joga van arra, hogy másokkal szervezeteket, illetőleg közösségeket hozzon létre vagy azok tevékenységében részt vegyen.⁴⁹

Kimondta, hogy az egyesülési jog alapján a magánszemélyek, a jogi személyek, valamint ezek jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetei - tevékenységük célja és alapítóiak szándéka szerint - társadalmi szervezetet hozhatnak létre és működtethetnek.⁵⁰

A magyarországi civil szektor, avagy a civil szféra történetét áttekintve az 1990-1991-es éveket az "alapítási láz" időszakának nevezi a

---

⁴³ Az MTJ. 51. § (1) bekezdése alapján.

⁴⁴ 1928. március 1-én terjesztették az Országgyűlés elé a törvénytervezetet, annak indoklásával együtt, de azt soha nem fogadták el. Reitzer Béla akkoriban mondta, majd írta: „kodifikálatlan kódexünk van”. (Reitzer 1934, 77-78.)

⁴⁵ A Magyar Népköztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 56. § (1) bekezdése szerint.

⁴⁶ Az 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.).

⁴⁷ A Ptk. 61. § alapján alkotott legális definíció.

⁴⁸ Az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény (Etv.).

⁴⁹ Az Etv. 1. §-a szerint.

⁵⁰ Az Etv. 2. § (1) bekezdése szerint.

szakirodalom. (Bíró 2002, 23-25; Kucsera 2006, 7) Ekkor igen nagy számban alakultak nonprofit szervezetek.

Az alapítvány volt az a szervezeti forma, amely - az akkori szabályozásoknak köszönhetően - igen kedvező lehetőségeket biztosított a civilként tevékenykedni akaró személyeknek, közösségeknek, így az alapítványok száma ugrásszerű növekedésnek indult.⁵¹

II.4. A civil Magyarország és az Európai Unió

A nemzetközi és a közösségi jogban is kiemelt védelmet élvez az egyesülési és szólásszabadság⁵², ami a civil szervezetek létezésének alapja, és amelynek kiteljesedéséhez nélkülözhetetlen a civil szervezetek léte. A szólásszabadság és az ebből következő egyesülési szabadság védelmét számos nemzetközi dokumentum rögzíti, melynek Magyarország is részese, így elsősorban az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (1948) és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezménye (1966). Ez utóbbi – szemben az Egyetemes Nyilatkozattal – 135 ország által ratifikált kötelező érvényű, többoldalú szerződés.

Felmerül a kérdés, miért és milyen jogszabályokat alkosson az állam egy erős, életképes és független civil nonprofit szektor érdekében Magyarországon? A Világbank Kézikönyve⁵³ szerint legalább hat fő érv szól amellett, hogy egy társadalomnak érdekében áll a civil nonprofit szektor létének és megerősödésének támogatása:

- az egyesülési és szólásszabadság megvalósítása,
- a pluralizmus és a tolerancia ösztönzése,
- a társadalmi stabilitás és a joguralom erősítése,
- a hatékonyság,
- a közszféra és a piaci szféra hiányosságaira adott válasz, és
- a piacgazdaság előmozdítása. (World Bank 2000, 10)

A civil nonprofit szektor ezen funkcióit a vezető nemzetközi és multilaterális szervezetek, mint az ENSZ, a Világbank, az Európa Tanács vagy az Európai Unió egy sor dokumentumban elismerik. Ezek közül is kiemelésre érdemes az ENSZ nemrég elfogadott jelentése az ENSZ és a civil társadalom kapcsolatáról.

Mindemellett Magyarország számára az Európa Tanács tagjaként a legfontosabb vonatkozó kötelező érvényű szerződés az Európai Egyezmény

---

⁵¹ Azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy bár alapítványokat 1987-től lehet alapítani, csak 1989-től veszik őket a bíróságok nyilvántartásba.

⁵² Kari jegyzetünk jelen fejezete hangsúlyozottan az alapítványok társadalmi beágyazottságával, társadalomtudományi megközelítésével foglalkozik. Az ún. állampolgári szabadságjogok, a Római Szerződés (és a ráépülő módosítások) vonatkozó passzusai külön tanulmányok tárgyát képezhetik.

⁵³ World Bank's Handbook on Good Practices for Laws Relating to Non-Governmental Organizations

az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről (1950), melyet hazánk 1993-ban hirdetett ki. Ennek az egyezménynek a 10. szakasza a szólásszabadságot, a 11. szakasza pedig az egyesülési szabadságot rögzíti; emellett létrehozta az Európai Emberi Jogok Bíróságát, mely az egyezményben rögzített jogok érvényre juttatására felállított nemzetközi testület.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága 1995. szeptemberében a Vogt kontra Németország ügyben hozott – sokszor hivatkozott - korszakos jelentőségű döntésében mutatott rá arra, hogy egy demokratikus államnak fontos kritériuma a személyes vélemény védelme, a gyülekezés és egyesülés szabadsága. (Berger 1999, 506-509) Az Emberi Jogok Európai Bírósága ezen ítéletével kimondta az egyesülési szabadság gyakorlásába való beavatkozás tilalmát.

Magyarország 2004 májusa óta az Európai Unió teljes jogú tagállama, és ennek a ténynek a hatása témánk szempontjából sem mellékes. Egy meglehetősen hosszú csatlakozási – és jogharmonizációs – folyamat végére került pont 2004. május elsején⁵⁴.

A Magyar Köztársaság, mint modern, demokratikus jogállam és az Európai Unió tagja, elismeri a civil társadalomnak és szervezeteinek kiemelkedő szerepét a demokrácia kiteljesedésében és a társadalmi jólét megteremtésében. (Bullain 2004, 12)

Különösen fontos, hogy a kormány és a törvényhozók a civil társadalom szervezeteire vonatkozó jogszabályokat a jogállamiságra és az Európai Unióhoz való csatlakozásra tekintettel vizsgálják felül, és az indokolt reformokat indítsák el. (Bullain 2004, 12)

Azonban még az Európai Unió sem határozta meg azokat a követelményeket, melyek a civil társadalom jogi szabályozásának - különös tekintettel a csatlakozó államok jogharmonizációs kötelezettségére - megkerülhetetlen elemeit jelentenék.

Az Európai Unióban a nem-kormányzati szervek⁵⁵ képviselőjét a döntéshozatal folyamatában hagyományosan a Gazdasági és Szociális Bizottság (GSZB) látja el, amelynek működése, tevékenysége a Római Szerződésnek a társadalmi párbeszédéről szóló passzusán alapul.

Mind az Európai Unió 1993-as Maastrichti Szerződéshez, mind pedig az 1997-es Amsterdami Szerződéshez csatolt nyilatkozatok több ízben is utaltak a civil szervezetek szerepére, valamint a velük folytatott párbeszéd fokozódó jelentőségére. Külön is kiemelendő a Maastrichti Szerződéshez csatolt 23. számú Nyilatkozat a jótékonyági szervezetekkel való

---

⁵⁴ Lásd bővebben Sipos László: Jogharmonizáció az uniós joganyaggal (In: Európa és a magyar közigazgatás, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1999. 167-176. oldalakon; valamint Ügyészek Lapja, 1999/4. 37-48. oldalakon.)

⁵⁵ Közkeletű angol rövidítéssel: NGO-k.

együttműködésről, és az Amszterdami Szerződéshez csatolt 38. számú nyilatkozat az önkéntes szervezetek tevékenységeiről⁵⁶; valamint az EU Fehér könyve az európai kormányzásról. Az Unió szerződésekbe (illetőleg nyilatkozatokba) foglalt alapelvei – az ún. elsődleges jog – ma még a joggyakorlatban nem érezhetők oly erősen, mint a másodlagos jogforrások, a tárgyi és személyi hatállyal bíró rendeletek.⁵⁷

Végül, az Európai Unió készülő Alkotmánya, az unió demokratikus életét tárgyaló VI. fejezetében külön szakaszban foglalkozik a részvételi demokrácia alapelveivel⁵⁸, valamint a szociális partnerek, köztük a civil szervezetek és az Európai Unió közötti dialógussal⁵⁹. (Bullain 2004, 13-14)

A civil szervezetekkel kapcsolatos kérdések az ezredfordulótól egyre nagyobb figyelmet kaptak az Európai Unióban. 2000. elején az Európai Bizottságban (EB) - a Bizottság Főtitkárságának koordinálásával – egy a konzultáció rendszeréről és a civil szervezeteknek nyújtott támogatások rendjéről szóló vitairat született, majd 2001 júliusában az Európai Bizottság - az európai kormányzásról szóló Fehér Könyvében – már az állampolgárokkal és társadalmi szervezeteikkel történő kapcsolat szorosabbra fűzéséről szólt. Ennek hatása, a párbeszédkészség érződött a Nizzai Szerződés vonatkozó passzusain, továbbá a Konvent társadalmi és szakmai párbeszédforumainak működésén is, ugyanakkor az EU társadalmi párbeszédképességének elégtelen mivolta mutatkozott meg az Alkotmányos Szerződés tervezetével kapcsolatos sorozatos kudarcaiban. (Bíró Endre 2003, 8-21; Kucsera 9-10)

„A demokratikus intézményeknek és az állampolgárok képviselőinek mind a tagállamok, mind az Európai Unió szintjén módjukban áll és kötelességük megpróbálni kapcsolatot teremteni Európa és annak polgárai között. Ez a hatékonyabb és megfelelőbb politikák alapfeltétele.” – fogalmaz az Európai Unió Fehér könyve. (Európai Közösség Bizottságának közleménye 2002. 3)

A Fehér Könyv több változtatást is javasolt.⁶⁰ A legfontosabbakat az alábbiak szerint rögzíthetjük:

- Az Uniónak meg kell újítania a közösségi módszert: új, nem „fentről lefelé” történő megközelítésmód alkalmazásával és politikai eszköztárának hatékonyabb, nem jogalkotási eszközökkel történő kiegészítésével.

---

⁵⁶ Az Európai Közösség Bizottságának (Brüsszel) 1997. június 6-i Közleménye az önkéntes szervezetek és alapítványok szerepének erősítéséről Európában. (Teljes szövegét közli: Sz. Tóth János 2001.)

⁵⁷ Így van ez annak ellenére, hogy keresetet lehet rájuk alapítani.

⁵⁸ Az Európai Unió Alkotmánya VI. cím 46. szakasz.

⁵⁹ Az Európai Unió Alkotmánya VI. cím 47. szakasz.

⁶⁰ Itt is megjegyzendő, hogy a hivatkozott Fehér Könyv nem jogforrás, arra keresetet alapítani nem lehet. Ám mint javaslat - feladatokat és irányokat kijelölő dokumentum - elemzésre feltétlenül érdemes.

- Nagyobb arányú részvételre és nyitottságra van szükség. Függetlenül attól, hol és hogyan készítik elő és alkalmazzák az EU-politikát, a módszernek nyitottabbnak, könnyebben kivihetőnek és érthetőbbnek kell lennie.

A Fehér Könyv a Bizottságra is több feladatot ró. A Bizottságnak naprakész, online információt kell szolgáltatnia a politika előkészítéséről a döntéshozatal minden szakaszában, rendszeresebb párbeszédet kell kialakítania a regionális és helyi kormányzatok képviselőivel a nemzeti és az európai civil szervezeteken keresztül a politika kialakításának korai szakaszában. A Bizottság rugalmasabbá kell hogy tegye a közösségi jogszabályok megvalósítását a regionális és helyi feltételek figyelembe vételével, ki kell alakítania és közzé kell tennie az EU-politikáról folytatott konzultáció minimális normáit.

A Bizottság a minimális normákon túlmenően az egyes kiválasztott területeken partnerségi megállapodásokat hoz létre, amelyekben kötelezettséget vállal további konzultációk folytatására, amennyiben a konzultációban részt vevő szervezetek még több garanciát adnak a nyitottságra és a reprezentativitásra.

Kívánatosnak és szükségesnek tartja a Fehér Könyv a szorosabb együttműködést a regionális és a helyi kormányzatok, valamint a civil társadalom között. Ennek megvalósulásáért azonban már a tagállamok viselik az elsődleges felelősséget. (Európai Unió, 2002. - A civil nonprofit szektort érintő részek)

A magyarországi civil szervezetek egy csoportja pedig „Magyarország jövője elválaszthatatlan az Európai Unió jövőjétől” címmel állásfoglalást készített és hozott nyilvánosságra az Európai Bizottság Fehér Könyv az európai kormányzásról című dokumentumáról. Az állásfoglalás egy 2002. március 19-én Budapesten tartott nagyszabású, nyílt tanácskozáson készült.

A konzultációs folyamatban részt vevő magyarországi civil szervezetek álláspontját a következőképpen összegezhetjük:

1. A magyarországi civil szervezetek üdvözlik azt a lehetőséget, hogy unióbeli partnereikkel egyenlő alapon véleményt mondhatnak az Európai Bizottság Fehér Könyv az európai kormányzásról című dokumentumáról, és részt vehetnek a tartalmáról folytatott nyílt vitában.

2. A dokumentum és a napjainkban Európa jövőjéről folytatott vita egyik fontos feladata az, hogy tisztázza: milyen irányban fejlődjön az újabb bővítés küszöbén álló Európai Unió, milyen legyen az európai integráció jövője.

3. Azt a megközelítést támogatják, amely szerint az Európai Unió további demokratizálásához elengedhetetlen feltétel az állampolgárokkal folytatott folyamatos és érdemi párbeszéd. Ebben a civil szervezetek nélkülözhetetlen szerepet játszanak.

4. Különös jelentőséggel bír ez a párbeszéd az EU-ba felvételüket kérő országok esetében, ahol a civil szervezetek fontos szerepet játszanak a társadalmi folyamatok alakításában, a demokrácia megerősítésében. Ezzel párhuzamosan aktívan közreműködnek az európai integrációval kapcsolatos információk széles körű terjesztésében és a társadalom felkészítésében. Ugyanakkor hangsúlyozzák, hogy az európai integráció jövőjéről jelenleg is folyó vita nem akadályozhatja az Európai Unió 2004-re tervezett kibővítését.

5. A jó kormányzást meghatározó öt alapelvvel: nyíltság, részvétel, elszámoltathatóság, hatékonyság és koherencia egyetértünk, azonban a jelenlegi uniós gyakorlat alapján úgy látjuk, jelentős erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy mindez ne csak politikai szándék maradjon, hanem a gyakorlatot is jellemezze.

6. A részvétel elvének gyakorlása többek között azt jelenti, hogy a civil szervezetek rendszeresen véleményt nyilváníthatnak, javaslatokat tehetnek az Európai Uniót érintő kérdésekről. Ezért a magyarországi civil szervezetek fontosnak tartják a konzultációk rendszerének, eljárás módjának 2002 végéig történő újraszabályozását, mely megerősíti az Európai Bizottság együttműködési készségét, és meghatározza a folyamat valamennyi szereplőjének lehetőségeit és felelősségét.

7. Ugyanakkor nem tartják szükségesnek, hogy az Európai Bizottság és a civil szervezetek közötti kapcsolatokat ún. akkreditációs rendszer bevezetésével szabályozzák. Az együttműködés formái legyenek rugalmasak, és abban az európai szinten működő civil ernyő-szervezetek mellett kapjanak helyet a nemzeti szinten működő reprezentatív civil szervezetek, struktúrák is.

8. A civil szervezetekkel való együttműködés számos sajátos vonással rendelkezik. Az Európai Bizottságtól az állásfoglalás azt várja, hogy tartsa tiszteletben a civil szervezetek önállóságát, sokszínűségét, és a kapcsolattartásban vegye figyelembe ezen szervezetek belső demokráciáját, törvénytiszteletét és átláthatóságukat.

9. A civil véleménynyilvánítás fontos alaptétele a megfelelő tájékozottság. Ezért azt várják az Európai Bizottságtól, hogy (a) dokumentumai nyilvánosak legyenek, azokhoz korlátozás nélkül lehessen hozzáférni.

10. A magyarországi civil szervezeteknek fontos, hogy a jó kormányzás öt alapelve⁶¹ különböző szinteken, így a magyar gyakorlatban is következetesen érvényesüljön. Az európai színvonalú kormányzásnak ugyanis a demokratikus hatalomgyakorlás felel meg. A Fehér Könyvben megfogalmazott alapelvek alkalmazása jelentős mértékben segíti a magyarországi civil társadalom fejlődését is.

---

⁶¹ Lásd az 5. pontot.

11. Az állásfoglalás üdvözli, hogy a Fehér Könyvben megfogalmazottakkal összhangban a Konvent és az ahhoz kapcsolódó Fórum munkájába a magyarországi civil szervezetek is bekapcsolódhatnak. A lehetőséggel élni kívánnak. Ennek jegyében nemzeti szinten "Civil Fórum az európai integrációért" elnevezéssel nyitott hálózatot hoznak létre, melynek munkájában minden érdeklődő magyarországi civil szervezet részt vehet. Az integrációs törekvéseket a közeljövőben Brüsszelben megnyíló magyar civil iroda is segíti. Mindezzel is kifejezésre kívánjuk juttatni, hogy az európai integráció ügye nemcsak a kormányoké, politikusoké és szakértőké, hanem az egész magyar társadalomé.

12. Javaslatként fejt ki az állásfoglalás, hogy kerüljön sor a civil szervezetek szervezett módon történő bevonására az EU Elnökségek munkájába és a Kormányközi Konferencia előkészítésébe.

13. Támogatják, hogy az EU Alapvető Jogok Chartája legyen jogilag kötelező érvényű, és szorgalmazzák, hogy az abban foglaltakat a magyar Országgyűlés fogadja el. (Márkus Eszter 2002, 14-15.)

II.5. Az egyesületek és az alapítványok megalakulásának vizsgálata

A magyar nonprofit szektor legmeghatározóbb szereplőinek, az egyesületeknek (régebbi terminológiával: társadalmi szervezeteknek) és az alapítványoknak (továbbá a közalapítványoknak) megalakulási adatai szemléletesen mutatják a civil társadalom fejlődését.

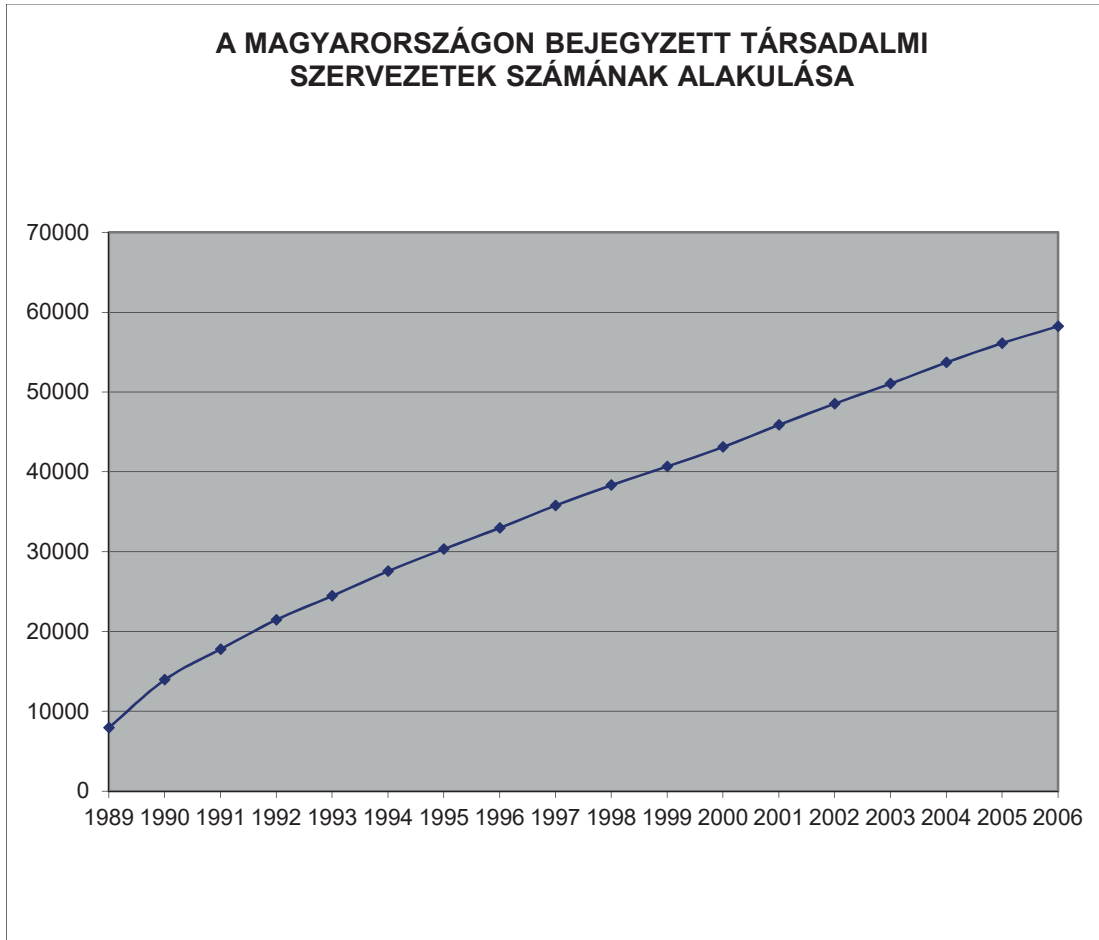
Vizsgáljuk meg elsőként, hogy az egyesülési jogról szóló törvény hatálybalépése után, az első két évtizedben hogy alakult Magyarországon a bejegyzett társadalmi szervezetek száma!

Az egyenletesnek tűnő fejlődést mutató grafikon adatait a Legfőbb Ügyészség által működtetett „Egylet-program” (a továbbiakban: Egylet-program) adatbázisaiból állítottuk össze⁶².

---

⁶² Mint arra már a Bevezetésben utaltunk, a KSH adatok, táblázatok csupán az egyes civil szervezetek önkéntes bevallásain alapulnak, s ily módon szervezetek ezrei nem is szerepelnek benne.

3. ábra

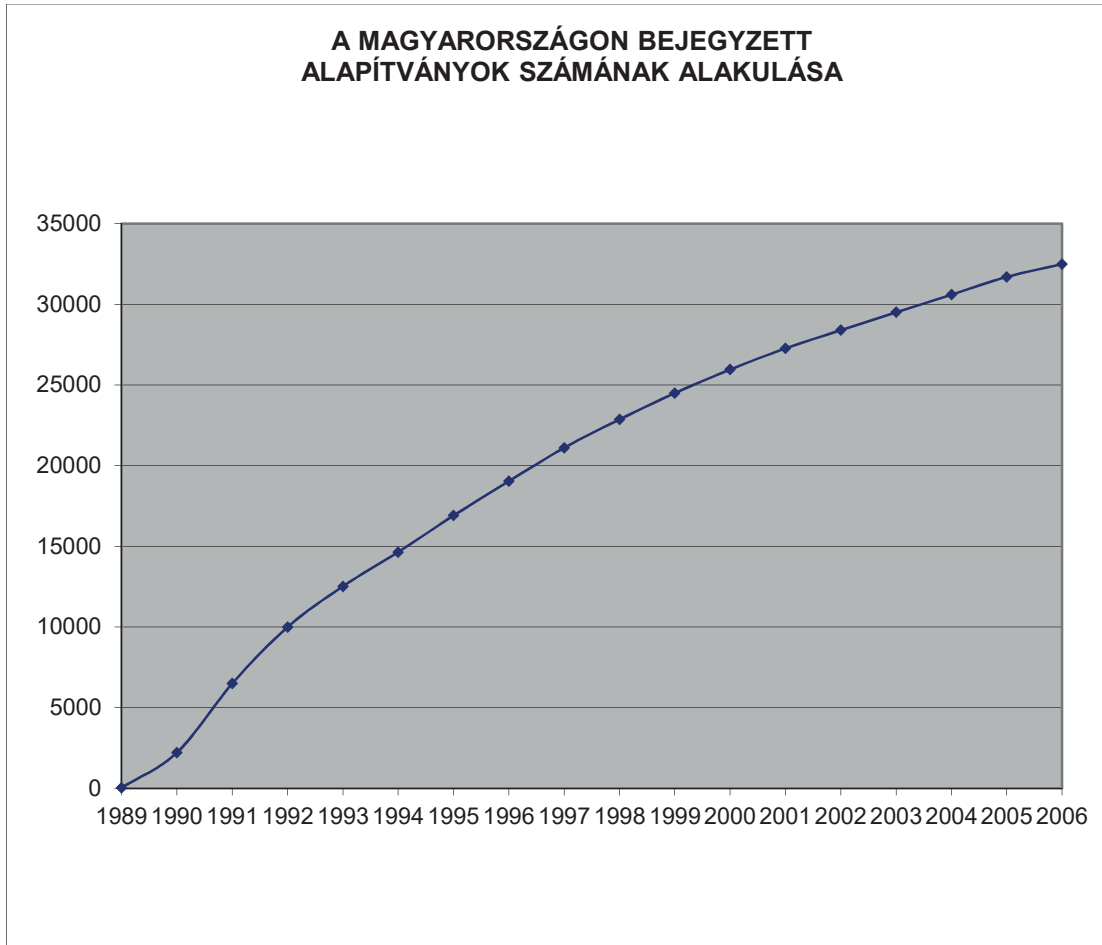

Kutatási témánk szempontjából különösen érdekes a magyarországi alapítványok számának alakulása.⁶³

Hangsúlyoznunk kell, hogy a jogi személyiséggel rendelkező alapítványokat csak 1989-től veszi nyilvántartásba a bíróság, következésképpen e jogintézmény „a nulláról” indult fejlődésnek. Ugyanakkor kétségtelen, hogy az alapítványok fejlődése e vonaldiagram szerint folyamatosnak látszik.

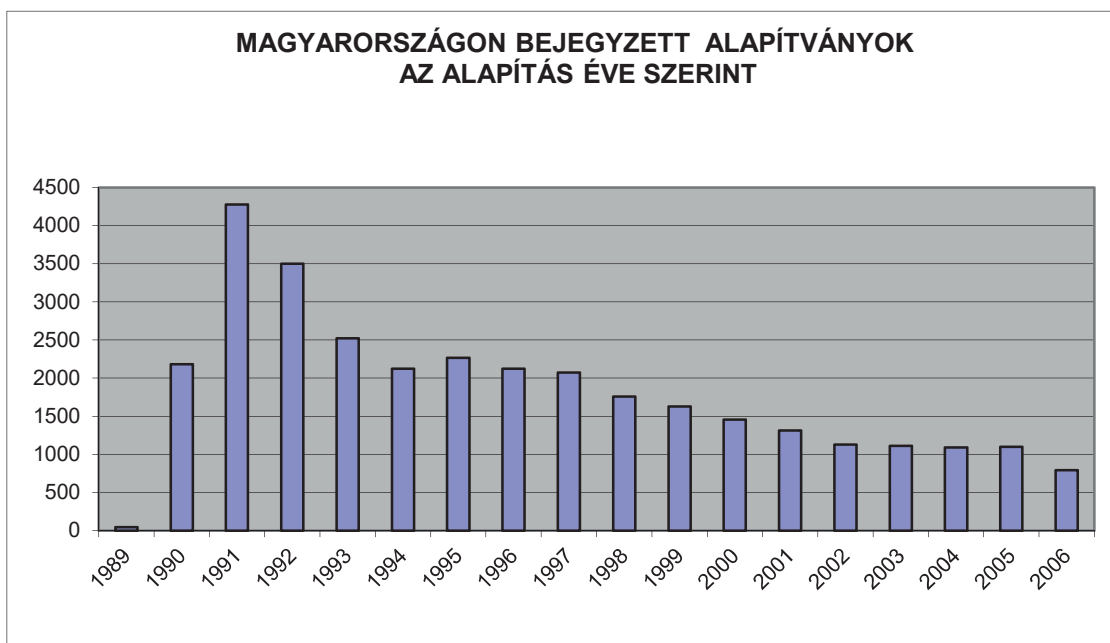
⁶³ Az Egylet-program adatbázisai alapján.

4. ábra

A Magyarországon évente bejegyzett alapítványok számának alakulását az 5. ábra szemlélteti.

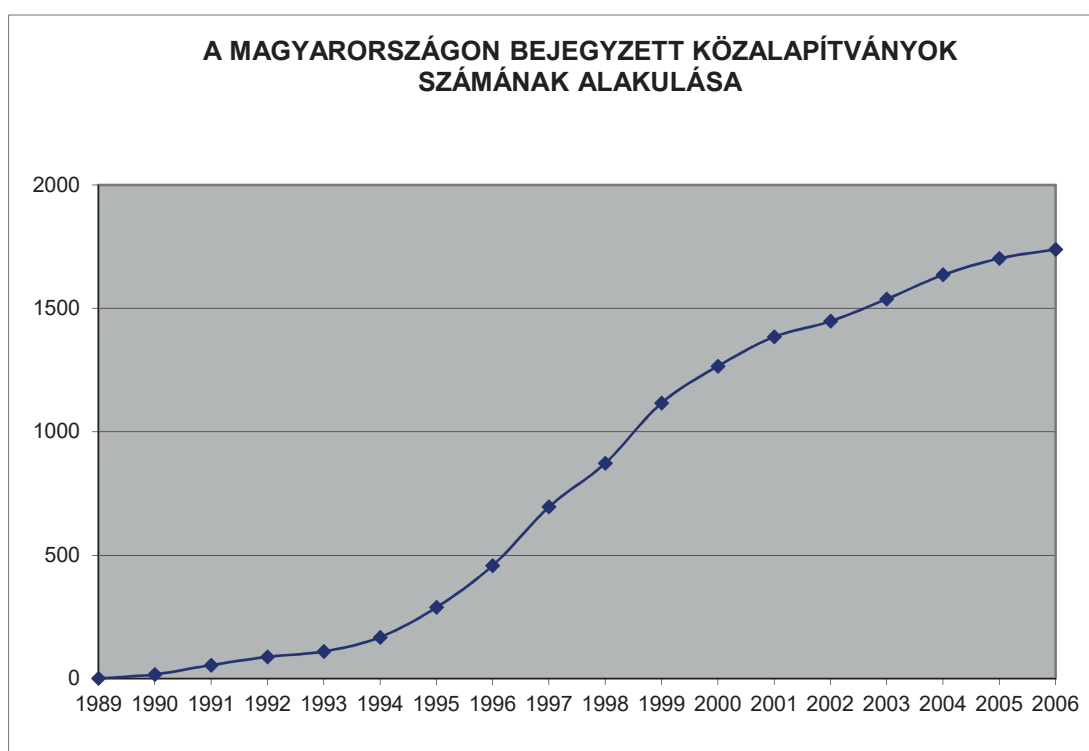
5. ábra

Mint már említettük, az egyesületekkel szemben az alapítványok esetében csakis új alapításokról beszélhetünk, hiszen csupán a nyolcvanas évek legvégétől lehetett – akkor tartós és közérdekű célra – alapítványt létrehozni. Láthatjuk, hogy a kezdeti nagy „alapítási láz” (Kucsera 2006, 7) a kilencvenes évek második felétől folyamatosan alábbhagyott, az ezredforduló után az új alapítások száma évi ezer körül stabilizálódott. 2006. november végéig pedig már meg is szűnt 5420 alapítvány⁶⁴.

A bejegyzett közalapítványok száma az alábbiak szerint alakult.⁶⁵

6. ábra

Az 1994-től alapítható - közfeladatokat ellátó - közalapítványok esetében is szignifikáns, hogy az 1997-1999 közti alapítási „boom” után a közalapítvány-alapítás üteme már lényegesen csökkent. A 2006. augusztus végén hatályba lépett, az államháztartásról szóló törvényt (Áht.) módosító 2006. évi LXV. törvény rendelkezéseinek megfelelően pedig véglegesen meg is szűnt.

⁶⁴ Az Egylet-program adatbázisai alapján.

⁶⁵ Az Egylet-program adatbázisai alapján. Megjegyezzük, hogy az 1994 előtti adatok azokra az alapítványokra vonatkoznak, melyek 1994-ben, vagy azután minősültek közalapítványnak.

III. AZ ALAPÍTVÁNY

Az alapítványok, illetőleg az e fogalomnak többé-kevésbé megfelelő rokonintézmények az egyetemes jogtörténetben több ezer éves múltra tekinthetnek vissza. Jogtörténeti előképei egészen a Folyóköz (Mezopotámia) társadalmainak jogrendszereiig, az i. e. II. évezredig visszavetíthetők. Az első ismert közalapítványok Mezopotámiában működtek, ahol ilyen formában (is) történt gondoskodás az árvákról.⁶⁶ (Haupt 1879, 31-34)

III.1. Az alapítvány mint sajátos jogintézmény

Az alapítvány mai formájában is jó kétezer éves jogintézmény. A római jogban *pia causa* (kegyes ok) néven ismerték. (Brósz-Pólay 1996, 177-178) Az alapítvány intézménye nem volt ismeretlen a görög poliszokban sem, de az alapítvány (*pia causa*) jogának valamiféle szabályozására a klasszikus római jogban került sor. A császári törvényhozás rendezte az alapítványoknak a célját. (Horváth 2003, 62).

A teljes kodifikáció azonban már Iustinianus keletrómai császár (I. sz. 527-565) nevéhez kötődik. A római jog tudósai kivétel nélkül egyetértenek abban, hogy amit ma római jognak nevezünk, az tulajdonképpen a iustinianusi jog. (Brósz-Pólay 1989, Földi-Hamza 1996, Zlinszky 1996) Bár a kegyes alapítvány csak a posztklasszikus jogtudomány problémája volt (Horváth 2003, 66), a fennmaradt források szerint mind a polgárok, mind pedig a városi képviselőtestületek /magisztrátusok/ által létrehozott alapítványok fontos társadalmi szerepet tölthettek be. (Földi-Hamza 1996, 234-235) Az európai jogrendszerekben a középkortól a római jogi alapítvány-fogalom vált általánossá.⁶⁷ (Bónis 1972, 67-87)

Magyarországon az alapítványi jog kodifikációs szabályozására 1928-ban tettek kísérletet. A magánjogi törvénykönyv javaslatát /MTJ/ az akkori igazságügyi miniszter 1928. március hó 1. napján terjesztette az Országgyűlés Képviselő Háza elé. Jóllehet az 1931:XXII. tc. a törvényhozási tárgyalásáról rendelkezett, az MTJ-t azonban sosem fogadták törvényként el. (Asztalos és mások 1978, 614-615) Az MTJ. 82.§-a szerint: "Alapítvány akkor jön létre, ha valaki tartós célra úgy rendel vagyontárgyakat, hogy a vagyontárgyak megfelelő szervezet kezelésében önálló vagyonként az alapítványt, mint személyt illessék."

---

⁶⁶ Bővebben Sipos László: Fejezetek a gyámság és a gyámügy jogtörténetéről. Nyíregyháza, 2004. Debreceni Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar, 8-23. oldalain.

⁶⁷ Ebben kitüntetett szerepe volt a keresztény (katolikus és protestáns) egyházaknak.

A II. világháború alatt, s az azt követő hiperinfláció miatt sok közalapítványi vagyon enyészett el, következésképpen ezen közalapítványok működése is lehetetlenné vált. Az alapítványokra vonatkozó kérdések szabályozásáról szóló 1949. évi 2. számú törvényerejű rendelet részletesen taglalta - a fentiekre is tekintettel - az alapítványok megszűnését, megszüntetését, megosztását és egyesítését. Az alapítványok létesítését pedig az alapítvány célja szerint érdekelt miniszter jóváhagyásától tette függővé. Az alapítványok működőképességét azzal kívánta garantálni e törvényerejű rendelet, hogy az alapítvány létesítéséhez legalább tízezer forint volt szükséges, mely annak idején nagyon komoly vagyoni értékhatárt jelentett.

Az első magyar polgári törvénykönyv az 1959. évi IV. sz. törvény /Ptk./ az alapítvány jogintézményét nem szabályozta. A szocialista magyar polgári jog az alapítvány helyébe egy sajátos, hézagpótló kötelmi jogi intézményt vezetett be: „kötelezettség-vállalás közérdekű célra” néven. A hézagpótló jelleg kétségkívül abban nyilvánult meg, hogy az alapítvány „száműzetése” idején e jogintézmény töltötte be a klasszikus „*pia causa*” funkcióját. (Bíró György 2001. 57)

A magyar jogban több évtizednyi szünet után 1987-től lehet újra alapítványokat létrehozni. A Polgári Törvénykönyv 1987-es Novellája (az 1987. évi 11. sz. törvényerejű rendelet) tette lehetővé újra az alapítványrendelést. A Ptk-novella elismerte az alapítvány jogi személyiségét is. Az 1990. évi Ptk-novella kapcsán az alapítványi jog lényeges módosítására került sor, amikor is az alapítványok nyilvántartásba vétele a megyei (és fővárosi) bíróságokhoz került.⁶⁸

Az alapítványi jog szabályozási hiányosságai annak idején a százsámra benyújtott törvényességi óvás és ügyészi fellebbezés folytán hamar napfényre kerültek. A Legfelsőbb Bíróság eseti döntései, közigazgatási kollégiumi állásfoglalásai idővel megfelelő tartalommal töltötték ki a némi eufémizmussal "vázlatosnak" nevezhető törvényi szabályozást.

Az alapítványi jogot – legújabb megjelenésének első negyedszázadában - okkal tarthattuk a magyar jogrendszer egyetlen precedens jogának.⁶⁹ Más jogterületekkel ellentétben az alapítványi jog nem törvénykönyvekből, hanem néhány legfelsőbb bírósági, közigazgatási kollégiumi állásfoglalásból, jogegységi döntések tucatjaiból, s bírósági határozatok százaiból hámozható ki. A bírósági határozatok pedig sokszor egymásnak ellentmondóak. A bírói gyakorlat által alkotott jog jónéhány kérdésben

---

⁶⁸ Említésre érdemes, hogy a megyei bíróságok (mai elnevezéssel: törvényszékek) – két kivétellel – a megyeszékhelyen működnek. A Békés Megyei Bíróság székhelye azonban – történelmi okokból – Gyulán, a Nógrád Megyei Bíróság székhelye pedig Balassagyarmaton van. Mai nevük pedig Gyulai Törvényszék, illetve Balassagyarmati Törvényszék.

⁶⁹ Ez még akkor is így van, ha ennek kimondásától az e témában megjelent publikációk tartózkodnak.

megyéenként eltérő követelmény-rendszert teremtett, olyat, mely már a jogállamiságot veszélyeztette, olykor még ma is veszélyezteti.

Le kell azonban szögezni, hogy a Bírósági Határozatokban (a továbbiakban: BH) és a Közigazgatási Döntvénytárban (KDT) közzétett egyedi legfelsőbb bírósági (és ítéletáblai) döntések tájékoztató, orientáló jellegűek, alkalmazásuk és figyelembevételük a bíróságokra formailag nem kötelező, de a bíróságok eljárásaik során, végzéseikben és ítéleteikben rendre rájuk hivatkoznak. Vitathatatlan az is, hogy - a törvény meglehetősen szűkre szabott szövegén túlmutatóan - a jogalkalmazói gyakorlat számára fontos, normatív jellegű, s jogértelmezési segítséget jelentő megállapításokat tartalmaznak. (V.ö.: Csizmár-Bíró: Nonprofit jogi kézikönyv 1.2.6.1.)

A 2011 decemberében lépett hatályba az új civil törvény⁷⁰, mely megkísérelte egységes szerkezetbe foglalni a civil szervezetek fontosabb szabályait, egyes területeken pedig új szabályokat is alkotott. (Megemlítendő, hogy az új civil törvényhez kapcsolódóan a még hatályos Polgári Törvénykönyv (Ptk) is módosult.⁷¹)

2014. március 15-én lépett hatályba az új Ptk.⁷² Az új Ptk. Harmadik Könyve a jogi személy(ek) általános szabályait az első részben – és a korábbinál lényegesen részletesebben – külön tartalmazza. Az egyesület különös szabályai a Könyv második részében, az alapítványé pedig annak hatodik részében kaptak helyet.

Alig több mint két évvel az új Ptk. hatálybalépése után azonban újabb törvénykezési folyamat indult meg, melynek eredményeként az országgyűlés 2016. december 13-án fogadta el a civil szervezetek és a cégek nyilvántartásával összefüggő eljárások módosításáról és gyorsításáról szóló 2016. évi CLXXIX. törvényt, mely jó néhány törvényt módosított.⁷³ Ez a – némi eufémizmussal - meglehetősen gyors jogalkotási folyamat nem túlzottan könnyítette meg a jogkövető alapítványok működését.

E jogtörténeti (olykor kritikai) elemzés végén alapos okkal állíthatjuk, hogy az alapítványok fejlődése nem is annyira a jogra, mint inkább a társadalom (illetőleg az állampolgárok) optimizmusára vezethető vissza.

---

⁷⁰ 2011. december 22. napján lépett hatályba az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (az új civil törvény, rövidítve: Ectv.).

⁷¹ A 2011. évi CLXXV. törvény által.

⁷² A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

⁷³ A módosítások általában 2017. március 1-jével lépnek hatályba. Ez alól kivételt jelentenek a Ptk-módosítások, melyek már 2017. január 1-jétől hatályosak.

III.2. Az alapítvány fogalmi elemei

Az alapítvány fogalmára nézve korábban többféle meghatározással találkozhattunk. Közülük a legelfogadottabb - a római jogi alapokon nyugvó - az alapítványi vagyontömeg (és a kezelő szerv) jogi személyiségét elismerő definíció (Tolnai 1926, 89), mely szerint :

Az alapítvány tartós, közérdekű cél megvalósítására biztosított jogi személyiséggel rendelkező vagyontömeg.

„Magánszemély, jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság (a továbbiakban együtt: alapító) – tartós közérdekű célra – alapító okiratban alapítványt hozhat létre.” – mondta ki a Ptk. 74/A. (1) bekezdése.

Így volt ez 2014. március 15-ig, amikor is hatályba lépett az új Ptk., mely szerint „Az alapítvány az alapító által az alapító okiratban meghatározott tartós cél folyamatos megvalósítására létrehozott jogi személy”. (Ptk. 3:378. §)

A legális definíció szerint az új Ptk. már nem követeli meg a közérdekű célra történő alapítást. A korábbi szabályozással ellentétben most már alapítvány nem csak tartós közérdekű célra, hanem - két alapvető kivétellel - lényegében bármely célra, tehát magáncélra is létesíthető. Az egyik korlátozás az, hogy alapítvány gazdasági tevékenység céljából nem létesíthető, gazdasági tevékenységet csak célja megvalósításával összefüggésben - azaz nem elsődlegesen - végezhet. A másik jelentős korlát, hogy a cél nem szolgálhatja az alapító, a csatlakozó és a törvényben meghatározott további személyek érdekeit. A törvény külön nem mondja ki, de értelemszerűen jogellenes és nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző tevékenységre sem létesíthető alapítvány.⁷⁴

Az alapítvány mint jogi személy a bírósági nyilvántartásba vételével jön létre. A nyilvántartásba vétel nem tagadható meg, ha az alapító okirat az e törvényben meghatározott feltételeknek megfelel.

A nyilvántartásba vételkor pedig a bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy az alapítvány a törvényben meghatározott feltételeknek megfelel-e, és a bejegyzés alapjául szolgáló alapító okirat a törvényben meghatározott kellékeket tartalmazza-e.

Az alapítvány jogerős bírósági bejegyzését követően saját nevében szerezhethet jogokat, vállalhat kötelezettségeket (természetesen képviselője útján). Teheti ezt azért, mert önálló jogi személy.

---

⁷⁴ Ez következik a jogügyletek semmisségére vonatkozó szabályokból. (Az új Ptk. miniszteri indokolása.)

Az alapító

Alapítvány alapítója csak az alapítványnak vagyont juttató, az alapító okiratot aláíró személy lehet.⁷⁵ A későbbiekben vagyoni hozzájárulást befizető - alapítónak nem minősülő – személyek a csatlakozók. (BH 1993/2., KK 122.)

A magánszemély alapítókkal kapcsolatban különösebb jogi probléma nem vetődik föl, a természetes személyek tömegével hoznak létre alapítványokat. Abban az esetben azonban, ha nem, avagy korlátozottan cselekvőképesek, csak gyámjuk, vagy gondnokuk hozzájárulásával tehetik ezt meg.

Alapító lehet jogi személy is. A jogi személy a jogképességgel rendelkező nem természetes személy (szervezet). A jogi személyiség a szervezeti jogalanyiség polgári jogi megnyilvánulása. (Bíró-Lenkovics 2001. 155)

Jogi személyen elsősorban azokat a költségvetési és gazdálkodó szervezeteket értjük, amelyek saját nevükben szerezhetnek jogokat és gyakorolhatnak kötelezettségeket. Ide tartoznak például az önkormányzatok, a vállalatok, szövetkezetek, de az egyesületek (társadalmi szervezetek), s az alapítványok is.

Nem lehet alapító jogi személyiséggel nem rendelkező testület, például nevelőtestület, szakmai munkacsoport, s nem hozhat létre alapítványt szülői munkaközösség sem. (BH 1991/11. KK 449.) Az általános iskola zenei munkaközössége sem jogi személy, ezért alapítványt nem alapíthat⁷⁶. (BH 1996/5., KK 279.) Külön döntésben mutatott rá a Legfelsőbb Bíróság, hogy a szülői munkaközösség nemcsak alapítványt nem hozhat létre, hanem az alapítói nyilatkozathoz szükséges jogképességgel sem rendelkezik. (BH 1996/10. KK 555.)

Az alapítvány célja

Alapítványt – egy negyedszázadon át - tartós és közérdekű célra lehet létrehozni. Alapítvány elsődlegesen gazdasági tevékenység folytatása céljából azonban sosem volt alapítható. (Ptk. 74/A. § (1) bek. első és második mondata, az új Ptk. 3:379. § (1) bekezdése)

Közérdekűnek minősült a cél akkor, ha az a társadalom, vagy egy szélesebb közösség érdekét szolgálta, tehát ha a társadalom egy szélesebb

---

⁷⁵ Alapítói státust, alapítói jogokat nem vindikálhat magának az, aki vagyont nem juttatott az alapítványnak, még akkor sem, ha az alapítvány ötlete tőle származik.

⁷⁶ Az iskolai alapítványok kezdeti korszakában igen gyakori volt, hogy a szülői munkaközösség volt az, aki az induló vagyont biztosította. Alapítói minősítéshez azonban így sem juthatott.

körének (például egy település lakosságának), illetőleg egy közösségnek (például egy oktatási intézmény hallgatóinak) az érdekében hozták létre.

Az új Ptk. szerint az alapítvány az alapító által az alapító okiratban meghatározott tartós cél folyamatos megvalósítására létrehozott jogi személy. (Új Ptk. 3:378. § első mondata) Ebből következően a közérdekű cél már nem alapítási kritérium! A célnak csupán tartósnak kell lennie.

Ami a cél tartósságát illeti, természetesen az adott eset összes körülményeinek mérlegelésével dönthető az el, hogy tartós- e az a bizonyos cél. Alapítványt ugyanis a Ptk. szerint határozott időre is létre lehet hozni.

Tartósnak minősülhet egy határozatlan időre, egy meghatározott dátumhoz kapcsolódó feladatra létrehozni kívánt alapítvány célja is. (Például egy nagyjelentőségű tudományos konferencia megszervezésére, vagy egy jelentős évforduló megünneplésére.)

Ezekben az esetekben – a bírói-ügyészi gyakorlat szerint – akkor minősül egy alapítványi cél tartósnak, ha annak elérése több hónapos tevékenységet igényel.

Az alapítványi célok között nem lehet olyan, melyből valószínűsíthető, hogy az alapítvány elsődlegesen gazdasági tevékenység folytatására törekszik. (Kihasznlva az alapítványokat megillető kedvezőbb adó-, illeték- és vámszabályokat.) Egyértelműen következik ez a Ptk. gazdasági tevékenység elsődlegességét kizáró rendelkezéséből (Ptk. 74/A. § (1) bek. második mondata, az új Ptk. 3:379. § (1) bekezdése)

Ugyanakkor az alapítvány jogosult az alapítványi cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenység végzésére

Többször is előfordult, hogy egy alapítvány kulturális céljai közt könyvkiadási és forgalmazási tevékenységet is szerepeltetett. Ebben az esetben a bíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy az a tevékenység elsődleges-e az alapítvány szempontjából. Az alapítvány ugyanis célja elérése érdekében vállalkozási tevékenységet folytathat, azonban az nem lehet elsődleges, továbbá az abból származó hasznot az alapítványi cél elérése érdekében kell fölhasználni, az jövedelemszerző tevékenységet semmiképpen sem szolgálhat.⁷⁷

---

⁷⁷ Így érvényesülhet csak a megkívánt nonprofit-jelleg.

III.3. Az alapító okirat

Az alapító okirat az alapítvány „alkotmánya”. A Ptk. az alapító okiratra értelemszerűen írásbeli alakot ír elő, további előírást azonban az alakszerűsége nem tartalmaz. (BH 1993/2., KK 123.) Így a törvény nem ír elő az alapító okiratra minősített okirati formát sem. (BH 1993/4., KK 259.)

Az alapító szabadon dönti el, hogy – a törvényi kereteket figyelembe véve - milyen formában és tartalommal fogalmazza meg az alapítvány alapító okiratát. Az alapító okiratnak azonban vannak a Ptk. által megállapított, illetőleg előírt elengedhetetlen tartalmi elemei is.

Az alapítvány jogi személy, ezért az alapító okiratának az új Ptk. 3:5.§ alapján tartalmaznia kell:

- a nevét;
- a székhelyét;
- a célját (vagy fő tevékenységét);
- az alapítványt létesítő személy vagy személyek nevét (valamint azok lakóhelyét vagy székhelyét);
- az alapítvány részére teljesítendő vagyoni hozzájárulásokat (az induló vagyont), annak értékét, továbbá a vagyon rendelkezésre bocsátásának módját és idejét; és
- az alapítvány, mint jogi személy első vezető tisztségviselőjét.⁷⁸

Az alapítvány alapító okiratának - a jogi személy létesítő okiratának előbb részletezett kötelező tartalmi elemein kívül - meg kell határozni

- az alapítvány határozott vagy határozatlan időre történő létesítését, határozott időre történő létesítésnél a határozott időtartamot;
- az alapítványi vagyon kezelésének és felhasználásának szabályait⁷⁹;
- a kuratóriumi tagság keletkezésére és megszűnésére vonatkozó szabályokat, a kuratóriumi tagság határozott vagy határozatlan időre szóló voltát, határozott idejű kuratóriumi tagság esetén a határozott időtartamot, továbbá a kuratórium tagjaira vonatkozó kizáró és összeférhetlenségi szabályokat; és
- a kuratóriumi tagsági díjazás megállapításának szabályait.

(Az új Ptk. 3:391.§ (1) bekezdése szerint.)

---

⁷⁸.Esetünkben értelemszerűen az alapítvány kezelő szervének és képviselőjének adatait.

⁷⁹ A vagyonfelhasználás szabályai természetesen minden alapítványnál más és más, alapvetően a célok és a működés által meghatározottan.

A fentiekén kívül egy alapítvány alapító okirata – az alapító(k) száándéka(i) szerint - másról is rendelkezhet. Az alapító okirat szükség szerint rendelkezhet, így például:

- az alapító jogainak meghatározott alapítványi szerv hatáskörébe utalásáról;
- az alapítói jogok átruházásának szabályairól;
- az alapítványhoz való csatlakozásnak vagyoni juttatás fejében történő megengedéséről, annak feltételeiről és a csatlakozót megillető alapítói vagy egyéb jogokról;
- a gazdasági tevékenység folytatásáról és ennek kereteiről;
- az alapítványi szervek⁸⁰ hatásköréről és eljárási szabályairól;
- az alapítók gyűlésének létesítéséről és e gyűlés működési szabályairól;
- az e törvényben nem nevesített alapítványi szervek létesítéséről, eljárási szabályainak meghatározásáról, tagjainak kinevezéséről, visszahívásáról és javadalmazásáról;
- az alapítvány képviselőjének részletes szabályairól, ideértve az alapítvány munkavállalóival szemben a munkáltatói jogok gyakorlásának a meghatározását;
- a kedvezményezettek körének meghatározásáról, illetve a kedvezményezett személyek megjelöléséről, továbbá a kedvezményezetteket megillető szolgáltatásról és jogokról;
- az alapítvány jogutód nélküli megszűnése esetére az alapítvány fennmaradó vagyona jogosultjának megnevezéséről.

(Az új Ptk. 3:391.§ (2) bekezdése szerint.)

III.4. Az alapítványok nyilvántartásba vétele

Az alapítvány a bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre, és csak a jogerős bírósági végzés birtokában járhat el önállóan, mint jogi személy.

A bírósági nyilvántartásba vétel nem-peres eljárásban történik, mely eljárás kérelemre indul. A kérelmet az alapítónak (vagy alapítóknak) kell aláírni és benyújtani. Nincs akadálya annak, hogy az alapítók jogi képviselőt⁸¹ bízzanak meg az alapítvány bejegyzésének intézésével, ám ebben az esetben az írásos meghatalmazást is csatolni kell a kérelemhez. A

---

⁸⁰ Az alapító maga határozza meg az alapítvány szerveit, azok működési szabályait. Az alapító az alapító okiratban az alapítvány szervezeti egységét jogi személynek nyilváníthatja. (Az új Ptk. 3:391. § (3) bekezdése alapján.)

⁸¹ A jogi képviselő a gyakorlatban tipikusan az ügyvéd.

kérelemnek arra kell irányulnia, hogy a bíróság az alapítványt vegye nyilvántartásba.⁸²

A kérelemhez csatolni kell: az alapító okiratot; a kezelő (illetve ha van, a felügyelő) szerv tagjainak nyilatkozatait; a pénzügyet igazolását az alapítvány vagyonáról (igazolást az ingó vagy ingatlan vagyonról); végül esetlegesen: a székhelyhasználati engedélyt.

Amennyiben a bíróság azt állapítja meg, hogy nem csatoltak be minden dokumentumot, vagy azok tartalma kifogásolható, visszaküldi az iratokat a kérelmezőnek azzal a felhívással, hogy egy megállapított határidőn belül a hiányokat pótolja, illetőleg a tartalmi hibákat küszöbölje ki. (A KK. 2. alapján.) Ezt az eljárást eljárásjogi műszóval hiánypótlásnak⁸³ nevezzük. Ha a hiánypótlásnak határidőben eleget tettek, akkor a bíróság dönt a nyilvántartásba vételről.

Mivel nemperes eljárásban jár el az illetékes megyei (fővárosi) bíróság, mai elnevezéssel: törvényszék, a bejegyzés tárgyában végzéssel (és nem ítélettel) dönt. Az esetleges fellebbezés kapcsán az ügyben az illetékes ítélőtábla dönt.

A végrendeleti alapítvány

Alapítvány – a régi és az új Ptk. szerint is – létrehozható írásbeli végrendelettel, vagy öröklési szerződéssel is. (A jelenleg hatályos szabályok az új Ptk. 3:388-390. § -aiban találhatók.)

Ha az alapítványrendelet végintézkedéssel történt, az alapítvány nyilvántartásba vétele iránt a kuratórium tagjának kijelölt személy köteles eljárni. Ha a nyilvántartásba vétel iránt egyik kuratóriumi tagnak kijelölt személy sem intézkedik, a nyilvántartó bíróság által kijelölt ügygondnok jár el. (Az új Ptk. 3:388. § (2) bekezdése szerint.)

III.5. Az alapító jogai és kötelességei

Az alapító jogai

Az alapítót számos – részben már ismertetett – jog és kötelezettség illeti, illetőleg terheli. Az alapító joga az alapítvány nevének, céljának, székhelyének és a vagyon felhasználási módjának meghatározása. Az alapító

---

⁸² Megjegyzésre érdemes, hogy a bejegyzés iránti kérelem egy speciális formanyomtatvány kitöltésével valósul meg, s maga a bejegyzés illetékmentes eljárásban történik.

⁸³ Hiánypótlásról nemcsak akkor beszélünk, ha valóban hiányokat (mellékleteket) kell pótolni, hanem akkor is, ha „minden megvan”, ám néhány okirat tartalmát módosítani kell, avagy bizonyos – jellemzően törvénysértő – rendelkezéseket el kell hagyni. A hiánypótlásnak ebben az esetben az alapító törléssel tesz eleget.

jelöli ki a kezelő szervet és az alapítvány képviselőjét. Az alapító meghatározhatja az alapítványhoz való csatlakozás feltételeit, illetőleg ki is zárhatja azt (zárt alapítvány). Az alapító az alapítvány egyik-másik szervezeti egységét jogi személyiséggel ruházhatja fel. Az alapító joga a bejegyzési eljárás megindítása, a kérelem benyújtása a bírósághoz.

Megjegyzésre érdemes, hogy az alapítót megilleti bizonyos ellenőrzési jog az alapítvány működése felett, az alapítvány irataiba is betekinhet, visszavonhatja a kezelő szerv megbízását, ha tevékenysége az alapítvány célját veszélyezteti. (a régi Ptk. 74/C. §. (6) bekezdése, majd az új Ptk. 3:398. § (2) bekezdése szerint.)

Az alapító módosíthatja az alapítvány alapító okiratát, természetesen a név, a cél és a vagyon sérelme nélkül. Dönthet az alapítvány egyesítéséről is. Az alapítvány alapító okiratának módosítását az alapítók csak egyhangú döntéssel határozhatják el. (BH 1994/2., KK 107.) Egy jogegységi döntéssel mutatott rá a Legfelsőbb Bíróság, hogy a több alapító által létrehozott alapítványnál az egyik alapító halála, illetve megszűnése esetén – az alapítói jogok gyakorlására kijelölt más személy hiányában – a többi alapító az alapító okiratot módosíthatja. (5/2006.KJE)

Az alapítvány alapító okiratának módosítására csak abban az esetben kerülhet sor, ha ez nem jelent lényeges módosulást, így az alapítvány vagyonának csökkentését, az alapítványi cél szűkítését, s nem eredményezi az alapítvány megszűnését. Az új Ptk. szigorúan kimondja, hogy semmis az alapító okiratban az alapítvány céljának módosítása, kivéve, ha az alapítvány a célját megvalósította, vagy a cél elérése lehetetlenné vált, és az új cél megvalósítására az alapítvány elegendő vagyonnal rendelkezik. Semmis továbbá az alapító okirat olyan módosítása, amely az alapítvány vagyonának csökkentésére irányul, vagy - ha az alapítványhoz csatlakozás történt - az alapítvány jogutód nélküli megszűnése esetére kijelölt kedvezményezett személyét megváltoztatja. (Új Ptk. 3:393. § (1) és (2) bekezdés)

Az alapító kötelezettségei

Az alapító kötelezettsége a vagyon biztosítása az alapítvány javára. Az alapító a vagyont nem vonhatja vissza (A régi Ptk. 74/A. §. (3) bekezdése és az új Ptk. 3:382. (1) bekezdése szerint), s – mint már láttuk - az alapító okirat módosításával nem is csorbíthatja.

Az alapítvány alapítója a nyilvántartásba vételt követően nem csökkentheti kötelezettségvállalásának mértékét még a megváltozott pénzügyi helyzetére hivatkozással sem, hiszen ez egyet jelentene az alapítvány részleges visszavonására irányuló törvényi tilalom megsértésével. (BH 1994/2., KK 108.)

Ugyancsak kötelezettségként hárul az alapítóra a kezelő szerv megfelelő összetételének folyamatos biztosítása. Az alapító jogosult ugyanis a lemondott, illetőleg halála folytán kiesett kuratóriumi tag pótlására.⁸⁴

Nem jelölhet ki, illetve nem hozhat létre azonban olyan kezelő szervet, amelyben neki, vagy alapítótársának (társainak) – közvetlenül vagy közvetve – meghatározó befolyása lenne az alapítvány vagyonának felhasználására. (Ptk. 74/C. § (3) bekezdése és az új Ptk. 3:397. § (3) bekezdése szerint.)

III.6. Az alapítványok működésének törvényességi kérdései

Természetesen az alapítványok működési problémái esetenként mások és mások. Összességében vizsgálva azonban néhány neuralgikus pontra - közel három évtizedes tapasztalat után - már meglehetősen biztonsággal mutathatunk rá. Ezek a vagyoni, a vállalkozási tevékenységgel, illetve a kezelő szervvel (a kuratóriummal) kapcsolatos problémák.

Vagyoni problémák

Az alapítványok létrehozásához, mint láttuk – nyitott alapítvány esetén – csupán akkora vagyont kell biztosítani, mely a működés megkezdéséhez elegendő. A Legfelsőbb Bíróság elvi élel mondta ki, hogy a bejegyzést végző bíróságoknak az alapítványi vagyon megfelelőségének vizsgálatakor figyelemmel kell lenni arra is, hogy a vagyon a későbbiekben is gyarapodhat.⁸⁵ (BH 1991/11., KK 450.)

Ez a törvényi rendelkezés és ez a bírói állásfoglalás lehetővé teszi, hogy kisebb – olykor szinte már-már komolytalan - összegekkel is létrehozzanak alapítványokat. Ugyanakkor ez magában rejti annak a veszélyét is, hogy ha a csatlakozók később az alapítvány vagyonát nem gyarapítják, továbbá, ha az alapítvány nem jut más vagyoni eszközökhöz (pályázati pénzekhez, támogatásokhoz), működése ellehetetlenül. A pénzügyintézetek számlavezetési díjai, az elengedhetetlen működési költségek is folyamatosan csökkentik az alapítvány vagyonát.⁸⁶

---

⁸⁴ Az sem ritka, hogy a lemondott (vagy kiesett) kuratóriumi tag pótlása nem történik meg. Ezekben az esetekben a törvényességi felügyeleti, illetve törvényességi ellenőrzési eljárásban keresik meg az alapítót.

⁸⁵ Az már más kérdés, hogy az alapítványok negyede – a törvényességi vizsgálatok tapasztalata szerint – a későbbiekben sem számíthat befizetésekre, vagyona az alapításkori szinten marad. Az iskolai alapítványoknál a helyzet – mint látni fogjuk – ennél lényegesen jobb.

⁸⁶ A pénzügyintézetek eleinte nem számoltak fel az alapítványi számlákra számlavezetési díjat, ám a kilencvenes évek elejétől változtattak e gyakorlatukon. Ma már piaci számlavezetési díjakat kérnek.

A vagyoniilag ellehetetlenült alapítványok sorsa pedig az, hogy megszüntetésükre kerül sor.

A vállalkozási tevékenység problémái

Az alapítványok céljuk elérése érdekében másodlagosan gazdasági-vállalkozási tevékenységet is végezhetnek - következett ez a régi Ptk. 74/A. § (1) bekezdéséből. Az alapítvány az alapítványi cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenység végzésére jogosult – mondja ki az új Ptk. 3:379. § (2) bekezdése. A gazdálkodással kapcsolatos kérdések természetükből adódóan igen-igen ritkán kerülnek a bíróságok elé. Ha igen, azok többnyire már büntetőjogi esetek.

Gyakran okoz azonban problémát, ha az alapítvány vállalkozása nem váltja be a hozzáfűzött reményeket, veszteséggé válik. Egy nem idejében fölismert kedvezőtlen gazdasági tendencia az alapítvány teljes vagyonát is felemésztheti.⁸⁷ Ezért nagyon fontos, hogy az egykoron tartós és közérdekű célra létrehozott alapítványok, s az újabb tartós célra alapítottak is csak „biztos” vállalkozásokba fogjanak, amelyeket pedig folyamatosan ellenőrizniük is kell.

A kuratórium problémái

A meghatározott cél érdekében létrehozott alapítvány kezelő szervének az alapítvány működtetésében döntő szerepe van.

Egy jól működő kuratórium képes arra, hogy egy viszonylag szerényebb induló vagyonnal létrehozott alapítvány is fölvirágozzék, hatékonyan működjék. A kuratórium pályázatokat nyújthat be, támogatókat és csatlakozókat kereshet és az alapítványi célokat figyelembe véve „jó gazda gondosságával” sáfárkodik az alapítvány vagyonával.

A törvényességi vizsgálatok azonban százsámra tártak és tárnak föl olyan alapítványokat, amelyeknél a kuratórium az alapítvány megalakulását követően még csak össze sem ült, illetőleg évekig nem fejt ki semmiféle tevékenységet. Ezeket az alapítványokat, illetőleg kuratóriumukat csak a vizsgálatok és ellenőrzések ébresztik föl „Csipkerózsika-álmukból”. Tevékenységük azután már – az utóvizsgálatok tapasztalatai szerint – többnyire megfelelően alakul.

---

⁸⁷ A befektetésekkel (is) foglalkozó, ám nonprofit jelleggel működő alapítványok száma ugyan csekély, de esetükben külön veszélyt jelentenek a nehezen kiszámítható, kedvezőtlen tőzsdei-árfolyam mozgások.

Viszonylag ritka, de előfordul, hogy a kuratóriumok a céltól eltérően tevékenykednek. A célok egy részével felhagynak,⁸⁸ vagy olyan tevékenységet folytatnak, mely az alapító okiratban nem szerepel. Ezekben az esetekben a törvényességi vizsgálatok és ellenőrzések kapcsán megtett intézkedések terelhetik vissza az alapítványokat az alapító okirati célok által meghatározott mederbe.

Esetenként ugyan, de előfordul az is, hogy az alapítványok kezelői a törvénysértések olyan területére tévednek, melyeket már a büntetőjog is üldöz.

Előfordultak kuratóriumi tagok által elkövetett sikkasztások, jogosulatlan hitelnnyújtás, s piramisjáték-szervezése is. Külön veszélyt jelent, hogy a kuratóriumi ülések jegyzőkönyveit adott esetben később készítik el, jelentősen visszadátumozva, ráadásul nem valós tartalommal.⁸⁹

Gyakori probléma, hogy a kuratórium - mint kezelő szerv -, nem tesz eleget bizonyos adójogi és statisztikai jelentési kötelezettségének. Ezekre a mulasztásokra az adóhatósági és működésfelügyeleti vizsgálatok derítenek fényt.

III.7. Az alapítványok törvényességi felügyelete

Az alapítványok feletti törvényességi felügyeletet eleinte – több mint két évtizeden keresztül - az ügyészség gyakorolta, ám az 2011-től a bíróságokhoz került. A bíróság törvényességi felügyeleti eljárás kapcsán is meg kell azt jegyezzük, hogy ebben új szabályozási rendszerben továbbra is megilleti az ügyészt a törvényességi felügyeleti eljárás kezdeményezésének joga.

A bíróság törvényességi felügyeleti eljárásának szabályozása a cégeljárás tapasztalatain alapul, mely a jogalkotó szerint gyors és hatékony bírósági fellépést biztosít.

A törvényességi felügyeleti eljárás új szabályai a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról 2011. évi CLXXXI. törvény (Cnytv.) új IV/A fejezetében – összesen kilenc szakaszban⁹⁰ - kaptak helyet. A törvényességi felügyeleti eljárás taglalása kapcsán, ha törvényről szólnak, azon a Cnytv-t értjük.

---

⁸⁸ Az, hogy a kuratóriumok bizonyos alapító okiratbeli célokkal felhagynak, különösen akkor gyakori, amikor az alapítók hat-nyolc célt is megjelölnek. Az iskolai alapítványok esetén – mint látni fogjuk – előfordulnak kilenc-tíz célt is kitéző alapító okiratok.

⁸⁹ Ezek miatt – „csekély társadalomra veszélyességük miatt” – büntető eljárás csak elvéve indul.

⁹⁰ A Cnytv. 71/A-71/I §-aiban szereplő fogalmi elemek szerint.

A törvényességi felügyeleti eljárás fogalma, célja és jellege

A törvényességi felügyeleti eljárás egy – az illetékes bíróság által kérelemre vagy hivatalból lefolytatott - nemperes eljárás, mely az arra okot adó körülmények esetén a civil szervezet törvényben meghatározott szempontú felülvizsgálatával és a bíróság által meghozott döntéseivel a szervezet törvényes működését kívánja elérni.⁹¹

A törvényességi felügyeleti eljárás célja, hogy a bíróság intézkedéseivel a szervezet törvényes működését kikényszerítse. (A Cnytv. 71/A. § (1) bekezdése alapján.)

A törvény – mivel nem egy parttalanul indítható eljárásról van szó – tételesen felsorolva meghatározza, hogy melyik az az öt körülmény (ok), amelynek bekövetkezése vagy fennállása esetén helye van a bírósági törvényességi felügyeleti eljárásnak, illetve az eljárás elrendelésének.

Törvényességi felügyeleti eljárásnak van helye, ha

- a létesítő okirat (esetleg annak módosítása), vagy a nyilvántartásba bejegyzett adat már a bejegyzést megelőzően fennálló ok folytán törvénytörtő,
- a nyilvántartásba bejegyzett adat a bejegyzést követően keletkezett ok miatt törvénytörtő,
- a létesítő okirat vagy annak módosítása, illetve a nyilvántartás nem tartalmazza azt, amit a szervezetre vonatkozó jogszabályok kötelezően előírnak,
- a szervezet a működése során nem tartja be a szervezetére és működésére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, illetve a létesítő okiratában foglaltakat, végül
- törvény a törvényességi felügyeleti eljárás lefolytatását kötelezővé teszi. (A Cnytv. 71/C. § (1) bekezdése alapján.)

A bírósági törvényességi felügyelet korántsem parttalan, maga a törvény is megállapít – a közös szabályok közt – két korlátot. A törvényességi felügyelet nem terjed ki a szervezet gazdálkodásának és döntéseinek gazdasági-célszerűségi szempontból való felülvizsgálatára, valamint a beszámoló letétbe helyezésére valamint annak közzétételére vonatkozó kötelezettség teljesítésének kikényszerítésére. (A Cnytv. 71/B. § (4) bekezdése alapján.)

---

⁹¹ A törvényi szabályozás elemei alapján a szerző által adott definíció.

Hivatalból jár el a bíróság akkor, ha az eljárás lefolytatásának szükségességéről, az arra okot adó körülményről hivatalos eljárása során maga szerez tudomást, vagy az eljárást más bíróság kezdeményezi.⁹² (Ilyenkor a bíróság az eljárás megindításáról és befejezéséről a kezdeményezőt értesíti.)

Kérelemre indul a törvényességi felügyeleti eljárás, ha annak lefolytatását az ügyész indítványozza, jogszabályban meghatározott feladatainak teljesítése körében a szervezet tevékenységének ellenőrzésére jogosult hatóság vagy közigazgatási szerv kéri, az kéri, akinek az eljárás lefolytatásához jogi érdeke fűződik és e jogi érdeket valószínűsíti, vagy az kéri, akit jogszabály az eljárás kezdeményezésére kötelez. (A Cnytv. 71/E. § (1) bekezdése alapján.)

A törvényességi felügyeleti eljárás megindítását a törvény határidőhöz köti. A bíróság törvényességi felügyeleti eljárását az arra okot adó körülményről való tudomásszerzéstől számított harminc napon belül lehet kérni. Van azonban egy jogvesztő határidő is: csak az eljárásra okot adó körülmény bekövetkeztétől számított egyéves jogvesztő határidőn belül lehet kérni bíróság törvényességi felügyeleti eljárását, azon túl már nem. Előfordulhat az is, hogy a törvényt sértést valamely jogszabálysértő helyzet vagy állapot fennállása jelenti. Ha a szervezet egy jogszabálysértő helyzetet vagy állapotot nem szüntet meg, az eljárás megindítása mindaddig kérhető, amíg ez a helyzet vagy állapot fennáll. Kivételesen indokolt esetben az eljárás a törvényt sértő nyilvántartási adat kiküszöbölése érdekében - de csak ezért! -, az egyéves határidőt követően is megindítható. (A Cnytv. 71/F. § (1) és (2) bekezdésének megfelelően.)

A bíróság felhívása és intézkedései

A törvényességi felügyeleti eljárás megindítása esetén a bíróság felhívást bocsát ki. A felhívásban - a jogkövetkezményekre történő figyelmeztetéssel - és az eljárás alapjául szolgáló jogszabálysértés pontos megjelölésével – a bíróság arra hívja fel a szervezetet, hogy a végzésben meghatározott, legfeljebb harmincnapos határidőn belül írásban nyilatkozzon arról, hogy vitatja-e a kérelemben, illetve a végzésben foglaltakat, illetve ha nem vitatja a kérelemben vagy a végzésben foglaltakat, úgy a törvényt sértő állapotot szüntesse meg, és azt igazolja.⁹³

---

⁹² A Cnytv. 71/D. § (1) bekezdése alapján.

⁹³ A Cnytv. 71/G. § (1) bekezdése alapján.

A bíróság a felhívás eredményeként a törvényességi felügyeleti eljárást megszüntetheti, ha a felhívásban foglaltaknak megfelelően a törvényesítő állapotot megszüntették, illetve a törvényes működést helyreállították. (A Cnytv. 71/B. § (6) bekezdése alapján.)

Ha azonban nem igazolja a szervezet, hogy törvényes működését helyreállította, a bíróságnak - a felhívásban meghatározott határidő leteltét követő tizenöt napon belül - intézkednie kell.⁹⁴ A törvényes állapot helyreállítása érdekében a bíróság a következő intézkedéseket hozhatja:

- a szervezetet, illetve ha megállapítható, hogy a törvényességi felügyeleti eljárásra a szervezet képviselője adott okot, a képviselőt 10 000 Ft-tól 900 000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal sújtja,
- megsemmisíti a szervezet által hozott jogszabálysértő vagy a szervezet létesítő okiratába ütköző határozatot, és szükség esetén megfelelő határidő kitűzésével új határozat hozatalát rendeli el,
- ha a szervezet törvényes működése a legfőbb szervének összehívásával előreláthatólag helyreállítható, összehívja a szervezet döntéshozó szervét, vagy ennek a feladatnak a végrehajtására - a szervezet költségére - megfelelő személyt vagy szervezetet rendel ki,
- ha a szervezet működése törvényességének helyreállítása más módon nem biztosítható, a szervezet működése vagy más körülmény alapján különösen indokolt és az intézkedéstől előre láthatóan eredmény várható, legfeljebb kilencven napra felügyelőbiztost rendel ki,
- végső esetben a szervezetet megszünteti.

(A Cnytv. 71/G. § (2) bekezdése alapján.)

A bíróság az intézkedési lehetőségek közül - az intézkedésre okot adó körülménytől, illetve annak súlyától függően – választhat. A bíróság nemcsak választhat, de az intézkedéseket együttesen is alkalmazhatja.⁹⁵

III.8. Az ügyész civil szervezetekkel kapcsolatos jogköre

A törvénymódosítások következtében a civil szervezetek (egyesületek, alapítványok) feletti törvényességi felügyelet 2011-ben, az általános jellegű ügyészi törvényességi ellenőrzés pedig 2017 márciusától szűnt meg.

---

⁹⁴ A Cnytv. 71/G. § (5) bekezdése alapján.

⁹⁵ A Cnytv. 71/G. § (3) bekezdésének első mondatából következően.

A törvény miniszteri indokolása⁹⁶ rámutat arra, hogy amely szervezeti forma esetében az ügyészi törvényességi ellenőrzés megszüntetésre kerül, ott az ügyész közérdekvédelmi feladata a törvényességi felügyeleti eljárás kezdeményezésében realizálódik akként, hogy ezen szervezetek tekintetében az ügyész akkor indíthat törvényességi felügyeleti eljárást, ha indítványát valamely közérdek sérelmére alapítja és a közérdek sérelmének fennállását valószínűsíti, kivéve ha arra a nyilvántartás adatának hibája ad okot.⁹⁷

Megjegyezzük, hogy a törvénymódosítások nem érintették az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvényt (Ütv.), melynek 28. §-ában továbbra is szerepel, hogy:

(1) Az ügyészt törvényben meghatározott jogi személyek, jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezetek (a továbbiakban együtt: jogi személy) közhiteles nyilvántartásba vételét (bejegyzését), törlését elrendelő, valamint a nyilvántartásba bejegyzett adatok változásával kapcsolatban hozott bírósági határozattal (hatósági döntéssel) szemben jogorvoslati vagy perindítási jog illeti meg. Ha a közhiteles nyilvántartás adata törvénysértő, vagy utóbb törvénysértővé vált, az ügyész - törvényben meghatározott feltételek alapján - az adat törlését, kijavítását, megváltoztatását kezdeményezheti.

(2) Ha törvény alapján az ügyész jogi személy működésének törvényességét ellenőrizheti, a jogi személy nyilvántartásba vételéről (bejegyzéséről), illetve nyilvántartási adataiban elrendelt változásról rendelkező bírósági határozatot (hatósági döntést) az ügyésszel közölni kell.

(3) Ha jogi személy működésének törvényessége felett bíróság, közigazgatási hatóság, vagy bíróságon kívüli más jogalkalmazó szerv gyakorol törvényességi felügyeletet, az ügyész - törvényben meghatározott feltételek alapján - törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményezhet.

(4) Törvény felhatalmazása alapján az ügyész a jogi személy feloszlata, megszüntetése vagy a törvényes működés helyre-állítása érdekében pert indít, ha a tudomására jutott súlyos jogszabálysértés, illetve más adat vagy körülmény folytán alappal tehető fel, hogy a jogi személy a működését beszüntette, illetve Alaptörvényt vagy jogszabályt sértő tevékenységet folytat. Ha törvény kifejezetten nem zárja ki, az ügyész pert indít akkor is, ha a jogszabálysértés a jogi személy törvényes működését veszélyezteti.

(5) A működés beszüntetése, illetve folyamatos törvénysértés esetét kivéve a pert megelőző felhívásra az ügyész tudomásra jutásától számított 6

---

⁹⁶ A civil szervezetek és cégek nyilvántartásával összefüggő eljárások módosításáról és gyorsításáról szóló 2016. évi CLXXIX. törvény miniszteri indokolása.

⁹⁷ A Cnytv. 19. § (4) bekezdése alapján.

*hónapon belül, de legfeljebb az arra okot adó körülmény bekövetkezését követő 3 éven belül kerülhet sor.*⁹⁸

Az ügyész civil szférában ezentúl betöltött szerepét leginkább a civil szervezetekkel kapcsolatos jogainak számba vételével, azok áttekintésével mutathatjuk be.

III.9. Az ügyész civil szervezetekkel kapcsolatos jogai - napjainkban

Az ügyész - a közelmúlt jogszabályi változásaira tekintettel – jelenleg

- keresetet nyújthat be a nyilvántartásba vételi és változás-bejegyzési eljárásban hozott végzés ellen;
- pert indíthat az egyesület feloszlata iránt (ha az egyesület működése vagy tevékenysége a hatalom erőszakos megszerzésére vagy gyakorlására, illetve kizárólagos birtoklására irányul, bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást valósít meg, mások jogainak és szabadságának sérelmével jár, tevékenysége nem áll összhangban az Alaptörvénnyel, tevékenységét törvény tiltja, fegyveres szervezetként jön létre, vagy tevékenysége törvény alapján kizárólag állami szerv saját hatáskörében ellátható közfeladat megvalósítására irányul.⁹⁹);
- törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményezhet;
- ellenőrzési jogot gyakorol a közhasznú szervezetek felett;
- a külön törvényekben biztosított törvényességi ellenőrzési jogát változatlanul gyakorolhatja (többek közt a párt, a vallási tevékenységet végző szervezet, stb., valamint a témánk szempontjából jelentőséggel bíró Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája, a Nemzeti Diák, Hallgatói és Szabadidősport Szövetség felett.)¹⁰⁰
- a külön törvényekben meghatározott szervezetek esetében – főszabályként – fellebbezési jog is megilleti.

---

⁹⁸ Az Ütv. 28. §-ából idézve.

⁹⁹ Az Ectv. 3. § (3)-(5) bekezdése szerint.

¹⁰⁰ A pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvény 2. § (5) bekezdése; A lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény 9/C. §-a; A Nemzeti Felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 62. § (3) bekezdése; Az Stv. 46/Q. §-a alapján.

IV. A KÖZALAPÍTVÁNY ÉS A KÖZHASZNÚ SZERVEZETEK

A közalapítványok, illetőleg az e fogalomnak többé-kevésbé megfelelő rokonintézmények az egyetemes jogtörténetben több ezer éves múltra tekinthetnek vissza. Az alapítvány (pia causa) jogának valamiféle szabályozására a klasszikus római jogban került sor. (Brósz-Pólay 1989, 177-178). A klasszikus források szerint a városi képviselőtestületek /magisztrátusok/, s a keresztény egyház által létrehozott /köz/alapítványok fontos társadalmi szerepet töltöttek be. (Földi-Hamza 1996, 234-235, Horváth 2003, 62-66)

IV.1. A közalapítvány mint sajátos alapítvány

Magyarországon az alapítványi jog kodifikációs szabályozására 1928-ban tettek kísérletet. A magánjogi törvénykönyv javaslatát /MTJ/ azonban sosem fogadták el törvényként. (Asztalos és mások 1978, 614-615)

Az MTJ. 82. § a következőképpen szabályozta az alapítvány jogintézményét: „Alapítvány akkor jön létre, ha valaki tartós célra úgy rendel vagyontárgyakat, hogy a vagyontárgyak megfelelő szervezet kezelésében önálló vagyonként az alapítványt, mint személyt illessék.”

A joggyakorlatban ismerték a közalapítvány fogalmát is. A közalapítványt közhatóság létesítette és támogatta. A közalapítványok - valamint a közintézetek - jogállását külön jogforrások szabályozták.

A II. világháború alatt, s az azt követő hiperinfláció miatt sok közalapítványi vagyon enyészett el, következésképpen ezen közalapítványok működése is lehetetlenné vált. Az első ténylegesen elfogadott magyar polgári törvénykönyv¹⁰¹ a közalapítványt sem szabályozta. A Ptk. 1987-es Novellája¹⁰² tette lehetővé újra az alapítvány--rendelést. A közalapítvány jogintézménye Magyarországon azonban még évekig ismeretlen volt.

A közalapítványt, teljesen új jogintézményként 1994. január 1-jétől vezette be az 1993. évi XCII. törvény.

A Ptk-novella 8. §-a állapította meg a Ptk. új 74/G. §-át, amely a közalapítvány jogintézményét a következőképpen szabályozta:

---

¹⁰¹ Az 1959. évi IV. törvény.

¹⁰² Az 1987. évi 11. sz. törvényerejű rendelet.

„A közalapítvány olyan alapítvány, melyet az országgyűlés, a kormány és a helyi önkormányzat képviselő testülete közfeladat ellátásának folyamatos biztosítása céljából hoz létre. (Törvény közalapítvány létrehozását kötelezővé teheti.)” - szöveg a Ptk-módosítással beiktatott 74/G. § (1) bekezdése.

Ezen egyetlen paragrafus (a Ptk. 74/G. §) a maga tíz bekezdésével rendezte a közalapítványi jogot. Egyrészt a már ismertetett legális (törvényi) közalapítvány-definícióval, s a közfeladat fogalmának meghatározásával szolgált, másrészt megpróbált a közalapítványok létesítésére, működésére, felügyeletére, megszűnésére megfelelő jogi szabályozást adni. Mint látni fogjuk, több-kevesebb sikerrel...

A közalapítványra vonatkozó Ptk-rendelkezők - a Ptk-novella 40.§ (2) bekezdése alapján - 1994. január hó 1. napján léptek hatályba.¹⁰³

1994. január első napjától az országgyűlés, a kormány és a helyi önkormányzat csak közalapítványt hozhatott létre. Közalapítványok pedig százszámra alakultak. A működő közalapítványok száma egy bő évtized alatt a másfél ezret is túllépte.¹⁰⁴

2002. január elsejétől újra módosult a közalapítványi jog. Ekkortól közalapítványt már nemcsak a helyi, hanem a kisebbségi önkormányzatok is alapíthattak. (Ezeket az új, 2001-es Ptk-novella emelte be a lehetséges alapítók közé.)

A múlt idő alkalmazása nem véletlen. A közalapítvány nem volt hosszú életű jogintézmény, már abban a tekintetben, hogy közalapítványt létrehozni csak 2006. augusztus 24. napjáig lehetett. (Ekkor lépett hatályba a közalapítványt a Ptk-ból törölő 2006. évi LXV. tv.)

Azt azért mégsem mondhatjuk, hogy a közalapítvány élt 12 évet, hét hónapot és huszonnégy napot, mert a már bejegyzett közalapítványok – ha nem változik a jogi háttér – még működhetnek az idők végezetéig.¹⁰⁵ Ez a tény, és a közalapítványoknak az iskolai oktatás támogatásában betöltött szerepe indokolja a közalapítványok jogának kritikai jogtudományi elemzését.

A közalapítvány alapítója

A közalapítványt az alapítványokhoz képest egy lényegesen szűkebb alapítói kör hozhatta létre. Közalapítvány alapítója ugyanis csak Országgyűlés, Kormány, helyi és kisebbségi önkormányzat lehetett. (Helyi önkormányzaton egyébként a fővárosi és megyei önkormányzatokat,

---

¹⁰³ A szabályozás hézagait – mint azt az alapítványok esetében már megtapasztalhattuk - újra a Legfelsőbb Bíróság állásfoglalásaival, döntéseinek százaival kellett kitölteni.

¹⁰⁴ 2006 végén 1.509 közalapítvány még működőként szerepelt a bírósági nyilvántartásokban.

¹⁰⁵ 2019-ben is még közel ezer közalapítvány működött, a bírósági nyilvántartások szerint.

továbbá a megyei jogú városi, városi, fővárosi kerületi és községi önkormányzatokat értjük.)

Megjegyzendő, hogy az Országgyűlés, a Kormány, a helyi és a kisebbségi önkormányzat magánszeméllyel, más szervezetekkel közösen nem hozhatott létre alapítványt. (Ptk. 74/G. § (1) bek.) Lényeges törvényi korlátozás volt az is, hogy közalapítvány alapítására jogosult szerv alapítványt csak közalapítványként hozhatott létre. (Ptk. 74/G. § (4) bek.)

Az Országgyűlés törvénnyel, illetőleg országgyűlési határozattal, a Kormány kormányrendelettel vagy kormányhatározattal, a helyi és a kisebbségi önkormányzat képviselői testülete önkormányzati rendelettel, illetőleg határozattal dönthetett közalapítvány alapításáról. Ezeket a határozat-kivonatokat a bírósághoz benyújtandó kérelemhez is csatolni kellett.¹⁰⁶

A közalapítvány célja

Míg alapítvány tartós és közérdekű célra hozható létre, közalapítvány csak közfeladat ellátására volt alapítható. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy közalapítvány kizárólag közfeladat folyamatos ellátásának biztosítása céljából hozható létre, más tartós és közérdekű célra azonban már nem. (Nemes 1994, 139)

A Ptk. elvi élel rögzítette azt is, hogy a közalapítvány létrehozása azonban nem érinti az államnak, illetve az önkormányzatnak a (köz)feladat ellátására vonatkozó kötelezettségét, következésképpen egy közalapítvány létrehozásával "nem szabadulhat meg" az elvégzendő feladattól. (Ptk.74/G. §. (2) második mondata)

A törvény határozta meg azt is, hogy mi is az a közfeladat:

„Közfeladat az az állami vagy önkormányzati feladat, amelynek ellátásáról – jogszabály alapján – az államnak vagy az önkormányzatnak kell gondoskodnia.” - mondta ki a Ptk. 74/G. §. (2) bekezdése. A közfeladat tehát jogszabály alapján ellátandó, társadalmi szükségletek kielégítését szolgáló állami vagy helyi önkormányzati feladatkörbe tartozó tevékenység ellátását jelenti.

A közalapítványok döntő többsége az önkormányzati törvényben (1990. évi LXV. tv. 8. §. (1) bek.) megállapított feladatok végzésére jön létre. (Idetartoznak az alapfokú oktatástól az orvosi ellátáson és közvilágításon át a köztisztaságig, környezet- és műemlékvédelemig terjedő feladatok.)

Közalapítvány ugyanakkor nem csupán az önkormányzat kötelező közfeladataira hozható létre, hanem az önkormányzati törvény alapján a helyi önkormányzat által vállalt - a nagyobb lakosságszámú települési

---

¹⁰⁶ Az illetékes fővárosi, vagy megyei bíróság ezen határozat-kivonat alapján kontrollálhatta a normatív aktus megtörténtét.

önkormányzatnak, illetve a megyei önkormányzatnak kötelezően előírt - közszolgáltatás teljesítésére is. Így például a helyi önkormányzat számára törvény által előírt közösségi tér biztosítása, közművelődés, tudományos, művészeti tevékenység és sport támogatása is olyan célok, amelyek azáltal, hogy a települési önkormányzat vállalja ezek megvalósítását a megyei önkormányzat helyett (mellett), jogszabály által előírt önkormányzati feladatnak (közfeladatnak) minősülnek. (BH 1996/11., KK 613.) A Legfelsőbb Bíróság ugyanakkor egy döntésében elvi érveléssel mondta ki, hogy nem önkormányzati feladat egy zeneszerző emlékének ápolása, így erre a célra közalapítvány nem hozható létre. (BH 1997/8., KK 416.)

Kutatási témánk szempontjából figyelemre méltó, hogy a közalapítványok mintegy hetede - valamilyen formában - az iskolai oktatást támogatta.¹⁰⁷

A törvény-módosítás során a közalapítvány alapítására jogosult szerv (az Országgyűlés, a Kormány, a helyi majd pedig a kisebbségi önkormányzat) alapítványtételi, illetőleg az alapítványi cél meghatározására vonatkozó jogát erőteljesen korlátozták azzal, hogy e szervezetek a Ptk-novella hatálybalépése után már csak közalapítványt hozhatnak létre. Ez valójában azt jelentette, hogy az Országgyűlés, a Kormány, illetőleg a helyi és kisebbségi önkormányzat képviselőtestülete csak olyan célra hozhatott létre (köz)alapítványt, amelyről neki jogszabály alapján egyébként is gondoskodnia kellett volna.

IV.2. A közalapítványok létrejötte

Az 1994. január hó 1. napján hatályba lépett új Ptk-novella azon túlmenően, hogy bevezette a közalapítvány jogintézményét, lehetővé tette az alapítványok számára azt, hogy közalapítványokká alakulhassanak át.¹⁰⁸ Így a közalapítvány új alapítással, felajánlással és átalakítással jöhetett létre. (Ptk. 74/G. § (1) és (3) bek.)

Az újonnan alapított közalapítvány ugyanolyan bírósági nemperes eljárással nyerte el jogi személyiségét, mint a „magán” alapítvány.

Felajánlással jött létre a közalapítvány, ha egy már működő alapítvány a teljes vagyonát - az alapító hozzájárulásával - az azonos célú közalapítvány létrehozására jogosult szervezetnek (pl. a helyi önkormányzatnak) ajánlotta föl. Átalakulással pedig akkor jött létre a közalapítvány, ha az alapító okiratot az egyébként közalapítvány létrehozására jogosult alapító megfelelően módosította. (Ptk. 74/G. § (3) bek.)

---

¹⁰⁷ A Legfőbb Ügyészség Egylet-programjának adatai alapján.

¹⁰⁸ Az átalakulás esetenként nemcsak lehetőség, hanem kötelezettség is volt.

A közalapítványokká történő átalakulás intézménye azonban bevezetésekor sajnos meglehetősen kidolgozatlan és koncepciótlan szabályozást nyert. A jogalkotó két helyen szabályozta az átalakulást. Részben a Ptk. szerves részébe beemelve a 74/G. § (3) bekezdésében, részben pedig a Ptk-novella 40. § (6) bekezdésének három mondatában. E két szabályozás azonban több problémát is felvetett.

Először is a két jogszabályhely összesen négyféle átalakulást tett lehetővé úgy, hogy mindegyik átalakulási módot valamiféleképpen szabályozza, rögzített processzust megállapítva. Ezek a következők voltak:

- az alapítványi vagyon felajánlásával;
- az alapítók kérése alapján;
- az alapító okirat módosításával, valamint
- a törvény erejénél fogva.

A legtöbb problémát a gyakorlatban a negyedik átalakulási lehetőség vetette föl. A Ptk-novella 40. § (6) bekezdés harmadik mondata szerint: „A törvény a hatálybalépésekor működő azok az alapítványok, amelyek megfelelnek a Ptk. 74/G. § (1)-(2) bekezdéseiben meghatározott rendelkezéseknek, a törvény hatálybalépését követően közalapítványnak minősülnek.”

Súlyos jogbizonytalanság keletkezett azáltal, hogy a jogalkotó nem szabályozta, hogy hogyan, ki által minősítettnek ezek az alapítványok effektíve közalapítvánnyá, hanem a törvény erejénél fogva - mindenféle külön processzus nélkül - a törvény hatálybalépését követően minősültek közalapítványnak mindazok az alapítványok, amelyek megfeleltek a közalapítványi kritériumoknak. (Ptk.74/G. § (1)-(2) bekezdés) Ez azt jelentette, hogy 1994. január 1. napjától (a "hatálybalépést követően" törvényi kitétel egyébként nehezen értelmezhető!) közalapítványnak minősültek azok a már korábban létrehozott alapítványok, amelyeket az Országgyűlés, a Kormány, vagy a helyi önkormányzat képviselő testülete közfeladat ellátására hozott létre.

A törvény erejénél fogva elvileg 1994. január 1-jét követően közalapítványnak minősülő alapítványokon pedig számon lehetett kérni a közalapítványokra jellemző garanciális rendelkezések betartását. (Például azt, hogy a közalapítványok alapító okiratát hivatalos lapban közzé kell tenni, hogy a kuratóriumának évenkénti beszámolási kötelezettsége van az alapítók felé, biztosítania kell gazdálkodási adatainak nyilvánosságra hozását, stb.) Így a működés-felügyeleti vizsgálatok kapcsán, ha az ügyészség azt észlelte, hogy egy alapítvány a Ptk-novella 40.§ (6) bekezdés harmadik mondata alapján közalapítványnak minősül, mindezeket számon kérhette az alapítványtól, illetőleg kezelő szervétől.

Az ügyészségek törvényességi, működés-felügyeleti vizsgálatok százaival próbálták meg rászorítani az immáron közalapítványnak minősülő

alapítványokat alapító okirataik megfelelő módosítására és a speciális rendelkezések betartására.

Hogy milyen szerencsétlen volt ez a szabályozás, bizonyítja, hogy még tizenkét esztendő után is olyan nagy számban maradtak „közalapítványnak minősülő, ám át nem alakult alapítványok (saját terminológiával: quasi-közalapítványok), hogy még a 2006-os törvényhozás is külön rendelkezéseket állapított meg rájuk.¹⁰⁹

A közalapítvány alapító okirata

A közalapítvány alapító okiratával szemben támasztott követelmények jórészt megegyeztek az alapítványi jogban foglaltakéval.

Közalapítvány esetében azonban minden esetben külön kezelő szervet (kuratóriumot) kellett létrehozni (tehát magánszemély, vagy már működő más szervezet a közalapítvány vagyonának kezelője nem lehetett.) Külön szabály írta elő, hogy közalapítvány esetében a kezelő szerv ellenőrzésére jogosult szervet (pl. felügyelő bizottságot) is kellett alakítani. Ennek feladata a kuratórium működésének figyelemmel kísérése volt, különös tekintettel annak pénzügyi vonatkozásaira. (Ptk. 74/G. § (5) bek.)

A Legfelsőbb Bíróság elvi élel mondta ki, hogy közalapítvány alapítója önmagát ellenőrző szervként nem jelölheti ki, hiszen egy ilyen rendelkezéssel értelmét vesztené a törvény azon előírása, miszerint az alapító okiratban külön ellenőrző szerv kijelöléséről kell gondoskodni. (BH 1997/3., KK 147.) A közalapítvány ellenőrző szervének összetételére egyébként nem vonatkozik az a rendelkezés, hogy az alapítók meghatározó befolyást nem gyakorolhatnak a szerv döntéshozatalában. Az ellenőrző szerv tehát nem lehet azonos az alapítóval, de nem kizárt, hogy képviselői meghatározó befolyást gyakoroljanak abban.¹¹⁰ (BH 1997/2., KK 97.)

Közalapítvány esetében az alapító okiratot hivatalos lapban közzé kellett tenni. (Ptk. 74/G. § (6) bek.) A probléma ezzel kapcsolatosan az volt, hogy míg több mint ezer közalapítvány működik az országban, hivatalos lapnak a Magyar Közlöny, illetőleg a tárcaközlönyök tekinthetők. Ide sorolhatók még a fővárosi és a megyei közgyűlés közlönyei. Ezek a lapok azonban nyilvánvalóan nem lettek volna képesek a teljes közalapítványi alapító okirat-szöveg közzetésére, ezért a gyakorlat elfogadta azt is, ha az adott közalapítvány alapító okiratát a helyi önkormányzati rendeletek kihirdetési módjának megfelelően tették közzé, például kifüggesztették a községi hirdetőtáblára.¹¹¹

---

¹⁰⁹ A 2006. évi LXXV. törvény 1. § (1)-(6) bekezdésében.

¹¹⁰ A gyakorlatban szinte általános, hogy az ellenőrző szerv tagjai az alapító jogi személy pénzügyi szakembereiből kerülnek kiválasztásra.

¹¹¹ A kifüggesztés a helyi szabályok szerint általában 30 napra történt, de arra is volt példa, hogy hónapokig – sőt évekig - olvasható volt a hirdetőtáblán az alapító okirat.

Garanciális biztosítékok

A közalapítványok költségvetési, azaz közpénzből jöttek létre, emiatt velük szemben kezdettől fogva fokozottabb elvárások érvényesültek. Társadalmi érdek fűződik működésük átláthatóságához is.

Önmagában már az is valamifajta garanciális biztosítékot jelentett, hogy az alapító okiratot (és annak módosításait) hivatalos lapban, illetőleg a helyi rendeletek kihirdetési módjának megfelelően közzé kellett tenni. Garanciális biztosíték volt az is, hogy a kezelő szervet (kuratóriumot) ellenőrző szervet (pl. felügyelő bizottságot) kellett létrehozni.

A közalapítványok működésének tényleges garanciális biztosítékai: a beszámolási és a nyilvánosságra hozatali kötelezettség. (Ptk. 74/G. § (8) bek.)

A közalapítvány kezelő szerve (a kuratórium) köteles az alapítónak évente beszámolni. (Ptk.14/G. § (8) bekezdés első mondata) Az évenkénti beszámolás kötelezettsége egy olyan többlet garanciális rendelkezés, amely lehetőséget biztosít az alapító Országgyűlésnek, Kormánynak, helyi (vagy később a kisebbségi) önkormányzatnak arra, hogy a közalapítvány működését évenkénti rendszerességgel figyelemmel kísérje.

A közalapítványnak a gazdálkodásával kapcsolatos legfontosabb adatait is nyilvánosságra kell hoznia. (Ptk.74/G. § (8) bekezdés első mondata) A gazdálkodási adatok közzététele ugyancsak garanciális jellegű előírás. Nyilvánvalóan eleget tesz e kötelezettségének a közalapítvány, ha az alapító okiratát is közzé teszi hivatalos lapban, vagy az alapító okirat közzétételének módjával egyezően teszi meg. Ezt a helyi rendeletek kihirdetésének megfelelő módon is megteheti.

A közalapítványok törvényességi felügyelete

A közalapítványok működése felett a törvényességi felügyeletet az illetékes ügyészség gyakorolta.¹¹² Az Állami Számvevőszék ellenőrzi a közalapítvány gazdálkodásának törvényességét és célszerűségét (!), ha a közalapítványt az Országgyűlés vagy a Kormány hozta létre.¹¹³

---

¹¹² A Ptk. 74/ F. § (1) bek. a 74/G. § (11) bekezdésére figyelemmel.

¹¹³ Az országgyűlési és a kormány-alapítványok esetében a gazdálkodás célszerűségének Állami Számvevőszék általi ellenőrzése a közpénzek felhasználásának garanciális szabályai közé sorolható.

IV.3. A közalapítványok új szabályozása

Az Országgyűlés 2006. július 19-diki ülésnapján fogadta el az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2006. évi LXV. törvényt (a továbbiakban: Törvény). A törvény 2006. augusztus hó 24. napján lépett hatályba, s a törvény hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszítette a Ptk. közalapítványokat szabályozó 74/G. §-a.

A miniszteri indokolás szerint „a törvény a hatálybalépését követő időszakra vonatkozóan megtiltja a közalapítványok alapítását. A már működő közalapítványok alapítói pedig alapítói jogukkal élve eldönthetik, hogy élnek-e a közalapítvány megszüntetésének lehetőségével, vagy továbbra is működtetik a közalapítványt. Ezzel összefüggésben az államháztartási törvény módosítása bevezeti a támogatási célú fejezeti kezelésű előirányzat¹¹⁴ intézményét.”

„A támogatási célú fejezeti kezelésű előirányzat konstrukciója teljes mértékben képes helyettesíteni a közalapítvány intézményét. Az ilyen speciális előirányzatra vonatkozó előírások lehetővé teszik a közpénzek átláthatóbb, hatékonyabb, olcsóbb felhasználását, továbbá lehetővé teszik a ‚civilszféra‘ szakértőinek bevonását és érdemi hatáskörrel való felruházását a költségvetési támogatások döntés-előkészítésében.” (Miniszteri indokolás a törvényhez.)

A jogalkotó deklarált szándékát a preambulum a következőképpen rögzíti: „Az Országgyűlés az államháztartási rendszer megújítása keretében a közpénzek felhasználásának hatékonyabbá tétele, a rendezett munkaügyi kapcsolatokkal összefüggő szabályok egyszerűsítése, a kis- és középvállalkozás-fejlesztési intézményrendszer hatékonyabbá tétele, továbbá a vállalkozások hitelhez jutásának, valamint a hazai és európai közösségi források felhasználásának elősegítése céljából a következő törvényt alkotja...”

Ezek szerint az államháztartási rendszer megújítása keretében, a közpénzek felhasználásának hatékonyabbá tétele, valamint a hazai és európai közösségi források felhasználásának elősegítése céljából hozta meg a jogalkotó a közalapítványokat a Ptk.-ból törölő döntését.

A közalapítványok új jogi helyzete

Jelenleg az az egészen nehezen magyarázható jogi helyzet állt elő, hogy a közalapítványok léteznek is, meg nem is. Sajátos jogi helyzet állt elő ugyanis azzal, hogy az államháztartásról szóló törvény módosításáról

---

¹¹⁴ A „támogatási célú fejezeti kezelésű előirányzat” egyelőre nem egy meggyökeresedett jogintézményt takar. Megfelelő mélységű szabályozásával a jogalkotó mind a mai napig adós maradt.

rendekező 2006. évi LXV. törvény törölte a közalapítvány jogintézményét a Polgári Törvénykönyvből. (Törvény 1. § (1) bek.) A koncepciózus jogalkotás sajátosságaként a következő szakasz a lóversenyzés helyzetének rendezésével foglalkozik...

A közalapítvány jogintézménye már nem szerepel a Ptk-ban, ugyanakkor közalapítványok százsámra működnek. Magyarországon 2006. augusztus végén több mint másfél ezer működő közalapítványt tartottak nyilván.¹¹⁵ A közalapítványra vonatkozó Ptk. szakasz hatályon kívül helyezésével a közalapítványok nem szűntek meg, csupán a működésükre a Ptk. alapítványra vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni, mégpedig az államháztartásról szóló törvény módosításáról rendelkező 2006. évi LXV. tv. 1. § (2)-(6) bekezdéseiben foglalt eltérésekkel.

Szinte már a jogállamiságot veszélyeztető helyzet állt elő azzal, hogy több mint másfélezer közalapítványra, mint jogi személyre vonatkozó, a működésüket, gazdálkodásukat és megszűnésüket érintő alapvető rendelkezések nem a Polgári Törvénykönyvben, hanem az államháztartásról szóló törvényt módosító törvény egy paragrafusában, annak hat bekezdésében nyertek elhelyezést. (Törvény 1. § (1)-(6) bek.)

A közalapítvány alapítására jogosultakat érintő új korlátozások

A közalapítványokat a Ptk. 74/G. § (1) bek. szerint országgyűlés, kormány, helyi önkormányzat vagy kisebbségi önkormányzat képviselőtestülete hozhatta létre.

A törvény hatálybalépésével azok az előbb felsorolt szervezetek - amelyek közalapítvány létrehozására jogosultak voltak - hármas korlátozással (Törvény 1. § (1) bek.) találják magukat szembe:

- alapítványt nem alapíthatnak;
- alapítványhoz nem csatlakozhatnak;
- alapítvány kapcsán nem jelölhető ki az alapítói jog gyakorlására sem.

A törvény hatálybalépését követően tehát az országgyűlés, a kormány, a helyi vagy a kisebbségi önkormányzat nemcsak közalapítványt, hanem „egyszerű” alapítványt sem hozhat létre. (Törvény 1 § (1) bekezdés)

Még szigorúbb korlátozás az, hogy e szervek a törvény hatálybalépése után alapítványhoz sem csatlakozhatnak, azaz alapítványnak vagyoni támogatást sem nyújthatnak.¹¹⁶ (Törvény 1 § (1) bekezdés)

A harmadik korlátozás alapján a bíróság az országgyűlést, a kormányt, a helyi vagy a kisebbségi önkormányzatot a törvény hatálybalépését követően

---

¹¹⁵ A Legfőbb Ügyészség Egylet-programja szerint 2006. végén még 1509 közalapítvány szerepelt a nyilvántartásban!

¹¹⁶ Az e téren következetes bírói gyakorlat – több legfelsőbb bírósági határozattal – mondta ki, hogy a csatlakozáson a már bejegyzett alapítvány vagyoni támogatását kell érteni. (BH. 1993/2., KK. 122)

nem jelölheti ki az alapítói jog gyakorlására, például ha az alapító erről nem rendelkezett, illetőleg a megjelölt kezelő szerv (szervezet) a feladat ellátását nem vállalja. (Törvény 1 § (1) bekezdés)

A közalapítvány szabályozási problémái

A közalapítvány kétségtelenül egy meglévő társadalmi szükségletet kielégítő jogintézmény volt, és az is maradt.

Igencsak kétséges ugyanakkor, hogy a „támogatási célú fejezeti kezelésű előirányzat” konstrukciója teljes mértékben képes lesz majd helyettesíteni a közalapítvány intézményét. Az ilyen speciális előirányzatra vonatkozó előírások valószínűleg lehetővé teszik a közpénzek átláthatóbb, hatékonyabb felhasználását, de – a jogalkotó deklarált céljával ellentétben - aligha lesznek a közalapítványoknál olcsóbbak. Kétségkívül lehetővé tehetik a „civilszféra szakértőinek bevonását”, de teljesen biztos, hogy nem kapják meg azt a társadalmi (civil) támogatást, mint a közalapítványok.¹¹⁷

A közalapítványok további megfelelő működése azonban csakis akkor biztosított, ha a rá vonatkozó jogi előírások egyértelműek, körültekintőek, és lényeges vonatkozásokat illetően joghézag nélküliek. Már-már a jogállamiságot veszélyeztető helyzet állt elő azzal, hogy több mint másfélezer közalapítványra vonatkozó - jogi személykénti alapjogaikat korlátozó, működésüket, gazdálkodásukat és megszűnésüket érintő - alapvető rendelkezések nem a Polgári Törvénykönyvben, hanem az államháztartásról szóló törvényt módosító törvény egy paragrafusában nyertek elhelyezést. (Az Alkotmánybíróság már több ízben kimondta a hasonló, ún. „salátatörvények” alkotmányosságát sértő voltát.)¹¹⁸

A jogalkotó teljességgel neutralizálta a közalapítványokat azzal, hogy egy már korábban bejegyzett közalapítvány alapítványt nem hozhat létre, ahhoz nem csatlakozhat, azzal nem egyesíthető, tevékenysége újabb közfeladat ellátásával nem bővíthető, ráadásul nem jelölhető ki egy másik alapítvány alapító jogainak gyakorlására sem. Egységes koncepciót nehéz felfedezni e rendelkezésekben¹¹⁹, s az is nehezen érthető, hogy alapítói jogok gyakorlására egy közalapítvány miért nem jelölhető ki. Ezzel ugyanis sem vagyona, sem feladatvállalása nem kerülne veszélybe.

---

¹¹⁷ Az is kétségtelen, hogy egy olyan – már majd másfél évtizede meggyökeresedett – jogintézménynek, mint amilyen a közalapítvány, a társadalom elfogadottsága is nagyobb.

¹¹⁸ A „salátatörvények” ugyanis elbújtatott törvényt módosító-csomagjaikkal, alig-alig követhetővé teszik a jogalkotást, jelentősen megnehezítik a jogkereső állampolgárok tájékozódását.

¹¹⁹ Ráadásul a törvényben több jogszabályszerkesztés-technikai hibát is fölfedezhetünk. (Részletesen kifejtve lásd Sipos László: Mi lett veled közalapítvány? című könyvében.)

IV.4. A közhasznú szervezetek

A közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény (a továbbiakban: Ksztv.) szabályozta a más törvényekben meghatározott nonprofit szervezetek közhasznú, illetőleg kiemelkedően közhasznú státusát.

¹²⁰ A Ksztv. szerint közhasznú szervezetnek minősíthető volt a nyilvántartásba vett társadalmi szervezet (kivéve a biztosító egyesületeket és a politikai pártot, valamint a munkáltatói és munkavállalói érdekképviseleti szervezeteket), alapítvány, közalapítvány, közhasznú társaság, továbbá köztestület, ha a létrehozásáról szóló törvény azt lehetővé teszi. A törvény melléklete konkrétan felsorolta a közhasznúnak minősülő tevékenységeket. Ide tartoztak – többek között – a nevelés és oktatás, a képességfejlesztés, ismeretterjesztés, kulturális tevékenység, a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése, a munkaerő-piacon hátrányos helyzetű rétegek képzésének, foglalkoztatásának elősegítése és a kapcsolódó szolgáltatások. (Váradi-Várnagy 2001. 183-186.)

A közhasznú szervezetekről szóló törvény célja – a Ksztv. 1.§. szerint – az volt, hogy „meghatározza a közhasznú szervezetek típusait, a közhasznú jogállás megszerzésének és megszűnésének feltételeit, a közhasznú szervezetek működésének és gazdálkodásának rendjét, a nyilvántartás és beszámolás szabályait, valamint a működés és a vagyonfelhasználás törvényességi felügyeletére vonatkozó szabályokat.”

A törvény preambuluma szerint „a nem kormányzati és nem haszonelvű szervezetek hazai hagyományainak megőrzése, társadalmi szerepük növelése, közhasznú működésük és gazdálkodásuk áttekinthetőbbé tétele, a közszolgáltatások terén végzett tevékenységük elősegítése, valamint az államháztartással való kapcsolatuk rendezése céljából” tette ezt az Országgyűlés.

Jogos kérdésként vetődik fel az, hogy nem jött-e létre felesleges jogi interferencia a nonprofit jogi szabályozásban.¹²¹

Bár a közhasznú szervezetek szabályozása kétségkívül a nonprofit jog egyik legkidolgozottabb törvénye volt, a bírói jognak itt is különös jelentősége lett.

A köztudatba meglehetősen lassan ment át a közhasznú szervezetekké való átalakulás lehetősége, adott esetben kötelezettsége. A törvény által megállapított 1998. június 1-jei határidőig például a Szabolcs-Szatmár-

---

¹²⁰ Hangsúlyozni szükséges, hogy a közhasznú szervezet és a közhasznú társaság eltérő fogalmak. (Mindazonáltal a kht. is – már amíg létezett - átalakulhatott közhasznú szervezetté.)

¹²¹ A gyakorlati jogászok többségi álláspontja szerint a szabályozás felesleges megkettőződése jött létre, melynek indoka minden bizonnyal az adókedvezmények és a pályázatokon potenciálisan részt vevők szűkítése volt.

Bereg megyében működő civil szervezeteknek alig 8 százaléka nyújtott be kérelmet ez iránt. 1999. augusztus 1-jéig is csak 13 százalékra nőtt ez az arány, 2005 végére sem volt több 20%-nál.¹²²

IV.5. A közhasznú és a kiemelkedően közhasznú jogállás – mint egykorvult kategóriák

A civil non-profit szervezetek – meghatározott feltételek esetén – közhasznú-, illetőleg kiemelkedően közhasznú szervezetekké alakulhattak át.

Közhasznú szervezet az a non-profit jellegű, politikai tevékenységet nem folytató civil szervezet, mely a törvényben megállapított közhasznú tevékenységet folytatja. (Ksztv. 4. §) Elvi éllel mutatott rá a Legfelsőbb Bíróság, hogy a közhasznú szervezetté nyilvánításhoz a közhasznú tevékenység segítése, támogatása is elegendő.¹²³ (BH 2000/12., KK 12.)

A Ksztv. konkrétan – igaz, meglehetősen széles körben - meg is határozza, és huszonkét pontban, közel harminc alpontban föl is sorolta azokat a tevékenységeket, melyek közhasznúnak minősültek. (Ksztv. 26. § c./ pontja)

Kiemelkedően közhasznú szervezet lehetett az a non-profit jellegű, politikai tevékenységet nem folytató civil szervezet, mely közfeladatot látott el. (Ksztv. 5. §).

A közfeladat – mint korábban láttuk - olyan feladat, melyet törvény vagy törvény felhatalmazása alapján más jogszabály rendelkezése szerint valamely állami szervnek, vagy helyi önkormányzatnak kellett végeznie. (Ksztv. 5. § a./ pontja).

Az adott tevékenységre az önkormányzattal kötött szerződés a kiemelkedően közhasznú minősítésnek, és az ekként történő nyilvántartásba vételnek egyébként egyáltalán nem volt feltétele. (BH 2000/1., KK 37.) Az viszont igen, hogy a kiemelkedően közhasznú szervezet a közhasznú tevékenységet saját maga lássa el.¹²⁴ (BH 2001/9., KK 451.)

---

¹²² Legfőbb Ügyészség Egylet-programjának adataiból.

¹²³ Azaz, a konkrét közhasznú tevékenység önálló végzése itt nem követelmény.

¹²⁴ Közhasznú szervezetté nyilvánításhoz a közhasznú tevékenység segítése, támogatása is elegendő. A kiemelkedően közhasznú szervezet viszont a közhasznú tevékenységet saját maga látja el. E vonatkozásban a támogatás már nem elegendő.

IV.6. A közhasznú jogállás megszerzése

A közhasznú szervezetté minősíthető szervezet közhasznú jogállását – a közhasznú vagy kiemelkedően közhasznú szervezetként való – nyilvántartásba vétellel szerezte meg. (Ksztv. 3. §)

Kérelemre egyik fokozatból a másikba volt átsorolható. Egyébként a jogosult kérelmére a közhasznú minősítés törölhető is volt a nyilvántartásból. (Ksztv. 22. § (4) bek.) A nyilvántartásba vételi (bejegyzési és törlési) eljárás teljesen illetékmentes volt. A nyilvántartásba vételi – nemperes - eljárás kapcsán a megyei bíróság az ügy érdemében végzéssel döntött.

IV.7. A közhasznú szervezetek mai szabályozása

2011. december 22. napján hatályba lépett az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (az új civil törvény) egyfokozatúvá tette a közhasznúságot.

Az új civil törvény a közhasznú tevékenységet a következőképpen definiálja: „Közhasznú tevékenység: minden olyan tevékenység, amely a létesítő okiratban megjelölt közfeladat teljesítését közvetlenül vagy közvetve szolgálja, ezzel hozzájárulva a társadalom és az egyéb közös szükségleteinek kielégítéséhez.”¹²⁵

Ebből következően akkor minősül közhasznúnak egy tevékenység, ha az hozzájárul a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez.

Magyarországon közhasznú szervezetté a már nyilvántartásba vett közhasznú tevékenységet végző szervezet minősíthető, ha megfelel az új civil törvény által meghatározott feltételeknek.¹²⁶ A törvény a közhasznú szervezetté minősítés feltételeként szabja, hogy a közhasznú tevékenységet végző szervezet:

- a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez megfelelő erőforrásokkal rendelkezzen;
- megfelelő és kimutatható társadalmi támogatottsága legyen.
- A közhasznú szervezet szolgáltatásainak hozzáférhetőnek kell lennie.¹²⁷

---

¹²⁵ Az Ectv. 2.§ 20. pont (az értelmező rendelkezésekből) alapján.

¹²⁶ Az Ectv. 32.§ (1) bekezdése szerint.

¹²⁷ Az Ectv. 32. § (3) bekezdése alapján.

V. AZ ISKOLAI ALAPÍTVÁNYOK VIZSGÁLATA

„A tanító tanít – a tanuló tanul. Alighanem sokan gondolunk még mindig így az iskolára. Nemcsak felnőttek és nemcsak gyerekek, hanem furcsamód maga az érdekelt szakember, a pedagógus is.” – írta Kozma Tamás a „Tudásgyár? - Az iskola mint társadalmi szervezet” című könyve bevezetőjében. (Kozma 1985, 7) Az elmúlt évtizedekben az amúgy is állandó változásban lévő iskola elméleti viták keresztüzébe került. Vagy már jó ideje abban is van? Az iskolákkal kapcsolatos szervezés- és neveléstudományi nézetek, elméleti és gyakorlati viták feldolgozása önálló kötetek egész sorának adhat témát.

Idézhetjük W. Taylor híres bonmot-ját: „Iskoláinkban (...) ötvöznünk kellene a japánok szorgalmát, a németek rendszeretét, a francia elmésséget, a koreaiak termelékenységét, a dánok tervezői zsenialitását, a hollandok nyelvi képességeit, a svájciak pontosságát és a telepes amerikaiak dinamizmusát.” (Nagy Mária 2001, 247-248)

V.1. Iskola és alapítvány

Az iskolában ellátandó feladatok rendszere formális megközelítésben viszonylag állandónak fogható fel:

- pedagógiai interakciót jelentő feladatok;
- interperszonális kapcsolatokat jelentő feladatok, ahol a partner nem a növendék, ill. nem a növendékek közössége;
- tárgyakkal, tárgyakon végzett feladatok;
- adott tevékenységekre, feladatokra való felkészülés, képzés.

Tartalmilag az iskolai pedagógiai feladatok az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- tanulás – tanítás – művelődés;
- termelés – gazdálkodás – önkiszolgálás;
- társadalmi, közéleti tevékenység, irányítás (önkormányzás);
- szabadidő – játék – sport;
- a pedagógiai interakciókban résztvevők – létszámtól is függő – különböző szervezeti formák és keretekhez kapcsolódó feladatai. (Trencsényi 1988, 155-164)

Az igények megfogalmazásában és a kitörési pontok keresésében, az arculat alakításában fontos szerepet játszhatnak – és játszanak – a civil szervezetek.¹²⁸ A feladatok tárgyi és személyi körülményeinek biztosításában, illetve fejlesztésében pedig egyre nagyobb szerephez juthatnak az alapítványok.

A közoktatás forrásai

Még a hetvenes évek elején írta Ph. H. Coombs: „Minden nemzet és nép nagyobb fontosságot tulajdonít és elsőbbséget biztosít az oktatásnak. Sötét oldala viszont, (...) hogy az oktatási kiadások ebben az ütemben nem emelkedhetnek vég nélkül. (...) Ez nem filozófia vagy nézőpont kérdése, hanem matematikai eredmény.” (Coombs, 1971. 53.) Azóta eltelt csaknem egy fél évszázad, s nap mint nap tapasztalhatjuk az oktatás-finanszírozás problémáit.

A közoktatás finanszírozásának európai megoldásai között az önkormányzatok gazdasági önállóságára épülő, azokat azonban anyagi helyzetük, népességszámuk függvényében – és persze a központi költségvetés lehetőségeitől függő - normatív központi támogatási forma a legelterjedtebb. (Polónyi 2002, 281)

Magyarországon a közoktatás forrásainak nagyobb része a központi költségvetéstől származik, a normatív támogatás és a címzett-, cél- és központi támogatás mellett ugyanis ide tartozik a központi alapokból származó támogatás is.

Az alapítvány, mint lehetséges forrás

„Az iskola szolgáltató intézmény, amelyet a képzelt, vagy valóságos piac igényei szerint kell irányítani, mintha az is egy vállalkozás volna.” – idézte az egyik elterjedt álláspontot Kozma Tamás. Ez együtt jár az iskolai költségvetés relatív önállósításával, illetve olyan iskolai tervekkel, amelyek elsősorban a „fogyasztó” igényeire vannak tekintettel. (Kozma 2001, 105)

Ebben nyújthat nagy segítséget a magánszektor. A magánszektor kétségkívül maga is tart fenn magániskolákat. A másik szerepe a közoktatás költségeihez való adományokkal történő hozzájárulás, a harmadik pedig az iskoláknak adott különböző oktatási és egyéb megrendelések. (Polónyi 2002, 270)

A közoktatás költségeihez adományokkal való hozzájárulásban, a feladatok tárgyi és személyi körülményeinek biztosításában, illetve

---

¹²⁸ Szakmai és érdekképviselői társadalmi szervezetek (egyesületek) tudományos kutatást finanszírozó kht-k, köztestületek (például MTA).

fejlesztésében egyre nagyobb és nagyobb szerephez juthatnak az alapítványok.

Kozma Tamás már 1988-ban (!), az alapítványok hajnalán a Köznevelésben megjelent cikkében¹²⁹ számításba vette az oktatás lehetséges finanszírozói között a nonprofit szervezeteket, köztük az alapítványokat. Elsők között ismerte föl, és plasztikusan fogalmazta meg, hogy „az eltérő jövedelemtulajdonosok fordíthatják e célra pénzeiket; ehhez esetleg a központi költségvetés is hozzájárulhat (közvetlen vagy közvetett formákban).” (Kozma 1992, 144) A második fordulat már-már a közalapítványok megjelenését vetíti előre. Színre is léptek 1994-ben!

Egy jó évtized múltán az alapítványok már egyhetede, a közalapítványok egyhatoda támogatott általános vagy középiskolát.¹³⁰ Az iskolai alapítványok céljai között egyébként a tanulók támogatása és teljesítményük elismerése, továbbá az oktatás anyagi és technikai feltételeinek javítása szerepel legtöbbször. Meglehetősen gyakori cél a pedagógiai programok támogatása is. Hogy milyen hatásfokkal és eredménnyel, arra (is) próbál választ adni vizsgálatunk.

V.2. Alapítványok Szabolcs-Szatmár-Beregben

Magyarországon – mint ahogy azt már láttuk - 1987 óta lehet újra alapítványt alapítani. 1989. óta veszi őket nyilvántartásba a bíróság, az alapítványok jogi személyisége is a nyilvántartásba vételről rendelkező végzés jogerőre emelkedéséhez kapcsolódik.

Az első alapítványt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében is 1989-ben vette nyilvántartásba a bíróság. A bejegyzett alapítványok száma rohamosan növekedett, 1994-re már a három és félszázat is elérte. Ma már 1218 bejegyzett alapítványról és közalapítványról tudunk, közülük 920 jelenleg is működik.¹³¹

Az alapítványok alig egyhetede, a közalapítványok egyhatoda az iskolai oktatási alapítvány. 2006 végéig 173 ilyen alapítványt vettek nyilvántartásba a Nyíregyházi Megyei Bíróságon. Ezek száma mára az újak belépésével, néhány régebbi megszűnésével csaknem kétszáz körül stabilizálódott.¹³²

Earl Babbie nyomatékosan mutatott rá arra, hogy a társadalomtudományi kutatások egyik legfontosabb módszerét az adatelemzések jelentik. A társadalomtudományi elemzések jelentős része ún. egyváltozós elemzés,

---

¹²⁹ Általános, kötelező, ingyenes? Viták az oktatás finanszírozásáról. (Köznevelés, 1988/42, 19-22. p.)

¹³⁰ A Legfőbb Ügyészség Egylet-programjának adatbázisa alapján.

¹³¹ A Legfőbb Ügyészség Egylet-programjának adatbázisa alapján.

¹³² A Civil Portál elemzése alapján. (2019)

amikor azt vizsgáljuk, hogy hogyan oszlanak meg az esetek egyetlen változó szerint. (Babbie 1995, 420-422)

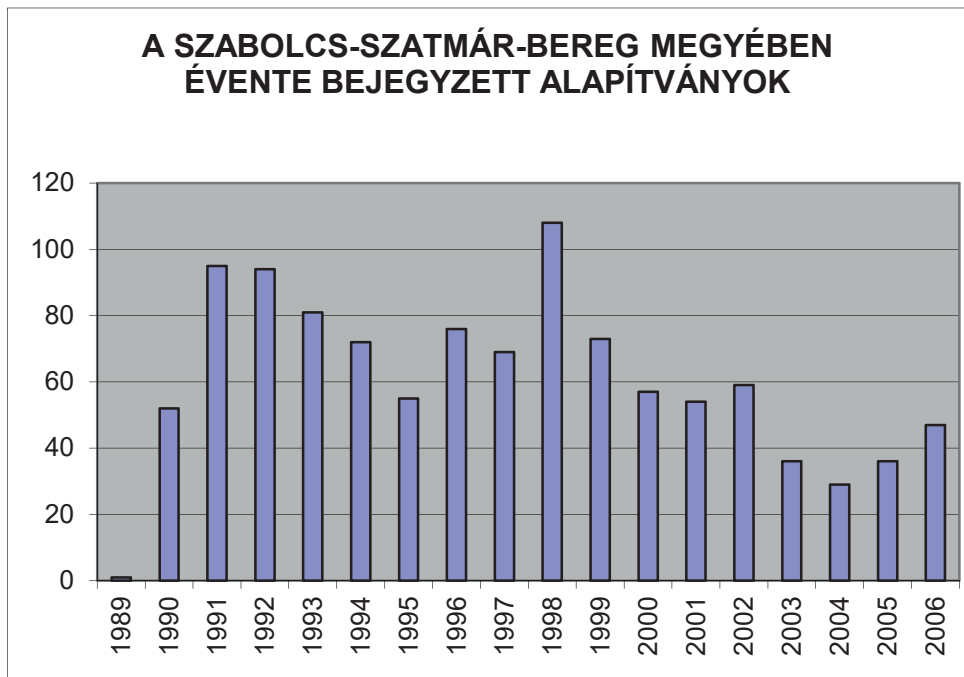
Kutatásunk tárgyának egyik alapvető megközelítési módja az alapítványok, illetőleg a közalapítványok, köztük az iskolai (oktatási) alapítványok és közalapítványok számának időbeli alakulása.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a bejegyzett alapítványok száma viszonylag egyenletesen nőtt.¹³³ Az „alapítási láz” a kilencvenes évek elején és végén volt a legnagyobb, a kilencvenes évek közepén és az ezredforduló táján némileg alábbhagyott.

A bejegyzett alapítványok száma egyébként 2004-ben lépte túl az ezret. Ezek közül 2006 végéig¹³⁴ 277 alapítvány szűnt meg. A működő, pontosabban a bíróság által ekként nyilvántartott alapítványok száma 801 volt.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében évenként bejegyzett alapítványok számát¹³⁵ az alábbi oszlopdiagram szemlélteti:

7. ábra

Megállapíthatjuk, hogy évi átlagban valamivel több, mint hatvan (64,35) alapítványt jegyeztettek be Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Igencsak kiemelkedő az 1991-1993 közti időszak, de a legtöbb alapítványt 1998-ban jegyeztették be. Azóta az évente bejegyzett alapítványok száma „hullámzóan” ugyan, de csökken. Az abszolút mélypont 2004. volt, de

¹³³ Az 1994-es látszólagos „megtorpanás” oka az, hogy 1994. január 1-jétől alakulhattak át alapítványok közalapítvánnyá. Az 1993. évi XCII. törvény alapján átalakult közalapítványok pedig már e minőségben szerepelnek az adatbázisokban.

¹³⁴ 2007-től már csak a Civil Portál adatainak elemzésével kaphatunk megbízható adatokat.

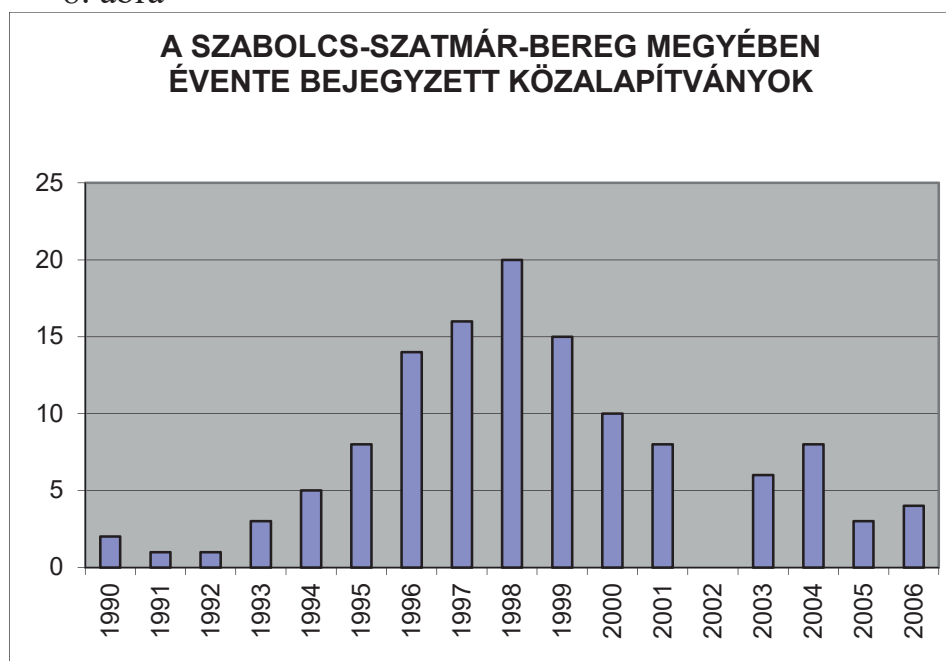
¹³⁵ A Legfőbb Ügyészség Egylet-programjának adatbázisa alapján.

azután a „hét szűk esztendőben” egyszer sem érte el az átlagot az „alapítási láz”.

A bejegyzett közalapítványok száma – az 1994-es Ptk-módosítás után – egészen 2001-ig rohamosan nőtt a megyében. Az „alapítási láz” az ezredforduló után alábbhagyott. 2006. augusztus 24-től pedig Magyarországon közalapítvány már nem is alapítható. Eddig a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 124 közalapítványt vett nyilvántartásba. Ezek közül 2006 november végéig 21 közalapítvány szűnt meg. A működő, pontosabban a bíróság által ekként nyilvántartott alapítványok száma 103 volt.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében évenként bejegyzett közalapítványok számát¹³⁶ a következő oszlopdiagramban ábrázoltuk.

8. ábra

Megállapíthatjuk, hogy évi átlagban (1994-2006 vonatkozásában) közel tíz (9,54) közalapítványt jegyeztettek be Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.

Igencsak kiemelkedő az 1996-1999 közti időszak, a legtöbb közalapítványt – húszat! - is 1998-ban jegyeztették be. (Ez a közalapítvány-alapítás módusza¹³⁷) Azóta az évente bejegyzett alapítványok száma „hullámzóan” ugyan, de szignifikánsan csökken. Az abszolút mélypont 2002 volt, amikor is egyetlen közalapítvány sem jött létre!

¹³⁶ A Legfőbb Ügyészség Egylet-programjának adatbázisa alapján.

¹³⁷ Babbie, 1995, 420. (és a következők).

A közalapítványok esetében is igaz, hogy az utolsó hét szűk esztendőben egyszer sem érte el az átlagot az „alapítási láz”.

V.3. Iskolai alapítványok és közalapítványok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

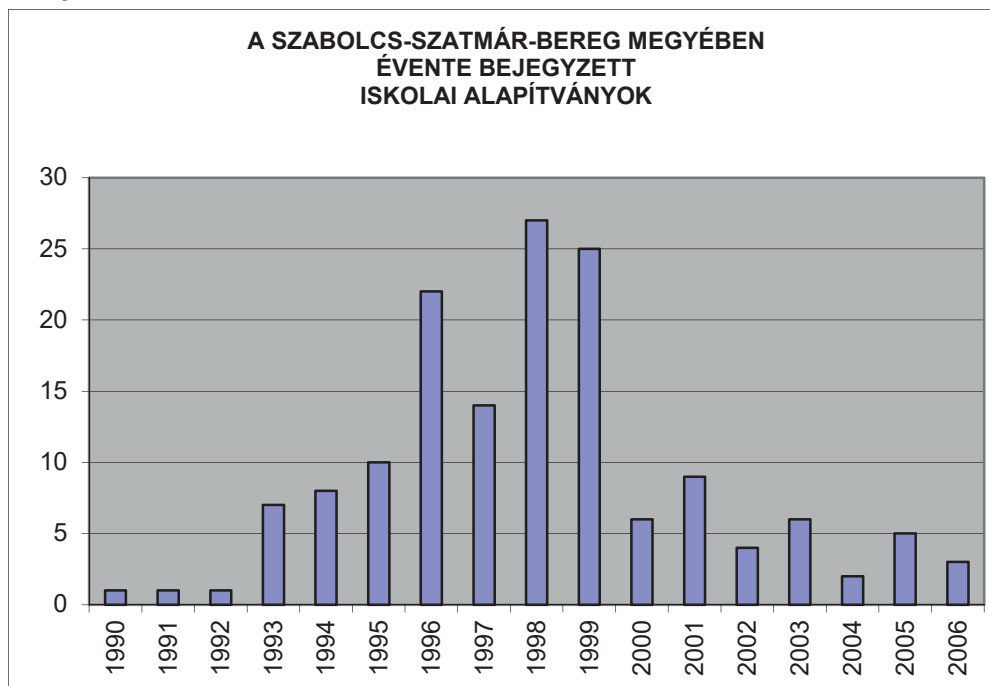
Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a bejegyzett iskolai (oktatási) alapítványok száma korántsem egyenletesen nőtt.

Az „alapítási láz” az általános tendenciától eltérően a kilencvenes évek második felében volt a legnagyobb, az ezredforduló táján pedig jelentősen alábbhagyott. Ez a tény erősen mutat rá arra, hogy az iskolai-oktatási célú alapítványok csak társaiknál később jelentek meg tömegesen a civil szféra porondján.

A megyében bejegyzett iskolai alapítványok száma egyébként 1999-ben lépte túl a százat, 2006. elején pedig a százötvenet. Ezek közül 2006. végéig 13 iskolai (oktatási) alapítvány szűnt meg. A működő, pontosabban a bíróság által ekként nyilvántartott alapítványok száma 138 volt.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében évenként bejegyzett iskolai alapítványok számát¹³⁸ a következő oszlopdiagram szemlélteti.

9. ábra

Megállapíthatjuk, hogy évi átlagban kilenc (8,88) iskolai (oktatási) alapítványt jegyeztettek be Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Igencsak

¹³⁸ A Legfőbb Ügyészség Egylet-programjának adatbázisa alapján.

kiemelkedő az 1996-1999 közti időszak, a legtöbb iskolai alapítványt – huszonhetet! - is 1998-ban jegyeztették be. (Ez a bejegyzések módusza!) 2000. óta az évente bejegyzett alapítványok száma „hullámzóan” ugyan, de szignifikánsan csökken. Az abszolút mélypont 2004. volt, amikor mindössze két iskolai alapítvány jött létre.

Az iskolai alapítványok esetében is igaz, hogy az utolsó hét szűk esztendőben egyszer sem „lépte túl” az átlagot az „alapítási láz”.

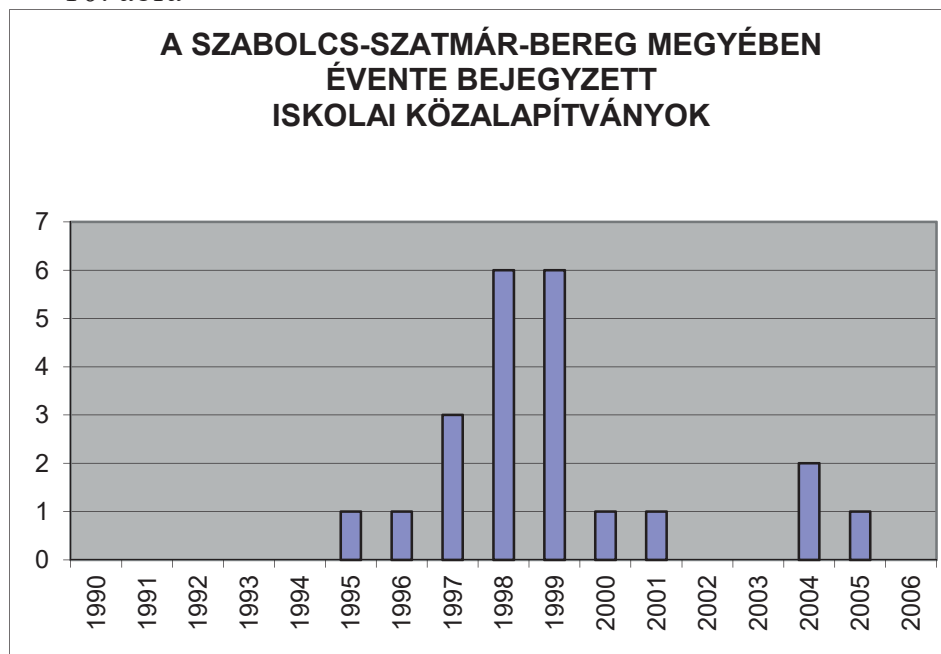
A bejegyzett iskolai (oktatási) közalapítványok száma– az 1994-es Ptk-módosítás után – csupán 1999-ig nőtt rohamosan a megyében. Az „alapítási láz” az ezredforduló után elmúlt, némi növekedés is csak 2004-től jelentkezett.

2006. augusztus 24-től pedig Magyarországon közalapítvány már nem is alapítható. Eddig a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 22 iskolai közalapítványt vett nyilvántartásba. Ezek közül 2006 végéig 3 iskolai (oktatási) közalapítvány szűnt meg.

A működő, pontosabban a bíróság által ekként nyilvántartott iskolai közalapítványok száma pontosan tizenkilenc volt.

Végezetül: a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében évenként bejegyzett iskolai közalapítványok számát¹³⁹ az alábbi oszlopdiagram szemlélteti.

10. ábra

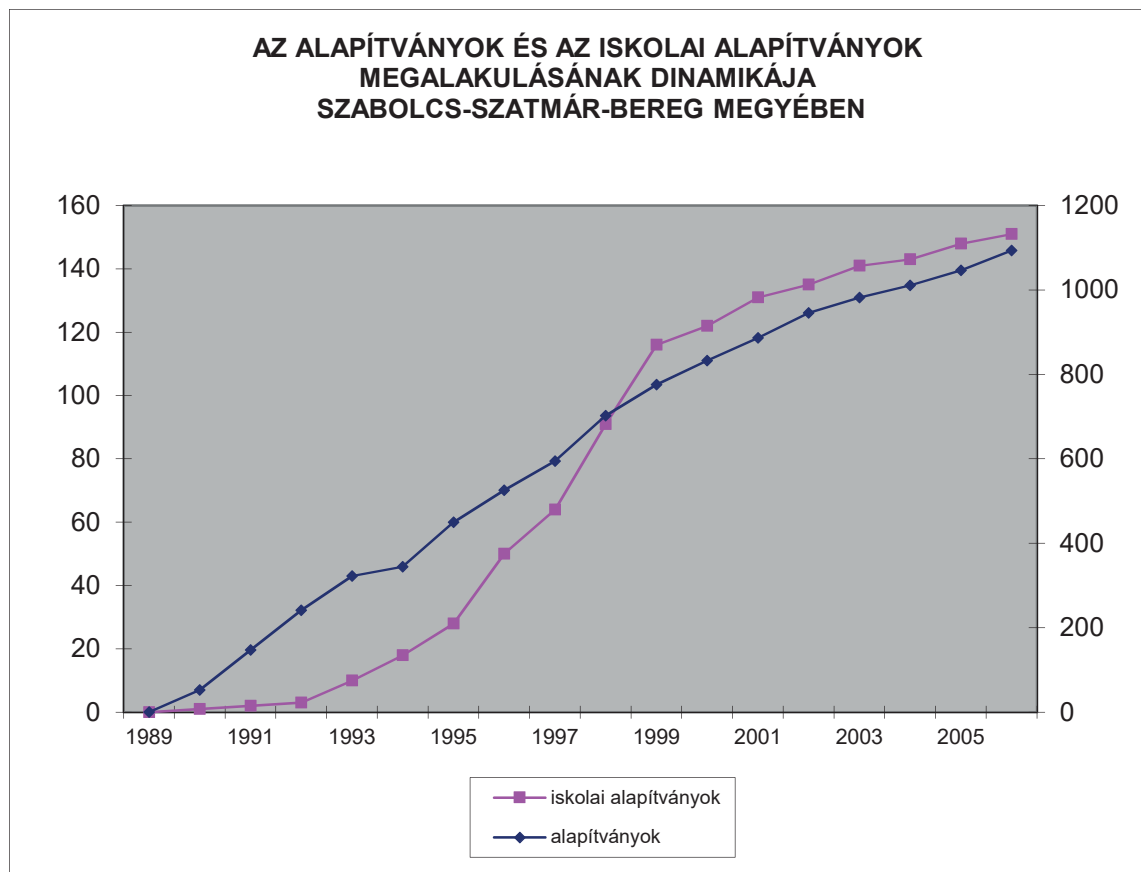
Megállapíthatjuk, hogy 1995-2006 között átlagosan évente kettő (1,83) iskolai közalapítványt jegyeztettek be Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.

¹³⁹ A Legfőbb Ügyészség Egylet-programjának adatbázisa alapján.

Igencsak kiemelkedő az 1997-1999 közti időszak, az iskolai közalapítványok több mint kétharmadát ebben a három évben alapították. 1997-1998-ban – két év alatt - tizenkettőt jegyeztettek be. 2000 óta az évente bejegyzett iskolai közalapítványok száma drasztikusan visszaesett, az új iskolai közalapítványok száma szinte elenyésző. Az abszolút mélypont 2002-2003. volt, amikor két év alatt egyetlen iskolai közalapítvány sem jött létre. Így volt ez azonban 2006-ban¹⁴⁰ is!

Jellemző tendenciákra derül fény, ha összevetjük az alapítványok és az iskolai alapítványok megalakulásának dinamikáját Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Ennek érdekében vetítjük egymásra az alábbi grafikonban az alapítványok és az iskolai alapítványok megalakulási görbét.

11. ábra

Szignifikánsan mutatkozik meg, hogy az iskolai alapítványok megalakulási dinamikája a kilencvenes években messze elmarad az általános alapítvány-alapítási dinamikától. Különösen szembetűnő ez a kilencvenes évek első felében! Az iskolai alapítványok száma csak a kilencvenes évek második felétől „ugrott meg”. Ebből okkal következtethetünk arra, hogy az

¹⁴⁰ 2006. augusztus 24. napjától közalapítvány amúgy sem alapítható. (2006. évi LXV. törvény 1. §. (1) bekezdés).

oktatási intézményeket támogató alapítványok jellemzően az alapítványok második hullámával jöttek létre.

Nem igazolódott tehát az a feltevésünk, hogy az iskolai alapítványok az első alapítvány-alapítási láz időszakában, a kilencvenes évek elején a többi alapítvánnyal együtt jöttek létre. Az iskolai alapítványok száma csak a kilencvenes évek második felétől nőtt jelentősen, s lett számottevő tényező az alapítványi szférában.

V.4. A kutatás helyszíne

Köztudott, hogy a „többoldalon hátrányos helyzetű társadalmi csoportok” az ország egyes térségeiben – így különösen az északkeleti országrészben – területileg is koncentrálnak. A nem igazán fejlődő- avagy kevésbé versenyképes gazdasági szerkezet, a munkavállalási lehetőségek korlátozott volta pedig többnyire együtt jelentkezik a képzési és képzettségi problémákkal, s a település-fejlettségi gondokkal, (Kozma 1985, 44)

Kutatásaink, vizsgálataink is az északkeleti országrészt, nevezetesen Szabolcs-Szatmár-Bereg megye¹⁴¹ iskolai alapítványait érintik. Feltétlenül kiemelés érdemel, hogy a következőkben bemutatott, illetőleg elemzett alapítványok az ország kétségkívül leghátrányosabb helyzetű megyéjében működnek.

Ugyanakkor Szabolcs-Szatmár-Bereg az ország demográfiailag legfiatalabb megyéje, itt a legmagasabb a tanköteles korúak aránya. A tíz legfiatalabb kistérség közül hat (a kisvárdai, a baktalórántházi, a nyírbátori, a nagykállói, a mátészalkai és az ibrány-nagyhalászi) itt található. Igencsak szemléletes példa, hogy a harminckét helységet egybefűző kisvárdai kistérségben minden egyes hatvan évnél idősebb polgárra nagyjából két húsz év alatti fiatal jut, míg van olyan dunántúli kistérség, ahol két húsz év alattira három nyugdíjas korúval számolhatunk. (Népesedéstudományi Kutatóintézet 2003)

Kutatásainkhoz az úgynevezett többlépcsős, rétegzett, véletlenszerű mintavételt¹⁴² alkalmaztuk. A jelenleg már másfélszáz Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei iskolai alapítványból¹⁴³ a vizsgálatba vont harmincnégy

---

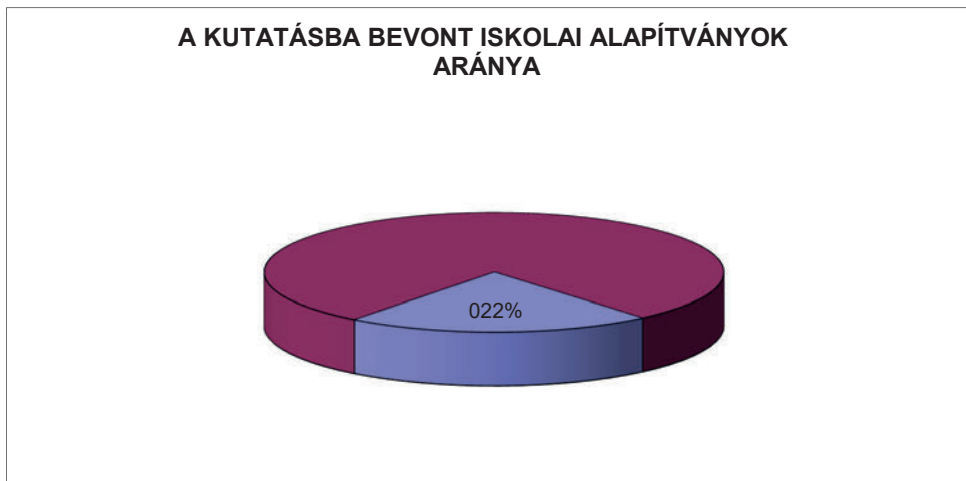
¹⁴¹ A három országgal határos Szabolcs-Szatmár-Bereg Magyarország egyik legnagyobb és legnépesebb megyéje. Területe 5983 km², lakossága 588000 fő, az ország lakosságának majd 6 %-a. (Frisnyák 1984, 5) A lakosság szám a KSH legújabb adata alapján korrigált.

¹⁴² Earl Babbie terminológiája (Babbie 1995, 230-234).

¹⁴³ 2006 végén 138 működő iskolai alapítványt és 19 közalapítványt tartottak nyilván (A Legfőbb Ügyészség Egylet-programjának adatbázisa alapján)

alapítvány 21,7%-os mintavételt jelent. A következő kördiagram is ezt szemlélteti:

12. ábra

A vizsgált alapítványok közt van hat olyan iskolai alapítvány, mely a száztizenöt ezres megyeszékhelyen fejt ki tevékenységét, pontosan olyan arányban, mint amekkora hányadot Nyíregyháza lakossága a megye majd hatszáz ezres összlakosságában tesz ki. Van köztük kisvárosokban működő, és van köztük legalább egy tucatnyi kis- és nagyközségekben tevékenykedő is.

Van általános iskolai, van középiskolai, van köztük ingatlannal bíró, közhasznú és közalapítvány is.

VI. AZ ISKOLAI ALAPÍTVÁNYOK VIZSGÁLATÁNAK EREDMÉNYEI

Kutatásaink során többféle dokumentum-elemzést végeztünk, melyek az iskolai alapítványok alapító okiratait, szervezeti és működési, avagy pénzkezelési szabályzatait, továbbá a törvényességi vizsgálatok során keletkezett okiratokat (vizsgálati jelentéseket és ügyészi intézkedéseket) érintették. A tartalomelemzés – mint ahogy arra Earl Babbie is rámutat – nem jár beavatkozással, s bizonyos vizsgálatokra (mint például az alapító további működést meghatározó szabályozási szándékára, avagy az egyes törvényességi kérdésekre és problémákra) vonatkozóan minden más módszernél jobban alkalmas. (Babbie 1995, 339)

Alapítványi kutatásoknál folytatott konkrét cél-elemzésekről és megvalósulási arány-vizsgálatokról nincs tudomásunk. Ilyen módszerrel vizsgáltuk a kitűzött és megvalósult alapítványi célok egymáshoz való viszonyát és arányát.

Kutatásaink során konkrét eset-elemzéseket is folytattunk. Megvizsgáltuk például az egyik iskolai alapítvány induló vagyonbiztosítással kapcsolatos – már-már a büntetőjog határát átlépő – esetét, továbbá egy nyertes pályázat kapcsán az egyik városunk iskolai alapítványának juttatott ingatlan sorsát.

Fölhasználtuk a kérdőíves vizsgálatok módszerét is. A kérdőíves vizsgálat különösen alkalmas leíró vizsgálatokra, de magyarázó célokra is jól alkalmazható. (Babbie 1995, 308) Valamennyi vizsgált alapítvány székhelyére, illetve kuratóriumi elnökének is elküldtük az alábbi hat kérdést tartalmazó kérdőívet:

- 1.) Módosították-e a bejegyzés óta az alapító okiratot?
- 2.) Kérte-e az alapítvány közhasznú szervezetként történő nyilvántartásba vételét?
- 3.) Következett-e be változás az alapítás óta a kezelő szerv összetételében?
- 4.) Milyen gyakorisággal ülésezik az alapítvány kuratóriuma?
- 5.) Jelenleg az alapítványnak – hozzávetőlegesen – mekkora vagyona van? (Ideértve az ingatlan és ingó vagyont is.)
- 6.) Az alapítvány céljának elérése érdekében – ezidáig – milyen konkrét tevékenységet fejtett ki?

A kérdőívek alapján pontosított adatok birtokában folytattunk le személyes meghallgatásokat (interjúkat) az alapítvány képviselőivel.

VI.1. Az alapítás és az alapítók elemzése

A vizsgált 34 iskolai alapítvány alapítóit – jogi szempontból – magánszemély és jogi személy alapítókra oszthatjuk, bár kétségtelenül vannak vegyes alapítású alapítványok¹⁴⁴ is.

Az iskolai alapítványok megoszlását az alapítóik jogi jellege szempontjából, illetőleg az iskolai alapítványok alapítóinak legfontosabb adatait a következő négy kördiagramban dolgoztuk fel:¹⁴⁵

Az első kördiagram¹⁴⁶ a vizsgált iskolai alapítványok alapítók szerinti megoszlását szemlélteti.

13. ábra

A kutatással érintett alapítványokat egyenlő – pontosan 41,2-41,2 %-os - arányban alapították kizárólag magánszemélyek és jogi személyek. Együttesen, magánszemélyek jogi személyekkel együtt az iskolai alapítványok mintegy 18 %-ában (pontosan 17,6%-ban) voltak alapítók.

Elsőként – választott mintánk alapján - a magánszemélyek alapítványait vizsgáljuk meg. Magánszemélyek (ideértve azok jogi személyiséggel nem rendelkező közösségeit is) összesen tizennégy iskolai alapítványt alapítottak.

¹⁴⁴ Vegyes alapítású alapítványok alatt azokat az alapítványokat értjük, amelyeket magán- és jogi személyek együttesen alapítottak.

¹⁴⁵ A diagramok adatai saját kutatásból való, még nem publikált adatok.

¹⁴⁶ Saját kutatási adatokból.

A magánszemély, illetőleg magánszemélyek által alapított iskolai alapítványok alapítói jellemzőit, az egyéni alapítók és a különböző méretű alapítói közösségek arányát a következő kördiagram¹⁴⁷ szemlélteti:

14. ábra

A kizárólag magánszemély alapította alapítványok felét egyetlen magánszemély hozta létre. Alapítói párral két alapítványnál talákoztunk. Négy esetben öt-hét fős volt az alapítói közösség. Előfordult azonban az is, hogy egy iskolai alapítványt 29 (!) magánszemély együttesen hozott létre.¹⁴⁸

A tizennégy kizárólagos magán-alapítású iskolai alapítványnak egyébként összesen 64 alapítója volt. Megjegyzésre érdemes, hogy további hat alapítványt magánszemély jogi személlyel – iskolával, gazdasági társasággal, szövetkezettel, vagy vállalattal - együtt hozott létre. A féltucat vegyes alapítású alapítvány mögött további 53 magánszemély alapító áll.

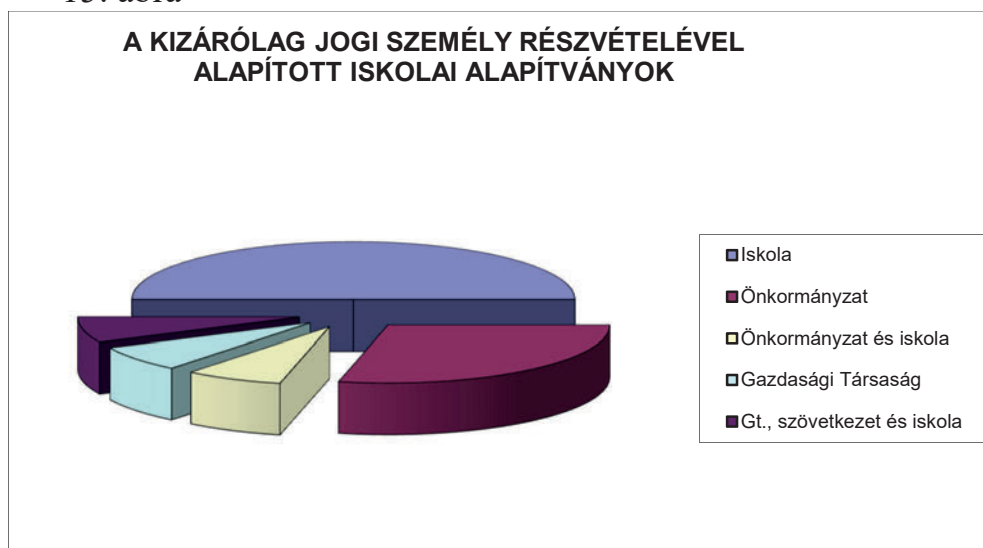
Jogi személyek szintén tizennégy iskolai (oktatási) alapítványt alapítottak. A jogi személy, illetőleg jogi személyek által alapított iskolai alapítványok alapítói jellemzőit a következő kördiagram¹⁴⁹ szemlélteti:

¹⁴⁷ Saját kutatási adatokból.

¹⁴⁸ Ők szülői közösséget alkottak, mely azonban még szülői munkaközösséggként sem önálló jogi személy. Így alapítványt e formában nem, csak magánszemélyként alapíthattak.

¹⁴⁹ Saját kutatási adatokból.

15. ábra

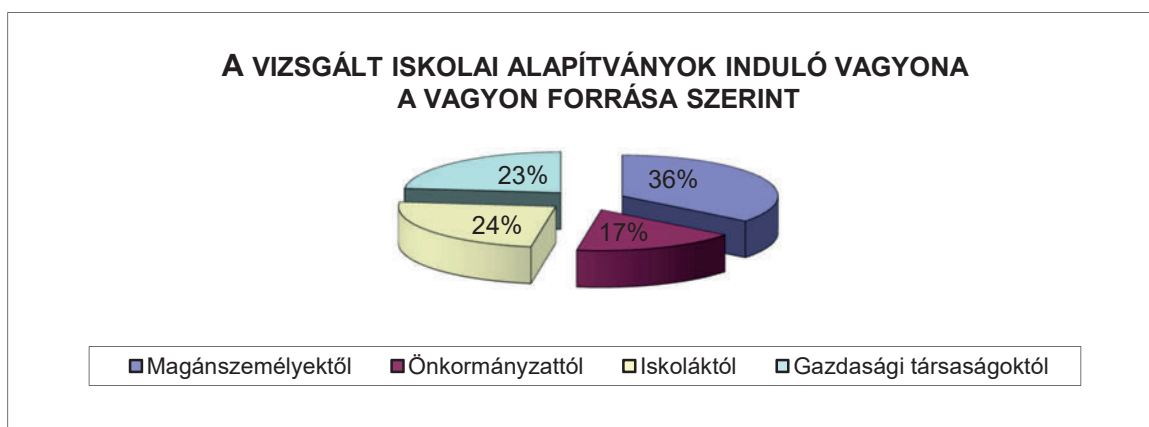
A kizárólag jogi személy alapította alapítványok felét iskola hozta létre. A helyi (községi, városi) önkormányzat négy ízben volt iskolai-oktatási alapítványok (közalapítványok) kizárólagos alapítója. Figyelemre méltó, hogy egy alapítványt közösen „jegyzett” az iskola és a fenntartó önkormányzat. Gazdasági társaság önállóan is és magánszeméllyel is alapított egy-egy iskolai alapítványt.

Megjegyzésre érdemes, hogy további hat alapítványt jogi személy magánszeméllyel együtt hozott létre.

Kutatásunk kiterjedt arra is, hogy milyen arányban adták össze a magán- és jogi személy alapítók a vizsgálattal érintett harmincnégy iskolai alapítvány induló vagyonát.

Az összességében 5,3 millió forintot kitevő induló vagyon¹⁵⁰ forrás szerinti megoszlását a következő kördiagram¹⁵¹ szemlélteti.

16. ábra

¹⁵⁰ A vizsgált iskolai alapítványok induló vagyonát az alapító okiratok elemzésével állapítottuk meg.

¹⁵¹ Saját kutatási adatok alapján.

A magánszemélyek részvételével létrehozott iskolai alapítványok mintegy 1,9 millió forint induló vagyoni juttatásban részesültek, összesen 117 magánszemély alapítótól. Egy magánszemély alapító átlagosan tizenhatezer forinttal (egészen pontosan 16.146 Ft-tal) járult hozzá a létrehozni kívánt iskolai alapítvány induló vagyonához.

A jogi személyek által alapított 14 iskolai alapítványt felerészben maga az iskola alapította, de előfordult az is, hogy iskola önkormányzattal volt alapító. Az iskolák, mint alapítók összesen közel 1,3 millió forint induló vagyont biztosítottak. Egy iskola átlagosan 116.818 Ft-tal járult hozzá az általa létrehozni kívánt iskolai alapítvány induló vagyonához.

Az önkormányzatok öt esetben szerepeltek iskolai alapítvány alapítóiként. Az általuk biztosított alapítványi vagyon 900.000 Ft volt, következésképpen egy átlagos alapítványi induló vagyon-juttatás 180.000 Ft-ot tett ki.

A gazdasági társaságok (jellemzően korlátolt felelősségű társaságok, de néhány esetben részvénytársaságok is), továbbá vállalatok és szövetkezetek 16 esetben szerepeltek alapítóként. A gazdasági társaságok által a vizsgált iskolai alapítványok számára biztosított induló vagyon összesen 1.241.000 Ft-ot tett ki, egy gazdasági társaság átlagosan 77.562.000 Ft-ot juttatott a létrehozni kívánt iskolai alapítványnak.

Az alapítói attitűdre leginkább abból következtethetünk, hogy a vizsgált iskolai alapítványok közel 60%-át magánszemélyek (többségében szülők, elvértve pedagógusok) részvételével hozták létre. Talán ez mutatja legszemléletesebben, hogy az iskola – ha nem is jogi értelemben - valóban egy sajátos „társadalmi szervezet”.¹⁵²

Megjegyzendő, hogy az iskolák az alapítványok közel harmadában szerepeltek alapítóként. A közvélekedéssel ellentétben pedig a városi és községi önkormányzatok csak minden hetedik iskolai alapítvány esetében töltöttek be valamiféle alapítói pozíciót.

VI.2. Az alapító okiratok elemzése

Az alapító okirat az alapítvány alkotmánya. Az iskolai alapítványok alapító okiratait, azok kötelező (ún. „elengedhetetlen”) és egyedi jellegű elemeit tartalmilag elemezve további lényeges, és az alapítványok jövőbeni működésének kereteit meghatározó információkhoz juthatunk. Dokumentumelemzésünk a kutatással érintett alapítványok által rendelkezésünkre bocsátott valamennyi (34) alapító okiratát, szervezeti- és működési-, valamint pénzkezelési szabályzatát érintette.

---

¹⁵² V.ö.: Kozma Tamás: Tudásgyár? Az iskola mint társadalmi szervezet (Kozma 1985)

Vegyük példának egy észak-szabolcsi – barokk kastélyáról híres – nagyközség iskolai alapítványának alapító okiratát. (Hivatkozásként a továbbiakban: A. O.)

Az alapító okirat preambulumban az alapítók kijelentik, hogy az adott általános iskolában alapítványt hoznak létre.

Az alapítók megállapítják az alapítvány nevét: "Lónyay Menyhért¹⁵³ Általános Iskoláért Alapítvány", és az alapítvány székhelyét. (A. O. 1-2. pont)

Az alapítvány célját a következőképpen rögzítik: Az alapítvány célja a nagyközség Lónyay Menyhért Általános Iskolájában, hogy: segítsen megteremteni az anyagi feltételeket ahhoz, hogy az iskola tanulói a helyi és mások által szervezett versenyeken részt vegyenek, és teljesítményüknek megfelelő elismerésben részesüljenek az oktatás, a kultúra, a sport és az iskolai élet más területein elért eredményeikért. (A. O. 3. pont)

Az alapítvány induló vagyona 110.000,- Ft, melyet hat magánszemély biztosított, fejenként 10-30.000,- Ft összegben. Az alapítók egy 27.500 forintos törzstőkét is megállapítottak azzal, hogy az alapítvány vagyona soha nem csökkenhet az induló vagyon 25 %-a alá. Az alapítvány nyitott, ahhoz magánszemélyek és jogi személyek egyaránt csatlakozhatnak „bármilyen módon”, a feltételhez kötött támogatások elfogadásáról – így a feltételhez való alkalmazkodásról - a kuratórium jogosult dönteni. Az alapítók rendelkezése szerint az induló vagyon – „a vagyongyarapítás érdekében” - vállalkozási tevékenység folytatásához is felhasználható. Ugyanakkor az „anyagi kockázatvállalással járó vállalkozásra” (befektetésre) a mindenkori rendelkezésre álló vagyon 25%-ánál nagyobb hányad nem fordítható. (A. O. 4., 6., 7. pontja alapján)

Az alapítvány kezelő szerveként az alapítók öt fős kuratóriumot hoznak létre. A kuratórium ülését az elnök - akadályoztatása esetén az általa felkért személy, vagy a kuratóriumi ülés összeívását kezdeményező kuratóriumi tagok egyike - hívja össze és vezeti le. A kuratórium akkor határozatképes, ha a tagok legalább fele jelen van, döntéseit nyílt szavazással, szótöbbséggel hozza. A kuratórium kizárólagos hatáskörébe utalták az alapítók a döntést a támogatásokról, az ösztöndíjakról, a díj létrehozásáról és odaítéléséről, a vállalkozási tevékenységről, a feltételhez kötött támogatások elfogadásáról. A kuratóriumnak működési szabályzatot, döntéseiről pedig emlékeztetőt kell készíteni. (A. O. 5., 6., 8. pontja alapján) Az alapító okirat szerint a kuratóriumi tagság lemondással, visszahívással szűnhet meg, de megszűnik abban az esetben is, ha a kuratóriumi tag szabályszerű meghívás ellenére,

---

¹⁵³ Lónyay Menyhért (1822-1884) Bereg vármegye képviselője, az 1867-ben megalakult Andrássy-kormány pénzügyminisztere, 1871-1872-ben miniszterelnök, majd haláláig a Magyar Tudományos Akadémia elnöke. (Tolnai 1926, X.219). Bővebben erről Sipos László: Egy barokk kastély az Észak-Nyírségben (Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle 2002/4., 429-432. p.).

indoklás nélkül háromszor nem jelenik meg a kuratórium ülésén. (A. O. 5. pont)

Az alapítók különös gondot fordítottak az alapítvány működésének nyilvánosságára és átláthatóságára. Már az alapító okiratban rögzítették, hogy az iskola diákjai a kuratórium ülésein - megfigyelői minőségben, annak rendjét tiszteletben tartva – megjelenhetnek, a kuratórium döntéseit pedig az iskola hírközlő eszközeinek felhasználásával (iskolarádió, iskolaújság, faliújság stb.) közzé kell tenni. (A. O. 9. pont)

Az alapítók rendelkezése szerint az alapítvány megszűnése esetén a vagyon az általános iskolában működő gyermek-, illetve ifjúsági szervezeteket illeti meg. (A. O. 10. pont) Az alapítók az alapító okiratot – az előírásoknak megfelelő - keltezéssel és aláírásukkal látták el.

Az előbbieken vizsgált és elemzett alapító okirat az elengedhetetlen tartalmi elemeket tartalmazza, ugyanakkor nem mentes szerkesztési hibáktól. Így például az alapítvány vagyonát, a vagyon felhasználását szabályozó pontok (4., 6., 7.) közé ékelőnek a kuratóriumra és a kuratóriumi tagságra vonatkozó passzusok (5.), majd a vagyon-felhasználás korlátait (7.) újra a kuratórium működéséről szóló pont (8.) követi. Az adományok elfogadásáról két helyen is rendelkeznek (6. és 8. g. pontokban) Megfogalmazása olykor-olykor túlon túl kazuisztikus, ugyanakkor vázaltszerű, s helyesírási hibáktól sem mentes. „A kuratórium döntéseit nyílt (sic!) szavazással, szótöbbséggel hozza, szavazategyenlősége (sic!) esetén először ismételt szavazás, majd ha ez is eredménytelen, akkor az elnök szavazata dönt.” (8. d. pont)

VI.3. Az iskolai alapítványok neve és székhelye

Az iskolai alapítványok neve külön tanulmányt érdemelne. Ezúttal azonban - messzemenően tiszteletben tartva az iskolai alapítványok és közalapítványok személyiségi jogait¹⁵⁴ – csak egy rövid névtani elemzésre vállalkozhatunk.

Az iskolai (oktatási) alapítványok és közalapítványok több mint harmada (pontosan 12) viseli nevében az alapítvány által támogatni kívánt iskola, szakközépiskola, vagy gimnázium nevét. Az általánosan alkalmazott megoldás az, hogy az iskola teljes nevéhez „-ért” toldalékot fűznek. Arra is van példa, hogy az iskola neve után a „diákjaiért”, „gyermekéiért”, „tanulóiért”, „tanuló ifjúságáért”, avagy a „jövőjéért” szót fűzik. Hasonló megoldás, amikor a község nevéhez kapcsolódik a „gyermekéért”, vagy „gyermekéiért”, a következőképpen: „K.-i Gyermekéért” .

---

¹⁵⁴ A Ptk. 75. § (1) bekezdése szerint a személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. A (2) bekezdés szerint pedig a személyhez fűződő jogok védelmére vonatkozó szabályokat a jogi személyekre is alkalmazni kell. E dolgozatban is ennek szem előtt tartásával jártunk el.

Tulajdonképpen ezzel az elnevezési móddal rokonítható az az eset is, amikor a község általános iskoláját támogatni kívánó alapítványnak a neve: „Ny-i Nyelv és Zeneoktatási Alapítvány” lett.

Az iskolai alapítványok másik csoportjának „fogalmi” nevet adtak. Ide sorolható: „Esélyegyenlőség”, „Jót, s Jól”, „Korszerű Iskoláért, Tehetséges Gyermekéért”, „Közösség az Iskoláért, Iskola a Közösségért”, „Tanköteleskorú Gyermekéért”, „Tehetséges Általános Iskolai Gyermek Gondozásáért” és „Tettekes Alapítvány a Gyermekéért”.

Az iskolai alapítványok harmadik csoportjának elnevezésében személynév szerepel. A névadók között vannak kimagasló történelmi alakok, mint például II. Rákóczi Ferenc, Széchenyi István, és vannak a megyéhez valamilyen formában kötődő személyek, mint például Bessenyei György, Lónyay Menyhért, Tinódi Lantos Sebestyén.

Különösen örvendetes, hogy az egyik alapítvány az 1890-ben született és 1964-ben elhunyt nemzetközi hírű orvos-gyógypedagógus, Bárczi Gusztáv nevét vette fel. Az viszont már kevésbé, hogy nem a helyes, i-betűs formában, hanem így: Bárczy Gusztáv. (Nagy Sándor 1976, 122)

Az egyik alapítvány pedig nemes szerénységgel az alapító magánszemély, H.L. nevét viseli.

Az iskolai alapítványok székhelye minden esetben a támogatni kívánt általános- vagy középiskolában van, ami a közöttük fönnálló szoros kapcsolatra utal, s ami legalábbis elvben a „napi” kapcsolattartást is lehetővé teszi.¹⁵⁵

VI.4. Az alapítványi célok elemzése

Az alapítványok tartós és közérdekű célra, a közalapítványok közfeladat ellátására hozhatók létre. A további működés szempontjából meghatározó jelentőségű, hogy az alapítók „milyen mélységű” cél-meghatározással indítják útnak alapítványaikat.

Ritka az olyan iskolai alapítvány, melynek alapító okirata tömören tartalmazza az alapítványi célokat. A „N.-i I. számú Általános Iskola Diákjaiért” Alapítvány ilyen.

„Az alapítvány célja: az iskola oktató-nevelő tevékenysége feltételeinek javítása, a kiemelkedő teljesítményt nyújtó tanulók jutalmazása, tanulmányi versenyek költségeinek viselése, a diáksport-mozgalom és az iskolai kirándulások támogatása és a szociálisan rászoruló diákok segítése.”

---

¹⁵⁵ Az a tény, hogy ún. székhely-engedélyt a megyei bíróság csak a legutóbbi időben követelt meg, az iskolai alapítványok működése kapcsán sosem okozott problémát.

Egészen bonyolult – többlépcsős – rendszert alkalmaz viszont a II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola Tanulóiért Alapítvány alapító okirata. Itt az alapítvány célja:

1. A II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola felszereltségének javítása.
2. Egyéni és csoportos tanulmányutak, szakmai kirándulások, kutatások támogatása.
3. Az idegen nyelv választhatóságának minél teljesebb támogatása, feltételeinek korszerűsítése.
4. Számítástechnika-informatika ismeretek oktatásának bővítése, korszerűsítése.
5. Az iskola tánc- és társastánc csoportjainak támogatása.
6. Belső diákpályázatok támogatása.
7. Egyéb szociális és jóléti célú támogatás.
8. A tehetségfejlesztésben a kiváló adottságokkal és képességekkel rendelkező gyermekek támogatása.
9. Növelni az oktatásban résztvevő pedagógusok és tanulók érdekeltségeit juttató és ösztönző rendszer alkalmazásával.
10. A hátrányos helyzetű, gyenge képességű tanulók felzárkóztatásának támogatása.
11. Az alapító okirat szerint az alapítvány kedvezményezettjei a Báthory István Gimnázium 1-4 osztályos tanulói, tanulóközösségei, pedagógusai, szakmai csoportjai, amelyek az alapítvány céljának elérése érdekében értékelhető tevékenységet fejtenek ki. Ezt követően az alapító okirat külön-külön részletezi a tanulók és a pedagógusok esetében megkövetelt teljesítményeket.

A tanulók esetében:

- „tanulmányi kötelezettség kiemelkedő teljesítése, illetve ezen túli (versenyen, nyelvi táborban, kórustalálkozón való részvétel stb.) teljesítmény,
- nyelvi készség fejlesztése idegen nyelvű környezetben, illetve más szervezeti formában,
- szociális, anyagi rászorultság jó képességű tanulók esetében.”

A pedagógusok esetében:

- „nyelvi készség fejlesztése idegen nyelvi környezetben, illetve más szervezeti formában,
- oktatás fejlesztését szolgáló szakmai program kidolgozása, illetve ilyen alkalmazása, a kuratóriumhoz benyújtott pályázat útján.”

Végül az alapító okirat rögzíti azt is, hogy a tanulók esetében a kedvezményezés feltétele „a felsoroltak mellett” a szaktanári és osztályfőnöki együttes javaslat.

Egy alapítvány szerény vagyonával képtelen hatékonyan finanszírozni ilyen kiterjedt célrendszert. Gyakorlati tapasztalat, hogy az ilyen szerteágazóan meghatározott célrendszer komoly, sokszor teljesíthetetlen feladat elé állítja a majdani vagyonkezelőket, hiszen az alapítvány szerény vagyona nem teszi lehetővé valamennyi cél finanszírozását. Ez pedig előbb-utóbb működési zavarokhoz, végső esetben az alapítvány ellehetetlenüléséhez vezet.

Az iskolai alapítványok céljai között a leggyakoribbak a tanulók támogatásával és teljesítményük elismerésével, továbbá az oktatás anyagi, és technikai feltételeinek javításával kapcsolatosak voltak.

Az iskolai alapítványok céljai az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- a tanulók támogatása,
- az iskolai oktatás tárgyi feltételeinek javítása (ideértve a nyelvoktatás támogatását és a számítástechnikai háttér biztosítását),
- az iskolai oktatás személyi feltételeinek javítása,
- pedagógiai programok támogatása (ideértve a művészeti- és az egészséges életmódra nevelést).

A tanulók támogatása

A tanulók támogatása mint alapvető alapítványi cél valamilyen formában minden iskolai alapítvány alapító okiratában fellelhető, néhány alapító okiratban többféleképpen is. Ez az oka annak, hogy a tanulók támogatása, mint alapítványi cél 37 ízben¹⁵⁶ nyert említést.

Leggyakrabban a tehetséges tanulók és kimagasló eredményt elérő diákok díjazása, a rászoruló hátrányos helyzetű és kisebbségi gyermekek támogatása, szociális ellátása, avagy „a tanulók körülményeinek javítása” formájában kerültek megfogalmazásra, de ide tartozik a tanulmányi versenyeken való részvétel támogatása, és az ott eredményt elért diákok díjazása is.

---

¹⁵⁶ Figyelemmel arra, hogy a célmeghatározás-kutatás során alapító okiratbeli kitűzött cél-emléteket vizsgáltunk, előfordulhat harmincnél nagyobb említési szám is. (Például, ha egy iskolai alapítvány a kimagasló eredményt elérő tanulókat kívánja jutalomban részesíteni, és emellett célja a rászoruló etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek támogatása is.)

Az iskolai oktatás tárgyi feltételeinek javítása

Az iskolai oktatás tárgyi feltételeinek javítása, konkrétan az oktatás anyagi, technikai feltételeinek javítása, az iskola-bővítés, az iskolai és sportfelszerelések vásárlása, szemléltető eszközök vásárlása, a nyelvtanulás ösztönzése, támogatása, az idegennyelv-oktatás feltételeinek javítása célként megfogalmazva 31 ízben szerepelt a vizsgált 34 alapítvány alapító okiratában.

Perspektivikusságuk okán az idegennyelv-oktatás támogatása és a számítástechnikai háttér biztosítása – mint alapítványi cél - külön elemzést igényel.

- Az idegennyelv-oktatás támogatása

Különösen szemet szűrő az iskolai oktatás tárgyi feltételeinek javítását kitűző alapítványi célokon belül a nyelvtanulással, illetőleg az idegennyelv-oktatással kapcsolatos alapítványi célok hangsúlyos vállalása. Bizonyítja ennek kiemelkedő súlyát, hogy 15 alapító okiratban célként került megfogalmazásra. Ennek külön jelentőséget ad a magyarországi idegennyelv-ismeret Európai Unió belüli nem túl előkelő helyezése.

- A számítástechnikai háttér biztosítása

Igencsak meglepő, hogy mindössze három iskolai alapítvány esetében írta elő konkrétan az alapító okirat a számítástechnikai képzés támogatását. (Ez a három a vizsgált alapítványok csupán 8,8%-a!) A helyzetet még akkor sem ítélték meg jobbnak, ha figyelembe vesszük, hogy az „oktatás anyagi-technikai feltételeinek javítása” keretében is történhet ilyen eszközbeszerzés.

Ahol rendszeresen használják a számítógépet az oktatásban, ott a tanulás kultúrájának változása jelzi: lényegesen többről van szó, mint egy új, az eddiginél gazdagabb lehetőséget kínáló szemléltető eszköz megjelenéséről.¹⁵⁷

Az informatikai kultúra egy modern társadalomban az iskolai élet egészét átszövi. Jelen van az iskola és az oktatási kormányzat kapcsolatában, a tanításban és az iskolában töltött szabadidőben. Rugalmas kereteket ad a továbbképzéshez, önképzéshez, és gazdagabbá, gyorsabbá teheti a belső kommunikációt. (Kárpáti 2001, 390)

---

¹⁵⁷ Hsi és Hodley állapította meg, éppen tíz évvel ezelőtt, hogy míg egy hagyományos órán átlagosan a tanulók 15%-a, a digitális eszközökkel segített osztálymunka során 75%-a szerepel. (Hsi-Hodley 1997, in Kárpáti 2001, 400)

Az iskolai oktatás személyi feltételeinek javítása

Az iskolai oktatás személyi feltételeinek javítása, azaz a kimagasló teljesítményt nyújtó oktatók díjazása, az oktatók támogatása, illetőleg az iskolai munkával összefüggő kiemelkedő tudományos teljesítmény elismerése 13 ízben volt kitűzött alapítványi cél. Ide sorolhatjuk az egyéni és csoportos, hazai és külföldi tanulmányutak támogatását is. Szembetűnő, hogy a 13 említés több mint fele (7) a kimagasló teljesítményt nyújtó oktatók elismerése, mint alapítványi cél volt.

Pedagógiai programok támogatása

A pedagógiai programok támogatása mint alapítványi cél került megfogalmazásra, amikor is tanterv, tananyag és oktatási program kialakítása, speciális tagozat indítása, fogyatékos gyermekek képzése, készségfejlesztő oktatás, számítástechnikai képzés, a nyelvtanulás- és tanítás, továbbá az ének-zene oktatás (avagy az énekkar) támogatása szerepelt kitűzött alapítványi célként. A pedagógiai programokkal kapcsolatos célok egyébként 28 ízben nyertek említést a vizsgált iskolai alapítványok alapítói okirataiban.

Külön kiemelés érdemel a művészeti nevelés és az egészséges életmódra nevelés, mint speciális pedagógiai program.

- A művészeti nevelés támogatása

A vizsgált iskolai alapítványok alapító okiratai 16 ízben tartalmaztak művészeti neveléssel, konkrétan a kulturális és művészeti, irodalmi tevékenység támogatásával kapcsolatos célokat. De ide sorolhatók a zeneoktatás fejlesztésével, s az énekkari munka finanszírozásával, továbbá a zenei élet és zenei találkozók megszervezésével kapcsolatos alapítványi célok is.

- Az egészséges életmódra nevelés

Az egészséges életmódra nevelés, mint speciális pedagógiai program 23 ízben nyert célként említést az alapító okiratokban. Előfordult, hogy általánosságban meghatározottan egészséges életmód programként, de gyakori, hogy sport- és szabadidős, turisztikai programok, illetőleg kirándulások és táborozások támogatásaként nyertek megfogalmazást. Ide sorolható a sporteszközök vásárlására, továbbá a környezet- és természetvédelmi programok szervezésére vonatkozó alapítványi cél is.

VI. 5. Az iskolai alapítványok induló és vizsgálatkori vagyonának kutatása

Egy alapítvány működésének megkezdését – de bátran mondhatjuk, hogy későbbi működését is - alapvetően az induló vagyon célhoz viszonyított nagysága határozza meg. Az induló vagyonok kutatását elsősorban az indokolja, hogy az alapítványok cél szerinti tevékenységük kezdetén csak és kizárólag az induló vagyonra számíthatnak. A csatlakozók általában csak egy, már valamiféle tevékenységet kifejtett, a szűkebb vagy tágabb közösség előtt „bizonyított” alapítványt támogatnak szívesen befizetéseikkel. Az sem elhanyagolható tényező, hogy a banki kamatok csökkenésével az induló vagyon, illetőleg az esetleges törzstőke hozadéka is évről évre kevesebb.

A legtöbb iskolai alapítványt 100-150.000,- forint közötti vagyonnal hozták létre. Összesen húsz iskolai alapítványt alapítottak 100-250.000 Ft induló vagyonnal. (Ez az összes iskolai alapítvány mintegy hatvan - pontosabban 58,8 - százaléka). Félmillió forintot – vagy attól többet - csak az iskolai alapítványok egy kilencede kapott útravalóul.

Sokkal jellemzőbb, hogy az iskolai alapítványok mintegy 30 %-át százezer forintnál kisebb induló vagyonnal alapították. Ráadásul majd minden tizediknek az induló vagyona még az ötvénezer forintot sem érte el. Ezekből a meglehetősen széleskörűen meghatározott alapítványi célok finanszírozása szinte lehetetlen.

Egy alapítói vagyoni visszaélés esete

Különös visszaélésre derített fényt egy ügyészi vizsgálat.

A „M. Zs. Általános Iskola Jövőjéért” alapítványt alapító általános iskola az iskola tanulóinak és tanárainak támogatására 50.000.- Ft-os induló vagyonnal már 1997 őszén alapítványt szándékozott létrehozni.¹⁵⁸ Az alapítvány létrejöttének ugyanakkor gátat szabott a megyei főügyészség egyéb okból benyújtott fellebbezése, majd az alapítónak az alapítvány visszavonására tett nyilatkozata.

Ezt követően az alapító 1998 februárjában – némileg eltérő megnevezéssel – újabb alapítványi alapító okiratot készített, melyben az alapítvány céljára rendelt induló vagyon mértékét 100.000.- forintban határozta meg.¹⁵⁹ A megyei bíróság a benyújtott okiratok alapján – az alapítvány működésének megkezdéséhez szükséges alapítványi vagyon

---

¹⁵⁸ Az alapítvány céljára rendelt induló vagyon mértékét sem a bíróság, sem az ügyészség nem kevesellte.

¹⁵⁹ Az alapító okiratban a fenti összeg 15 napon belüli rendelkezésre bocsátására vállalt kötelezettséget, mely kötelezettség teljesítéséről kiadott pénzügyi igazolás a bírósághoz benyújtott alapító okirat mellékletét képezte.

rendelkezésre állásának megállapítása mellett – az alapítványt nyilvántartásba vette.

Az ügyészségi működés-felügyeleti vizsgálat során megállapítást nyert, hogy az alapító általános iskola a bíróságot „félrevezette”, ugyanis az alapítványi célra rendelt induló vagyonnak csupán egyik felével rendelkezett tartósan, míg másik felét - az iskolát fenntartó helyi önkormányzattól e célra kapott kamatmentes hitelből - csupán átmenetileg biztosította. Így az alapítás „hitelből” történt. A hitel visszafizetésének anyagi fedezetével az alapító nem rendelkezett, ezért az alapítvány bírósági nyilvántartásba vételét követően a kuratóriumot kérte fel az alapítvány vagyonából – annak gyarapodását követően történő – visszafizetésére.

Az illetékes városi ügyészség a fenti tényállás alapján – a bírósági nyilvántartásba vétel alapjául szolgáló okiratoknak részbeni valótlansága miatt – magánokirat-hamisítás bűncselekményét látta megállapíthatónak. A cselekmény társadalomra veszélyességének csekély fokára, illetve annak időközbeni megszűnésére figyelemmel azonban büntető eljárás kezdeményezését nem tartotta indokoltnak.

Az iskolai alapítványok vizsgálatkori vagyona

A kutatásba bevont iskolai alapítványok vagyona a kutatásig a csatlakozók befizetései, a jóváírt kamatok kapcsán közel tizenkétfélmillió forinttal – egy ingyenes ingatlanjuttatásnak köszönhetően pedig további százmillió forinttal – nőtt. A vizsgált alapítványok összvagyona időközben megközelítette a százhusz millió forintot.

A vizsgált iskolai alapítványok közül a legkisebb vagyonnal bíró számláján még mindig alig húszezer forint szerepelt, míg a leggazdagabb iskolai alapítvány vagyona – a kapott ingatlannal – százmillió forintos! Ha az ingatlannal nem rendelkező alapítványokat vizsgáljuk meg, a legkisebb és a legnagyobb vagyon közti különbség akkor is több mint százszorosra nőtt. A kutatásba bevont iskolai alapítványok vizsgálatkori átlagos vagyona elvileg 3.448.393 forint volt, de ha egy korrekcióval a különösen nagy értékű ingatlannal bíró alapítványt figyelmen kívül hagyjuk, akkor már csak 522.586 forint.

A medián értéke – az előbbi korrekció után – 399.313 forint, mely egyértelműen arra mutat, hogy az iskolai alapítványok vagyona jellemzően néhány százezer forintnyi.

A kutatással érintett iskolai alapítványok harmada a vizsgálat időpontjában negyedmillió forintnál kisebb vagyonnal rendelkezett. Minden kilencedik még százezer forintnál is kevesebbel bírt!

A vizsgált iskolai alapítványok többsége, közel fele 100-500.000,- forint közötti vagyonnal rendelkezik. Milliósnál nagyobb vagyona csupán az alapítványok ötödének, egészen pontosan hét alapítványnak volt.

A pályázati támogatások esetei

A kutatás egyik szomorú megállapítása, hogy a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei iskolai alapítványok – a fenti ingatlan-juttatást nem számítva – szinte sosem nyertek el semmiféle pályázati támogatást¹⁶⁰. A kutatásba bevont iskolai alapítványok képviselői közül négyen nyilatkoztak úgy, hogy már nyújtottak be pályázatot alapítványi céljaik támogatása érdekében, egyébként összesen kilenc alkalommal¹⁶¹.

A néhány szerencsés kivétel közt említhető a D-i Tanköteleskorú Gyermekéért Alapítvány, mely 150.000,- Ft, továbbá a „Közösség az Iskoláért, Iskola a Közösségért” alapítvány, mely majd milliós pályázati támogatásban részesült.

Az alapítványok képviselői maguk is elismerték, hogy inkább a direkt (csatlakozói) támogatásokban, az ún. „egyszázalékos” átutalásokban bíztak, mint az esetleg előzetesen is jelentős kapacitást lekötő, időt és odafigyelést igénylő pályázatokban.

Érdekes – egyben jellemző is – hogy a kutatással érintett iskolai alapítványok bevétele jelentős hányadban a szülők befizetéseiből, illetőleg az 1 %-os felajánlásaikból származik¹⁶². A „Tettrekész Alapítvány a Gyerekekért” például a szülők 1 %-aiból évente rendre közel negyedmilliós, közvetlen befizetéseiből további 300.000 forintos bevételre számíthat.

VI.6. Az iskolai alapítványok kezelő szerve

Az iskolai (oktatási) alapítványok alapítói kivétel nélkül több tagból álló kezelő szervezet (kuratóriumot) bíztak meg az alapítvány működtetésével, vagyonának kezelésével.

A kuratóriumokat az alapító okiratok kivétel nélkül páratlan számú taggal határozták meg, feltehetően abból a megfontolásból kiindulva, hogy így a kuratóriumok könnyebben hozhatják meg döntéseiket. Megjegyezzük,

---

¹⁶⁰ Ugyanakkor egyik kisvárosunk Humán Alapítványa éveken át sokmilliós pályázati támogatásokhoz jutott.

¹⁶¹ Volt olyan iskolai alapítvány, mely már négyszer pályázott eredménytelenül.

¹⁶² A szülők befizetéseikkel (és felajánlásaikkal) az elvileg ingyenes és kötelező közoktatáshoz járulnak hozzá. Közvetlen befizetéseik akár sajátos tandíjként is értelmezhetők.

ez az előny csak addig mutatkozik, míg egy tag sem hiányzik a kuratóriumi ülésről.

Bár az alapítványi kuratóriumok létszáma három és kilenc fő között ingadozott, az alapítók leggyakrabban öt illetve hét fős kuratóriumokat alakítottak. Az alapítványok pontosan felében a kuratórium öt fős, negyedében pedig hét fős volt. A kuratóriumok átlagos létszáma szinte pontosan hat fő volt (6,11), az külön érdekesség, hogy hat fős kuratórium – mint már láttuk – nem is működött.

Kiemelésre érdemes, hogy a vizsgált 34 iskolai alapítvány kuratóriumaiban összesen 208 fő tevékenykedik kuratóriumi tagként, illetve elnökként.

VI.7. Az iskolai alapítványok tényleges tevékenységének kutatása

A 34 iskolai (oktatási) alapítvány kérdőíves megkeresése, majd a képviselőivel történt személyes megbeszélés (és adatfelvétel) kapcsán volt földeríthető az alapítványok ténylegesen kifejtett tevékenysége. Már az iskolai alapítványok székhelyére, illetve a kuratóriumi elnökök lakcímére küldött kérdőív is tartalmazott kérdéseket a tényleges tevékenységre nézve. Az erre adott válaszokat azután a személyes meghallgatások során konkretizáltuk.

Az egyik legfontosabb – egyben legmeglepőbb – tapasztalat az, hogy az iskolai alapítványok közül mindössze 21 fejtett ki eddig az alapító okiratban meghatározott célnak megfelelő tényleges tevékenységet.

13 alapítvány a cél szerinti érdemi tevékenységhez még hozzá sem fogott. Most, illetve a közeljövőben „még vagyont gyűjt” vagy „jelenleg takarékoskodik” – mondták képviselőik.

A vizsgált iskolai alapítványok képviselői alapítványaik tényleges tevékenységéről számot adva számos eredményre és támogatásra hivatkoztak. Szerepeljen itt – bizonyos tipizálással - a teljes lista:

- CD-író vásárlás 1
- Elismerések, jutalmazások finanszírozása 14
- Erősítők vásárlása 1
- Hangszórók vásárlása 1
- Idegen-nyelvi nyelvvizsgára felkészítés 1
- Iskolai rendezvények támogatása 5
- Kirándulások támogatása 4

- Konferencián részvétel 1
- Kottatartók vásárlása 1
- Könyvvásárlás 3
- Külföldi fellépés, tanulmányutak 3
- Mikroszkópok vásárlása 1
- Nyári táboroztatás 1
- Nyelvi laboratórium 1
- Pedagógusok elismerése 1
- Pianínó-vásárlás 1
- Rászorultak támogatása 2
- Sporteszközök vásárlása 3
- Számítógép vásárlás 3
- Szoftverek beszerzése 1
- Tanácsadói csoport működtetése 1
- Tanulmányi versenyek szervezése és díjazása 4
- Tárgyi (egyéb) eszközállomány bővítése 7 esetben.

A ténylegesen működő iskolai alapítványok tevékenysége leggyakrabban a tárgyi eszközállomány bővítésével, az elismerések és jutalmazások finanszírozásával volt kapcsolatos.

Kutatásunk kiterjedt arra is, hogy a kitűzött iskolai alapítványi célok közül melyek azok, amelyek egyáltalán nem teljesültek.

Különösen szembetűnő, hogy leginkább a pedagógiai programok megvalósítása, támogatása maradt el. Nem került sor a felvállalt új oktatási struktúra és oktatási program kialakítására, az egészséges életmódra nevelés, a kulturális, a környezet- és természetvédelmi nevelés, a fogyatékos gyermekek képzése, továbbá a készségfejlesztő oktatás támogatására. Ráadásul a művészeti és irodalmi tevékenység finanszírozása, a szabadidős tevékenység támogatása is várat még magára.

Ugyancsak szembetűnő, hogy lényegesen kevesebb alapítvány esetében kerül sor a nyelvtanulás ösztönzésére, finanszírozására, feltételeinek javítására.

Az iskolák pedagógusainak önzetlen munkájára - és talán az alapítványok viszonylagos szegénységére, pénztelenségére - is utal, hogy bár majd tucatnyi alapítvány célja közt szerepelt a kiváló munkát végző pedagógusok elismerése, az oktatók támogatása, erre csupán egy-két esetben került sor.

VII. A KUTATÁS ÖSSZEGZÉSE

VII.1. Az alapítványok és a jog útvesztői

Az alapítványok világát – három évtizedes történetük alatt is - számos megpróbáltatás érte. A témánk szempontjából az egyik kataklizmát kétségkívül a közalapítványok Ptk-ból való száműzése, s az új közalapítvány alapításának tilalma jelentette.¹⁶³

Magyarországon - jogrendünk változásával párhuzamosan - az elmúlt évek folyamán a civil szervezetek életét irányító, befolyásoló jogszabályi környezet folyamatosan változott, bővült, de sajnos sokszor inkább csak véletlenszerűen; átgondolt, egységes rendszer kialakítására törekvő stratégiai szemlélet nélkül.¹⁶⁴

Készült egy jól használható egyesülési jogról szóló törvény, ugyanakkor az alapítványok megfelelő szabályozására mind a mai napig nem került sor. Ennek következtében jelent meg az egyetlen magyar precedens-jog, az alapítványi jog, hiszen ennek anyaga nem törvénytövegből és nem jogszabályokból, hanem legfelső bírósági állásfoglalások és döntések százaiból hámazható csak ki. Az sem véletlen, hogy ennek következtében – már-már a jogállamiságot veszélyeztető módon - a joggyakorlat megyei bíróságokként eltérővé vált. A közhasznú szervezetekről szóló törvény a maga kazuisztikájával, bürokratikus rendelkezéseivel tovább nehezítette a civil szféra mindennapi életét. Mindezt felismerve az elmúlt években mind a nonprofit szektor, mind pedig a kormányzati szereplők javasolták a civil társadalmat érintő szabályozás felülvizsgálatát.

VII.2. A kutatás konklúziója

Kutatásaink és vizsgálataink megállapításait összegezve megállapíthatjuk, hogy az alapítványok alig hetede, a közalapítványok hatoda tekinthető iskolai alapítványnak.

A vizsgált iskolai alapítványok közel 60%-át magánszemélyek (jellemzően maguk a szülők, esetenként pedagógusok) részvételével hozták

---

¹⁶³ Azt azért mégsem mondhatjuk, hogy a közalapítvány élt 12 évet, hét hónapot és huszonnégy napot, mert a már bejegyzett közalapítványok – ha nem változik a jogi háttér – elvileg az idők végezetéig működhetnek még.

¹⁶⁴ A magyar szabályozás jellemző módon áttemelte a számára mintául szolgáló eltérő európai modellek egyes részterületeit, és így egy sajátosan vegyes civil nonprofit szabályozási környezet alakult ki. Ebből következően a kétségkívül jó szándékkal megalkotott jogszabályok sokszor eredeti céljukkal éppen ellentétes hatást értek el, és inkább gyengítik, szétforgácsolják a szervezeteket és a civil szektort, már jól működő intézményeket (közhasznú társaság, közalapítvány) száműznek illetve neutralizálnak, ahelyett, hogy erősítenék azt.

létre, míg az iskolák az alapítványok közel harmadában szerepeltek alapítóként. A közvélekedéssel ellentétben a városi és községi önkormányzatok csak minden hetedik iskolai alapítvány esetében töltöttek be valamiféle alapítói pozíciót.

Az iskolai alapítványok és közalapítványok több mint harmada viseli nevében az alapítvány által támogatni kívánt iskola, szakközépiskola, vagy gimnázium nevét.¹⁶⁵ Az iskolai alapítványok másik részének „fogalmi” nevet adtak. Az iskolai alapítványok harmadik csoportjának elnevezésében személynév szerepel.

A kutatás egyik jellemző megállapítása, hogy elvétve fordul elő olyan iskolai alapítvány, melynek alapító okirata tömören, illetve szűkre szabottan határozza meg az alapítványi célokat, nem ritka azonban az olyan alapító okirat, mely kilenc-tízféle célt is kitűz. Az ilyen szerteágazóan megfogalmazott célrendszer komoly, sokszor teljesíthetetlen feladat elé állítja a majdani vagyongazdát, hiszen az alapítvány szerény vagyona nem teszi lehetővé valamennyi cél finanszírozását. Ez pedig előbb-utóbb működési zavarokhoz, végső esetben az alapítvány ellehetetlenüléséhez vezet.

Az iskolai alapítványok céljai között egyébként a tanulók támogatásával és teljesítményük elismerésével, továbbá az oktatás anyagi, és technikai feltételeinek javításával kapcsolatosak a leggyakoribbak. Meglehetősen gyakori cél a pedagógiai programok támogatása is. Ezen belül a tanterv, tananyag és oktatási program kialakítása, speciális tagozat indítása, fogyatékos gyermekek képzése, készségfejlesztő oktatás, számítástechnikai képzés, a nyelvtanulás- és tanítás, továbbá az ének-zene oktatás (avagy az énekkar) támogatása szerepel kitűzött alapítványi célként.

Egy tartós és közérdekű célra rendelt alapítvány (és egy közfeladattal létrehozott közalapítvány) működésének megkezdését – de bátran mondhatjuk, hogy későbbi működését is - alapvetően az induló vagyongazdától viszonyított nagysága határozza meg. Az alapítványok cél szerinti tevékenységük kezdetén ugyanis csak és kizárólag az induló vagyongazdától számíthatnak.

Az iskolai alapítványok a szerény induló vagyonnal bíró alapítványok közé tartoznak. A vizsgált iskolai alapítványokat (harmincnégyet!) az alapítók összesen alig több mint 5,3 millió forint induló vagyongazdától engedték útjukra. Az iskolai alapítványok mintegy 30 %-át százezer forintnál kisebb induló vagyongazdától alapították. A legkisebb induló vagyongazdától, mellyel iskolai

---

¹⁶⁵ Az iskolai alapítványok és az általuk támogatni kívánt oktatási intézmény igencsak szoros kapcsolatára utal az is, hogy az alapítványok székhelye minden esetben a támogatni kívánt általános vagy középiskolában van.

alapítványt hoztak létre, 15.950 Ft, illetőleg 100 USD; azonban az is igencsak jellemző, hogy a legnagyobb sem érte el az egy millió forintot.

A jelen kutatás egyik szomorú megállapítása, hogy a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei iskolai alapítványok – bár többen is pályáztak - szinte sosem nyertek el semmiféle pályázati támogatást.

Leginkább a megfelelő vagyoni eszközök hiányával magyarázható, hogy 13 iskolai alapítvány a cél szerinti érdemi tevékenységhez még hozzá sem fogott. Jelenleg - némi eufémizmussal élve - „még vagyont gyűjt” vagy „takarékoskodik”.

A ténylegesen működő iskolai alapítványok tevékenysége leggyakrabban a tárgyi eszközállomány bővítésével, az elismerések és jutalmazások finanszírozásával volt kapcsolatos.

Különösen szembetűnő, hogy leginkább a pedagógiai programok megvalósítása, támogatása maradt el. Nem került sor a felvállalt új oktatási struktúra és oktatási program kialakítására, az egészséges életmódra nevelés, a kulturális, a környezet- és természetvédelmi nevelés, a fogyatékos gyermekek képzése, továbbá a készségfejlesztő oktatás támogatására. Ráadásul a művészeti és irodalmi tevékenység finanszírozása, a szabadidős tevékenység támogatása is várat még magára. Ugyancsak szembetűnő, hogy lényegesen kevesebb alapítvány esetében kerül sor a nyelvtanulás ösztönzésére, finanszírozására, feltételeinek javítására.

Az iskolák pedagógusainak önzetlen munkájára - és talán az alapítványok viszonylagos szegénységére, pénztelenségére - is utal, hogy bár tucatnyi alapítvány célja közt szerepelt a kiváló munkát végző pedagógusok elismerése, az oktatók támogatása, erre csupán egy-két esetben került sor.

A kezelő szervezet, a kuratóriumokat egyébként az alapító okiratok kivétel nélkül páratlan számú taggal határozták meg, feltehetően abból a megfontolásból kiindulva, hogy így a kuratóriumok könnyebben hozhatják meg döntéseiket. Kiemelésre érdemes, hogy a vizsgált 34 iskolai alapítvány kuratóriumaiban összesen 208 fő tevékenykedik kuratóriumi tagként, illetőleg elnökként. Ez önmagában is jelentős emberi tőkét, társadalmi potenciált jelent.

És most itt, a konklúzió végén vessünk számot néhány, a közvéleményben megfogalmazódott hipotézissel!

- Nem igaz, hogy az iskolai (oktatási) alapítványok az alapítvány-alapítási lázzal, már az alapítványok első csoportjával együtt megalakultak. Éppen ellenkezőleg, szignifikánsan később jelentek meg a civil szféra porondján.
- A céljaiból fakadóan vélelmezett társadalmi támogatás inkább elviekben jelentkezett, nem igazán öltött testet anyagiakban. Nevezetesen az iskolai alapítványokat jellemzően csupán néhány

tízezer forinttal bocsátották útjukra, egyetlen esetben sem fordult elő egymillió forintnál nagyobb induló vagyon, sem pedig alapításkori ingatlan-juttatás. Bár az iskolai alapítványok vagyona jelentősen nőtt, gyors, különösképpen rohamos forrás-növekedésről sem beszélhetünk.

- Csak részben igaz, hogy vagyonuk szülői támogatásból, illetőleg pályázatok révén gyarapodott. A legfontosabb forrás valóban a szülők befizetése, illetőleg 1%-os felajánlása volt. Pályázatokon azonban a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei iskolai alapítványok – egy-két esetet leszámítva – bár sokszor pályáztak, nem nyertek támogatást.
- Az iskolai alapítványok az alapító okiratban meghatározott céloknak megfelelően tevékenykedtek (bár majd 40 %-uk a cél szerinti tevékenységéhez jószerivel még hozzá sem kezdett), ám nem hagyható említés nélkül, hogy a célok tekintetében „túlvállalták” magukat. Az alapítók által meghatározott sok-sok cél megvalósítása nehézségekbe ütközik, ezért a kuratóriumok válogatni kényszerülnek a célok közül, s csak néhány megvalósításán fáradoznak. Az különösen szembetűnő, hogy leginkább a pedagógiai programok támogatása maradt el.
- Igaz viszont az a közkeletű vélekedés, hogy az iskolai alapítványok nagyban hozzájárulnak az adott általános és középiskola működési feltételeinek javításához. Rendszeresen bővítik az oktatás tárgyi eszközállományát, támogatják a rászoruló, tehetséges gyermekeket. Nagyrészt igazolódott az a hipotézis is, hogy működésük megfelel az alapító okiratban foglaltaknak, egyben törvényes is.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ A működésfelügyeleti vizsgálatok által feltárt törvénysértések pedig – egy-két kivételtől eltekintve – nem túl nagy jelentőségűek, s egyetlen esetben sem vezettek az alapítvány megszüntetéséhez.

VIII. A CIVIL SZFÉRÁT ÉRINTŐ LEGÚJABB VÁLTOZÁSOK

A jegyzetünk harmadik része a civil szféra és a nonprofit szervezetek témakörében folytatott kutatásaim kapcsán született azzal a céllal, hogy átfogóan elemezze az oktatásban, illetve ahhoz kapcsolódóan tevékenykedő civil szervezeteket érintően az elmúlt évtizedekben bekövetkezett törvényi változásokat, azok tendenciáit.

VIII.1. A civil szervezetek jogi szabályozásának tendenciái

A magyarországi civil szervezetek történetét áttekintve az 1990-1991-es éveket az "alapítási láz" időszakának nevezi a szakirodalom. (Bíró 2002, 23-25; Kucsera 2006, 7) Ekkor igen nagy számban alakultak nonprofit szervezetek.

Az alapítvány volt az a szervezeti forma, amely - az akkori szabályozásoknak köszönhetően - igen kedvező lehetőségeket biztosított a civilként tevékenykedni akaró személyeknek, közösségeknek, így az alapítványok száma ugrásszerű növekedésnek indult. Azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy bár alapítványokat 1987-től lehet alapítani, csak 1989-től veszik őket a bíróságok nyilvántartásba. Elmondható, hogy nemcsak magánszemélyek, illetve cégek, hanem az állam - valamint az önkormányzatok - is leginkább ezt a formát választották a közfeladatok társadalmasítására (ez utóbbi kör azután a közalapítványi szféra alapját fogja képezni). A kialakult támogatási rendszer kedvezett az alapítványok számára, hiszen az adományozók csak az alapítványok számára nyújtott támogatásokat 100%-ban írhatták le adójukból.

A hazai civil szervezeti világ kialakulása második szakaszának tekinthető az 1991-től 1994-ig terjedő időszak, amely szakaszban már jóval szigorúbbá vált a jogi-pénzügyi szabályozási rendszer. (Bíró Endre 2002, 24-25)

Az új szabályozás szerint a természetbeni adományok után járó adókedvezmények elvesztek, továbbá a társasági adót kiterjesztették a nonprofit szervezetekre is, és ekkor már csak 50%-ra korlátozták az alapítványok részére nyújtott támogatások után járó adókedvezmény mértékét.

Ebben az időszakban az 1993. évi XCII. törvény¹⁶⁷ alapján három új, Magyarországon addig nem létező nonprofit szervezeti forma került bele a Polgári Törvénykönyvbe; a közalapítvány, a köztestület és a közhasznú társaság (Kht), ezzel is tovább színesítve a hazai civil társadalmat.

A harmadik szakaszként tartja számon a szakirodalom az 1995-1997 között történeteket. Ebben az időszakban az Országgyűlés ismét változtatott a civil szektorra vonatkozó törvényeken, és ez a módosítás döntően ismét a szigorítás irányába mutatott.

Az alapítványoknak nyújtott támogatások után igénybe vehető adókedvezmény mértéke 30%-ra csökkent, bár a közalapítványoknak nyújtott vállalati adományok teljes összege leírhatóvá vált az adóalapból. (Bíró Endre 2002, 25-27)

Ezen időszak jelentős eseménye volt a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény (Ksztv.) megalkotása, mellyel a szervezetek közhasznú tevékenysége vált a szabályozás alapjává.¹⁶⁸

Az 1997-es évben – az 1996. évi CXXVI. törvény¹⁶⁹ értelmében - megvalósult az állampolgárok rendelkezési lehetősége személyi jövedelemadójuk egy százalékaival kapcsolatban.

A negyedik szakasznak az 1998-tól 2006-ig tartó időszak tekinthető, amely jelentős változásokat hozott a civil szféra gazdasági alapjait tekintve.

A Miniszterelnöki Hivatalban - a már 1998 óta működő szakmai stábot kibővítve - társadalmi kapcsolatokért felelős hivatal jött létre. (Bíró Endre 2002, 27-28) A 2001. év jogszabály-módosításai - a 2001. évi CVI., és a 2001. évi CXIV. törvény¹⁷⁰ - olyan, a gyakorlati tapasztalatból származó problémákra reagáltak, mint az alapítói jogkör kérdése, illetve az úgynevezett „egy százalékos törvény” liberalizálása (ekkoról a közhasznú szervezetek esetében már nem kell hároméves működés a kedvezményezettség eléréséhez).

A 2003. évi L. törvény¹⁷¹ megalkotásával és elfogadásával az Országgyűlés elismerte, hogy szükségsszerűvé vált a társadalmi szervezetek támogatásának biztosítása, így ezen okból a civil szervezetek számára átlátható, a mindenkori párt-, és kormányzati politikától lehetőség szerint

---

¹⁶⁷ A Ptk. egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1993. évi XCII. törvény. (Közkeletű elnevezéssel: a Ptk-novella.)

¹⁶⁸ Megkülönböztette a közhasznú és a kiemelten közhasznú szervezeteket.

¹⁶⁹ A személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló 1996. évi CXXVI. törvény.

¹⁷⁰ A társadalmi szervezetek és az alapítványok nyilvántartásba vételére vonatkozó rendelkezések módosításáról szóló 2001. évi CVI. Törvény, továbbá a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló 1996. évi CXXVI. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXIV. törvény.

¹⁷¹ A Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény (NCA. tv.).

leginkább mentes forrás biztosítása érdekében létrehívta a Nemzeti Civil Alapprogramot (NCA).

Az Alapprogram létezésének-működésének célja – a törvény preambuluma szerint - a civil társadalom erősítése, a civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának elősegítése, a kormányzat és a civil társadalom közötti partneri viszony kialakítása, és munkamegosztás előmozdítása az állami, valamint az önkormányzati közfeladatok hatékonyabb ellátása érdekében, továbbá feladata az, hogy a Magyarországon bírósági nyilvántartásba vett - nem állami és önkormányzati alapítású - civil szervezetek tevékenységéhez központi költségvetési támogatást biztosítson. (NCA. tv. Preambuluma)

A nonprofit szervezetek gazdasági mutatói dinamikusan nőttek a következő években, hiszen a szektor bevétele már 1993 és 2003 között is meghatszorosodott. Míg korábban a hazai nonprofit szektor forrásainak növekménye egyértelműen az alaptevékenységből származó bevételek emelkedésének volt betudható, addig a harmadik évezred elején az állami (és önkormányzati) támogatások növekedése vette át a vezető szerepet, az alaptevékenységből származó bevételek csökkenése mellett.¹⁷²

Az ötödik szakasz 2006-tól 2014-ig (az új Ptk-ig) datálható.

2006 egy újabb mérföldkő a civil társadalom fejlődésében. Sajnos, korántsem egyértelműen pozitív mérföldkő. Az államháztartási rendszer megújítása keretében, s a közpénzek felhasználásának hatékonyabbá tétele érdekében új közalapítványok létrehozását lehetetlenné tették, a még működő több mint másfélezer közalapítványra vonatkozó szabályozást a Ptk-ból törölték.

Szinte már a jogállamiságot veszélyeztető helyzet állt elő azzal, hogy az akkor még több mint másfélezer közalapítványra, mint jogi személyre vonatkozó, a működésüket, gazdálkodásukat és megszűnésüket érintő alapvető rendelkezések nem a Polgári Törvénykönyvben, hanem az államháztartásról szóló törvényt módosító törvény egy paragrafusában, annak hat bekezdésében nyertek elhelyezést¹⁷³.

Nem volt igazán jó hír a civil szférának az sem, hogy közhasznú társaságot már csak 2007 júliusáig lehet alapítani. 2009 nyarán pedig a kht. eltűnik a hazai civil palettáról. (Igaz, a Gt¹⁷⁴ módosításával többféle gazdasági társaság is működhet nonprofit jelleggel.)

---

¹⁷² A NCA. tv. miniszteri indokolása szerint.

¹⁷³ Az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2006. évi LXV. törvény 1. § (1) - (6) bekezdéseiben. (Közkeletű terminológia szerint ez egy tipikus „salátatörvény”...)

¹⁷⁴ A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény.

2011 decemberében lépett hatályba az új civil törvény¹⁷⁵.

Az új törvény – azon túl, hogy megkísérelte egységes szerkezetbe foglalni a civil szervezetek fontosabb szabályait – jelentős változásokat, egyes területeken pedig új szabályokat alkotott.

A civil törvény preambuluma már vitathatatlan tényként rögzíti azt, hogy az emberek önkéntes összefogása nélkülözhetetlen Magyarország fejlődéséhez, a civil szervezetek a társadalom alapvető egységei, amelyek folyamatosan hozzájárulnak közös értékeink mindennapi megvalósulásához.¹⁷⁶

Az új törvény az egyesülési jog gyakorlásának lehetőségét szélesebben értelmezi, az addig hatályos szabályozáshoz képest lényegesen kiterjesztette. A törvény célja egy olyan átfogó szabályozás megalkotása volt, amely a lehető legteljesebben biztosítja mind a szervezett, mind a közösségi jellegű egyesülési szervezetek megalakulásának, az azokhoz való csatlakozásnak, valamint működésének szabadságát.¹⁷⁷ A civil szervezet fogalmának tisztázása lehetőséget adott arra, hogy a törvény az alulról jövő kezdeményezéseken alapuló szervezeteket lehatárolja az e fogalomtól alapjaiban különböző szervezetektől, úgymint például a köztestülettől, illetve a közalapítványtól.

Jelentős változást hozott a jogalkotó azzal is, hogy a nem működő, illetve megszűnt civil szervezeteket a bíróság törli a nyilvántartásából. Ezt szolgálja a csőd-, a felszámolási-, valamint a végelszámolási eljárás rendelkezéseinek civil szervezetekre való alkalmazása is.¹⁷⁸

A közhasznúság fogalmának, törvényi feltételeinek újragondolása kapcsán az Ectv. eleget tesz annak a régóta megfogalmazott jogos igénynek, hogy a civil szervezetek közhasznú tevékenységüket megkülönböztetett, világos, rendezett viszonyok között végezhesék.

A törvény civil szervezetek működésének szakmai támogatása, fenntarthatóságuk erősítése, valamint a támogatások szabályszerű felhasználásának elősegítése érdekében pedig Civil Információs Centrumokat hoz létre.¹⁷⁹

Megemlítendő, hogy az új civil törvényhez kapcsolódóan a még hatályos Polgári Törvénykönyv (Ptk) is módosult.¹⁸⁰ Az egyesülési jogról

---

¹⁷⁵ 2011. december 22. napján lépett hatályba az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (az új civil törvény, rövidítve: Ectv.).

¹⁷⁶ A 2011. évi CLXXV. törvény (a civil törvény) preambulumból.

¹⁷⁷ A civil törvény indokolásából.

¹⁷⁸ Részben ennek, részben a jogi szabályozás útvesztőinek köszönhetően csökkent az alapítványok száma mintegy harmincezerről huszonnégyezer alá.

¹⁷⁹ A törvénnyel létrehozott Nemzeti Együttműködési Alap (NEA), a 2012-es költségvetési évtől kezdődően a bejegyzett civil szervezetek számára működésük, szakmai programjaik megvalósításához, valamint a szomszédos, európai uniós tagállamok civil szervezeteivel folytatott együttműködés, illetve a Kárpát-medencében kifejtett civil társadalmi aktivitás támogatására költségvetési forrásokat biztosít.

¹⁸⁰ A 2011. évi CLXXV. törvény által.

szóló 1989. évi II. törvényt hatályon kívül helyezte az Országgyűlés, az egyesület szabályai pedig a Ptk.-ban¹⁸¹ nyertek elhelyezést. Új előírás, hogy az egyesület alapszabályában a tagsági jogviszony keletkezésének és megszűnésének módjáról és feltételeiről is rendelkezni kell.¹⁸² Lehetővé teszi a módosítás, hogy a legfőbb szerv ülése személyes részvétellel, de elektronikus úton is lefolytatható legyen.¹⁸³ Az egyesület új megszűnési lehetősége az, ha a legfőbb szerv döntése alapján átalakul, továbbá ha fizetéképtelensége miatt indult eljárásban a bíróság megszünteti.¹⁸⁴ Az egyesület legfőbb szerve nem dönthet azonban az egyesület feloszlásáról, ha az egyesülettel szemben lefolytatott végrehajtás eredménytelen volt, vagy az egyesület fizetéképtelenségét a bíróság megállapította.

A hatodik – és „jelenleg is tartó” – szakasz az új Polgári Törvénykönyvvel kezdődik. 2014. március 15-én lépett hatályba az új Ptk.¹⁸⁵

Az új Ptk. Harmadik Könyve a jogi személy(ek) általános szabályait az első részben – és a korábbinál lényegesen részletesebben – külön tartalmazza. Az egyesület különös szabályai a Könyv második részében, az alapítványé pedig annak hatodik részében kaptak helyet.

Az új Ptk. indokolása hangsúlyozza, hogy az egyesület a magánjogi autonómia egyik legfontosabb biztosítója. Az egyesületek szerepe és jelentősége kiemelkedő a magántulajdonra épülő társadalmakban. Évtizedek nem kielégítő szabályozását¹⁸⁶ követően a magánjogi egyesület valós és érdemi jogi rendezést kapott a törvényben.

VIII.2. A civil szféra napjainkban

Az új Ptk. hatálybalépése nyugvópontnak tűnt a civil szféra, illetőleg az oktatásban, illetve ahhoz kapcsolódóan tevékenykedő civil szervezetek számára. További feladatot a Ptké. azon előírása¹⁸⁷ jelentett, mely kötelezte a civil szervezeteket arra, hogy a létesítő okirataikat legkésőbb 2016. március 15. napjáig – megfelelő módosítással - hozzák összhangba az új Ptk.

---

¹⁸¹ A Ptk. 61-66. §-aiban.

¹⁸² A Ptk. 62.§ (1) bekezdése alapján.

¹⁸³ A Ptk. 63.§ (2) bekezdése alapján.

¹⁸⁴ A Ptk. 64.§ (1) bekezdés a/ és e/ pontjai alapján.

¹⁸⁵ A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

¹⁸⁶ Az 1989. évi II. törvény közjogi szemléletű jogi rendjét és a Ptk. néhány rendelkezését...

¹⁸⁷ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (Ptké.) 11. § (3) bekezdésében előírva.

rendelkezéseivel.¹⁸⁸ Mivel azonban az önkéntes jogkövetés elmaradt, ezt a határidőt 2017. március 15-ig hosszabbították meg.¹⁸⁹

E határidőt törölte el az új törvénymódosítás. E szerint a Ptk. hatálybalépésekor nyilvántartásba bejegyzett, illetve bejegyzés alatt álló egyesület és alapítvány a 2017. január 1-jét követő első létesítő okirat módosítással együtt köteles a létesítő okiratának mindazon rendelkezését felülvizsgálni és szükség szerint módosítani, amelyek nem felelnek meg a Ptk. szabályainak.¹⁹⁰

Alig több mint két évvel az új Ptk. hatálybalépése után újabb törvénykezési folyamat indult meg, melynek eredményeként az országgyűlés 2016. december 13-án fogadta el a civil szervezetek és a cégek nyilvántartásával összefüggő eljárások módosításáról és gyorsításáról szóló 2016. évi CLXXIX. törvényt, mely jó néhány törvényt módosított.¹⁹¹

A civil szervezetek nyilvántartásba vétele (és a változás-bejelentések) kapcsán kétségkívül több probléma¹⁹² is jelentkezett:

- A bejegyzési eljárás egyre bonyolultabbá és átláthatatlanabbá vált.
- A bíróságok sok esetben olyan kisebb jelentőségű jogi kérdésben is módosították a létesítő okiratot, amely a nyilvántartásba vétel jogszerűségét nem érintette, hanem a működés majdani kérdéseire vonatkozott. Ennek következtében az egyesületek, alapítványok bejegyzése akár egy évig is elhúzódott.
- A civil szervezetek bejegyzése során megfigyelhető továbbá, hogy a bíróságok túlzott jelentőséget tulajdonítottak a létesítő okirat, valamint az egyéb iratok formai kritériumainak. Így előfordult, hogy a hiánypótló végzések technikai jellegű kérdéseket érintettek. Ráadásul a bíróságok sokszor azt is elvárták, hogy a létesítő okiratok a vonatkozó jogszabály szövegét szó szerint tartalmazzák.
- A nyilvántartásba vételi eljárások során a bíróságok jogértelmezése nem volt egységes, és ezért a civil szervezetek számára kiszámíthatatlan volt, hogy milyen bírósági döntés születik.

Az Igazságügyi Minisztérium kodifikációs osztályvezetője az IM szakmai folyóiratában publikált tanulmányában¹⁹³ meglehetősen sarkos

---

¹⁸⁸ A Ptk. 11. § (3) bekezdése szerint.

¹⁸⁹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény módosításáról szóló 2016. évi I. törvénnyel.

¹⁹⁰ A Ptk. 11. § új (1) bekezdése alapján.

¹⁹¹ A módosítások általában 2017. március 1-jével lépnek hatályba. Ez alól kivételt jelentenek a Ptk-módosítások, melyek már 2017. január 1-jétől hatályosak.

¹⁹² Ezeket a problémákat feltárta, összegezte és publikálta az IM. (Lásd Ribaritsné Győri Enikő: A civil szervezetek nyilvántartási kérdéseiről – jogalkotói szemmel. Fontes Iuris 2016/3, 8-14. p.)

¹⁹³ Lásd Ribaritsné Győri Enikő előző lábjegyzetben említett tanulmányát.

megállapításokat tett a bíróságok és ügyészségek tevékenységére nézve. Álláspontja szerint a bíróságok és az ügyészségek – a civil szervezetek esetén már a működést ellehetetlenítő mértékben – túlzottan bürokratikus módon végzik tevékenységüket.¹⁹⁴

Sajátosan ítélte meg az ügyészség szerepét is, mi szerint az ügyész részvétele a civil szervezetek nyilvántartásba vételi és változásbejegyzési eljárásában „tovább nehezíti” a bíróságok ügyintézését, mert az ügyészség az eljárásokban „kvázi ellenérdekű félként” viselkedik, és különösen a bíróság bejegyző végzésével szembeni „fellebbezésével tovább bonyolítja ezeket az eljárásokat”.¹⁹⁵

A minisztérium summázatával azonban teljes mértékben egyetérthetünk: „Mindenképpen indokolt volt tehát a nyilvántartó szerv szemléletén, a nyilvántartásba vételi szabályokon változtatni annak érdekében, hogy a bejegyzési eljárás a közhiteles nyilvántartás vezetése szempontjából érdemi jelentőséggel bíró elemekre terjedjen ki, és a tagok kompetenciájában maradjanak azok a kérdések, amelyeket a Ptk. alapján a tagok privátautonómiája körében tartoznak. A nyilvántartási szabályok mellett kiszámítható anyagi jogi háttérre is szükség van, így a Ptk. egyesületekre vonatkozó szabályozása – a jelenlegi értelmezési bizonytalanságok kiküszöbölése, és az egyesületek alapításának egyszerűsítése érdekében – pontosításra szorult.”¹⁹⁶

A civil szervezetek és a cégek nyilvántartásával összefüggő eljárások módosításáról és gyorsításáról szóló 2016. évi CLXXIX. törvény jó néhány törvényt módosított.¹⁹⁷ Így módosult:

- Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (Ectv.)
- A civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény (Cnytvt.)
- Az új Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.)
- A Ptk. hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (Ptké.)
- A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.)

---

¹⁹⁴ Megjegyezzük, hogy az eljáró bíróságok és az ügyészségek csak a hatályos törvényi rendelkezéseket kérték (kérhették) számon. Az más kérdés, hogy a szabályozás mikéntje miatt valóban parttalan hiánypótlásokkal és elhúzódó eljárásokkal találkozhattunk.

¹⁹⁵ Ribaritsné Györi Enikő (2016) 8. p.

¹⁹⁶ Uo. 9. p.

¹⁹⁷ A módosítások általában 2017. március 1-jével lépnek hatályba. Ez alól kivételt jelentenek a Ptk-módosítások, melyek már 2017. január 1-jétől hatályosak.

A 2016. évi CLXXIX. törvény már címében jelzi a jogalkotó elsődleges célját, a civil szervezetek nyilvántartásával összefüggő eljárások gyorsítását. Maga a miniszteri indokolás úgy fogalmaz, hogy a módosítás a civil bírósági bejegyzési és változásbejegyzési eljárás gyorsítását, racionalizálását szolgálja.¹⁹⁸

Hogy ez megtörtént, vitathatalan. Az viszont, hogy az egyre terjedelmesebb és egyre áttekinthetlenebb joganyag mennyire segíti az oktatásban, illetve ahhoz kapcsolódóan tevékenykedő civil szervezeteket érintően azok mindennapi működését, más kérdés.

A civil szervezetekre vonatkozó jogi szabályozást jelentősen érintette – és több szempontból módosította is – a 2018. január 1-én hatályba lépett új polgári perrendtartásról szóló törvény¹⁹⁹. A módosítás leginkább az elektronikus út használatát és az informatikai rendszer alkalmazásával előállt iratkezelési kérdéseket rendezte újra. Kis mértékben érintette a civil szervezeteket a lelkiismereti és vallásszabadságról szóló törvény²⁰⁰, valamint az általános közigazgatási rendtartás²⁰¹ hatálybalépése is.

A legfontosabb törvények most hatályos szövegét jegyzetünk jogszabály-gyűjteménye tartalmazza.

---

¹⁹⁸ A civil szervezetek és a cégek nyilvántartásával összefüggő eljárások módosításáról és gyorsításáról szóló 2016. évi CLXXIX. tv. miniszteri indokolása.

¹⁹⁹ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény. (Pp.)

²⁰⁰ A lelkiismereti és vallásszabadságról szóló 2019. évi XXXVI. törvény.

²⁰¹ Az általános közigazgatási rendtartás²⁰¹ról szóló 2016. évi CL. törvény. (Ákr.)

Utószó

Ez a meglehetősen szűk terjedelmi korlátok közé szorított kis kötet megkísérelte bemutatni az alapítványi szféra buktatóktól korántsem mentes fejlődését, kibogozni vargabetűit, föltárni a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei iskolai alapítványok jellemzőit, sikereit, kudarcait és működési problémáit.

Több mint négyezer iskolai alapítvány - több ezer más területen működő társával együtt – reménykedik...

talán elkészül végre a rég várt nonprofit törvény...

talán visszakerül a közalapítvány intézménye a Ptk.-ba...

talán egy áttekinthető és időtálló jogi háttér segíti tevékenységüket...

talán csökken a közhasznú szervezetekre háruló bürokratikus nyomás...

talán stabilizálódik az alapítványok támogatása...

talán egységesül és kiszámíthatóvá válik a bírói gyakorlat...

és így

talán könnyebbé válik az alapítványok

(és köztük az iskolai alapítványok) élete,

hatékonyabbá működése.

Így legyen!

JOGSZABÁLYGYŰJTEMÉNY

Polgári Törvénykönyv (Ptk.)

Harmadik Könyv

XXII. CÍM

AZ ALAPÍTVÁNY FOGALMA, LÉTESÍTÉSE, VAGYONA

3:378. § *[Az alapítvány fogalma]*

Az alapítvány az alapító által az alapító okiratban meghatározott tartós cél folyamatos megvalósítására létrehozott jogi személy. Az alapító az alapító okiratban meghatározza az alapítványnak juttatott vagyont és az alapítvány szervezetét.

3:379. § *[Az alapítvány tevékenységének korlátai]*

- (1) Alapítvány nem alapítható gazdasági tevékenység folytatására.
- (2) Az alapítvány az alapítványi cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenység végzésére jogosult.
- (3) Alapítvány nem lehet korlátlan felelősségű tagja más jogalanynak, nem létesíthet alapítványt és nem csatlakozhat alapítványhoz.
- (4) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, alapítvány nem hozható létre az alapító, a csatlakozó, az alapítványi tisztségviselő, az alapítványi szervek tagja, valamint ezek hozzátartozói érdekében. Nem sérti e rendelkezést az alapítvány tisztségviselőinek szerződés szerint járó díjazása.

3:380. § *[Alapítvány létesítése több alapító által]*

- (1) Több személy együttesen is létesíthet alapítványt.
- (2) Ha több alapító létesít alapítványt, az alapítói jogokat az alapítók együttesen gyakorolják.

3:381. § *[Az alapításra vonatkozó jognyilatkozat visszavonása]*

Az alapító a nyilvántartásba történő bejegyzés jogerőre emelkedéséig vonhatja vissza az alapításra vonatkozó jognyilatkozatát.

3:382. § *[A vagyoni juttatás teljesítése]*

- (1) Az alapító köteles az alapítványi cél megvalósításához szükséges, az alapító okiratban vállalt vagyoni juttatást teljesíteni.
- (2) Az alapítónak legalább az alapítvány működésének megkezdéséhez szükséges vagyont a nyilvántartásba-vételi kérelem benyújtásáig át kell ruháznia az alapítványra.
- (3) Az alapítónak a teljes juttatott vagyont legkésőbb az alapítvány nyilvántartásba vételétől számított egy éven belül kell átruháznia az alapítványra.
- (4) Ha az alapító az alapító okiratban meghatározott határidőn belül a teljes juttatott vagyont nem ruházza át az alapítványra, a kuratórium az alapítót megfelelő határidő tűzésével felszólítja kötelezettségének teljesítésére. A határidő eredménytelen elteltét követően a nyilvántartó bíróság - a kuratórium bejelentése alapján - az alapítói jogok gyakorlását felfüggeszti. A felfüggesztés időtartama alatt az alapítói jogokat a nyilvántartó bíróság gyakorolja.
- (5) Az alapítói jogok felfüggesztése nem mentesíti az alapítót az alapító okiratban vállalt kötelezettségei alól.

3:383. § *[Csatlakozás az alapítványhoz]*

(1) Nyilvántartásba vett alapítványhoz csatlakozni vagyoni juttatás teljesítésével, az alapító okiratban meghatározott feltételekkel lehet.

(2) Ha a csatlakozó az alapító okirat alapján alapítói jogok gyakorlására jogosult, a csatlakozást követően az alapítói jogokat az azok gyakorlására jogosult más személyekkel együttesen gyakorolhatja.

3:384. § *[Az alapítvány vagyonának kezelése, védelme]*

(1) Az alapítvány vagyonát céljának megfelelően, az alapító okiratban meghatározott módon kell kezelni és felhasználni.

(2) Az alapító és a csatlakozó az alapítvány részére juttatott vagyont nem vonhatja el és nem követelheti vissza; az alapító okirat ettől eltérő rendelkezése semmis. Ezt a rendelkezést megfelelően alkalmazni kell az alapító és a csatlakozó jogutódjára is.

3:385. § *[A kedvezményezett]*

Az alapítvány vagyona terhére az alapítvány céljának megvalósításával összefüggésben annak a személynek juttatható vagyoni szolgáltatás, akit az alapító okirat vagy - az alapító okirat rendelkezése hiányában - az erre jogosult alapítványi szerv kedvezményezettként megjelöl.

3:386. § *[Az alapító és hozzátartozója mint kedvezményezett]*

(1) Az alapító és a csatlakozó abban az esetben lehet az alapítvány kedvezményezettje, ha az alapítvány célja az alapító tudományos, irodalmi vagy művészeti alkotásainak gondozása.

(2) Az alapító és a csatlakozó hozzátartozója abban az esetben lehet az alapítvány kedvezményezettje, ha az alapítvány célja a hozzátartozó tudományos, irodalmi vagy művészeti alkotásainak gondozása, a hozzátartozó ápolása, gondozása, tartása, egészségügyi ellátási költségeinek viselése, iskolai tanulmányainak ösztöndíjjal vagy egyéb módon történő támogatása.

3:387. § *[A kedvezményezett alapítvánnyal szemben támasztható igényei]*

A kedvezményezettként megjelölt személy nem támaszthat igényt az alapítvánnyal szemben, kivéve, ha

a) az alapító okirat a kedvezményezett személyt, a neki járó szolgáltatást és a teljesítés időpontját a teljesítéshez szükséges módon meghatározza; vagy

b) a kuratórium a kedvezményezett részére szóló juttatásról döntött, döntését a kedvezményezettel közölte, és a jogosult a juttatás feltételeit elfogadta.

XXIII. CÍM

AZ ALAPÍTVÁNY LÉTESÍTÉSE VÉGINTÉZKEDÉSSEL

3:388. § *[Alapítvány létesítése végintézkedéssel]*

(1) Alapítvány írásbeli végrendeletben vagy öröklési szerződésben is létesíthető. Ilyen esetben a végintézkedésnek tartalmaznia kell az alapító okirat tartalmi elemeit.

(2) Írásbeli végrendeletben vagy öröklési szerződésben létesített alapítvány esetén az alapítvány nyilvántartásba vétele iránt a kuratórium tagjának kijelölt személy köteles eljárni. Ha a nyilvántartásba vétel iránt egyik kuratóriumi tagnak kijelölt személy sem intézkedik, a nyilvántartó bíróság által kijelölt ügygondnok jár el.

(3) A végrendeletben vagy öröklési szerződésben létesített alapítvány a nyilvántartásba vétellel az alapító halálának időpontjára visszamenő hatállyal jön létre.

(4) Az alapítvány nyilvántartásba vétele ügyében eljáró személy jogosult a vagyon érdekében eljárni és köteles annak megóvása érdekében a szükséges intézkedéseket megtenni.

3:389. § *[Alapítvány létesítése meghagyással]*

(1) Alapítvány létesítését az örökhagyó meghagyásban is elrendelheti. A meghagyásban meg kell határozni a létesítendő alapítvány célját és vagyonát, valamint ki kell jelölni azt a személyt, aki az alapítvány létrehozását követelheti.

(2) Ha a meghagyást annak kötelezettje felszólítás ellenére nem teljesíti, az alapítvány létrehozásának követelésére jogosult személy a bíróságtól kérheti az alapítvány alapító okiratának ítélettel történő pótlását és az örökös vagy a hagyományos kötelezését az alapítványi vagyon szolgáltatására. Az alapítvány létrehozásának követelésére jogosult személy a bíróság határozata alapján kérheti a nyilvántartó bíróságtól az alapítvány nyilvántartásba vételét.

3:390. § *[A végintézkedéssel létesített alapítvány meghíúsulása]*

(1) Ha végrendeletben vagy öröklési szerződésben tett közérdekű célú alapítvány nem jön létre, az örökhagyó juttatása közérdekű meghagyásnak minősül, és az alapítványnak szánt vagyont a meghíúsult alapítvány céljának megvalósítása érdekében kell kezelni.

(2) Ha végrendeletben vagy öröklési szerződésben nem közérdekű célra tett alapítvány nem jön létre, az így érintett vagyon a hagyaték részét képezi.

XXIV. CÍM

AZ ALAPÍTÓ OKIRAT

3:391. § *[Az alapító okirat tartalmi elemei]*

(1) A jogi személy létesítő okiratának általános kötelező tartalmi elemein kívül az alapítvány alapító okiratában meg kell határozni

a) az alapítvány határozott vagy határozatlan időre történő létesítését, határozott időre történő létesítésnél a határozott időtartamot;

b) az alapítványi vagyon kezelésének és felhasználásának szabályait;

c) a kuratóriumi tagság keletkezésére és megszűnésére vonatkozó szabályokat, a kuratóriumi tagság határozott vagy határozatlan időre szóló voltát, határozott idejű kuratóriumi tagság esetén a határozott időtartamot, továbbá a kuratórium tagjaira vonatkozó kizáró és összeférhetlenségi szabályokat; és

d) a kuratóriumi tagsági díjazás megállapításának szabályait.

(2) Az alapító okirat szükség szerint rendelkezik

a) az alapító jogainak meghatározott alapítványi szerv hatáskörébe utalásáról;

b) az alapítói jogok átruházásának szabályairól;

c) az alapítványhoz való csatlakozásnak vagyoni juttatás fejében történő megengedéséről, annak feltételeiről és a csatlakozót megillető alapítói vagy egyéb jogokról;

d) gazdasági tevékenység folytatásáról és ennek kereteiről;

e) az alapítványi szervek hatásköréről és eljárási szabályairól;

f) az alapítók gyűlésének létesítéséről és e gyűlés működési szabályairól;

g) az e törvényben nem nevesített alapítványi szervek létesítéséről, eljárási szabályainak meghatározásáról, tagjainak kinevezéséről, visszahívásáról és javadalmazásáról;

h) az alapítvány képviselőjének részletes szabályairól, ideértve az alapítvány munkavállalóival szemben a munkáltatói jogok gyakorlójának a meghatározását;

i) a kedvezményezettek körének meghatározásáról, illetve a kedvezményezett személyek megjelöléséről, továbbá a kedvezményezetteket megillető szolgáltatásról és jogokról;

j) az alapítvány jogutód nélküli megszűnése esetére az alapítvány fennmaradó vagyona jogosultjának megnevezéséről.

(3) Az alapító az alapító okiratban az alapítvány szervezeti egységét jogi személynek nyilváníthatja.

3:392. § *[Az alapító okirat értelmezése]*

Az alapító okiratot az alapító akarata szerint kell értelmezni, úgy, hogy az alapítvány célja megvalósuljon.

3:393. § *[Az alapító okirat módosítása]*

(1) Semmis az alapító okiratban az alapítvány céljának módosítása, kivéve, ha az alapítvány a célját megvalósította, vagy a cél elérése lehetetlenné vált, és az új cél megvalósítására az alapítvány elegendő vagyonnal rendelkezik.

(2) Semmis az alapító okirat olyan módosítása, amely az alapítvány vagyonának csökkentésére irányul, vagy - ha az alapítványhoz csatlakozás történt - az alapítvány jogutód nélküli megszűnése esetére kijelölt kedvezményezett személyét megváltoztatja.

XXV. CÍM

AZ ALAPÍTÓI JOGOK GYAKORLÁSA

3:394. § *[Az alapítói jogok gyakorlása az alapító kiesése esetén]*

(1) Ha az alapító meghalt, jogutód nélkül megszűnt vagy más okból az alapítói jogait véglegesen nem gyakorolja, az alapítói jogokat az alapító által az alapító okiratban kijelölt személy vagy alapítványi szerv, kijelölés hiányában a kuratórium gyakorolja.

(2) Ha az alapítvány alapítói jogait nem az alapító gyakorolja, e törvénynek az alapítóra vonatkozó rendelkezéseit az alapítói jogok gyakorlójára kell alkalmazni.

(3) Ha az alapítvány valamely szerve jogosult az alapítói jogok gyakorlására, a feljogosított alapítványi szerv saját tagjaival és vezetőjével, valamint a szerv ellenőrzésére szolgáló személyekkel kapcsolatos alapítói jogokat nem gyakorolhat.

(4) Ha nincs az alapítói jogok gyakorlására az (1)-(3) bekezdés alapján jogosult személy vagy szerv, az alapítói jogokat a nyilvántartó bíróság gyakorolja.

3:395. § *[Az alapítók gyűlése]*

(1) Ha több személy együttesen úgy létesít alapítványt, hogy az alapítói jogokat testületben látják el, az alapítók gyűlésére az alapító okiratban nem rendezett kérdésekben az egyesület közgyűlésére vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

(2) Az alapítói jogoknak az alapítók gyűlése általi gyakorlása során figyelmen kívül kell hagyni azt az alapítót, aki ismeretlen helyen tartózkodik és alapítói jogai gyakorlásának az erre irányuló felhívás hirdetményi kézbesítése alapján sem tesz eleget.

(3) A (2) bekezdésben foglaltakat megfelelően alkalmazni kell abban az esetben is, ha az alapítói jogokat az alapítvány kijelölt szerve testületként gyakorolja.

3:396. § *[Az alapítói jogok és kötelezettségek átruházása]*

Az alapítói jogokat és kötelezettségeket az alapító átruházhatja, ha az alapító okiratban vállalt vagyoni hozzájárulását teljesítette.

XXVI. CÍM

AZ ALAPÍTVÁNY SZERVEI

3:397. § *[A kuratórium]*

(1) A kuratórium az alapítvány ügyvezető szerve. A kuratórium tagjai az alapítvány vezető tisztségviselői.

(2) A kuratórium három természetes személyből áll, akik közül legalább kettőnek állandó belföldi lakóhellyel kell rendelkeznie.

(3) Az alapítvány kedvezményezettje és annak közeli hozzátartozója nem lehet a kuratórium tagja. Az alapító okirat eltérő rendelkezése semmis.

(4) Az alapító és közeli hozzátartozói nem lehetnek többségben a kuratóriumban. Az alapító okirat eltérő rendelkezése semmis.

(5) Az alapító az alapítvány egyszemélyes ügyvezető szervéül kurátort nevezhet. A kurátorra a kuratóriumra vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell.

3:398. § *[A kuratóriumi tagsággal kapcsolatos előírások]*

(1) A kuratóriumi tagokat határozott vagy határozatlan időre lehet kijelölni vagy megválasztani.

(2) A kuratórium tagját megbízatásának lejáta előtt az alapítványi cél megvalósításának közvetlen veszélyeztetése esetén az alapítói jogok gyakorlója hívhatja vissza.

3:399. § *[A kuratórium működése]*

(1) Ha az alapító nem tartja fenn magának a kuratórium elnöke kijelölésének jogát és nem ruházta át ezt a jogot más, alapítványi tisztséget betöltő személyre vagy más alapítványi szervre, a kuratórium tagjai maguk közül választanak elnököt.

(2) A kuratórium évente legalább egyszer ülést tart, amelyet az elnök hív össze. Az alapító okirat ennél ritkább ülésezést előíró rendelkezése semmis.

(3) Bármely kuratóriumi tag kérheti kuratóriumi ülés összehívását a cél és az ok megjelölésével. Ilyen kérelem esetén a kuratórium elnöke köteles a kérelem beérkezésétől számított nyolc napon belül intézkedni az ülés összehívásáról. Ha ennek a kötelezettségének a kuratórium elnöke nem tesz eleget, a kuratórium ülését a kérelmet előterjesztő tag is összehívhatja.

3:400. § *[A felügyelőbizottság]*

(1) Ha az alapítványnál felügyelőbizottság működik, a tevékenységét az alapító részére végzi, tevékenységéről évente az alapítói jogok gyakorlójának számol be.

(2) A felügyelőbizottság tagjaira a kuratórium tagjaira vonatkozó kizáró és összeférhetetlenségi szabályokat alkalmazni kell.

3:401. § *[Egyéb alapítványi szervek]*

Az alapítványnál létesített egyéb alapítványi szervek nem csorbíthatják a kuratórium, a felügyelőbizottság és a könyvvizsgáló jogait.

XXVII. CÍM

AZ ALAPÍTVÁNY ÁTALAKULÁSA ÉS MEGSZŰNÉSE

3:402. § *[Az alapítvány átalakulása]*

(1) Az alapítvány más jogi személlyé nem alakulhat át. Alapítvány csak alapítvánnyal egyesülhet és csak alapítványokra válhat szét.

(2) Az alapítvány más alapítvánnyal történő egyesüléséről vagy az alapítvány szétválásáról az alapító akkor hozhat döntést, ha az alapító okiratban meghatározott vagyont juttatását teljesítette.

(3) Az egyesülés vagy a szétválás nem járhat az alapítványi vagyont csorbításával és az alapítványi cél veszélyeztetésével.

3:403. § *[Az alapítvány megszűnése]*

(1) Az alapítvány megszűnik, ha

- a) az alapítvány a célját megvalósította, és az alapító új célt nem határozott meg;
- b) az alapítvány céljának megvalósítása lehetetlenné vált, és a cél módosítására vagy más alapítvánnyal való egyesülésre nincs mód; vagy
- c) az alapítvány három éven át a célja megvalósítása érdekében nem folytat tevékenységet.

(2) Az alapító nem szüntetheti meg az alapítványt.

(3) Ha valamelyik megszűnési ok bekövetkezik, a kuratórium értesíti az alapítói jogokat gyakorló személyt vagy szervet a szükséges intézkedések megtétele érdekében, és a megszűnési ok bekövetkeztét közli a felügyelőbizottsággal és a könyvvizsgálóval is.

(4) Ha az alapítói jogokat gyakorló személy vagy szerv a megszűnési ok alapján harminc napon belül érdemi intézkedést nem hoz, a kuratórium ezt követően köteles a nyilvántartó bírósághoz bejelenteni a megszűnési okot. A bejelentési kötelezettség késedelmes voltából vagy elmulasztásából eredő károkért az alapítvánnyal és harmadik személyekkel szemben a kuratórium tagjai egyetemlegesen felelnek.

(5) A jogutód nélkül megszűnő alapítványnak a hitelezői igények kielégítése után megmaradó vagyonáról a törlesztés elrendelő határozatban kell rendelkezni.

3:404. § *[A jogutód nélkül megszűnő alapítvány vagyona]*

(1) Az alapítvány jogutód nélküli megszűnése esetén a hitelezők kielégítése után megmaradó vagyont az alapító okiratban megjelölt személyt illeti, azzal, hogy az alapítót, a csatlakozót és az egyéb adományozót, továbbá ezek hozzátartozóit megillető vagyont nem haladhatja meg az alapító, a csatlakozó és az egyéb adományozó által az alapítványnak juttatott vagyont.

(2) Az alapító az általa juttatott vagyonról az alapítvány jogutód nélküli megszűnésekor az alapítvány céljával azonos vagy hasonló célú alapítvány vagy egyesület számára rendelkezhet, ha az alapító okirat ilyen esetre a vagyonról nem rendelkezik vagy a rendelkezés teljesítése lehetetlen.

(3) A nyilvántartó bíróság jogszabályban meghatározott szervezetnek juttatja a vagyont, ha az alapító okirat, vagy az alapító nem rendelkezik a megszűnő alapítvány vagyonáról, vagy ha az alapító okirat által megjelölt személy, vagy az alapító által megjelölt alapítvány, egyesület a vagyont nem fogadja el vagy azt nem szerzheti meg.

2011. évi CLXXV. törvény

az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról

Az Országgyűlés elismerve, hogy az emberek önkéntes összefogása nélkülözhetetlen Magyarország fejlődéséhez, a civil szervezetek a társadalom alapvető egységei, amelyek folyamatosan hozzájárulnak közös értékeink mindennapi megvalósulásához; az egyesülési szabadság érvényesülése, valamint a civil szervezetek működési alapjainak megteremtése, társadalmilag hasznos és közösségteremtő tevékenységük elismerése, közérdekű, illetve közhasznú tevékenységük támogatása érdekében - összhangban az Alaptörvénnyel, valamint az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának rendelkezéseivel - a következő törvényt alkotja:

1. A törvény hatálya

1. § (1) E törvény hatálya a Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: Ptk.) szerinti alapítványokra, egyesületekre, valamint a közhasznú szervezetekre, illetve az egyesülési jog alapján létrejött egyéb szervezetekre terjed ki.

(2) Nem kell alkalmazni e törvény II-X. fejezetét a civil társaságra, a pártok működését segítő tudományos, ismeretterjesztő, kutatási, oktatási tevékenységet végző alapítványra (a továbbiakban: pártalapítvány), a pártra, továbbá VII-X. fejezetét a kölcsönös biztosító egyesületekre és a szakszervezetekre.

(3) A (2) bekezdéstől eltérően a pártalapítvány vonatkozásában külön törvény elrendelheti e törvény alkalmazását.

2. Értelmező rendelkezések

2. § E törvény alkalmazásában

1. adomány: a civil szervezetnek - létesítő okiratban rögzített céljaira - ellenszolgáltatás nélkül juttatott eszköz, illetve nyújtott szolgáltatás;

2. adományozó szervezet: a civil szervezetek számára nyújtandó adományok szervezésére és juttatására létrejött civil szervezet, amelynek létesítő okiratában e cél alapcélként került megjelölésre;

3. befektetési tevékenység: a civil szervezet eszközeiből történő értékpapír-, társasági tagsági jogviszonyból eredő vagyoni értékű jog, ingatlan és más egyéb éven túli befektetést szolgáló vagyontárgy szerzésére irányuló tevékenység;

4. cél szerinti juttatás: a civil (közhasznú) szervezet által (közhasznú) alaptevékenysége keretében nyújtott pénzbeli vagy nem pénzbeli szolgáltatás;

5. civil delegált: a X. fejezetben meghatározott Tanács, illetve kollégium azon tagja, akit a civil jelöltállítási rendszerben a civil szervezetek választottak meg;

6. civil szervezet:

a) a civil társaság,

b) a Magyarországon nyilvántartásba vett egyesület - a párt, a szakszervezet és a kölcsönös biztosító egyesület kivételével -,

c) - a közalapítvány és a pártalapítvány kivételével - az alapítvány;

7. elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenységű szervezet: azon szervezet, amelynek éves összes bevétele hatvan százalékát eléri vagy meghaladja a gazdasági-vállalkozási tevékenységből származó éves összes bevétele;

8. feladatfinanszírozást szolgáló költségvetési támogatás: valamely közfeladat államháztartáson kívüli szervezet által történő ellátását, valamint e feladat ellátásához közvetlenül kapcsolódó, arányos működési költségeket finanszírozó költségvetési támogatás;

8a. civil szervezetek normatív támogatása: a civil szervezetek által gyűjtött adományok után járó, a gyűjtött adomány mértékével arányos az 56. § (1) bekezdés a) pontja alapján nyújtott támogatás;

8b. civil szervezetek egyszerűsített támogatása: a helyi vagy területi hatókörű civil szervezetek számára az 56. § (1) bekezdés h) pontja alapján egyszerűsített formában, jogosultsági alapon nyújtott támogatás a helyi közösség érdekében végzett tevékenységük támogatására;

9. felelős személy: a civil szervezet vezető tisztségviselője, létesítő okiratában és belső szabályzataiban vezető tisztségviselőként megjelölt vagy egyébként érdemi döntési jogkörrel rendelkező személy, valamint az a személy, aki a létesítő okirat felhatalmazása, a civil szervezet döntéshozó szervének határozata vagy szerződés alapján a civil szervezet képviselőjére vagy pénzforgalmi számlája feletti rendelkezésre jogosult;

10. gazdálkodó tevékenység: azon tevékenységek összessége, amelyek a civil szervezet vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetére kiható gazdasági eseményt eredményeznek;

11. gazdasági-vállalkozási tevékenység: a jövedelem- és vagyonszerzésre irányuló vagy azt eredményező, üzletszerűen végzett gazdasági tevékenység, kivéve

a) az adomány (ajándék) elfogadását,

b) a létesítő okiratban meghatározott cél szerinti tevékenységet (ideértve a közhasznú tevékenységet is),

c) a pénzeszközök betétbe, értékpapírba, társasági részesedésbe történő elhelyezését,

d) az ingatlan megszerzését, használatának átengedését és átruházását;

12. határon túli civil szervezet: a határon túli magyarságnak a szülőföldjén való - egyéni és közösségi - boldogulása, anyagi és szellemi gyarapodása, nyelvének és kultúrájának megőrzése és továbbfejlesztése, az anyaországgal való és egymás közötti sokoldalú kapcsolatának fenntartása és erősítése érdekében tevékenykedő, más állam területén, annak jogszabályai alapján működő civil szervezet;

13. hatókör: civil szervezet működésének földrajzi kiterjedése, amely lehet:

a) helyi: a működés területe a székhely (illetve telephelyek) településére vagy annak egy részére korlátozódik;

b) területi: a működés kiterjedése a helyi kiterjedést meghaladja, de nem éri el az országos szint követelményeit;

c) országos: a civil szervezet legalább hét megyében tartós tevékenységet végez;

d) nemzetközi: a civil szervezet több országban fejti ki tevékenységét.

14. induló tőke: a civil szervezet létrehozásakor az alapító(k), illetve alapító tag(ok) által a civil szervezet rendelkezésére bocsátott vagyon;

15. közcélú tevékenység: személyek csoportja által, valamely a csoportnál tágabb közösség érdekében - más, e közösségbe nem tartozó személyek érdekeinek sérelme nélkül - végzett tevékenység.

16. közeli hozzátartozó: a Ptk.-ban meghatározott közeli hozzátartozó, valamint az élettárs;

17. közérdekű kötelezettségvállalás: a Ptk. 6:589-6:592. §-ában meghatározott kötelezettségvállalás;

18. közhasznú tevékenység: minden olyan tevékenység, amely a létesítő okiratban megjelölt közfeladat teljesítését közvetlenül vagy közvetve szolgálja, ezzel hozzájárulva a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez;

19. közszolgáltatási szerződés: valamely közfeladat vagy a közfeladat egy részének a szerv nevében történő ellátására - a Ptk. 6:256. §-ában meghatározottak alapján - kötött írásbeli szerződés. Nem minősül közszolgáltatási szerződésnek azon közszolgáltatással kapcsolatban kötött szerződés, amelynek nyújtása jogszabályban meghatározott feltételeken alapuló engedélyhez van kötve;

20. közvetlen politikai tevékenység: párt érdekében végzett politikai tevékenység, az országgyűlési képviselői választáson történő jelöltállítás, a megyei, fővárosi önkormányzat képviselő-testületébe történő jelöltállítás, az Európai Parlament tagjának történő jelölés, a megyei jogú város képviselő-testületébe történő jelöltállítás, valamint a polgármester jelölése; nem minősül közvetlen politikai tevékenységnek a külön törvényben meghatározott nemzetiségi szervezet által a helyi, illetve nemzetiségi önkormányzati képviselői választáson történő jelöltállítás valamint a polgármester jelölése.

21. nem pénzbeli támogatás: vagyoni értékkel rendelkező forgalomképes dolog, szellemi alkotás, illetve vagyoni értékű jog részben vagy egészében, véglegesen vagy ideiglenesen, teljesen vagy részben ingyenesen történő átruházása vagy átengedése, illetve szolgáltatás biztosítása;

22. pályázati felhívás: az a nyilvános vagy előre meghatározott körben közzétett felhívás, amely a pályázók összevetésére alkalmas feltételeket és a pályázattal elnyerhető cél szerinti juttatást, a pályázat értékelésének lényeges feltételeit (beleértve a benyújtási és értékelési határidőket, valamint a pályázat elbírálására hivatottak körét) megjelöli;

23. tartós adományozás: a civil szervezet és az adományozó által írásban kötött szerződés alapján nyújtott pénzbeli támogatás, ha a szerződésben az adományozó arra vállal kötelezettséget, hogy az adományt a szerződéskötés (szerződésmódosítás) évében és az azt követő legalább három évben, évente legalább egy alkalommal - azonos vagy növekvő összegben - ellenszolgáltatás nélkül adja, azzal, hogy nem számít ellenszolgáltatásnak, ha a közhasznú szervezet a közhasznú szolgáltatás nyújtása keretében utal az adományozó nevére, tevékenységére;

24. törzsvagyon: az induló tőke, megnövelve alapítvány esetében a csatlakozók által kifejezetten az induló tőke növelése érdekében rendelkezésre bocsátott vagyonnal;

II. fejezet

A civil szervezetek végelszámolása, kényszer-végelszámolása és egyszerűsített törlési eljárása

2/A. A civil szervezet végelszámolása és kényszer-végelszámolása

9. § (1) A civil szervezet végelszámolására e törvény rendelkezései szerint kerül sor.

(2) Az egyesület jogutód nélkül történő megszűnése esetén - ha az egyesület nem fizetésképtelen, és e törvény eltérő rendelkezést nem tartalmaz - végelszámolás lefolytatásának van helye.

(3) Ha az egyesület döntéshozó szerve határoz az egyesület jogutód nélküli megszűnéséről vagy határozatban megállapítja, hogy az egyesület megszűnt [Ptk. 3:48. § (1) bekezdés *a*) és *b*), 3:84. § *a*) pont], egyúttal határoz a végelszámolás elrendeléséről, megállapítja a végelszámolás kezdő időpontját és megválasztja a végelszámolót, illetve

rendelkezik a civil szervezet vagyoni részesedésével működő jogalanyok, valamint a részvételével működő alapítvány vagy egyesület sorsáról is.

(4) A végelszámoló személyére és felelősségére a végelszámolás kezdő időpontjától alkalmazni kell a Ptk.-nak a jogi személy vezető tisztségviselőjével szembeni követelményeire és kizáró okokra vonatkozó általános szabályait, továbbá a civil szervezeti formánál a vezető tisztségviselőre meghatározott további előírásait.

(5) A végelszámoló esetleges visszahívásáról és új végelszámoló kijelöléséről - e törvényben foglalt kivételekkel - az határoz, aki a végelszámolót kijelölte.

9/A. § (1) A végelszámolás tárgya a civil szervezetnek az a vagyona, amellyel a civil szervezet a végelszámolás kezdő időpontjában rendelkezik, továbbá az a vagyon, amelyet ezt követően a végelszámolás folyamata alatt szerez, ide nem értve a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) 4. § (3) bekezdésében meghatározott vagyont.

(2) A végelszámolás nem határozható el a civil szervezet fizetéseképtelenségét megállapító végzés kézhezvételét követően, a felszámolás elrendelésével pedig a folyamatban lévő végelszámolás megszűnik.

(3) A végelszámolással kapcsolatos bírósági eljárásokban azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket e törvény eltérően nem szabályoz, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) szabályait a nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel és a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló törvénynek a bírósági polgári nemperes eljárásokra vonatkozó általános rendelkezéseit kell alkalmazni.

9/B. § (1) A végelszámolás bejelentése - a 9/J. §-ban foglalt kivétellel - a végelszámoló feladata. A végelszámoló a végelszámolás megindítását változásbejegyzési kérelemben - úrlapon - köteles bejelenteni a bíróságnak.

(2) A végelszámolással összefüggő bírósági eljárások lefolytatására a civil szervezetet nyilvántartó bíróság illetékes.

(3) A végelszámoló a végelszámolás megindításának nyilvántartásba vétele iránti kérelemben köteles bejelenteni a végelszámolás megindítását elrendelő határozat keltét, a végelszámolás kezdő időpontját, a végelszámoló nevét (cégnévét) és lakóhelyét (székhelyét), ha a végelszámoló nem természetes személy, akkor a nyilvántartási számát (cégjegyzékszámát) és a végelszámolási feladatok ellátására kijelölt természetes személy nevét és lakóhelyét, valamint a civil szervezet ügyintéző és képviselői szerve megbízatásának megszűnését.

(4) A bíróság a végelszámolás megindításáról végzést hoz, amelynek közzétételéről a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló törvényben meghatározott országos névjegyzék útján gondoskodik. A nyilvántartásban a „végelszámolás alatt”, illetve a „v. a.” toldatot fel kell tüntetni.

(5) A közzétételnek tartalmaznia kell:

a) a végelszámolás alá került civil szervezet nevét, székhelyét, adószámát, nyilvántartási számát, ha a jogutód nélküli megszűnés elhatározását megelőző két éven belül jogutódlás következett be, a jogelőd(ök) nevét, székhelyét és nyilvántartási számát,

b) a (3) bekezdésében foglalt adatokat,

c) a hitelezőknek szóló felhívást, hogy követeléseiket a közzétételtől számított negyven napon belül a végelszámolónak jelentsék be.

(6) A végelszámoló a végelszámolás közzétételétől számított tizenöt napon belül - szükség szerint - értesíti a végelszámolás megindításáról

a) az ingatlanügyi hatóságot a végelszámolás tényének bejegyzése érdekében,

b) ha a civil szervezet valamely vagyontárgya országos közhiteles vagy közérdekből vezetett nyilvántartásban szerepel, e nyilvántartást vezető szervezetet,

- c) a területileg illetékes állami munkaerő-piaci szervezetet,
- d) a környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságot arról, hogy maradtak-e fenn olyan környezeti károsodások, környezeti terhek, amelyekből bírságfizetési vagy egyéb fizetési kötelezettség, a károsodások elhárításához, illetve a terhek rendezéséhez szükséges kiadás származhat,
- e) a civil szervezet pénzforgalmi számláit vezető valamennyi pénzforgalmi szolgáltatót,
- f) a civil szervezet vagyoni részvételével működő jogalanyok vezető tisztségviselőit,
- g) a civil szervezet által vagy ellen indított és folyamatban lévő hatósági és bírósági eljárásokban az eljáró hatóságot vagy bíróságot.

9/C. § (1) A végelszámolás kezdő időpontjában - ideértve a 9/J. § szerinti esetet is - a civil szervezet vezető tisztségviselőjének megbízatása megszűnik. A végelszámolás kezdő időpontjától a civil szervezet önálló képviseleti joggal rendelkező vezető tisztségviselőjének a végelszámoló minősül.

(2) A végelszámolás kezdő időpontját követő harminc napon belül a civil szervezet korábbi vezető tisztségviselője

- a) a folyamatban lévő ügyekről a végelszámolót tájékoztatja,
- b) a nem selejtezhető, a titkos minősítésű, a számviteli és az adóügyi iratokról iratjegyzéket készít, és azokat, valamint az irattári anyagokat a végelszámolónak átadja,
- c) a végelszámoló díjazása esetén a végelszámoló díjának és költségtérítésének kifizetéséhez előre láthatóan szükséges összegre tartalékot képez, és azt a pénzforgalmi számlájára befizeti, ott elkülönítetten tartja nyilván,
- d) a végelszámolás megindításáról a munkavállalókat, valamint a munka törvénykönyvében meghatározott szakszervezeteket, az üzemi tanácsot (üzemi megbízottat) haladéktalanul tájékoztatja.

(3) A (2) bekezdésben foglaltakat megfelelően alkalmazni kell akkor is, ha a végelszámoló a korábbi vezető tisztségviselő.

(4) A végelszámoló a végelszámolás során a civil szervezet vagyoni helyzetét felméri, követeléseit behajtja, tartozásait kiegyenlíti, jogait érvényesíti és kötelezettségeit teljesíti, vagyoni eszközeit pedig szükség esetén értékesíti. A végelszámolás közzétételét követően a civil szervezetnek haladéktalanul el kell különítenie az eljárás költségeinek fedezetét.

(5) Ha a végelszámolás a megindításának évében nem fejeződik be, a végelszámoló a számviteli törvényben meghatározott üzleti évenként köteles elkészíteni a számviteli törvény szerinti beszámolót és az adóbevallást annak feltüntetésével, hogy a civil szervezet végelszámolás alatt áll. A végelszámoló továbbá évente tájékoztatót készít a döntéshozó szerv és a bíróság részére, amelyben bemutatja a végelszámolás alatt álló civil szervezet helyzetét, annak okát, hogy az eljárás befejezésére miért nem került még sor, továbbá tájékoztatást ad az eljárás befejezésének várható időpontjáról is.

(6) A végelszámolást a végelszámolás kezdő időpontjától számított legkésőbb három éven belül be kell fejezni.

9/D. § (1) A civil szervezet hitelezői a követeléseiket a végelszámolás megindításának közzétételét követő negyven napon belül jelenthetik be a végelszámolónak. A bejelentés akkor is szükséges, ha a civil szervezettel szemben a követeléssel kapcsolatban hatósági vagy bírósági eljárás van folyamatban. A bejelentés elmulasztása vagy késedelmes teljesítése nem jár jogvesztéssel, de a zárómérleg és a vagyonfelosztási határozat elfogadását követően hitelezői igényt már csak a megszűnt jogi személy tartozásaiért történő helytállásra vonatkozó szabályok szerint lehet érvényesíteni.

(2) A végelszámoló a hitelezői igénybejelentési határidő elteltét követő tizenöt napon belül a követelésekről jegyzéket készít, ezen belül külön kimutatja az elismert és a vitatott hitelezői igényeket. A követelések jegyzékét a végelszámoló további tizenöt napon belül

benyújtja a bírósághoz. A vitatott hitelezői igények hitelezőit a végelszámoló a követelésük ilyen minősítéséről ugyanezen időtartam alatt értesíti.

(3) Az a hitelező, akinek bejelentett követelését a végelszámoló vitatja, igényét a végelszámoló értesítésének kézhezvételétől számított harmincnapos határidőn belül a bíróság előtt perben érvényesítheti, ennek megindítását a végelszámolónál igazolnia kell.

(4) A végelszámoló a vitatott igények fedezetére köteles lekötött tartalékot képezni.

9/E. § (1) A végelszámoló végelszámolási nyitómérleget készít, majd a hitelezők igénybejelentésére nyitva álló határidő elteltét követően - legfeljebb hetvenöt napon belül - a hitelezői követelések jegyzékéből kiindulva - szükség szerint - korigálja a végelszámolási nyitómérleget (korigált végelszámolási nyitómérleget készít), amelyet a civil szervezet döntéshozó szerve elé terjeszt.

(2) Ha a végelszámoló a korigált végelszámolási nyitómérleg alapján azt állapítja meg, hogy a civil szervezet vagyona a hitelezők követeléseinek fedezetére nem elegendő, és a hiányzó összeg harminc napon belül nem pótolható, haladéktalanul köteles felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelmet benyújtani. A felszámolás iránti kérelem előterjesztéséhez a döntéshozó szerv hozzájárulására nincs szükség, de a végelszámolónak a döntéshozó szervet a felszámolás kezdeményezéséről haladéktalanul tájékoztatnia kell.

9/F. § (1) A végelszámoló jogszabálysértő intézkedése vagy mulasztása miatt a sérelmet szenvedett fél a végelszámoló eljárásának időtartama alatt a tudomásszerzéstől számított nyolc napon belül, de legfeljebb az intézkedéstől vagy a mulasztás bekövetkezésétől számított hatvan napon belül a civil szervezetet nyilvántartó bíróságnál végelszámolási kifogással élhet.

(2) Végelszámolási kifogásnak van helye akkor is, ha a végelszámoló a civil szervezet bármely hitelezőjének kérésére a hitelezői igénybejelentés határidejének lejártától számított harminc napon belül nem ad tájékoztatást arról, hogy követelését elismeri-e, illetve, hogy a kifizetés mikorra várható.

(3) A bíróság a végelszámolási kifogás felől - a végelszámoló észrevételének beszerzését követően - soron kívül határoz. Ha a kifogás elbírálása során a felek meghallgatása vagy bizonyítás felvétele szükséges, a bíróság a kifogásolt intézkedés végrehajtásának felfüggesztését is elrendelheti.

(4) Ha a bíróság a végelszámolási kifogást megalapozottnak találja, a végelszámoló intézkedését megsemmisíti és az eredeti állapot helyreállítására kötelezi, vagy - ha ez lehetséges - az eredeti állapotot határozatával helyreállítja. Ha a végelszámoló mulasztott, a bíróság a végelszámolót intézkedés megtételére kötelezheti. A bíróság az alaptalan végelszámolási kifogást végzésével elutasítja.

(5) A végelszámolási kifogás tárgyában hozott végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

9/G. § (1) A végelszámoló a végelszámolás befejezésekor elkészíti és - a civil szervezetnél működő felügyelőbizottság vagy más ellenőrzésre feljogosított szerv, illetve könyvvizsgáló jelentésével együtt - a döntéshozó szerv elé terjeszti jóváhagyásra

a) az adóbevallásokat,

b) a végelszámolás utolsó üzleti évről készült számviteli törvény szerinti beszámolót,

c) a vagyonfelosztási javaslatot, amelyben a végelszámoló díjának mértékére is indítványt tesz,

d) a végelszámolási időszak esetleges gazdasági eseményeinek bemutatásáról szóló összefoglaló értékelést (zárójelentést), valamint

e) a civil szervezet vagyoni részesedésével működő jogalanyok sorsára vonatkozó javaslatot.

(2) A döntéshozó szerv az előterjesztett iratok, illetve a vagyonfelosztás tárgyában határozatot hoz. A határozatban - szükség esetén - rendelkezni kell a végelszámoló díjáról és a végelszámolás költségeinek, köztük az iratanyag őrzésének és a civil szervezet megszűnésével kapcsolatban felmerülő egyéb költségeknek a viseléséről is. A döntéshozó szerv továbbá dönt a felosztott vagyon kiadásának időpontjáról, amelynek lebonyolítására a végelszámoló köteles. A vagyon kiadására nem kerülhet sor a civil szervezet törlésére vonatkozó végzés meghozatalát megelőzően.

(3) A végelszámoló köteles gondoskodni a civil szervezet iratanyagának elhelyezéséről. Az ezzel kapcsolatos költségeket és a megszűnés utáni iratörzés költségeit a vagyonfelosztási javaslatban fel kell tüntetni. A vagyonfelosztás során úgy is meg lehet állapodni, hogy a civil szervezet iratanyagának őrzését (ingyenesen vagy ellenérték fejében) a tagok (alapítók) valamelyike vállalja.

(4) A végelszámoló a társadalombiztosítási jogszabályban meghatározott módon adatszolgáltatást köteles teljesíteni a biztosítottak jogviszonyára vonatkozó nyugdíj-biztosítási adatokról.

(5) A végelszámolást nem lehet addig befejezni, amíg a civil szervezetnek olyan ismert követelése vagy tartozása áll fenn, amelyről a vagyonfelosztási határozatban nem rendelkeztek. Nem lehet befejezni a végelszámolást továbbá akkor sem, ha a civil szervezettel szemben hatósági vagy bírósági eljárás van folyamatban. A végelszámolás befejezésére csak akkor kerülhet sor, ha az adott eljárás megszűnt vagy a civil szervezet a fél személyében bekövetkező változás miatt az eljárásnak többé nem alanya.

(6) A civil szervezet törlése iránt a végelszámoló nyújt be kérelmet.

(7) A civil szervezet a végelszámolási eljárás során bármikor - a civil szervezet törlésére irányuló kérelem benyújtásáig - elhatározhatja a végelszámolás megszüntetését és a civil szervezet működésének továbbfolytatását.

9/H. § Ha a végelszámoló a szervezet korábbi képviselőjével nem tud kapcsolatba lépni, hitelezői követelés bejelentésére nem került sor, a civil szervezetnek nincs munkavállalója, a végelszámoló haladéktalanul intézkedik a 9/L. § (4) bekezdése szerinti adatok és igazolások beszerzéséről, és a 9/L. § (4) bekezdésében előírt körülmények fennállása esetén - a 9/G. § (1) bekezdésben meghatározott iratok benyújtásának kötelezettsége nélkül - kezdeményezi a civil szervezet nyilvántartásból való törlését. Ebben az esetben a bíróság a végelszámolót kötelezi a civil szervezet iratainak elhelyezésére és ennek megtörténtének igazolására.

9/I. § (1) Ha a bíróság azt észleli, hogy a végelszámoló a kötelezettségeit nem teljesíti - ideértve a bíróság által határozatban megjelölt kötelezettséget is -,

a) határidő tűzésével és pénzbírság terhe mellett felhívja a mulasztás pótlására, és ennek eredménytelensége esetén

b) 100 000 forinttól 900 000 forintig terjedő, ismételten is kiróható pénzbírsággal sújtja.

(2) A bíróság az (1) bekezdés szerint pénzbírsággal sújtja a civil szervezet korábbi vezető tisztségviselőjét, ha tudomást szerez arról, hogy nem teljesíti a 9/C. § (2) bekezdésében foglalt kötelezettségét.

(3) Az (1) bekezdés szerinti intézkedések eredménytelensége esetén a bíróság új végelszámolót jelöl ki a felszámolói névjegyzékből, a korábbi végelszámoló nyilvántartásból való törlése mellett.

9/J. § (1) Ha bírósági határozat folytán kell a végelszámolást lefolytatni, továbbá, ha a végelszámolást egyszerűsített törlési eljárás előzte meg, a végelszámolás kényszer-végelszámolásként kerül lefolytatásra.

(3) Kényszer-végelszámolás esetén a bíróság a végelszámolás megindításáról szóló, a 9/B. § (4) bekezdés szerinti végzést hivatalból hozza meg, és - a vezető tisztségviselő nyilatkozatát követően - kijelöli a végelszámolót. A bíróság végelszámolónak elsősorban a

civil szervezet bejegyzett vezető tisztségviselőjét jelöli ki. Ha a bejegyzett vezető tisztségviselő nem jelölhető ki vagy kijelölésének mellőzését alapos okkal kéri, a bíróság a felszámolói névjegyzékből jelöli ki a végelszámolót.

(4) A kényszer-végelszámolásra a civil szervezet végelszámolására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, azonban a civil szervezet nem dönthet a továbbműködéséről, illetve a kényszer-végelszámolás megszüntetéséről.

(5) A bíróság a civil szervezet törlésével egyidejűleg a végelszámolónak - ha a végelszámolót a bíróság a felszámolói névjegyzékből jelölte ki - az eljárásban meg nem térült és igazolt készkiadásait (ideértve a számlában áthárított általános forgalmi adót is) legfeljebb 30 000 forint összeghatárig, továbbá legfeljebb 20 000 forint munkadíjat és a díjat terhelő általános forgalmi adót a központi költségvetés terhére megfizeti. A Fővárosi Törvényszék Gazdasági Hivatala (a továbbiakban: Gazdasági Hivatal) minden negyedév utolsó munkanapján összesíti ezeket a kifizetéseket, és az erről szóló kimutatást az államháztartásért felelős miniszter részére megküldi, hogy a tárgynegyedévben milyen pénzüsszegre áll fenn a központi költségvetési fizetési kötelezettség. A kimutatás alapján az államháztartásért felelős miniszter a központi költségvetés terhére ezt az összeget elkülönített számlán a Gazdasági Hivatal rendelkezésére bocsátja. A Gazdasági Hivatal a pénzüsszeg beérkezését követő 15 napon belül teljesíti a végelszámolók részére az e bekezdés alapján járó kifizetéseket. A Gazdasági Hivatal központi költségvetéssel történő elszámolásának, valamint a pénzüsszeg folyósításának részletes szabályait az államháztartásért felelős miniszter rendeletben állapítja meg.

2/B. A civil szervezet egyszerűsített törlési eljárása

9/K. § (1) Egyszerűsített törlési eljárásnak van helye, ha

a) a bíróság a civil szervezet tekintetében megállapítja a jogutód nélküli megszűnési ok bekövetkeztét vagy

b) a bíróság a civil szervezetet törvényességi felügyeleti eljárásban megszünteti, feltéve, hogy az *a)* vagy *b)* pont szerinti eljárás során nem merült fel adat arra nézve, hogy a civil szervezetnek vagyona van vagy a civil szervezet fennállása során adószámmal nem rendelkezett, illetve nem rendelkezik.

(2) Az e cím szerinti bírósági eljárásokban azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket e törvény eltérően nem szabályoz, a Pp. szabályait a nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel és a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló törvénynek a bírósági polgári nemperes eljárásokra vonatkozó általános rendelkezéseit kell alkalmazni.

(3) Az e cím szerinti eljárások lefolytatására a civil szervezetet nyilvántartató bíróság illetékes.

(4) Ha a bíróság a civil szervezetet megszünteti vagy a civil szervezet tekintetében megállapítja a jogutód nélküli megszűnési ok bekövetkeztét, a civil szervezetet nyilvántartó bíróság a határozat alapján a nyilvántartásba haladéktalanul bejegyzi megszüntetés esetén a „megszüntetve”, a jogutód nélküli megszűnési ok bekövetkeztének megállapítása esetén pedig a „megszűnt” toldatot.

(5) Ha a civil szervezet fennállása során adószámmal rendelkezett vagy rendelkezik, az (1) bekezdésben meghatározott határozatok indokolásának a Pp. 346. § (4)-(6) bekezdésében foglaltakon túl tartalmaznia kell az arra való utalást, hogy az eljárás során a civil szervezet vagyonára vonatkozó adat merült-e fel.

(6) Egyszerűsített törlési eljárásnak van helye az egyesület kérelmére akkor is, ha az egyesület elhatározza megszűnését vagy megállapítja, hogy megszűnésének anyagi jogi

feltételei bekövetkeztek és fennállása alatt adószámmal nem rendelkezett, illetve nem rendelkezik.

(7) Ha az eljárás folytatásának van helye, a bíróság az (1) bekezdés szerinti jogerős határozat kézhezvételétől vagy a (6) bekezdésben meghatározott kérelem elbírálásától számított öt napon belül a bíróságok központi internetes oldalán hirdetményt tesz közzé, amelyben - szükség esetén - felhívja a civil szervezetnek a nyilvántartásba bejegyzett képviselőit, hogy a bíróság részére negyvenöt napon belül jelentsék be idézési címüket. A bíróság egyben felhívást tesz közzé arra vonatkozóan, hogy akinek

a) a civil szervezettel szemben követelése van - ideértve a számviteli törvény szerinti függő követelést is -,

b) tudomása van arról, hogy a civil szervezet ellen bírósági, közjegyzői vagy más hatósági eljárás van folyamatban vagy

c) a civil szervezet tulajdonában lévő eszköz van a birtokában vagy a civil szervezet vagyontárgyára vonatkozó jog jogosultjaként van bejegyezve, valamely vagyontárgyat illetően a javára, illetve érdekében tény van feljegyezve vagy a civil szervezet vagyontárgyára tarthatna igényt,

azt negyvenöt napon belül jelentse be a bíróságnak.

(8) Ha a (7) bekezdésben foglalt határidőn belül a civil szervezet vagyonára vonatkozó adat nem merül fel, a bíróság hivatalból megindítja az egyszerűsített törlési eljárást, a nyilvántartásból törli a „megszűnt” vagy a „megszüntetve” toldatot és bejegyzi az egyszerűsített törlési eljárás megindítására utaló „törlés alatt” toldatot. A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak helye nincs.

9/L. § (1) A bíróság az egyszerűsített törlési eljárás elrendelését követő öt munkanapon belül az egyszerűsített törlési eljárás megindításáról értesíti

a) az ügyészséget, amennyiben az ügyész a civil szervezet felett törvényességi ellenőrzést gyakorol,

b) a civil szervezet székhelye szerint illetékes adó- és vámhatóságot, társadalombiztosítási igazgatási szervet,

c) a civil szervezet székhelye szerint illetékes végrehajtót (végrehajtókat),

d) a Magyar Bírósági Végrehajtói Kart az önálló bírósági végrehajtók által intézett bírósági és közigazgatási végrehajtási ügyekről vezetett nyilvántartás adatairól történő adatszolgáltatás érdekében [a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 253/E. § (5) bekezdés],

e) - ha a nyilvántartásában szerepel - a civil szervezet számláit vezető pénzforgalmi szolgáltatókat, és

f) az ingatlanügyi hatóságot.

(2) Az értesítésnek tartalmaznia kell:

a) a bíróság nevét, székhelyét,

b) a civil szervezet nevét, székhelyét, nyilvántartási számát,

c) felhívást arra vonatkozóan, hogy a civil szervezettel kapcsolatos rendelkezésére álló információkat a bíróságnak hatvan napon belül jelentse be.

(3) A civil szervezet székhelye szerint illetékes adó- és vámhatóságnak és a társadalombiztosítási igazgatási szervnek szóló értesítésnek tartalmaznia kell azt a felhívást, hogy a civil szervezet vele szemben fennálló tartozását, a szervezettel szemben folyó eljárást jelentse be, valamint adjon tájékoztatást arra vonatkozóan, hogy a civil szervezetnek van-e munkavállalója. Az adóhatóságnak szóló értesítésnek tartalmaznia kell azt is, hogy az adóhatóság értesítse a bíróságot arról, hogy a záró adóellenőrzést lefolytatta.

(4) Ha a bíróság által előírt határidőben

a) a civil szervezettel szemben a bíróságnál követelés bejelentésére nem került sor és ellene bírósági, közjegyzői vagy más hatósági eljárás nincs folyamatban,

b) a civil szervezet fellelhető vagyonára vonatkozóan érdemi adat nem merül fel,

c) az adó- és vámhatóság és a társadalombiztosítási igazgatási szerv a bíróságot arról tájékoztatja, hogy eljárás nincs folyamatban, valamint a civil szervezetnek nincs munkavállalója,

d) a végrehajtó vagy a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar a bíróságot arról tájékoztatja, hogy tudomása szerint végrehajtási eljárás nincs folyamatban - ide nem értve az ügyviteli befejezéssel lezárt ügyeket -, a bíróság a civil szervezetet törli a nyilvántartásból, egyidejűleg rendelkezik arról, hogy a civil szervezet fellelhető iratainak elhelyezéséről a szervezet volt képviselője, illetve alapítvány esetén a korábbi kurátor vagy a korábbi kuratórium tagja, ennek hiányában vagy az egyesület bármely fellelhető tagja, illetve az alapítvány bármely fellelhető alapítója gondoskodjon és ennek megtörténtét a bíróságnak igazolja, valamint az iratok őrzésének helyéről nyilatkozatot tegyen.

9/M. § Ha az e cím szerinti eljárások során a civil szervezet vagyonára vonatkozóan érdemi adat merül fel vagy a civil szervezettel szemben a bíróságnál követelés bejelentésére került sor, ellene bírósági, közjegyzői vagy más hatósági eljárás van folyamatban, a bíróság az e címben meghatározott eljárási cselekmények helyett dönt a végelszámolás elrendeléséről, a végelszámoló kijelöléséről és a civil szervezet vagyoni részesedésével működő jogalanyok, valamint a részvételével működő alapítvány vagy egyesület sorsáról.

9/N. § A 9-9/M. § szerinti nemperes eljárás során bírósági titkár önállóan, önálló aláírási joggal eljárhat.

2/C. A civil szervezet csődeljárásának és felszámolási eljárásának különös szabályai

10. § (1) A civil szervezet csődeljárására és felszámolási eljárására - törvény eltérő rendelkezése hiányában - a Cstv.-t az e §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A csődeljárás és a felszámolási eljárás lefolytatására a civil szervezetet nyilvántartó bíróság illetékes.

(2) Ahol a Cstv. vagy más törvény

a) cégjegyzéket említ, ott a civil szervezetek vonatkozásában a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló törvényben meghatározott nyilvántartást,

b) az adós cégjegyzékszámát említi, ott a civil szervezet nyilvántartási számát,

c) a végzés vagy a végzés kivonata Cégek Közlönyben (a Cégek Közlöny honlapján) történő közzétételét említi, ott a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló törvényben meghatározott országos névjegyzék - Országos Bírósági Hivatal által működtetett - internetes felületét kell érteni.

(3) A Cstv. 27. § (2) bekezdés a) pontjában meghatározottak helyett a bíróság a civil szervezet fizetéseképtelenségét akkor állapítja meg, ha a civil szervezet szerződésen alapuló nem vitatott vagy elismert tartozását a teljesítési idő lejártát követő hatvan napon belül sem egyenlítette ki vagy nem vitatta és az ezt követő hitelezői írásbeli fizetési felszólítására sem teljesítette. Fizetéseképtelenség nem állapítható meg, ha a civil szervezet nem vitatott vagy elismert tartozását meghaladóan állami vagy önkormányzati szerv felé nem vitatott vagy elismert követelése áll fenn költségvetési támogatási jogviszony keretében.

(4) A csőd- vagy felszámolási eljárás elrendelésekor a civil szervezet köteles haladéktalanul elkülöníteni az eljárás dologi és személyi ráfordításait fedező összeget.

(5) A Cstv. 27. § (2) bekezdés *a*) és *b*) pontja szerinti esetekben a bíróság a civil szervezet kérelmére a Cstv. 26. § (3) bekezdésének alkalmazása helyett legfeljebb kilencvennapos fizetési haladékot adhat és egyben reorganizációs terv készítését rendeli el. A bíróság a fizetéseképtelenséget megállapítja, ha a civil szervezet a határidő leteltekor a reorganizációs tervet nem nyújtja be vagy ahhoz nem csatolja a hitelezőkkel kötött megállapodást az adósságok rendezéséről, továbbá a vagyonihiány és forráshiány megszüntetésére a civil szervezet döntéshozó szerve által hozott döntéseket.

(6) A fizetéseképtelenség megállapításának az (5) bekezdés szerinti időtartamú halasztására legfeljebb háromévenként, de egy eljárásban egy alkalommal kerülhet sor.

(7) Civil szervezet elnevezésében a csődeljárás alatt (rövidített névben a „cs.a.”) vagy a felszámolás alatt (rövidített névben az „f.a.”) toldatot, a csődeljárás megindítását, a csődeljárás elrendelését, a felszámolási eljárás elrendelését és az említett eljárások jogerős befejezését a nyilvántartásban is fel kell tüntetni. A nyilvántartásba be kell jegyezni az eljárás nevét, kezdő, illetve befejező időpontját, továbbá a vagyonfelügyelőre vagy felszámolóra vonatkozó adatokat (név, lakóhely, jogi személy esetén székhely, levelezési cím).

2/D. A jogutód nélkül megszűnt civil szervezet fennmaradó vagyonára vonatkozó különös szabályok

10/A. § (1) A jogutód nélkül megszűnt civil szervezet fennmaradt pénzbeli vagyona, a létesítő okirat eltérő rendelkezése, valamint - alapítvány esetében - az alapító eltérő rendelkezése hiányában a civil szervezetek támogatására való felhasználás céljából a Nemzeti Együttműködési Alapot illeti meg, amelyet a 73. § (2) bekezdés *a*) pontja alapján kijelölt szerv kezel. A vagyon felhasználására vonatkozó adatokat a Civil Információs Portálon nyilvánosságra kell hozni.

(2) A civil szervezet végelszámolása, illetve felszámolási eljárása befejeztével - a (3) és (4) bekezdésben meghatározott vagyonelemek kivételével - a jogutód nélkül megszűnt civil szervezet létesítő okirat vagy jogszabály eltérő rendelkezése, illetve - alapítvány esetében - az alapító eltérő rendelkezése hiányában a megmaradt nem pénzbeli vagyonáról a végelszámoló, illetve a felszámoló kimutatást készít, amelyet megküld a Nemzeti Együttműködési Alap Tanácsa részére. A Nemzeti Együttműködési Alap Tanácsa nyilatkozik a nem pénzbeli vagyon pályáztatásra alkalmasságáról, különösen a vagyonelemek civil szervezetek általi felhasználhatóságáról. A pályáztatásra nem alkalmas nem pénzbeli vagyont a bíróság az állam tulajdonába adja. A Tanács az (5) bekezdés szerinti eljárásban gondoskodik a nem pénzben rendelkezésre álló vagyonra vonatkozó pályázati eljárás lefolytatásáról.

(3) A jogutód nélkül megszűnt civil szervezet, létesítő okirat eltérő rendelkezése, továbbá - alapítvány esetében - az alapító eltérő rendelkezése hiányában megmaradt vagyonából a Nemzeti Földalapról szóló törvény szerinti földrészletet a bíróság az állam tulajdonába adja és elrendeli a Nemzeti Földalapot kezelő szerv részére történő átadását.

(4) A jogutód nélkül megszűnt civil szervezet, létesítő okirat eltérő rendelkezése, továbbá - alapítvány esetében - az alapító eltérő rendelkezése hiányában megmaradt vagyonából a kulturális javakról szóló törvény szerinti gyűjteményt, művészeti alkotást, műkincset és egyéb műtárgyat a bíróság az állam tulajdonába adja, és e vagyonelemek az állami vagyonról szóló törvény szerinti tulajdonosi joggyakorló által kiírt pályázattal, ellenérték nélkül, közgyűjtemény vagyonkezelésébe kerülnek.

(5) A (2) bekezdés szerinti nem pénzbeli vagyont a bíróság - a végelszámolónak, illetve felszámolónak, a Nemzeti Együttműködési Alap Tanácsához tett bejelentését követően, a Nemzeti Együttműködési Alap Tanácsa által kijelölt kollégium döntése alapján meghirdetett és elbírált, nyilvános pályázaton nyertes civil szervezet részére történő tulajdonba adásra vonatkozó javaslata figyelembevételével - civil szervezet tulajdonába adja.

(6) Ha az (5) bekezdés szerinti eljárás - a végelszámolónak, illetve a felszámolónak a Nemzeti Együttműködési Alap Tanácsához tett bejelentésétől számított - 6 hónapon belül nem vezet eredményre, a bíróság - a felszámolónak, illetve a végelszámolónak az (5) bekezdés szerinti eljárás sikertelenségéről tett bejelentését követően - a vagyont az állam tulajdonába adja, az állami tulajdonosi joggyakorló számára történő vagyónátadással összefüggő intézkedéseket a végelszámoló, illetve a felszámoló teszi meg.

(7) Az (1)-(5) bekezdés szerinti rendelkezéseket kell alkalmazni arra az esetre is, ha a civil szervezet jogutód nélküli megszűnése esetére a létesítő okirat vagy - alapítvány esetében - az alapító rendelkezik a fennmaradó vagyon sorsáról, de az e rendelkezésben kijelölt szervezet

a) jogutód nélkül megszűnt

b) jogutód nélküli megszüntetését eredményező eljárás van ellene folyamatban, vagy

c) a vagyont nem veszi át.

2/E. Vagyონrendezési eljárás

10/B. § (1) Az e §-ban foglalt eltérésekkel a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) szerinti vagyónrendezési eljárást kell lefolytatni, ha a civil szervezet törlését követően olyan vagyontárgy kerül elő, amelynek a törölt civil szervezet volt a tulajdonosa. Ha a törölt civil szervezet ellen végrehajtási eljárás van folyamatban (a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 46. §), a végrehajtási eljárás alatt nem kezdeményezhető vagyónrendezési eljárás a lefoglalt vagyontárgy vonatkozásában.

(2) Ahol a Ctv. Céglönlönyben való közzétételről rendelkezik, ott a bíróság a bíróságok központi internetes oldalán teszi közzé a végzést.

(3) A vagyónrendező díjazására a 9/J. § (5) bekezdésben meghatározott díjazási szabályokat kell alkalmazni.

II/A. fejezet

A civil szervezetek egyesülése, szétválása

10/C. § (1) A civil szervezet jogutóddal történő megszűnésére (egyesülésére, szétválására) e fejezet rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) A civil szervezet döntéshozó szerve határoz a jogutódlással történő megszűnéséről.

(3) A döntéshozó szerv a civil szervezet ügyvezetésének - ha a civil szervezetnél felügyelőbizottság működik -, a felügyelőbizottság által véleményezett előterjesztése alapján állapítja meg, hogy a civil szervezet tagjai, illetőleg alapítói egyetértenek-e a jogutódlással történő megszűnés szándékával.

(4) Ha a döntéshozó szerv tagjai a jogutódlással történő megszűnés szándékával egyetértenek, a döntéshozó szerv meghatározza a vagyonszámvetés-tervezetek fordulónapját, - kötelező könyvvizsgálat esetén - dönt a könyvvizsgáló személyéről és megbízza a civil szervezet ügyvezetését a jogutódlással történő megszűnésről szóló döntés meghozatalához szükséges egyéb - jogszabály által meghatározott vagy a döntéshozó szerv által előírt - okiratok elkészítésével.

(5) A tagok, alapítók a (4) bekezdés szerinti eljárásban kinyilvánított és részükre tájékoztatásként írásban átadott jogutódlással történő megszűnéssel kapcsolatos döntések kézhezvételétől számított harminc napon belül írásban nyilatkozhatnak arról, ha nem kívánnak a jogutód civil szervezet tagjává, alapítójává válni. Ilyen nyilatkozat hiányában úgy kell tekinteni, hogy a tag, alapító a jogutód civil szervezet tagjává, alapítójává kíván válni.

(6) Az alapítvány alapítója az egyesülés és a szétválás során a jogutód alapítvány alapítói jogának gyakorlására az alapítványra vonatkozó szabályok szerint más személyt, illetve alapítványi szervet is kijelölhet vagy a jogutód alapítványban őt megillető alapítói jogot másra átruházhatja.

(7) A jogutódlással történő megszűnés elhatározásáról a döntéshozó szerv döntését követő 15 napon belül tájékoztatni kell a civil szervezetnél működő munkavállalói érdekképviseleti szerveket.

10/D. § (1) A jogutódlással történő megszűnés során a vagyonszámvetés-tervezetre, a hitelezőkkel kapcsolatos eljárásra, a végleges vagyonszámvetésre az egyes jogi személyek átalakulásáról, egyesüléséről, szétválásáról szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni azzal, hogy a hitelezőkkel kapcsolatos eljárás során a cégközlönybeli közzététel és a törvényességi felügyeleti eljárás szabályai helyett a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) A jogutódlással történő megszűnés a jogutódlással megszűnő civil szervezettel szemben fennálló követeléseket nem teszi lejárttá. A jogelődöt megillető jogszabályban biztosított jogok és kedvezmények a jogutódot is megilletik, ha a jogszabályban biztosított jogok és kedvezmények megszerzésének feltételei a jogutódnál továbbra is fennállnak. Ha a jogok és kedvezmények megszerzésének az feltétele, a jogutód létrejötté időpontjának megállapítása során a jogelőd létrejötté időpontját, a közhasznú jogállás 32. § (4) és (5) bekezdése szerinti feltételeinek megítélése során a jogutód létrejöttét megelőző évek vonatkozásában pedig a jogelőd adatait kell figyelembe venni.

(3) Ha a bíróság a jogutódlással történő megszűnés bejegyzését megtagadja, a jogutódlással megszűnni kívánó civil szervezet működik tovább.

10/E. § (1) Az egyesüléssel kapcsolatos döntéshozatal során az egyesülni kívánó civil szervezetek összevontan is eljárhatnak, az egyes egyesülő civil szervezetek döntéseit azonban ilyenkor is külön-külön kell meghozni.

(2) Az egyesülés során készített egyesülési terv része az egyesülő és a jogutód civil szervezet vagyონmérleg-tervezete és az egyesülési szerződés. Az egyesülő civil szervezetek vezető tisztségviselői - ha a civil szervezetek döntéshozó szervei valamennyi civil szervezet esetében az egyesülés mellett foglaltak állást - egymással együttműködve és a döntéshozó szervek döntései alapján elkészítik az egyesülési szerződés tervezetét, amelyben meg kell határozni:

- a) az egyesülő civil szervezet típusát, nevét, székhelyét és nyilvántartási számát, a létrejövő (jogutód) civil szervezet nevét és székhelyét,
- b) az egyesülés módját (összeolvadás vagy beolvadás),
- c) beolvadás esetében az átvevő civil szervezet létesítő okiratában szükséges módosítások tervezetét,
- d) összeolvadás esetében az új civil szervezet létesítő okiratának tervezetét,
- e) amit az egyesülésben részt vevő civil szervezetek döntéshozó szervei szükségesnek tartanak.

(3) Nem egyesülhet más egyesülettel az az egyesület, illetve nem egyesíthető más alapítvánnyal az az alapítvány, amely felszámolás, jogutód nélküli megszüntetési eljárás alatt áll, vagy ha a büntetőügyben eljáró bíróság, ügyészség vagy nyomozó hatóság az egyesületet, illetve alapítványt vagy a bíróságot arról értesíti, hogy az egyesülettel, illetve alapítvánnyal szemben a külön törvényben meghatározott büntetőjogi intézkedés alkalmazására kerülhet sor. Az egyesület más egyesülettel való egyesülését csak akkor határozhatja el, illetve az alapítvány más alapítvánnyal való egyesítése csak akkor rendelhető el, ha a létesítő okirat szerinti induló tőkét teljes egészében az egyesület, illetve az alapítvány rendelkezésére bocsátották.

10/F. § (1) A civil szervezetek szétválása során a jogelőd civil szervezet tagja, alapítója akár valamennyi jogutódban tagként, alapítóként vehet részt.

(2) A szétválás során készített szétválási terv része a szétváló és a jogutód civil szervezet vagyónmérleg-tervezete és a szétválási szerződés. A szétválási szerződést a döntéshozó szerv döntései alapján a vezető tisztségviselők készítik el. Ebben meg kell határozni:

- a) a szétváló civil szervezet típusát, nevét, székhelyét és nyilvántartási számát és a létrejövő civil szervezetek nevét és székhelyét,
- b) a szétválás módját (különválás, kiválás),
- c) a vagyónmegosztási javaslatot, vagyis a jogelőd vagyónának a jogutódok közti megosztásának tervezett arányát,
- d) az egyes jogosítványok, illetve kötelezettségek, valamint a folyamatban lévő peres és nemperes ügyek és hatósági eljárások tekintetében a jogutód nevesítését,
- e) kiválás esetében a fennmaradó (továbbműködő) civil szervezet létesítő okiratában szükséges módosítások tervezetét, valamint a kiválással létrejövő civil szervezet(ek) létesítő okiratának tervezetét,
- f) különválás esetében a létrejövő új civil szervezetek létesítő okiratának tervezetét,
- g) beolvadásos kiválás és beolvadásos különválás esetén, ha kizárólag fennmaradó (továbbműködő) civil szervezetek vannak, ezen civil szervezetek létesítő okiratában szükséges módosítások tervezetét,
- h) azt, hogy az (5) bekezdés szerinti nyilatkozatot elmulasztó tag melyik jogutód civil szervezet tagjává válik,
- i) amit a szétváló civil szervezet döntéshozó szervei szükségesnek tart.

(3) A szétválási szándékról való döntéshozatal során a döntéshozó szervnek meg kell határoznia azt is, hogy a vagyónfelosztási javaslat elkészítése során milyen módszerekkel és melyik jogutód vagyónaként kell feltüntetni a jogelőd vagyónát.

(4) A szétválási terv elfogadásáról vagy módosításáról a szétváló civil szervezet döntéshozó szerve határozattal dönt (a továbbiakban: szétválási határozat).

(5) A szétváló civil szervezet tagjai, alapítói nyilatkoznak arról, melyik jogutód civil szervezet tagjává, alapítójává kívánnak válni. A jogutód új civil szervezet létesítő okiratát csak a jogutód civil szervezetek megfelelő döntéshozó szerve fogadja el.

(6) A szétváló civil szervezet vagyongegosztás előtt szerzett jogainak érvényesítésére a szétválás után az a jogutód jogosult, amelyhez az adott jogot a szétválási határozat telepítette.

(7) Ha valamely vagyontárgyról, igényről a szétválási határozatban nem rendelkeztek vagy az csak utóbb vált ismertté, a vagyontárgy, igény vagy annak ellenértéke (érvényesítési joga) valamennyi jogutód civil szervezetet a vagyongegosztás arányában illeti meg.

(8) Ha valamely kötelezettségről a szétválási határozatban nem rendelkeztek vagy az csak utóbb vált ismertté, a jogutód civil szervezetek (ideértve a szétválás után megmaradó civil szervezetet is) felelőssége egyetemleges.

(9) A szétválási határozatban nevesített követelést elsősorban azzal a jogutóddal szemben kell érvényesíteni, amelyhez az adott kötelezettséget a szétválási határozat a vagyongegosztás folytán telepítette. Ha e kötelezettségét a jogutód a követelés esedékességekor nem teljesíti, valamennyi jogutód felelőssége egyetemleges. A jogutódok egymás közötti viszonyában az elszámolás alapja a szétválási határozatban írt vagyongegosztási rendelkezés, ilyen rendelkezés hiányában pedig a vagyongegosztás aránya.

III. fejezet

A civil szervezetek feletti törvényességi ellenőrzés

3. Az ügyész és a bíróság intézkedései

11. §

(4) A bíróság az ügyész keresete alapján felosztatja az egyesületet, ha annak működése vagy tevékenysége a 3. § (3)-(5) bekezdésébe ütközik.

(6) A felosztatott egyesület a nyilvántartásból való törlésről rendelkező bírósági határozat jogerőre emelkedésének napjával szűnik meg.

IV. fejezet

Civil szervezetek nyilvántartása

4. A nyilvántartás vezetése és kezelése

13. § (1) A civil szervezetet - a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló törvény rendelkezései szerint eljárva - a törvényszék veszi nyilvántartásba.

(2) Ha a civil szervezet elektronikus úton benyújtott, nyilvántartásba vétele iránti kérelméhez külön jogszabály szerinti létesítő okirat minta alapján készült létesítő okiratot csatolnak, a bíróság a kérelmet az érkezését követő tizenöt napon belül elbírálja.

(3) A civil szervezet nyilvántartásban szereplő adatai országosan egységes, elektronikus, bárki számára ingyenesen hozzáférhető közhiteles nyilvántartásban elérhetők.

5. Civil Információs Portál

14. § (1) A társadalmi és civil kapcsolatok fejlesztéséért felelős miniszter (továbbiakban: miniszter) a civil szervezetekkel kapcsolatos nyilvános, közérdekből nyilvános információk gyűjtése, rendszerezése és közzététele, illetve ezzel összefüggésben a kérelemre történő adatszolgáltatás biztosítása céljából akadálymentes honlapot működtet (továbbiakban: Civil Információs Portál).

(2) A 13. § (3) bekezdésben meghatározott közhiteles nyilvántartást működtető szerv biztosítja annak lehetőségét, hogy a közhiteles nyilvántartás adatai közötti keresést a Civil Információs Portálon keresztül is lehessen kezdeményezni, továbbá a keresési eredmény adatait megjeleníteni.

(3) A Civil Információs Portál felé elektronikus úton adatbázis formájában a Civil Információs Portálon e célra kialakított felületen keresztül szolgáltatja

a) az Országos Bírósági Hivatal a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló törvényben meghatározott, az országos névjegyzékben szereplő,

b) az adóhatóság az adózás rendjéről szóló törvény alapján az adózót terhelő adókötelezettség jogszerű teljesítéséhez, a költségvetési támogatás jogszerű igénybeviteléhez a honlapján közzétett,

c) a Központi Statisztikai Hivatal az általa a hivatalos statisztikáról szóló 2016. évi CLV. törvényben meghatározott statisztikai számjel, valamint a statisztikai regiszterben tárolt nyilvános,

d) az adóhatóság a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló törvény alapján a kedvezményezett számára kiutalt összegekről és azok felhasználásáról az adóhatóság rendelkezésére álló, civil szervezetekre vonatkozó adatokat.

(4) A Civil Információs Portál felé a (3) bekezdés szerinti adatokat azok jogerőre emelkedését, érvényessé válását vagy az adatszolgáltató tudomására jutását követő legfeljebb három munkanapos késleltetéssel kell szolgáltatni.

(5) A Civil Információs Portálon a civil szervezetekre vonatkozóan a (3) bekezdés szerint szolgáltatott adatok közül a közzétételt követően közhiteles a civil szervezetre vonatkozóan a (3) bekezdés *d)* pontja szerinti adatok közül a kiutalt összeg felhasználására vonatkozó adat.

(6) A Civil Információs Portálon jelölni kell azt, hogy mely adat közhiteles.

6. A nyilvántartáshoz való hozzáférés

15. § (1) A civil szervezet nyilvántartásba bejegyzett adatai - ideértve a törölt adatokat is - nyilvánosak.

(2) Az egyesület, alapítvány bírósághoz benyújtott iratai, ideértve a még el nem bírált kérelmet és mellékleteit is, - a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel - nyilvánosak, azokat bárki megtekintheti, és azokról feljegyzést készíthet.

(3) Az egyesület alakuló ülésének jelenléti íve, valamint az egyesület tagnyilvántartása nem nyilvános.

(4) A törvényességi ellenőrzési eljárás keretében az ügyészség teljes körű iratbetekintésre jogosult.

16. § Az e törvény alapján kezelt adatok statisztikai célra felhasználhatók és azokból - a 16/A. §-ban foglalt kivétellel - személyazonosításra alkalmatlan módon, statisztikai adatok szolgáltathatók.

16/A. § Az e törvény alapján kezelt adatokat a Központi Statisztikai Hivatal részére - a hivatalos statisztikáról szóló 2016. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Stt.) 28. §-ával összhangban a statisztikai cél előzetes igazolása alapján, az ahhoz szükséges mértékben - statisztikai célra egyedi azonosításra alkalmas módon, térítésmentesen át kell adni és azok a Központi Statisztikai Hivatal által statisztikai célra felhasználhatók. Az átvett adatok körét és az adatátvétel részletszabályait a Stt. 28. §-ában meghatározott együttműködési megállapodásban kell rögzíteni.

V. fejezet

A civil szervezet gazdálkodása

7. A gazdálkodás általános szabályai

17. § (1) A civil szervezet a létesítő okiratában meghatározott cél megvalósítása érdekében vagyonával önállóan gazdálkodik, civil szervezet elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenység folytatására nem alapítható.

(2) A civil szervezet tartozásaiért saját vagyonával felel. A civil szervezet alapítója, tagja - a vagyoni hozzájárulásának megfizetésén túl - a szervezet tartozásaiért saját vagyonával nem felel.

(3) A civil szervezet a létesítő okiratban meghatározott cél szerinti tevékenységet (a továbbiakban: alapcél szerinti tevékenység) - ideértve a közhasznú tevékenységet is - folytathat és - célja megvalósítása gazdasági feltételeinek biztosítása érdekében - gazdasági-vállalkozási tevékenységet is végezhet, amennyiben ez az alapcél szerinti tevékenységét nem veszélyezteti.

(4) A civil szervezet csak olyan módon vehet fel hitelt és vállalhat kötelezettséget, amely nem veszélyezteti az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenységének ellátását és működésének fenntartását.

(5) A civil szervezet ügyvezető szervének feladata a működőképesség fenntartása, és a fenyegető fizetéseképtelenség esetén a hitelezők érdekeinek szem előtt tartásával a szükséges intézkedések meghozatala, illetve kezdeményezése.

18. § (1) A civil szervezet

a) alapcél szerinti (közhasznú), és

b) gazdasági-vállalkozási

tevékenységet folytathat.

(2) A civil szervezet vagyonát a 17. § (3) bekezdése szerint folytatott gazdasági-vállalkozási tevékenység eredménye is gyarapíthatja.

19. § A civil szervezet számviteli nyilvántartásait úgy vezeti, hogy azok alapján az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenységének és gazdasági-vállalkozási tevékenységének bevételei, költségei, ráfordításai és eredménye (nyeresége, vesztesége) egymástól elkülönítve megállapíthatók legyenek.

20. § (1) A civil szervezet az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenysége tekintetében elkülönítve mutatja ki legalább a következő bevételeket:

a) egyesület esetében a tagdíjat, alapítvány esetében az alapítótól nem vagyoni hozzájárulásként kapott adományt;

b) a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerint kiutalt összegét;

c) az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenysége költségei, ráfordításai ellentételezésére visszafizetési kötelezettség nélkül kapott támogatást, ideértve az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenysége keretében megvalósuló fejlesztés céljára kapott támogatást is, figyelemmel a (2) bekezdésben foglaltakra;

d) az a)-c) pont hatálya alá nem tartozó, az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenységéhez kapott adományt, figyelemmel a (2) bekezdésben foglaltakra;

e) az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenysége keretében nyújtott szolgáltatás, teljesített termékértékesítés bevételeit, ideértve különösen

ea) a kizárólag az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenységet szolgáló dolog, jogátruházásának, illetve átengedésének ellenértékét, valamint

eb) a részben az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenységet szolgáló dolog, jogátruházásának, illetve átengedésének ellenértékéből a dolog, illetve a jog korábbi alapcél szerinti (közhasznú) használatával arányos részt;

f) az a)-e) pont hatálya alá nem tartozó, gazdasági-vállalkozási tevékenységnek nem minősülő tevékenysége révén megszerzett bevételt, így különösen

fa) a pénzeszköz betétbe, értékpapírba, társasági részesedésbe történő elhelyezése révén megszerzett (elért) kamatot, osztalékot, árfolyamnyereséget és más bevételt,

fb) az ingatlan megszerzése, használatának átengedése és átruházása révén megszerzett bevételt.

(2) A civil szervezet az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenysége költségei, ráfordításai ellentételezésére visszafizetési kötelezettség nélkül kapott támogatásokat, valamint az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenységéhez kapott adományokat a következő részletezésben mutatja ki:

a) az államháztartási forrásból kapott támogatás, illetve adomány, a (3) bekezdésben foglaltak szerinti bontásban;

b) az Európai Unió költségvetéséből, külföldi állam államháztartásából, nemzetközi szervezettől, vagy nemzetközi szerződés rendelkezése alapján kapott támogatás, illetve adomány;

c) más civil szervezettől kapott támogatás, illetve adomány.

(3) A civil szervezet az államháztartási forrásból kapott támogatást, illetve adományt (az Európai Unió strukturális alapjaiból vagy a Kohéziós Alapból származó támogatást, illetve adományt minden esetben külön kiemelve) a következő részletezésben mutatja ki:

a) a központi költségvetésből kapott támogatás, illetve adomány;

b) az elkülönített állami pénzalapokból kapott támogatás, illetve adomány;

c) a helyi önkormányzatoktól, kisebbségi önkormányzatoktól, önkormányzati társulástól kapott támogatás, illetve adomány.

(4) A civil szervezet az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenysége költségei, ráfordításai ellentételezésére kapott támogatásokról olyan elkülönített számviteli nyilvántartást vezet, amelynek alapján támogatásonként megállapítható és ellenőrizhető a kapott támogatás felhasználása.

21. § (1) A gazdasági-vállalkozási tevékenységet is folytató civil szervezet azokat a költségeket, ráfordításokat, amelyek sem az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenységéhez, sem a gazdasági-vállalkozási tevékenységéhez nem rendelhetők közvetlenül hozzá, a bevételek (ide nem értve az ilyen költséget, ráfordítást ellentételező bevételt) összege arányában osztja meg a két tevékenység között.

(2) Az (1) bekezdés szerinti költségnek, ráfordításnak minősül különösen a civilszervezet vezető tisztségviselőjét megillető tiszteletdíj és más juttatás, valamint az azokhoz kapcsolódó közteher (kivéve, ha a vezető tisztségviselők közötti

munkamegosztás alapján egyértelműen megállapítható, hogy ezek a költségek, ráfordítások mely tevékenységhez kapcsolódnak), továbbá a székhely fenntartásával, a nem kizárólag meghatározott tevékenységhez kapcsolódóan fenntartott pénzforgalmi számla vezetésével kapcsolatban felmerült költség, ráfordítás.

(3) A civil szervezet az (1) bekezdés szerinti költséget, ráfordítást ellentételező bevételt (így különösen az ilyen költség, ráfordítás fedezetére kapott támogatást és a fedezetére képzett céltartalék feloldott összegét) az alapjául szolgáló költségeknek, ráfordításoknak megfelelően osztja meg az alapcél szerinti (közhasznú) tevékenysége és gazdasági-vállalkozási tevékenysége bevételei között.

22. § (1) A civil szervezet a gazdasági-vállalkozási tevékenységgel összefüggő immateriális javak és a tárgyi eszközök értékcsökkenési leírását társasági adó alapjának meghatározásakor a társasági adóról és az osztalékadóról szóló törvény szerint veheti figyelembe.

(2) A civil szervezet működése során az induló tőke (törzsvagyon) kezelésére a létesítő okirat rendelkezései az irányadóak.

23. § Ha valamely évre vonatkozóan megállapítható, hogy a civil szervezet elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenységű szervezetnek minősült, az adóhatóság a civil szervezettel szemben törvényességi ellenőrzési eljárást kezdeményez.

8. Az adománygyűjtés szabályai

24. § Civil szervezet javára adománygyűjtő tevékenység folytatható.

25. § (1) A civil szervezet nevében vagy javára történő adománygyűjtés nem járhat az adományozók, illetve más személyek zavarásával, a személyhez fűződő jogok és az emberi méltóság sérelmével.

(2) A civil szervezet nevében vagy javára történő adománygyűjtés csak a civil szervezet írásbeli meghatalmazása alapján végezhető.

26. § A civil szervezet részére juttatott adományokat az adományozó nyilvántartásába beállított könyv szerinti, ennek hiányában a szokásos piaci áron kell nyilvántartásba venni.

VI. fejezet

Civil szervezetek könyvvezetésének, beszámolási rendjének szabályai

9. A könyvvezetés nyilvántartási szabályai

27. § (1) A civil szervezetnek az alapcél szerinti (ezen belül közhasznú) tevékenységéből, illetve a gazdasági-vállalkozási tevékenységéből származó bevételeit és költségeit, ráfordításait (kiadásait) elkülönítetten kell nyilvántartani.

(2) A civil szervezet nyilvántartásaira egyebekben a reá irányadó könyvvezetési szabályokat kell alkalmazni, azzal, hogy közhasznú jogállású szervezet kizárólag kettős könyvvitelt vezethet.

10. A beszámolási szabályok

28. § (1) A civil szervezet a működéséről, vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről az üzleti év könyveinek lezárását követően az üzleti év utolsó napjával, illetve a megszűnés napjával mint mérlegfordulónappal a jogszabályban meghatározottak szerint köteles beszámolót készíteni.

(2) Civil szervezet esetében az üzleti év azonos a naptári évvel. Az üzleti év az év közben alakuló, illetve megszűnő szervezetek esetében a megalakulás, illetve megszűnés évében tér el a naptári évtől. A mérleg fordulónapja - a megszűnést kivéve - december 31.

(3) A beszámoló formáját a civil szervezet által folytatott tevékenység, az éves összes bevétel (az alapcél szerinti tevékenység és a gazdasági-vállalkozási tevékenység összes bevételének) nagysága, valamint a könyvvezetés módja határozza meg.

(4) Civil szervezet jogi személyiséggel rendelkező szervezeti egysége a civil szervezetre vonatkozó szabályok szerinti beszámolót készít, amelyet a 30. § (1) bekezdése szerint letétbe helyez.

29. § (1) A civil szervezet könyvvezetése - a beszámolási kötelezettség függvényében - az egyszeres vagy a kettős könyvvitel rendszerében, magyar nyelven, forintban történhet.

(2) A civil szervezet beszámolója tartalmazza:

- a) a mérleget (egyszerűsített mérleget),
- b) az eredménykimutatást (eredménylevezetést),
- c) kettős könyvvitel esetében a kiegészítő mellékletet.

(3) A civil szervezet köteles a beszámolójával egyidejűleg közhasznúsági mellékletet is készíteni.

(4) A kettős könyvvitelt vezető közhasznú szervezet kiegészítő mellékletében be kell mutatni a támogatási program keretében végleges jelleggel felhasznált összegeket támogatásonként. Támogatási program alatt a központi, az önkormányzati, illetve nemzetközi forrásból, illetve más gazdálkodótól kapott, a tevékenység fenntartását, fejlesztését célzó támogatást, adományt kell érteni. Külön kell megadni a kiegészítő mellékletben a támogatási program keretében kapott visszatérítendő (kötelezettségként kimutatott) támogatásra vonatkozó, előbbieken részletezett adatokat.

(5) A kettős könyvvitelt vezető közhasznú szervezet kiegészítő mellékletében be kell mutatni a szervezet által az üzleti évben végzett főbb tevékenységeket és programokat.

(6) A közhasznúsági mellékletben be kell mutatni a szervezet által végzett közhasznú tevékenységeket, ezen tevékenységek fő célcsoportjait és eredményeit, valamint a közhasznú jogállás megállapításához szükséges 32. § szerinti adatokat, mutatókat.

(7) A közhasznúsági melléklet tartalmazza a közhasznú cél szerinti juttatások kimutatását, a vezető tisztségviselőknek nyújtott juttatások összegét és a juttatásban részesülő vezető tisztségek felsorolását.

30. § (1) A civil szervezet köteles a jóváhagyásra jogosult testület által elfogadott beszámolóját, valamint közhasznúsági mellékletét - kötelező könyvvizsgálat esetén a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt - az adott üzleti év mérlegfordulónapját követő ötödik hónap utolsó napjáig letétbe helyezni és közzétenni, kötelező könyvvizsgálat esetén ugyanolyan formában és tartalommal, mint amelynek alapján a könyvvizsgáló a beszámolót felülvizsgálta.

(2) A civil szervezet az (1) bekezdés szerinti kötelezettségének a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló törvényben meghatározott módon tesz eleget.

(3) A letétbe helyezett beszámolót, valamint közhasznúsági mellékletet a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló törvényben meghatározott módon kell közzétenni, valamint adatainak lekérdezését a Civil Információs Portál számára lehetővé kell tenni.

(4) Ha a civil szervezet saját honlappal rendelkezik, a közzétételi kötelezettség kiterjed a beszámoló, valamint közhasznúsági melléklet saját honlapon történő elhelyezésére is.

A civil szervezet a saját honlapon közzétett adatok folyamatos megtekinthetőségét legalább a közzétételt követő második üzleti évre vonatkozó adatok közzétételéig biztosítja.

(5) Ha a civil szervezet a beszámolóval, valamint közhasznúsági melléklettel kapcsolatos (1)-(3) bekezdés szerinti kötelezettségét elmulasztja és azt egy éven belül nem pótolja, a bíróság a civil szervezetet a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló törvény 37. § (2) bekezdésében megállapított mértékű pénzbírsággal sújthatja.

(6) A civil szervezet beszámolójára egyebekben a számvitelről szóló törvény, valamint az annak felhatalmazása alapján kiadott kormányrendelet előírásait kell alkalmazni.

VII. fejezet

A közhasznú jogállás

11. A közhasznú jogállás megszerzésének feltételei

31. § E fejezet rendelkezéseinek alkalmazása során a 32. § (1) bekezdés *b)* pontja szerinti szervezetek esetében a rájuk irányadó jogszabály szerinti szervet kell érteni a szervezet döntéshozó szerve, ügyvezető szerve alatt. E szervezetek esetében a közhasznú jogállást a szervezet nyilvántartására illetékes szerv állapítja meg és jegyzi be a nyilvántartásba.

32. § (1) Közhasznú szervezetté minősíthető a Magyarországon nyilvántartásba vett közhasznú tevékenységet végző szervezet, amely a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez megfelelő erőforrásokkal rendelkezik, továbbá amelynek megfelelő társadalmi támogatottsága kimutatható, és amely:

- a)* civil szervezet (ide nem értve a civil társaságot), vagy
- b)* olyan egyéb szervezet, amelyre vonatkozóan a közhasznú jogállás megszerzését törvény lehetővé teszi.

(2) Törvény az (1) bekezdéstől eltérően megállapíthatja valamely szervezet közhasznú jogállását.

(3) A közhasznú tevékenységet végző szervezet hozzájárul a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez, amennyiben az előző évről szóló közhasznúsági melléklet célcsoportra vonatkozó adatai alapján a szervezet szolgáltatásai a szervezet testületi tagjain, munkavállalóin, önkéntesein kívül más személyek számára is hozzáférhetőek.

(4) Megfelelő erőforrás áll az (1) bekezdés szerinti szervezet rendelkezésére, ha az előző két lezárt üzleti év vonatkozásában a következő feltételek közül legalább egy teljesül:

- a)* az átlagos éves bevétele meghaladja az egymillió forintot, vagy
- b)* a két év egybeszámított adózott eredménye (tárgyévi eredménye) nem negatív, vagy
- c)* a személyi jellegű ráfordításai (kiadásai) - a vezető tisztségviselők juttatásainak figyelembevétele nélkül - eléri az összes ráfordítás (kiadás) egynegyedét, ideértve a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény alapján közérdekű önkéntes tevékenységet végző személyek által összesen teljesített munkaóráknak a civil szervezetek gazdálkodása, az adománygyűjtés és a közhasznúság egyes kérdéseiről szóló 350/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet szerinti értékét is.

(5) Megfelelő társadalmi támogatottság mutatható ki az (1) bekezdés szerinti szervezetnél, ha az előző két lezárt üzleti éve vonatkozásában a következő feltételek közül legalább egy teljesül:

a) a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerint a szervezetnek felajánlott összegből kiutalt összeg eléri az 54. § szerinti bevétel nélkül számított összes bevétel kettő százalékát, vagy

b) a közhasznú tevékenység érdekében felmerült költségek, ráfordítások elérik az összes ráfordítás felét a két év átlagában, vagy

c) közhasznú tevékenységének ellátását tartósan (két év átlagában) legalább tíz közérdekű önkéntes tevékenységet végző személy segíti a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvénynek megfelelően.

(6) A beszámoló adatai alapján minden letétbe helyezés alkalmával a közhasznú jogállás nyilvántartásba vételére illetékes szerv megvizsgálja az (1) bekezdés szerinti feltételek teljesülését. Ha az (1) bekezdés szerinti feltételek nem teljesülnek, a szervezet közhasznú jogállását a bíróság megszünteti és az erre vonatkozó adatot a nyilvántartásból törli.

33. § A közhasznú szervezetté minősíthető szervezet közhasznú jogállását a közhasznú szervezetként való nyilvántartásba vétellel szerzi meg (a továbbiakban: közhasznúsági nyilvántartásba vétel).

34. § (1) A közhasznúsági nyilvántartásba vételhez a szervezet létesítő okiratának tartalmaznia kell, hogy a szervezet

a) milyen közhasznú tevékenység(ek)et folytat, e közhasznú tevékenység(ek)et mely közfeladat(ok)hoz kapcsolódóan végzi, továbbá hogy e közfeladat(ok) teljesítését mely jogszabályhely(ek) írja (írják) elő, valamint - ha tagsággal rendelkezik - nem zárja ki, hogy tagjain kívül más is részesülhessen a közhasznú szolgáltatásaiból;

b) gazdasági-vállalkozási tevékenységet csak közhasznú vagy a létesítő okiratban meghatározott alapcél szerinti tevékenység megvalósítását nem veszélyeztetve végez;

c) gazdálkodása során elért eredményét nem osztja fel, azt a létesítő okiratában meghatározott közhasznú tevékenységére fordítja;

d) közvetlen politikai tevékenységet nem folytat, szervezete pártoktól független és azoknak anyagi támogatást nem nyújt.

(2) A közhasznú nyilvántartásba vételre irányuló kérelmet előterjesztő szervezetnek meg kell felelnie az e törvény 32. §-ában foglalt követelményeknek, amelyet a bíróság a nyilvántartás és a beszámoló adatai alapján állapít meg.

35. § (1) Civil szervezettel állami, közigazgatási, költségvetési szerv közszolgáltatási szerződést kizárólag akkor köthet, ha a civil szervezet közhasznú jogállású.

(2) Nem minősül közszolgáltatási szerződésnek a feladat finanszírozását szolgáló támogatás, ha a támogatás nyújtásának minden feltételét jogszabály határozza meg, és a támogatási döntés meghozatala során a döntéshozónak mérlegelési joga nincs. Nem minősül mérlegelési jognak, ha a döntéshozó a jogszabályban meghatározott támogatási keret kimerüléséig a támogatás odaítélésére vonatkozó, a jogszabályi feltételeknek megfelelő kérelmeket beérkezési sorrendben teljesíti.

36. § (1) Közhasznú jogállású szervezet jogosult használni a közhasznú megjelölést.

(2) A civil szervezeteket és a közhasznú szervezeteket, valamint az e szervezeteket támogatókat külön jogszabály alapján adó- és illetékmentesség vagy adó- és illetékkedvezmény illeti meg.

37. § (1) A több tagból álló döntéshozó szerv, valamint az ügyvezető szerv ülései nyilvánosak, amely nyilvánosság jogszabályban meghatározott esetekben korlátozható.

(2) A több tagból álló döntéshozó szerv esetén a közhasznú szervezet létesítő okiratának tartalmaznia kell

a) az ülésezés gyakoriságára - amely évi egy alkalomnál kevesebb nem lehet -, az ülések összehívásának rendjére, a napirend közlésének módjára, az ülések nyilvánosságára, határozatképességére és a határozathozatal módjára,

b) a közhasznú szervezet vezető tisztségviselőinek összeférhetetlenségére,
c) ha a közhasznú szervezet működését és gazdálkodását ellenőrző felügyelő szerv létrehozása vagy kijelölése kötelező, ennek létrehozására, hatáskörére és működésére, valamint

d) a közhasznú szervezet éves beszámolója jóváhagyásának módjára vonatkozó szabályokat.

(3) A közhasznú szervezet létesítő okiratának vagy - ennek felhatalmazása alapján - belső szabályzatának rendelkeznie kell

a) olyan nyilvántartás vezetéséről, amelyből a döntésre jogosult szerv döntésének tartalma, időpontja és hatálya, illetve a döntést támogatók és ellenzők számaránya (ha lehetséges, személye) megállapítható,

b) a döntéseknek az érintettekkel való közlési, illetve nyilvánosságra hozatali módjáról,

c) a közhasznú szervezet működésével kapcsolatosan keletkezett iratokba való betekintés rendjéről, valamint

d) a közhasznú szervezet működésének, szolgáltatása igénybevétele módjának, beszámolói közlésének nyilvánosságáról.

(4) Az egy tagból (személyből) álló döntéshozó szerv esetén a döntéshozatal megelőzően e tag (személy) köteles - a személyi kérdésekkel kapcsolatos döntéseket kivéve - a felügyelő szerv, valamint a felelős személyek véleményének megismerése érdekében ülést összehívni, vagy írásos véleményüket beszerezni. Az írásos vélemények, illetve az ülésről készült jegyzőkönyvek nyilvánosak.

(5) Az egy tagból (személyből) álló döntéshozó szerv esetén a létesítő okiratnak rendelkeznie kell

a) a (4) bekezdésben foglalt véleményezési jog gyakorlásának módjáról,

b) abban az esetben, ha a véleményezési jogot ülésen gyakorolják - a határozatképesség kivételével - a (2) bekezdés a) pontjában foglaltakról, valamint

c) a (2) bekezdés b)-d) pontjában és a (3) bekezdésben foglaltakról.

12. A közhasznú szervezet működésével kapcsolatos szabályok

38. § (1) A döntéshozó szerv, valamint az ügyvezető szerv határozathozatalában nem vehet részt az a személy, aki vagy akinek közeli hozzátartozója a határozat alapján

a) kötelezettség vagy felelősség alól mentesül, vagy

b) bármilyen más előnyben részesül, illetve a megkötendő jogügyletben egyébként érdekelt.

(2) Nem minősül előnynek a közhasznú szervezet cél szerinti juttatásai keretében a bárki által megkötés nélkül igénybe vehető nem pénzbeli szolgáltatás, illetve az egyesület által tagjának, a tagsági jogviszony alapján nyújtott, létesítő okiratnak megfelelő cél szerinti juttatás.

(3) Nem lehet a felügyelő szerv elnöke vagy tagja, illetve könyvvizsgálója az a személy, aki

a) a döntéshozó szerv, illetve az ügyvezető szerv elnöke vagy tagja (ide nem értve az egyesület döntéshozó szervének azon tagjait, akik tisztséget nem töltenek be),

b) a közhasznú szervezettel e megbízatásán kívüli más tevékenység kifejtésére irányuló munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban áll, ha jogszabály másképp nem rendelkezik,

c) a közhasznú szervezet cél szerinti juttatásából részesül - kivéve a bárki által megkötés nélkül igénybe vehető nem pénzbeli szolgáltatásokat, és az egyesület által tagjának a tagsági jogviszony alapján a létesítő okiratban foglaltaknak megfelelően nyújtott cél szerinti juttatást -, illetve

d) az a)-c) pontban meghatározott személyek közeli hozzátartozója.

39. § (1) A közhasznú szervezet megszűnését követő három évig nem lehet más közhasznú szervezet vezető tisztségviselője az a személy, aki korábban olyan közhasznú szervezet vezető tisztségviselője volt - annak megszűnését megelőző két évben legalább egy évig -,

a) amely jogutód nélkül szűnt meg úgy, hogy az állami adó- és vámhatóságnál nyilvántartott adó- és vámtartozását nem egyenlítette ki,

b) amellyel szemben az állami adó- és vámhatóság jelentős összegű adóhiányt tárt fel,

c) amellyel szemben az állami adó- és vámhatóság üzletlezárás intézkedést alkalmazott, vagy üzletlezárást helyettesítő bírságot szabott ki,

d) amelynek adószámát az állami adó- és vámhatóság az adózás rendjéről szóló törvény szerint felfüggesztette vagy törölte.

(2) A vezető tisztségviselő, illetve az ennek jelölt személy köteles valamennyi érintett közhasznú szervezetet előzetesen tájékoztatni arról, hogy ilyen tisztséget egyidejűleg más közhasznú szervezetnél is betölt.

40. § (1) Ha a közhasznú szervezet éves bevétele meghaladja az ötvenmillió forintot, a vezető szervtől elkülönült felügyelő szerv létrehozása akkor is kötelező, ha ilyen kötelezettség más jogszabálynál fogva egyébként nem áll fenn.

(2) A felügyelő szerv ügyrendjét maga állapítja meg.

41. § (1) A felügyelő szerv ellenőrzi a közhasznú szervezet működését és gazdálkodását. Ennek során a vezető tisztségviselőktől jelentést, a szervezet munkavállalóitól pedig tájékoztatást vagy felvilágosítást kérhet, továbbá a közhasznú szervezet könyveibe és irataiba betekinthet, azokat megvizsgálhatja.

(2) A felügyelő szerv tagja a közhasznú szervezet vezető szervének ülésén tanácskozási joggal részt vehet, illetve részt vesz, ha jogszabály vagy a létesítő okirat így rendelkezik.

(3) A felügyelő szerv köteles az intézkedésre való jogosultságának megfelelően a döntéshozó szervet vagy az ügyvezető szervet tájékoztatni és annak összehívását kezdeményezni, ha arról szerez tudomást, hogy

a) a szervezet működése során olyan jogszabálysértés vagy a szervezet érdekeit egyébként súlyosan sértő esemény (mulasztás) történt, amelynek megszüntetése vagy következményeinek elhárítása, illetve enyhítése az intézkedésre jogosult vezető szerv döntését teszi szükségessé;

b) a vezető tisztségviselők felelősségét megalapozó tény merült fel.

(4) A döntéshozó szervet vagy az ügyvezető szervet a felügyelő szerv indítványára - annak megtételétől számított harminc napon belül - intézkedés céljából össze kell hívni. E határidő eredménytelen eltelte esetén a döntéshozó szerv és az ügyvezető szerv összehívására a felügyelő szerv is jogosult.

(5) Ha az arra jogosult szerv a törvényes működés helyreállítása érdekében szükséges intézkedéseket nem teszi meg, a felügyelő szerv köteles haladéktalanul értesíteni a törvényességi ellenőrzést ellátó szervet. Ha a szervezet működése felett az ügyészség vagy más szerv törvényességi ellenőrzést nem gyakorol, a felügyelő szerv a szervezetet nyilvántartó bíróság előtt törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményez.

12/A. A közhasznú jogállású alapítványokra vonatkozó különös szabályok

41/A. § (1) Ha közhasznú jogállású alapítványban az alapító - több alapító esetében valamennyi alapító - halála vagy jogutód nélküli megszűnése miatt az alapítói jogokat a kuratórium (kurátor) vagy a bíróság gyakorolja, és az alapítvány közhasznú tevékenységei közül legalább három a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló

törvény szerinti önkormányzati feladat, az alapítói jogok gyakorlójává az e § szerint javasolt személy válik.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt feltételek esetében az alapítvány székhelye szerinti települési önkormányzat képviselő-testületét az alapítói jogok gyakorlójának személyére vonatkozóan javaslatvételi jog illeti meg.

(3) A képviselő-testület csak az önkormányzat 100%-os tulajdonában álló gazdasági társaságot javasolhat az alapítói jogok gyakorlójának.

(4) Az (1) bekezdésben foglaltak esetén a kuratórium (kurátor) vagy - az alapítói jogok bíróság általi gyakorlása esetén - a bíróság az alapítói jogok gyakorlásának kezdő napját követő három hónapon belül - legalább negyvenöt napos - határidő kitűzése mellett írásban megkeresi az alapítvány székhelye szerinti települési önkormányzat képviselő-testületét, hogy az alapítói jogok gyakorlására jogosult személyt javasoljon. Az alapítói jogok gyakorlója az e bekezdés szerinti kötelezettségét az őt megillető alapítói jog gyakorlásáról való tudomásszerzése napjától számított egy hónapon belül akkor is teljesítheti, ha az e bekezdés szerinti három hónapos határidő már eltelt vagy abból egy hónapnál kevesebb van hátra.

(5) Ha a (3) bekezdés szerinti jogi személy megfelel a jogszabályi rendelkezéseknek, és az alapítói jogok gyakorlására vonatkozóan elfogadó nyilatkozatot tesz, e kijelölt személy az elfogadó nyilatkozat megtételével az alapítói jogok gyakorlójává válik.

13. A közhasznú szervezet gazdálkodására vonatkozó különös szabályok

42. § (1) A közhasznú szervezet a gazdálkodása során elért eredményét nem oszthatja fel, azt létesítő okiratában meghatározott közhasznú tevékenységére kell fordítania.

(2) A közhasznú szervezet a vezető tisztségviselőt, a támogatót, az önkéntest, valamint e személyek közeli hozzátartozóját - a bárki által megkötés nélkül igénybe vehető szolgáltatások, illetve az egyesület által tagjának a tagsági jogviszony alapján nyújtott, létesítő okiratnak megfelelő juttatások kivételével - cél szerinti juttatásban nem részesítheti.

43. § (1) A közhasznú szervezet bármely cél szerinti juttatását - a létesítő okiratban meghatározott szabályok szerint - pályázathoz kötheti. Ebben az esetben a pályázati felhívás nem tartalmazhat olyan feltételeket, amelyekből - az eset összes körülményeinek mérlegelésével - megállapítható, hogy a pályázatnak előre meghatározott nyertese van (színlelt pályázat).

(2) Színlelt pályázat a cél szerinti juttatás alapjául nem szolgálhat.

44. § (1) A közhasznú szervezet váltót, illetve más hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt nem bocsáthat ki.

(2) A közhasznú szervezet gazdasági-vállalkozási tevékenységének fejlesztéséhez közhasznú tevékenységét veszélyeztető mértékű hitelt nem vehet fel.

45. § A befektetési tevékenységet végző közhasznú szervezetnek befektetési szabályzatot kell készítenie, amelyet a döntéshozó szerv - ha ilyen létrehozta - a felügyelő szerv véleményének kikérését követően fogad el.

46. § (1) A közhasznú szervezet, valamint közhasznú szervezet jogi személyiséggel rendelkező szervezeti egysége köteles a beszámoló jóváhagyásával egyidejűleg közhasznúsági mellékletet készíteni, amelyet a beszámolóval azonos módon köteles jóváhagyni, letétbe helyezni és közzétenni.

(2) A közhasznú szervezet beszámolójába, közhasznúsági mellékletébe bárki betekinthez, és abból saját költségére másolatot készíthet.

14. A közhasznú működés felügyelete, a közhasznúsági nyilvántartás

47. § A közhasznú szervezetek feletti adóellenőrzést az adóhatóság, az államháztartásból származó (költségvetési) támogatás felhasználásának ellenőrzését törvény eltérő rendelkezése hiányában az Állami Számvevőszék, az állami vagy önkormányzati költségvetésből, illetve a nemzetközi forrásokból juttatott támogatások felhasználásának ellenőrzését a külön jogszabály szerinti ellenőrzési szervezet, a közhasznú működés feletti törvényességi ellenőrzést, a közhasznú civil szervezet esetében a közhasznú minősítés követelményeinek való megfelelés ellenőrzését pedig a reá irányadó szabályok szerint az ügyészség látja el.

48. § A közhasznú szervezet hatvan napon belül köteles kérni a közhasznú jogállásának törlését, ha a közhasznúvá minősítés feltételeinek nem felel meg.

49. § (1) Az ügyész a közhasznú jogállás nyilvántartásba vételére illetékes szervnél indítványozhatja a közhasznú jogállás megszüntetését, ha a közhasznú szervezet működése és vagyonfelhasználása az e törvényben, a létesítő okiratban vagy az ennek alapján készített belső szabályzatokban foglalt rendelkezéseknek nem felel meg, és ezen a szervezet az ügyészi felhívás ellenére sem változtat.

(2) Közhasznú szervezet közhasznú jogállását az ügyészség indítványa alapján a bíróság megszünteti, ha a szervezet a megszabott határidőn belül nem, vagy nem az előírásoknak megfelelő tartalommal teljesíti

a) a számviteli beszámolójának a 30. §-ban szabályozott letétbe helyezési, közzétételi kötelezettségét, illetve

b) a szervezet - letétbe helyezett beszámolója, közhasznúsági melléklete - nem felel meg a 32. § szerinti feltételeknek.

(3) Cégijegyzékbe bejegyzett közhasznú jogállású szervezet esetében a (2) bekezdés a) pontját nem kell alkalmazni.

(4) A bíróság az ügyész indítványa alapján megvizsgálja, hogy a közhasznú szervezet a közhasznúvá minősítés követelményeinek továbbra is megfelel-e. Ha e követelmények a vizsgált időszakban - az adatokból megállapíthatóan - nem teljesültek, a bíróság a közhasznú jogállás megszüntetéséről határoz, és az erre vonatkozó adatot a nyilvántartásból törli.

50. § A közhasznú szervezet a közhasznú jogállásának megszűnésekor köteles esedékes köztartozásait rendezni, illetve közszolgáltatás ellátására irányuló szerződéséből eredő kötelezettségeit időarányosan teljesíteni.

VIII. fejezet

Civil közösségi szolgáltató központok

51. § (1) A civil szervezetek működésének szakmai támogatása, fenntarthatóságuk erősítése, továbbá az államháztartás alrendszeréből nyújtott támogatások szabályszerű felhasználásának elősegítése érdekében a miniszter civil közösségi szolgáltató központokat működtet.

(2) A civil közösségi szolgáltató központok nyilvános pályázat útján kiválasztott civil szervezetek.

52. § (1) A civil közösségi szolgáltató központok 51. § szerinti tevékenységük keretében az alábbi feladatokat látják el:

a) igény esetén közreműködnek a civil szervezetek e törvény szerinti adminisztratív (elektronikus úton teljesítendő) kötelezettségeik teljesítésében,

- b)* elősegítik a civil szervezetek és a helyi önkormányzatok és a nemzetiségi önkormányzatok együttműködését,
- c)* részt vesznek a civil szervezetek és az üzleti szféra kapcsolatainak és együttműködési lehetőségeinek fejlesztésében,
- d)* folyamatos működésű szakmai tanácsadási rendszert működtetnek jogi, közhasznúsági területen; pénzügyi, könyvelési, adózási kérdésekben; pályázati módszerekre, technikákra vonatkozóan; számítógép-kezelés területén,
- e)* folyamatos információszolgáltatást biztosítanak az e törvény szerinti intézkedések végrehajtásának megvalósulásáról,
- f)* az e célra létrehozott számítógépes rendszeren keresztül adatot szolgáltatnak a Civil Információs Portál számára az *a)*-*e)* pontok szerinti feladatokkal kapcsolatos adatok és információk terjesztése érdekében,
- g)* a kollégiumok kérésére tájékoztatást adnak az adott ellátási területen működő civil szervezetek tevékenységéről.

2011. évi CLXXXI. törvény

a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról

I. Fejezet

Általános rendelkezések

1. Hatáskör és illetékesség

1. § (1) Az e törvényben meghatározott szervezeteket, valamint azokat a szervezeteket, amelyek esetében külön törvény bírósági nyilvántartásba vételt rendel, a szervezet székhelye szerint illetékes törvényszék veszi nyilvántartásba. A nyilvántartást vezető bíróság illetékes az e törvényben meghatározott polgári nemperes eljárások lefolytatására.

(2) Az e törvényben szabályozott polgári peres eljárások lefolytatására - e törvényben meghatározott kivétellel - a szervezet székhelye szerinti bíróság illetékes.

2. A bíróság feladata

2. § A bíróság feladata

a) a 4. §-ban meghatározott szervezet (a továbbiakban együtt: szervezet) nyilvántartásba vétele (a továbbiakban: nyilvántartásba vételi eljárás),

b) a nyilvántartásba vett szervezetre vonatkozó adat, jog, valamint tény nyilvántartásba történő bejegyzése, módosítása, törlése (a továbbiakban: változásbejegyzési eljárás),

c) azoknak az egyéb polgári nemperes eljárásoknak a lefolytatása, amelyeket e törvény a bíróság hatáskörébe utal,

d) a szervezet nyilvántartásból való törlése (a továbbiakban: nyilvántartásból való törlési eljárás),

e) a civil és az egyéb cégnek nem minősülő szervezetek nyilvántartásának (a továbbiakban: nyilvántartás) vezetése és

f) a nyilvántartás adatairól - a törvényben meghatározott módon - tájékoztatás nyújtása.

3. § Az e törvényben szabályozott polgári nemperes eljárásokban a bíróság az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) által működtetett, a bíróságok, valamint a felek és az eljárásban részt vevő egyéb személyek részére rendelkezésre álló, az interneten elérhető országosan egységes számítástechnikai rendszere (a továbbiakban: informatikai rendszer) használatával, gépi adatfeldolgozással jár el.

4. § A bíróság tartja nyilván

a) az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvény (a továbbiakban: Ectv.) alapján létrehozott egyesületet,

b) az Ectv. alapján létrehozott és a pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló törvény szerint működő pártot,

c) az Ectv. alapján létrehozott és a sportról szóló törvény alapján működő szervezetet,

d) a sportról szóló törvény alapján működő országos sportági szakszövetséget,

e) a törvénnyel létrehozott köztisztviselői testületet, ha a törvény eltérően nem rendelkezik,

f) az alapítványt, a közalapítványt,

g) a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló törvény alapján alapított magánnyugdíjpénztárt,

h) az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról szóló törvény szerint alapított önkéntes kölcsönös biztosító pénztárt és az átalakulással létrejövő vegyes nyugdíjpénztárt,

i) a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló törvény szerint létrehozott a hitelintézetek önkéntes betétbiztosítási, illetve intézményvédelmi alapját,

j) a Munkavállalói Résztulajdonosi Programról szóló törvény szerint alapított Munkavállalói Résztulajdonosi Program szervezetet,

k) a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény (a továbbiakban: Ehtv.) alapján működő bejegyzett egyházat, nyilvántartásba vett egyházat, vallási egyesületet,

l) azt a szervezetet, amelynek e törvény szerinti nyilvántartásba vételét törvény elrendeli.

4/A. § Ha bíróság e törvény szerinti eljárásában az ügy érdemében hozott jogerős végzése alapján az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jog vagy tény keletkezését, változását vagy megszűnését kell átvezetni, a bíróság jogszabályban meghatározott módon és feltételekkel intézkedik az ingatlan-nyilvántartásban feltüntetett jog vagy tény keletkezésének, változásának vagy megszűnésének bejegyzése iránt.

3. A Polgári perrendtartás alkalmazása

5. § (1) Az e törvényben szabályozott polgári nemperes eljárásokban azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket törvény eltérően nem szabályoz a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) szabályait a nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel és a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló törvénynek a bírósági polgári nemperes eljárásokra vonatkozó általános rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) A bírósági titkár első fokon önállóan önálló aláírási joggal eljárhat, érdemi határozatot hozhat a törvényben szabályozott polgári nemperes eljárásokban.

(3) Az e törvényben szabályozott polgári nemperes eljárásokban, ha

a) a kérelmező (a szervezet) nem biztosítja, hogy részére (képviselő, kézbesítési megbízott részére) a hivatalos iratok kézbesíthetők legyenek,

b) a belföldi idézési címmel és belföldi idézési című képviselővel sem rendelkező kérelmező (szervezet) a kérelem - ide nem értve a szervezet nyilvántartásba vételére irányuló kérelmet - benyújtásával egyidejűleg nem jelöl meg belföldi idézési című kézbesítési megbízottat (Pp. 142-143. §) vagy az irat a kézbesítési megbízott részére nem volt kézbesíthető,

c) az elektronikus útra kötelezett vagy elektronikus utat választó kérelmező (szervezet) nem biztosítja - külön jogszabályban meghatározott módon - azt, hogy részére (képviselő, kézbesítési megbízott részére) a hivatalos iratok elektronikus úton kézbesíthetők legyenek,

a bíróság az iratokat hirdetmény útján kézbesíti.

(4) Az irat nem minősül kézbesíthetőnek, ha a kérelmező (szervezet, képviselő, kézbesítési megbízott) lakcíme, illetve székhelye ismeretlen, vagy a postai küldemény azzal a megjegyzéssel érkezik vissza, hogy a cím nem azonosítható, a címzett ismeretlen vagy elköltözött, a címzett meghalt vagy megszűnt és a személyiadat- és lakcímnnyilvántartást vezető szerv megkeresése nem járt eredménnyel.

(5) Az e törvényben szabályozott polgári nemperes eljárásokban a Pp. 148. § (1) és (2) bekezdését alkalmazni kell.

(6) A beadvány és mellékletei benyújtása során a Pp. 114. § (3) bekezdését megfelelően alkalmazni kell, azzal, hogy a szervezet által működési körében kiállított, szabályszerűen aláírt okirat is benyújtható.

4. A beadványokra vonatkozó általános szabályok

6. § A beadványokat egy példányban - ha jogszabály a beadványra űrlapot rendszeresít - űrlapon kell benyújtani.

7. § (1) A beadványokat elektronikus úton történő eljárás esetén kizárólag űrlapon lehet a bíróság részére, az OBH útján benyújtani.

(4) Az elektronikus úton benyújtott beadványokhoz - jogszabályban meghatározott módon - csatolható melléklet.

8. § (1) Az e törvényben szabályozott polgári nemperes eljárások során

- a) a magánnyugdíjpénztár,
- b) az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár,
- c) a hitelintézetek önkéntes betétbiztosítási, illetve intézményvédelmi alapja,
- d) a köztestület,
- e) a kölcsönös biztosító egyesület,
- f) a hegyközség,
- g) a párt,
- h) az országos sportági szakszövetség,
- i) a szövetség,
- j) a közalapítvány

a beadványokat kizárólag elektronikus úton terjesztheti elő, e rendelkezés irányadó e szervezetek nyilvántartásba vétele iránti kérelme benyújtására is.

(2) A beadvány - az (1) bekezdésben foglaltan túl - kizárólag elektronikus úton terjeszthető elő, ha

- a) a kérelmező jogi képviselővel jár el vagy
- b) a kérelmező az egyszerűsített nyilvántartásba vételi (változásbejegyzési) eljárás lefolytatását kéri.

(3) A közhasznú szervezetté minősítés iránti kérelmet kizárólag elektronikus úton lehet előterjeszteni, s az eljárásban a kérelmező a beadványokat kizárólag elektronikus úton terjesztheti elő. A közhasznú szervezet a beadványokat kizárólag elektronikus úton terjesztheti elő.

(4) Az Ectv.-ben meghatározott beszámolót és a közhasznúsági mellékletét (a továbbiakban együtt: beszámoló) elektronikus úton küldi meg a bíróság részére

- a) az elektronikus eljárásra kötelezett kérelmező, és
- b) az Ectv. 2. § 6. pont b) és c) alpontja szerinti civil szervezet, ha mérlegfőösszege eléri az ötmillió forintot.

9. § (1) A jogi képviselő feladata az általa készített okiratok mellett a kérelem mellékletét képező, nem általa készített okiratok elektronikus okirati formába történő átalakítása. A jogi képviselő az eredetileg nem elektronikus formában készült okiratok megőrzéséről az ügyvédi tevékenységről szóló törvényben szabályozott módon gondoskodik.

(2) Az elektronikus útra kötelezett - ha nem jogi képviselővel jár el - és az elektronikus eljárást választó kérelmező köteles gondoskodni a beadvány mellékleteit képező papír alapú okiratok elektronizálásáról és a papír alapú okiratok őrzéséről.

(3) Az elektronikus útra kötelezett - ha nem jogi képviselővel jár el - és az elektronikus eljárást választó kérelmező, illetve a jogi képviselő köteles a papír alapú okiratot a bíróság felhívására bemutatni az elektronikus okirattal való egyezőség megállapítása érdekében,

ha e tekintetben a bíróságnak alapos kétsége merül fel. Az országos ügyvédi levéltárban elhelyezett okiratok bemutatásáról a Magyar Ügyvédi Kamara gondoskodik.

(4) A beadványt és annak elektronikus okirati formába átalakított mellékleteit az elektronikus útra kötelezett - ha nem jogi képviselővel jár el - és az elektronikus eljárást választó kérelmezőnek, illetve a jogi képviselőnek kell külön jogszabályban meghatározott módon, az informatikai rendszeren keresztül a bíróságnak megküldenie. A kérelem benyújtására vonatkozó határidők számítása szempontjából a beadvány informatikai rendszerbe érkezésének időpontja irányadó.

(5) A hatóságok, pénzforgalmi szolgáltatók vagy más szervek által kiadott - törvény eltérő rendelkezésének hiányában - minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentum közvetlenül csatolható a kérelemhez.

(6) E § alkalmazásában az okirat akkor tekintendő elektronikus okirati formába átalakítottnak, ha az okirat elektronikus másolatának képe megegyezik a papír alapú okiratéval.

10. § Azt, hogy a beadvány elektronikus benyújtására szolgáló, e törvényben és külön jogszabályban meghatározott módokat és technikai eszközöket jogszerűen alkalmazzák, vélelmezni kell.

11. § (1) Az elektronikus útra nem kötelezett kérelmező beadványát választása szerint elektronikus úton is benyújthatja, ebben az esetben az eljárás folyamán - az eljárás jogerős befejezéséig - a bírósággal a kapcsolatot elektronikus úton kell tartania.

(2) Ha az elektronikus útra nem kötelezett kérelmező eljárására az elektronikus utat választotta, utóbb, a beadvány papír alapú benyújtásával egyidejűleg kérheti a bíróságtól a papír alapú eljárásra való áttérés engedélyezését. A kérelmezőnek a kérelemben valószínűsítenie kell, hogy körülményeiben olyan változás következett be, amely miatt az elektronikus úton történő eljárás a továbbiakban számára aránytalan megterhelést jelentene. A papír alapú eljárásra való áttérés engedélyezése esetén erről külön végzést hozni nem kell, az áttérés iránti kérelem elutasításáról a bíróság végzéssel határoz, a végzés ellen fellebbezésnek nincs helye.

(3) A papír alapú eljárásra való áttérés iránti kérelem elutasítása esetén azonos okból ismételten áttérés iránti kérelmet nem lehet benyújtani, az ennek ellenére benyújtott áttérés iránti kérelmet a bíróság visszautasítja.

(4) Ha a bíróság az áttérés iránti kérelmet elutasítja, felhívja a kérelmezőt, hogy a papíralapon megküldött beadványt szabályszerűen elektronikus úton nyújtsa be. Ha a kérelmező e felhívásnak nem tesz eleget, a bíróság a kérelmet visszautasítja. A bíróság a felhívást, az áttérés iránti kérelem elutasítását és a kérelem visszautasítását papíralapon közli a kérelmezővel.

12. § Ha az elektronikus útra nem kötelezett kérelmező az eljárás folyamatban léte alatt kíván az elektronikus útra áttérni, beadványát elektronikus úton kell benyújtania, és a továbbiakban a bírósággal a kapcsolatot elektronikus úton kell tartania.

13. § Elektronikus úton történő beadás esetén a beadvány benyújtásáról annak benyújtója az informatikai rendszer útján automatikusan visszaigazolást kap.

14. § (1) A bíróság - jogszabályban meghatározott módon - rögzíti az informatikai rendszerben

- a) a papír alapú űrlap e törvényben és külön jogszabályban meghatározott adatait,
- b) a papír alapú űrlapot,
- c) a papír alapú űrlaphoz csatolt mellékleteket és
- d) az elektronikus beadványt és mellékleteit.

(2) A papír alapú iratok - 9. § (6) bekezdésben meghatározott módon történő - elektronizálására a bíróságnak öt munkanap áll rendelkezésére. Az iratok elektronizálásához szükséges időt - legfeljebb azonban öt munkanapot - az ügyintézési határidő számítása szempontjából figyelmen kívül kell hagyni.

5. Kézbesítés

15. § (1) Az elektronikus útra kötelezett kérelmező és az elektronikus utat választó kérelmező részére a bíróság az iratokat a Pp.-ben meghatározottak szerint, elektronikus úton kézbesíti.

(2) Az (1) bekezdés szerint kézbesített irat megőrzi közokirati minőségét.

(3) Az elektronikus útra kötelezett kérelmező és az elektronikus utat választó kérelmező részére a másodfokú bíróság végzését az elsőfokú bíróság kézbesíti az (1) és (2) bekezdés szabályainak alkalmazásával.

16. § (1) A bíróság az ügyész részére elektronikus úton küldi meg az iratokat.

(2) A bíróság az állami adóhatósággal, a Központi Statisztikai Hivatallal, más hatósággal és a cégbírósággal a kapcsolatot az informatikai rendszer alkalmazásával elektronikus úton tartja.

17. § (1) Ha a belföldi idézési címmel és belföldi idézési című képviselővel sem rendelkező kérelmező a szervezet nyilvántartásba vételére irányuló kérelem benyújtásával egyidejűleg nem jelöl meg belföldi idézési című kézbesítési megbízottat (Pp. 142-143. §) vagy az irat a kézbesítési megbízott részére nem volt kézbesíthető, a bíróság felhívja, hogy a felhívás kézhezvételétől számított harminc napon belül a kézbesítési megbízott nevét és címét jelentse be, és - szükség szerint - egyidejűleg a kézbesítési megbízottal kötött és teljes bizonyítóerejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt megbízási szerződését nyújtsa be.

5/A. A bíróság egyes speciális feladatai

18. § (1) A szervezet volt vezető tisztségviselője kérheti a bíróságtól annak nyilvántartásba való bejegyzését, hogy vezető tisztségviselői megbízatásáról való lemondása a Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: Ptk.) 3:25. § (4) bekezdésében meghatározott hatvan nap elteltével hatályossá vált, ha az adat módosítása iránt változásbejegyzési eljárás nincs folyamatban. A kérelemről a szervezet nyilvántartását vezető bíróság nemperes eljárásban határoz.

(2) A kérelemhez csatolni kell:

a) a lemondó nyilatkozat másolatát és

b) a lemondás joghatályos közlését igazoló iratot.

(3) Az eljárás során hozott végzéseket a szervezetnek is kézbesíteni kell. A bíróság a szabályszerűen előterjesztett kérelemről haladéktalanul értesíti az ügyészséget, ha a szervezet felett az ügyészség törvényességi ellenőrzést lát el. Ha a szervezet felett más szervezet lát el törvényességi felügyeletet, a kérelemről e szervezetet értesíti a bíróság.

18/A. § (1) Ha jogszabály rendelkezése alapján a szervezet közlemény vagy egyéb irat közzétételére köteles, a szervezetnek a nyilvántartását vezető bíróság részére kell megküldenie azokat a közleményeket és egyéb iratokat, amelynek közzétételére törvény rendelkezése alapján köteles.

(2) Ha a bíróság részére megküldött iratok megfelelőek, a bíróság azokat jogszabályban meghatározott módon, közzététel céljából továbbítja az OBH részére.

(3) Az OBH a (2) bekezdés alapján részére megküldött iratokat az országos névjegyzék erre szolgáló felületén a bíróságok központi internetes oldalán teszi közzé.

6. Egyéb általános szabályok

19. § (1) Ha e törvény vagy az igazságügyért felelős miniszter rendelete másként nem rendelkezik, a bíróság a határozatait és más iratait az informatikai rendszer alkalmazásával állítja elő.

(2) E törvény, valamint az e törvény felhatalmazása alapján kiadott rendeletek alapján a bíróság által az informatikai rendszer útján előállított jegyzőkönyv (igazolás), határozat (értesítés), és az ezekről kiállított papír alapú másolat (kiadmány) közokirat. Ugyanilyen bizonyító erővel bizonyítja a kérelmezők beadványairól, valamint a kézbesítési bizonyítványról (tértivevénnyről) a bíróság vagy az informatikai rendszer által készített másolat, illetve ezen iratokról a rendszerbe bevitt adatok, valamint ezen adatok alapján készített okirat azt, hogy annak tartalma az eredeti okirattal megegyezik.

(3) A bíróság által az informatikai rendszer alkalmazásával előállított vagy az informatikai rendszer útján automatizáltan előállított irat a Pp. 323. §-a szerinti elektronikus közokirat.

(4) Ha e törvény az ügyész eljárás indítványozásának jogához a közérdek sérelme fennállása valószínűsítését írja elő, a közérdek sérelme fennáll, ha az indítványában az ügyész a nyilvántartás adatának hibáját jelöli meg.

II. Fejezet

A kérelmek tartalmi elemei

7. A szervezet nyilvántartásba vétele iránti kérelem és a kérelemhez csatolandó iratok

20. § (1) A kérelemnek tartalmaznia kell:

- a) az eljáró bíróság megjelölését,
- b) a kérelmező nevét, lakóhelyét (székhelyét),
- c) a szervezet nevét, elnevezését,
- d) a szervezet székhelyét,
- e) a szervezet képviselőjének nevét, lakóhelyét,
- f) a képviseleti jog terjedelmét és gyakorlásának módját,
- g) a szervezet célját,
- h) a szervezet célja szerinti besorolását,
- i) az alapító okirat, alapszabály (a továbbiakban együtt: létesítő okirat) keltét,
- j) a szervezet típusát.

(2) A kérelemben a szervezet célja szerinti besorolását jogszabályban meghatározott módon kell megadni.

(3) A szervezet valamely szervezeti egységének jogi személyé nyilvánítása esetén a nyilvántartásba vétel iránti kérelemnek tartalmaznia kell a következőket is:

- a) a jogi személy szervezeti egység nevét, székhelyét és
- b) a jogi személy szervezeti egység ügyintéző és képviseleti szervének nevét, és a jogi személy szervezeti egység képviselőjének nevét és anyja születési nevét.

(4) A kérelmező erre irányuló kérelme esetén a kérelemnek tartalmaznia kell a szervezet rövidített vagy magyar nyelvű elnevezésének megfelelő idegen nyelvű elnevezését is.

(5) A kérelemnek - ha az a szervezet adószámának, illetve statisztikai számjelenek megállapítása, illetve beszerzése iránti kérelmet is tartalmaz - az (1) bekezdésben meghatározottakon kívül tartalmaznia kell:

- a) a szervezet képviselőjének adóazonosító számát,
- b) az általános forgalmi adó alanyának az adózás rendjéről szóló törvény szerinti, az adóköteles tevékenysége megkezdésének bejelentésével összefüggő nyilatkozatát,
- c) a szervezet kiegészítő jellegű gazdasági főtevékenységét és ténylegesen végzett tevékenységi köreit azok mindenkor hatályos TEÁOR nomenklatúra szerinti megjelölésével,
- d) a szervezet gazdálkodási formáját (GFO kód szerint).

(6) A kérelemnek - ha a kérelem a szervezet jogi személy szervezeti egysége adószámának, illetve statisztikai számjelének megállapítása, illetve beszerzése iránti kérelmet is tartalmaz - tartalmaznia kell az (5) bekezdésben meghatározott adatokat, azzal, hogy a kérelemnek a szervezet képviselőjének adóazonosító száma helyett a jogi személy szervezeti egység képviselőjének adóazonosító számát kell tartalmaznia.

(7) A bíróság - adószám, illetve statisztikai számjel megállapítása, illetve beszerzése iránti kérelem esetén - az informatikai rendszer útján adja át az állami adó- és vámhatóság, illetve a Központi Statisztikai Hivatal részére az (1), illetve a (3) bekezdésben meghatározott, az adószám, illetve a statisztikai számjel megállapítása, illetve beszerzése érdekében szükséges adatokat. Továbbá a bíróság átadja a szervezet nyilvántartási számát is, ha a kérelem a szervezet jogi személy szervezeti egysége adószámának, statisztikai számjelének beszerzésére irányul.

21. § (1) A kérelemhez csatolni kell

- a) a szervezet létesítő okiratát és
- b) a székhelyhasználat jogcímét igazoló okirat másolatát.

(1a) A székhelyhasználat igazolása során a székhelyül szolgáló ingatlan tulajdonosának, vagy a további használat engedélyezésére való joggal rendelkező használójának az ingatlan székhelyként való használatához való hozzájárulását tartalmazó, legalább teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt nyilatkozatát kell csatolni. Ha a szervezet a székhelyül szolgáló ingatlan tulajdonosa, a tulajdonjogát igazoló okirat másolatát kell a kérelemhez csatolnia.

(2) Ha a szervezet alapításában a nyilvántartásban vagy a cégnyilvántartásban szereplő jogi személy vesz részt, a bíróság az informatikai rendszer alkalmazásával ellenőrzi, hogy a szervezet a kérelemben megjelölt adatokkal szerepel-e a nyilvántartásban vagy a cégnyilvántartásban.

(3) Ha a szervezet neve jogi személy, más szervezet vagy természetes személy nevét tartalmazza, a kérelemhez csatolni kell a jogosultnak, illetve örökösének vagy jogutódjának a névhasználatához hozzájáruló nyilatkozatát.

(4) Ha a szervezet neve olyan elnevezést tartalmaz, amelyhez másnak jogi érdeke fűződik, a kérelemhez csatolni kell a jogosult hozzájárulását tartalmazó nyilatkozatot.

(5) Ha a szervezet neve a történelem kiemelkedő személyiségének nevét tartalmazza, a kérelemhez csatolni kell a Magyar Tudományos Akadémia névviseeléshez adott engedélyét.

(6) Ha a szervezet neve vagy nevének valamely része olyan elemet tartalmaz, amelynek névként való szerepeltetése külön jogszabályban meghatározottak szerint engedélyhez kötött, a kérelemhez csatolni kell az engedély megadását igazoló okiratot.

(7) Ha a kérelmező a szervezet magyar nyelvű elnevezésének megfelelő idegen nyelvű elnevezését is kéri nyilvántartásba venni, a magyar nyelvű elnevezés - a külön jogszabályban foglaltak szerint arra jogosult által készített - idegen nyelvű fordításával kell igazolnia, hogy az idegen nyelvű elnevezés a magyar nyelvű elnevezésének megfelel. Ha a bíróságnak a fordítás megfelelőségével szemben kétsége merül fel, a kérelmezőtől a magyar nyelvű elnevezés idegen nyelvű hiteles fordítást kérheti.

(8) Képviselő esetén a Pp. 67-71. §-át megfelelően alkalmazni kell.

(9) Ha több kérelmező a kérelmet elektronikus úton nyújtja be, a kérelemhez csatolni kell valamennyi kérelmező nyilatkozatának másolatát arról, hogy

a) hozzájárul ahhoz, hogy a kérelmet a benyújtó személy által elektronikus úton nyújtják be, és

b) tudomásul veszi, hogy szabályszerű kézbesítésnek minősül a bírósági iratnak a benyújtó személy részére történő elektronikus kézbesítése.

22. § Ha külön jogszabályban előírt kötelezettségek teljesítése feltétele a szervezet nyilvántartásba vételének, a kérelemnek tartalmaznia kell azokat az adatokat és a kérelemhez csatolni kell azokat az okiratokat is, melyek alapján megállapítható, hogy a szervezet a külön jogszabályban előírt kötelezettségeket teljesítette.

8. A változásbejegyzési kérelem és a kérelemhez csatolandó iratok

23. § A változásbejegyzési kérelemnek tartalmaznia kell:

a) az eljáró bíróság megjelölését,

b) a kérelmező nevét, lakóhelyét (székhelyét),

c) a kérelemmel érintett szervezet nevét és nyilvántartási számát,

d) a változásbejegyzési kérelemmel érintett adatokat, annak megjelölésével, hogy melyek az új, a módosított vagy a törlendő adatok.

24. § (1) A változásbejegyzési kérelemhez - a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel - a nyilvántartásba vétel iránti kérelemhez csatolandó iratokat kell csatolni.

(2) A változásbejegyzési kérelemhez nem kell csatolni azokat az okiratokat, amelyek a bíróság rendelkezésére állnak, s amelyek a változásbejegyzési kérelem adatai alapján megállapíthatóan nem módosultak.

(3) A létesítő okirat módosítása esetén a változásbejegyzési kérelemhez csatolni kell a létesítő okirat változásokkal egységes szerkezetbe foglalt szövegét is.

(4) A változásbejegyzési kérelem bírósághoz történő szabályszerű benyújtását követően a kérelmező a benyújtott változásbejegyzési kérelemben nem szereplő további adatot nem jelenthet be, a változásbejegyzési kérelemhez újabb létesítő okirat módosítást nem nyújthat be, kivéve, ha arra a bíróság hiánypótlási felhívásának teljesítése miatt kerül sor.

24/A. § (1) A jogi személy szervezeti egység jogi személyiségének megszűnése esetén a jogi személy szervezeti egység törlése iránti kérelmet változásbejegyzési kérelemként kell benyújtani.

(2) A kérelemhez csatolni kell a jogi személy szervezeti egység jogi személyiségének megszűnéséről szóló döntést tartalmazó okiratot is.

(3) Ha a kérelem áttételének, hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve történő visszautasításának vagy hiánypótlásnak nincs helye, a bíróság - külön jogszabályban meghatározott módon - az OBH útján az országos névjegyzék részeként, a bíróságok központi internetes oldalán közzéteszi

a) a jogi személy szervezeti egység jogi személyiségének megszűnéséről szóló döntésről szóló okiratot és

b) azt a felhívást, hogy az a hitelező, akinek követelése a döntés közzététele előtt keletkezett, a közzétételtől számított harmincnapos jogvesztő határidőn belül a szervezettől megfelelő biztosítékot követelhet, ha követelésének kielégítését a szervezeti egység jogi személyiségének megszűnése veszélyezteti.

(4) A bíróság a jogi személy szervezeti egységet a nyilvántartásból akkor törli, ha a szervezet a harmincnapos jogvesztő határidő elteltét követően bejelenti, hogy biztosíték adására nem hívták fel, vagy csatolja azt az okiratot, amely szerint a hitelező a felajánlott biztosítékot megfelelőként elfogadta.

9. A nyilvántartásból való törlés iránti kérelem és a kérelemhez csatolandó iratok

25. § A nyilvántartásból való törlés iránti kérelemnek - ha a szervezet jogutód nélküli megszűnését határozta el - tartalmaznia kell:

- a) az eljáró bíróság megjelölését,
- b) a kérelmező nevét, lakóhelyét,
- c) a kérelemmel érintett szervezet nevét és nyilvántartási számát és
- d) az arra való utalást, hogy a szervezet nyilvántartásból való törlésének törvényi feltételei bekövetkeztek.

26. § (1) A nyilvántartásból való törlés iránti kérelemhez csatolni kell

a) - az alapítvány kivételével - a szervezet legfőbb szervének a szervezet megszűnését elhatározó ülése jegyzőkönyvét,

b) a szervezet legfőbb szervének a szervezet megszűnését elhatározó ülése jelenléti ívét a jelenlévő tagok nevével, lakóhelyével (székhelyével), képviselő esetén a képviselői minőség feltüntetésével és - ha ülés tartására nem elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével került sor - aláírásával,

c) azokat az okiratokat, nyilatkozatokat, amelynek alapján megállapítható, hogy a szervezet nyilvántartásból való törlésének törvényi feltételei bekövetkeztek.

(2) Ha ülés tartására nem került sor, a nyilvántartásból való törlés iránti kérelemhez a tagoknak a megszűnést elhatározó akaratnyilatkozatát tartalmazó okiratot kell csatolni.

27. § Végelszámolás lefolytatása esetén a törlési kérelemhez csatolni kell:

a) a nyugdíj-biztosítási igazgatási szerv és az állami adóhatóság igazolását a szervezet biztosítottjai adatainak átadásáról,

b) a szervezetnek a végelszámolás befejezésével kapcsolatos határozatait, ideértve a felügyelőbizottság, illetve a szervezet könyvvizsgálójának jelentését is,

c) az elfogadott zárójelentést, az utolsó üzleti év számviteli törvény szerinti beszámolóját, a vagyonfelosztási határozatot,

d) az engedményezéssel, tartozásátvállalással kapcsolatos okiratokat,

e) a végelszámoló nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy a szervezet a tartozásait kiegyenlítette.

III. Fejezet

Az e törvényben szabályozott polgári nemperes eljárások szabályai

10. A bíróság feladata a nyilvántartásba vétel iránti kérelem benyújtását követően

28. § (1) A bíróság a szervezet nyilvántartásba vétele iránti kérelem benyújtásától számított harminc napon belül a kérelmet megvizsgálja annak megállapítása érdekében, hogy nincs-e helye

- a) az ügy áttételének,
- b) a kérelem hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve történő visszautasításának vagy
- c) hiánypótlásnak

és a szükséges intézkedéseket megteszi.

(2) Ha az ügy áttételének azért van helye, mert az e törvény szerinti eljárás lefolytatására másik bíróság illetékes, a bíróság az iratokat az informatikai rendszer alkalmazásával adja át, egyúttal a papír alapon érkezett iratokat megküldi az eljárás lefolytatására illetékes bíróságnak.

(3) Elektronikus úton előterjesztett kérelem esetén a bíróságra vonatkozó ügyintézési határidő a kérelem lajstromozásának napján kezdődik.

11. A kérelem visszautasítása

29. § (1) A bíróság a nyilvántartásba vételi kérelmet hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve végzéssel visszautasítja, ha

- a) az eljárásra a bíróság joghatósága törvény, európai uniós jogszabály vagy nemzetközi egyezmény rendelkezése alapján kizárt,
- b) a jogi képviselő által benyújtott kérelem nem tartalmazza a 20. § (1) bekezdésében foglaltakat vagy a kérelemhez a meghatalmazást nem csatolták vagy
- c) a jogi képviselővel rendelkező kérelmező vagy az elektronikus eljárásra kötelezett kérelmező kérelmét nem elektronikus úton terjesztette elő,
- d) a kérelmezőnek nincs perbeli jogképessége,
- e) a szervezet alapításában olyan alapító vesz részt, aki a szervezet alapításában törvény alapján nem vehet részt vagy
- f) a kérelmet nem a jogszabályban arra feljogosított személy nyújtja be.

(3) Ha a nyilvántartásba vételi kérelmet visszautasító végzés jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül az ügy előzményére hivatkozással ismételten kéri a szervezet nyilvántartásba vételét, a korábbi eljárásban benyújtott iratokat nem kell ismételten benyújtani, azok az új eljárásban felhasználhatóak. A határidő elmulasztása esetén igazolásnak helye nincs.

(4) Ha a nyilvántartásba vételi kérelmet visszautasító végzés jogerőre emelkedését megelőzően ismételten kéri a szervezet nyilvántartásba vételét, azt a visszautasító végzés ellen előterjesztett fellebbezés visszavonásának vagy a végzés elleni fellebbezési jogról való lemondásnak kell tekinteni; az ezzel ellentétes nyilatkozat hatálytalan.

12. A szervezet nyilvántartásba vételére irányuló kérelem érdemi vizsgálata

30. § (1) Ha a nyilvántartásba vétel iránti kérelem áttételének vagy hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve történő visszautasításának nincs helye, és nem kell a kérelmezőt a hiányok pótlására felhívni, vagy a kérelmező a hiánypótlási kötelezettségének eleget tett,

a bíróság a szervezetet legkésőbb a kérelem benyújtásától számított hatvan napon belül nyilvántartásba veszi.

(2) A Pp. 147. §-át azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a hiánypótlásra megfelelő - legfeljebb negyvenöt napos - határidőt kell biztosítani, amely határidő kérelemre, indokolt esetben, legfeljebb a kérelemben megjelölt időtartamig meghosszabbítható.

(3) A hiánypótlásra felhívó végzés kiadására csak egy alkalommal kerülhet sor és abban a kérelem valamennyi hiányosságát (hibáját) meg kell jelölni.

(4) Az (1) bekezdésben és az (5) bekezdésben megállapított határidőbe a törvényben meghatározott eseteken túlmenően nem számít bele

a) hiánypótlási felhívás esetén a hiánypótlási felhívás kibocsátásától a hiányok pótlásáig terjedő idő,

b) a kizárás tárgyában való döntéshez szükséges idő és

c) az igazolási kérelem tárgyában való döntéshez szükséges idő sem.

(5) A bíróság a nyilvántartásba vétel iránti kérelmet hatvan napon belül elutasítja, ha a kérelmező a hiánypótlási felhívást követően a kitűzött határidő alatt a hiánytalan kérelmet (annak hiánypótlási felhívásban megjelölt részét) nem nyújtotta be, vagy a hiánypótlást hibásan terjesztette elő és emiatt a kérelem nem bírálható el. A kérelem visszautasításának nincs helye.

31. § A Pp. 115. § (3) bekezdését azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a bíróság a beadvány hiányainak pótlása végett a nem helyben lakó kérelmezőt is maga elé idézheti.

32. § (1) Ha a bíróság döntési kötelezettségének határidőn belül nem tesz eleget, a bíróság elnöke felhívja a bírót (bírósági titkárt), hogy soron kívül, nyolc napon belül tegye meg a szükséges intézkedéseket a kérelem elbírálása érdekében. A bíró (bírósági titkár) a kérelem elbírálását követően a bíróság elnökének beszámol arról, hogy mi volt az indoka annak, hogy döntési kötelezettségének határidőn belül nem tett eleget.

(2) A 34. § szerinti eljárásban, amennyiben a bíróság döntési kötelezettségének határidőn belül nem tesz eleget, és a határidő leteltét követő 30 napon belül sem kerül sor a kérelem elbírálása körében bírósági intézkedésre, a nyilvántartásba vétel e határidő leteltét követő munkanapon a törvény erejénél fogva - a kérelemben foglalt adatok szerinti tartalommal - megtörténik.

33. § Az ügyésznek - ha az ügyészség látja el a szervezet feletti törvényességi ellenőrzést - kézbesíteni kell a nyilvántartásba vételi, a változásbejegyzési és a nyilvántartásból való törlés iránti eljárás során a nem az ügy érdemében hozott fellebbezhető végzést és az ügy érdemében hozott végzést, az áttételt elrendelő és a nyilvántartásba vételi kérelmet elutasító és visszautasító végzés kivételével.

13. Az egyszerűsített nyilvántartásba vételi eljárás

34. § (1) Ha az egyesület [4. § a) pont], az alapítvány és a sportról szóló törvény szerinti sportegyesület nyilvántartásba vétele iránti kérelemhez (változásbejegyzési kérelemhez) a jogszabályban meghatározott mintaokirat alapján készült létesítő okiratot csatolnak, a nyilvántartásba vételi kérelemhez csatolt nyomtatványon ezt a körülményt fel kell tüntetni.

(2) Az (1) bekezdés szerinti kérelemhez kizárólag a jogszabályban meghatározott mintaokirat szerinti mellékleteket lehet csatolni.

(3) Ha a mintaokirat kiegészítésére vagy bármely rendelkezésének elhagyására kerül sor - ideértve azt az esetet is, ha elhagyásra kerül a mintaokirat jellegre történő utalás - vagy a kérelemhez nem csatolják a jogszabályban meghatározott, a kérelem tartalmára figyelemmel szükséges valamely mellékletet, a bíróság a kérelmet visszautasítja.

(4) A nyilvántartásba vételi kérelem elbírálásáról a bíróság a kérelem érkezését követő tizenöt napon belül határoz. A bíróság e határidőn belül intézkedik a nyilvántartásba vételt elrendelő, illetőleg a nyilvántartásba vételi kérelmet elutasító, visszautasító végzés kézbesítése iránt.

(5) A bíróság az egyszerűsített nyilvántartásba vétel iránti kérelmet akkor is elutasítja, ha hiánypótlási felhívás kibocsátásának vagy áttételnek lenne helye.

(6) Ha e § másképp nem rendelkezik az egyszerűsített nyilvántartásba vétel során e törvény rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

14. A szervezet neve, elnevezése

35. § (1) A bíróság a nyilvántartásba vétel iránti vagy hiánypótlás keretében benyújtott, új elnevezés bejegyzése iránti kérelem érkezését követő egy munkanapon belül a választott nevet és a kérelem benyújtásának időpontját feltünteti az országos névjegyzék részét képező, erre a célra létrehozott nyilvántartásban (a továbbiakban: névnyilvántartás). A feltüntetés ideje alatt más szervezet ezzel a névvel a szervezetek nyilvántartásába nem jegyezhető be. Ha a szervezet bejegyzésére nem kerül sor, a nevet az eljárás jogerős befejezésének napján törölni kell a névnyilvántartásból. A nevet akkor is törölni kell a névnyilvántartásból, ha a bejegyzés iránti eljárásban újabb név bejegyzését kérik. A Ptk. 3:6. §-ában meghatározott névviselési jog elsőbbsége tekintetében a Pp. 178. §-a nem alkalmazható.

(2) Ha a nyilvántartásba vétel iránti kérelem áttételének vagy hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve történő visszautasításának nincs helye, a bíróság hivatalból megvizsgálja, hogy a szervezet neve, elnevezése (ezen alcímben a továbbiakban együtt: neve) megfelel-e a névkizárólagosság, a névvalódiság és a névszabatosság követelményének.

36. § (1) A bíróság akkor állapíthatja meg, hogy a szervezet neve megfelel a névkizárólagosság követelményének, ha az különbözik az ország területén hasonló működési körben tevékenykedő, nyilvántartásba vett szervezet nevétől, a név az egyediesítésre alkalmas, azaz a megjelölés a szervezetnek sajátos, más szervezettől eltérő jelleget ad, kizárja az összetévesztés lehetőségét.

(2) A bíróság akkor állapíthatja meg, hogy a szervezet neve megfelel a névvalódiság követelményének, ha a szervezet nevében nem szerepel olyan kifejezés, amely a szervezet jelentőségét vagy működését illetően megtévesztésre alkalmas. A szervezet neve - a köztisztület kivételével - nem keltheti azt a látszatot, hogy köztisztületként működik.

(3) A bíróság akkor állapíthatja meg, hogy a szervezet neve megfelel a névszabatosság követelményének, ha a szervezet neve a névalkotás nyelvi és társadalmi követelményeinek megfelel, kiejthető, megjegyezhető, azonosítható.

(4) A szervezet neve nem lehet kizárólag számok vagy betűk halmaza. Nem használhatók névként vagy annak egyes elemeiként az országban meg nem honosodott idegen szavak. A latin vagy egyéb idegen szavak, kifejezések, elnevezések használatát a szervezet nemzetközi, nemzetiségi jellege, a történelmi hagyományok folytatása indokolhatja. Egyéb esetekben csak akkor fogadható el, ha közismert, a köznyelv által elfogadott idegen nyelvű kifejezésről van szó.

(4a) A szervezet elnevezésében nem szerepelhet

a) olyan személy neve, aki a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában vezető szerepet töltött be, vagy

b) olyan kifejezés vagy olyan szervezet neve, amely a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerrel közvetlenül összefüggésbe hozható.

(4b) A bíróság eljárása során vizsgálja a szervezet elnevezésének a (4a) bekezdésben foglaltaknak való megfelelését, és kétség esetén köteles beszerezni a Magyar Tudományos Akadémia állásfoglalását.

(5) Ha a szervezet neve nem felel meg a névkizárólagosság, a névvalódiság vagy a névszabatosság követelményének, továbbá a (4a) bekezdésben foglalt követelményeknek, a bíróság a hiánypótlás keretében felhívja a kérelmezőt, hogy a létesítő okirat módosításával jelöljön meg olyan nevet, amely megfelel a jogszabályi követelményeknek.

(6) A szervezet rövidített nevének és idegen nyelvű elnevezésének is meg kell felelnie az (1)-(3) bekezdésben és a 35. § (1) bekezdésében meghatározott követelményeknek.

15. A változásbejegyzési eljárás és a módosított alapító okirat, az alapszabály és a beszámoló benyújtásának szabályai

37. § (1) A változásbejegyzési eljárásra a szervezet nyilvántartásba vételére vonatkozó eljárási szabályokat kell alkalmazni. A változásbejegyzési kérelmet a létesítő okirat módosítását, illetve az adat változását eredményező, a szervezet arra jogosult szerve határozatának elfogadását követő hatvan napon belül kell a bíróságnak bejelenteni.

(2) Ha a változásbejegyzési kérelemből az tűnik ki, hogy a szervezet, alapítvány esetében az alapító (alapítók), elmulasztotta a változásbejegyzési kérelem határidőben történő benyújtását, a bíróság 10 000 forinttól 900 000 forintig terjedő pénzbírsággal sújthatja a szervezetet, alapítvány esetében az alapítót, több alapító esetén az alapítókat egyetemlegesen.

(3) Ha a változásbejegyzési kérelem olyan adatot érint, amelyre vonatkozóan változásbejegyzési eljárás van folyamatban, annak jogerős befejezéséig az újabb változásbejegyzési eljárást a bíróság felfüggeszti, az eljárás felfüggesztésre egyebekben a Pp. eljárás felfüggesztésére vonatkozó szabályait megfelelően alkalmazni kell.

(4) A 30. § (5) bekezdésében és a 30. § (1) bekezdésben megállapított határidőbe a 30. § (4) bekezdésében foglaltakon túlmenően, nem számít bele a (3) bekezdésben meghatározott idő sem.

38. § (1) A létesítő okirat módosítását változásbejegyzési kérelemmel kell bejelenteni a bíróságnak.

(2) Az egységes szerkezetbe foglalt létesítő okiraton a kérelmező - ha a kérelmező jogi képviselővel jár el, a jogi képviselő - igazolja, hogy a létesítő okirat egységes szerkezetbe foglalt szövege megfelel a létesítőokirat-módosítások alapján hatályos tartalmának. Az egységes szerkezetű okiratból egyértelműen ki kell tűnnie, hogy az egységes szerkezetű okirat elkészítésére a létesítő okirat mely pontjának változása adott okot.

(3) A bíróság a szervezet nyilvántartásba vételi eljárás szabályai szerint vizsgálja, hogy a létesítő okirat módosítása megfelel-e a jogszabályoknak.

39. § (1) A beszámolót - ha a szervezet külön törvény rendelkezése alapján a beszámoló letétbe helyezésére köteles - az OBH részére kell megküldeni.

(2) Az elektronikus úton küldött beszámoló közzétételére az országos névjegyzékben, napi feltöltéssel kerül sor. A papír alapon megküldött beszámoló elektronizálására és az országos névjegyzékbe történő feltöltésére az OBH-nak húsz munkanap áll rendelkezésére.

(3) Ha a beszámolót elektronikus úton küldték meg a beszámoló közzétételre történő megküldésének teljesítéséről az időpont megjelölésével az informatikai rendszer útján elektronikus igazolást kell küldeni.

(4) A beszámoló megküldésére vonatkozó határidők tekintetében az OBH-hoz történő - elektronikus úton történő megküldés esetén az informatikai szempontból szabályszerű -

érkezés időpontja irányadó. A beszámoló akkor tekinthető informatikai szempontból szabályszerűnek, ha a beszámolóhoz a jogszabályban előírt mellékleteket csatolták és a mellékletek tartalma, formátuma informatikailag értelmezhető.

(5) A közzétett beszámoló - az informatikai rendszer útján - az országos névjegyzékben a szervezet nevének vagy nyilvántartási számának megadásával, keresőprogram segítségével is megismerhető.

(6) A beszámolót és - papír alapú megküldés esetén - a beszámoló elektronikus másolatát is az OBH őrzi. Az elektronikus úton megküldött beszámolót úgy kell megőrizni, hogy az kizárja az utólagos módosítás lehetőségét, folyamatosan biztosított legyen az ahhoz való hozzáférés, valamint az elektronikus okirat értelmezhetősége (olvashatósága). Az elektronikus okiratot védeni kell a jogosulatlan hozzáférés, módosítás, törlés vagy megsemmisítés ellen is.

(7) A bíróság az informatikai rendszer útján ellenőrzi a beszámoló megküldésének tényét és időpontját.

40. § (1) Ha a szervezet a beszámolót elektronikus úton küldi meg az OBH részére, ennek során nincs helye a papír alapú beszámoló képi formátumú elektronikus okirattá történő átalakításának.

(2) A beszámolónak az OBH részére történő megküldésével a szervezet letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének is eleget tesz.

(3) A számviteli törvény és az Ectv. szerinti beszámoló elektronikus okiratként történő elkészítése nem jogosít a beszámoló összeállítását (formáját, szerkezetét, tagolását) illetően a számviteli törvényben és az Ectv.-ben előírt rendelkezésektől való eltérésre.

(4) A beszámolót a szervezetnek - a szervezet nyilvántartásba bejegyzett képviselője kivételével meghatalmazással igazolt - képviselője küldi meg az OBH részére.

(5) Ha a szervezet a beszámolóról - külön jogszabály szerint arra feljogosított által aláírt - papír alapú okirat alapján határozott, úgy a (4) bekezdés szerinti személy egyben igazolja, hogy az ezt követően elektronikus úton megküldött beszámoló megegyezik a jóváhagyott beszámolóval. Ebben az esetben a (4) bekezdés szerinti személy a papír alapú beszámoló egy eredeti példányát - annak elfogadásától számított tíz évig - megőrzi, és amennyiben a megküldött beszámoló szabályszerűségével összefüggésben kétség merülne fel, köteles azt a bíróság, illetve a törvényességi ellenőrzést folytató ügyészség felhívására bemutatni.

(6) A beszámolóhoz kötelező könyvvizsgálat esetén mellékelni kell - a független könyvvizsgálói jelentést is. E törvény beszámolóra vonatkozó előírásait a könyvvizsgálói jelentésre is megfelelően alkalmazni kell.

16. A szervezet adószáma és statisztikai számjelenek nyilvántartásban történő rögzítése

41. § (1) Ha a nyilvántartásba vételi kérelem a szervezet, illetve a jogi személy szervezeti egység adószámának és statisztikai számjelenek megállapítása, illetve beszerzése iránti kérelmet is tartalmaz, úgy a bíróság az adószám, illetve statisztikai számjel megállapításához szükséges adatokat, nyilatkozatokat a nyilvántartásba vételről szóló határozat jogerőre emelkedése megállapításának napját követő öt munkanapon belül az informatikai rendszer alkalmazásával továbbítja az állami adó- és vámhatósághoz. Az állami adó- és vámhatóság az adószám kiadását követően a kérelmet továbbítja a Központi Statisztikai Hivatalhoz, egyúttal átadja részére a szervezet adószámát is. Az állami adó- és vámhatóság és a Központi Statisztikai Hivatal a kérelem hozzájuk érkezésének napján a létrehozott adószámról és a statisztikai számjelenről tájékoztatást küld a bíróság részére. Ugyanígy kell eljárni abban az esetben, ha

változásbejegyzési eljárás keretében kéri az adószám, statisztikai számjel megállapítását, illetve beszerzését, azzal az eltéréssel, hogy a kérelmet a bíróság - az informatikai rendszer útján - a kérelem hozzá érkezésétől számított öt munkanapon belül továbbítja az állami adó- és vámhatósághoz.

(2) Ha a változásbejegyzési kérelem a szervezet vagy a szervezet jogi személy szervezeti egysége új képviselőjének nyilvántartásba vételére irányul és a szervezet vagy szervezet jogi személy szervezeti egysége adószámmal és statisztikai számjellel rendelkezik, a változásbejegyzési eljárás keretében be kell jelenteni az új képviselő adóazonosító számát.

(3) Az (1) bekezdéstől eltérően az állami adó- és vámhatóság az adószámot harminc napon belül állapítja meg, és az adószámot és a kérelmet harminc napon belül továbbítja a Központi Statisztikai Hivatal részére, ha a szervezet az adószám, illetve a statisztikai számjel megállapítása, illetve beszerzése iránti kérelmét papír alapon nyújtja be a bíróságnak. Az állami adó- és vámhatóság és a Központi Statisztikai Hivatal az adószámról és a statisztikai számjelről azok létrehozása napján tájékoztatást küld a bíróság részére.

(4) A bíróság a szervezet adószámát és statisztikai számjelét az állami adó- és vámhatóság, illetve a Központi Statisztikai Hivatal tájékoztatása alapján hivatalból, elektronikus úton jegyzi be a nyilvántartásba, az adat bejegyzéséről nem kell végzést hozni.

(5) A bíróság az állami adó- és vámhatóság elektronikus értesítése alapján, hivatalból jegyzi be a szervezet adószáma, közösségi adószáma alkalmazásának felfüggesztését, törlését, a felfüggesztés megszüntetését, illetve e határozatok megsemmisítését vagy hatályon kívül helyezését, továbbá a határozat jogerőre emelkedésének napját.

(6) Az állami adó- és vámhatóság az általa elrendelt végrehajtás nyilvántartásba bejegyzendő adatait, illetve a végrehajtás megszűnésére vonatkozó adatait - elektronikus úton - közli a bírósággal.

(7) Ha a szervezet vagy a szervezet jogi személy szervezeti egysége adószámmal rendelkezik, változásbejegyzési kérelem benyújtásával kell bejelenteni az adószám törlése iránti kérelmet. A bíróság az adószám törlése iránti kérelmet öt munkanapon belül továbbítja az állami adó- és vámhatóság részére. Az állami adó- és vámhatóság a kérelem alapján - az informatikai rendszer útján - tájékoztatást ad arról, hogy az adószám törlés alatt van. A nyilvántartásba az állami adó- és vámhatóság tájékoztatása alapján a bíróság az adószám mellett a nyilvántartásban feltünteti a „megszűnt” toldatot, az adat bejegyzéséről nem kell végzést hozni. Az állami adó- és vámhatóság az adószám törléséről az adószám törlése napján, elektronikus úton tájékoztatja a bíróságot és a Központi Statisztikai Hivatalt, a bíróság az állami adó- és vámhatóság tájékoztatása alapján az adószámot és a statisztikai számjelet a nyilvántartásból haladéktalanul törli, az adószám és a statisztikai számjel törléséről nem kell végzést hozni.

17. A nyilvántartásból való törlésére irányuló eljárás általános szabályai

42. § (1) A szervezet, ha az Ectv. vagy külön törvény így rendelkezik végelszámolás lefolytatása után, illetve - ha a szervezetre irányadó törvény ezt megengedi - ennek hiányában is kérheti a törlését a nyilvántartásból. A kérelem elbírálására a nyilvántartásba vételére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

(2) Ha a szervezetnek - törvény rendelkezése alapján - végelszámolást kell lefolytatnia, a szervezet nyilvántartásból való törlésére irányuló kérelmet a végelszámolónak kell benyújtania.

43. § (1) A bíróság a szervezetet hivatalból törli a nyilvántartásból

- a) a felszámolási eljárást lefolytató bíróságnak a szervezet megszüntetéséről szóló, elektronikus úton megküldött jogerős végzése alapján vagy
- b) a szervezet felosztatásáról rendelkező jogerős ítélet alapján kényszer-végelszámolás lefolytatását követően vagy
- c) az egyszerűsített törlési eljárás befejezését követően.

(2) Ha a bíróság a szervezetet felosztatja, a felosztatásról szóló jogerős ítéletet megküldi a nyilvántartást vezető bíróságnak.

(3) Ha a szervezetet a bíróság a felszámolási eljárás lefolytatását követően törli a nyilvántartásból, a végzés ellen sem fellebbezésnek, sem felülvizsgálatnak nincs helye.

43/A. § A bíróság a szervezetet akkor törölheti a nyilvántartásból, ha az állami adó- és vámhatóság elektronikus úton arról tájékoztatja, hogy a szervezetnél adóhatósági eljárás nincs folyamatban, és ellenőrzést, végrehajtást nem kezdeményez és a szervezet a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló 1996. évi CXXVI. törvény (a továbbiakban: Szftv.) 6/C. § szerinti elszámolásra nem kötelezett, illetve az elszámolási kötelezettségének eleget tett. Ha a tájékoztatás szerint az állami adó- és vámhatóság a szervezetnél eljárást folytat, ellenőrzést vagy végrehajtást kezdeményez, vagy az Szftv. 6/C. § szerinti elszámolásra kötelezett, amely elszámolási kötelezettségének nem tett eleget, a szervezet csak az adóhatósági eljárások jogerős befejezéséről szóló, végelszámolás esetén pedig ezen felül a köztartozást érintően nemlegesnek minősülő, továbbá a Szftv. 6/C. § szerinti elszámolásról szóló elektronikus tájékoztatást követően törölhető a nyilvántartásból.

17/A. A bíróság feladatai a szervezet végelszámolása során

43/B. § (1) A végelszámoló által a végelszámolás bejelentése iránt benyújtott változásbejegyzési kérelemnek tartalmaznia kell

- a) a végelszámolás megindítását elrendelő határozat keltét,
- b) a végelszámolás kezdő időpontját és
- c) a végelszámoló nevét, adóazonosító számát, természetes személy esetén lakóhelyét, születési idejét, anyja születési nevét, jogi személy esetén székhelyét, és cégjegyzékszámát vagy nyilvántartási számát, valamint a megbízásából eljáró természetes személy nevét, születési idejét, anyja születési nevét, és lakóhelyét is.

(2) A végelszámolás bejelentése iránti változásbejegyzési kérelemhez csatolni kell

- a) a szervezet jogutód nélküli megszűnését elhatározó, és a végelszámolás megindítására, a végelszámoló kijelölésére vonatkozó határozatát,

- b) a végelszámolói megbízatás elfogadását tartalmazó, az összeférhetetlenségre is kiterjedő nyilatkozatot,

- c) szükség szerint a nyilatkozatot arról, hogy a munkavállalói érdekképviselőt a végelszámolás megindításáról a szervezet tájékoztatta.

(3) A végelszámolásnak a szervezet megszűnése nélküli befejezése esetén a szervezetnek a végelszámolás befejezéséről, a tevékenység továbbfolytatásáról, a végelszámoló felmentéséről és a döntéshozó szerv megválasztásáról szóló határozatát is csatolni kell a változásbejegyzési kérelemhez.

43/C. § (1) A bíróság részére a végelszámolónak az arról szóló tájékoztatást, amelyben bemutatja, hogy a végelszámolás befejezésére miért nem került még sor és azt, hogy a végelszámolás befejezésére várhatóan mikor kerül sor, változásjegyzési kérelem

benyújtása nélkül kell a változásbejegyzési eljárás szabályai szerint kell benyújtania, és azt a bíróság a (2) bekezdés szerint vizsgálja.

(2) Ha a bíróság a tájékoztatást nem találja megfelelőnek, a végelszámolót határidő tüzésével pénzbírság terhe mellett a beszámoló kiegészítésére hívja fel. Ha a bíróság a tájékoztatót a kiegészítést követően sem tartja megfelelőnek vagy a végelszámoló a felhívásnak határidőben nem tesz eleget, a bíróság az Ectv. szerinti ismételt is kiróható pénzbírsággal sújtja. Az intézkedések eredménytelensége esetén a bíróság az Ectv. szabályai szerint új végelszámolót jelöl ki a felszámolói névjegyzékből, a korábbi végelszámoló nyilvántartásból való törlése mellett.

43/D. § (1) Ha a bíróság azt észleli, hogy a végelszámoló a kötelezettségeit nem teljesíti - ideértve a bíróság által határozatban megjelölt kötelezettséget is - és ezért az Ectv.-ben írt intézkedések alkalmazásának lehet helye, határidő tüzésével és pénzbírság terhe mellett felhívja a végelszámolót - az Ectv.-ben írt esetben a civil szervezet korábbi vezető tisztségviselőjét -, hogy kötelezettségeinek teljesítését igazolja.

(2) Ha a végelszámoló kötelezettségeinek teljesítését nem igazolja, a bíróság az Ectv. 9/I. §-ában írt intézkedéseket alkalmazza.

18. A közhasznú nyilvántartásba vétel és a közhasznú minősítés nyilvántartásból való törlése

44. § (1) A bíróság a szervezet - illetve alapítvány esetében az alapító vagy az alapítvány - kérelmére polgári nemperes eljárásban dönt a szervezet közhasznúvá minősítéséről és a közhasznú jogállás nyilvántartásba történő bejegyzéséről. Alapítvány esetében a kérelmet az alapítónak kell benyújtania, ha a kérelemben úgy nyilatkozik, hogy a bírósághoz korábban benyújtott létesítő okirat nem tartalmazza az Ectv.-ben előírt rendelkezéseket. Az eljárásra a nyilvántartást vezető bíróság illetékes.

(2) A bíróság a kérelemről - a (6) bekezdésben foglalt kivétellel - a kérelem beérkezését követő harminc napon belül dönt.

(3) A kérelemnek tartalmaznia kell:

- a) az eljáró bíróság megjelölését,
- b) a kérelmező nevét, lakóhelyét (székhelyét) és
- c) a kérelemmel érintett szervezet nevét és nyilvántartási számát.

(4) A kérelemben nyilatkozni kell arról, hogy

a) az Ectv.-ben foglalt követelmények teljesítése a letétbe helyezett beszámolókból megállapítható és

b) a létesítő okirat tartalmazza az Ectv.-ben előírt rendelkezéseket.

(5) A kérelemhez csatolni kell a vezető tisztségviselő nyilatkozatát arról, hogy nem esik az Ectv.-ben meghatározott kizáró ok alá.

(6) Ha a szervezet úgy nyilatkozik, hogy a bírósághoz korábban benyújtott létesítő okirat nem tartalmazza az Ectv.-ben előírt rendelkezéseket, a kérelemhez csatolni kell a létesítő okirat módosítását, illetve egységes szerkezetbe foglalt szövegét. A kérelemhez a belső szabályzatot is csatolni kell, ha törvény alapján a szervezet szabályzatot készített.

(7) Ha a kérelmező a korábbi két év beszámolóját papír alapon küldte meg az OBH részére, azok elektronikus űrlapként elkészített másolatát - a bíróság felhívására - meg kell küldeni a bíróság részére. A bíróság akkor hívhatja fel a szervezetet a korábbi két év beszámolója elektronikus űrlapként elkészített másolatának megküldésére, ha a papír alapon megküldött beszámolók OBH által készített elektronikus másolatai az automatizált döntéshozatalra nem használhatóak fel.

(8) Ha a kérelemhez az (6) bekezdés alapján létesítő okiratot csatolnak, a bíróság a változásbejegyzési kérelemről és a közhasznú jogállás nyilvántartásba vételéről egy eljárásban dönt.

(9) A (7) és (8) bekezdés kivételével a bíróság a letétbe helyezett beszámolók - informatikai rendszer útján történő automatizált vizsgálatával -, és a bírósághoz korábban benyújtott létesítő okirat alapján dönt a szervezet közhasznúvá minősítéséről, ebben az esetben az eljárás során hiánypótlási felhívás kibocsátásának nincs helye.

44/A. § (1) 2015. december 31-éig a bíróság a közhasznú szervezet letétbe helyezett beszámolóját a letétbe helyezést követő hatvan napon belül megvizsgálja; ha a beszámoló alapján azt állapítja meg, hogy a szervezet a közhasznúvá minősítés feltételeinek nem felel meg, a szervezet közhasznú minősítésének megszüntetéséről és az erre vonatkozó adat nyilvántartásból való törléséről határoz.

(2) 2015. december 31-éig a cégbíróság, és ha a nyilvántartásba vételre nem bíróság jogosult, az erre jogosult szervezet az (1) bekezdés és a 44. § rendelkezései szerint jár el - az eljárására irányadó szabályok szerint - az általa nyilvántartott szervezet közhasznúvá minősítése és a közhasznú jogállás nyilvántartásba történő bejegyzésére, illetve a közhasznú minősítés megszüntetése és a közhasznú jogállás nyilvántartásból való törlésére irányuló eljárás során.

45. § (1) A bíróság a közhasznú szervezet letétbe helyezett beszámolóját a letétbe helyezést követő hatvan napon belül - az informatikai rendszer alkalmazásával, automatizált módon - megvizsgálja. Ha a beszámoló alapján azt állapítja meg, hogy a szervezet a közhasznúvá minősítés feltételeinek nem felel meg, a szervezet közhasznú minősítésének megszüntetéséről és az erre vonatkozó adat nyilvántartásból való törléséről határoz.

(2) A cégbíróság és ha a nyilvántartásba vételre nem bíróság jogosult, az erre jogosult szervezet az (1) bekezdés és a 44. § rendelkezései szerint jár el - az eljárására irányadó szabályok szerint - az általa nyilvántartott szervezet közhasznúvá minősítése és a közhasznú jogállás nyilvántartásba történő bejegyzésére, illetve a közhasznú minősítés megszüntetése és a közhasznú jogállás nyilvántartásból való törlésére irányuló eljárás során.

19. Jogorvoslatok

46. § (1) Ha e törvény másképp nem rendelkezik, a törvény elsőfokú eljárásra vonatkozó rendelkezéseit a másodfokú eljárásban az alábbi eltérésekkel megfelelően alkalmazni kell.

(2) A nem az ügy érdemében hozott fellebbezéssel megtámadható végzések elleni fellebbezést és az ahhoz csatolt mellékleteket az elektronikus útra kötelezett és az elektronikus utat választó kérelmezőnek elektronikus úton kell a bíróság részére megküldenie.

(3) Az első fokon eljáró bíróság az iratokat az informatikai rendszeren keresztül, közvetlenül terjeszti fel a másodfokú bíróság részére.

(4) A másodfokú bíróság az ügy iratait és a másodfokú határozatot az informatikai rendszeren keresztül küldi meg az elsőfokú bíróságnak. A másodfokú bíróság határozatának papír alapú kiadmányát is megküldi az első fokon eljáró bíróság részére, ha a kérelmező az első fokon eljáró bírósághoz beadványát papír alapon nyújtotta be.

(5) Az ügyész, ha a bíróság határozata ellen fellebbezési jog illeti meg, a fellebbezést elektronikus úton küldi meg a bíróság részére.

(6) A másodfokú bíróság a fellebbezésről a felterjesztéstől számított hatvan napon belül dönt. Ha a bíróság döntési kötelezettségének határidőn belül nem tesz eleget, a bíróság

elnöke felhívja a bírói tanács elnökét, hogy nyolc napon belül tegye meg a szükséges intézkedéseket a fellebbezés elbírálása érdekében. A bíró a kérelem elbírálását követően a bíróság elnökének beszámol arról, hogy mi volt az indoka annak, hogy döntési kötelezettségének határidőn belül nem tett eleget.

46/A. § (1) Az egyesület [4. § a) pont], az alapítvány és a sportról szóló törvény szerinti sportegyesület nyilvántartásba vételi, változásbejegyzési kérelemének helyt adó, valamint a közhasznú nyilvántartásba vételét elrendelő végzés ellen fellebbezésnek nincs helye. Ezen határozatok meghozataluk napján jogerőre emelkednek; a bíróság a határozatához ugyanezen naptól kötve van. A végzés vagy az annak meghozatala alapjául szolgáló eljárás, illetve a kérelemhez mellékelt iratok jogszabályba ütközése miatt az ügyész, valamint az, akire a végzés rendelkezést tartalmaz - a rendelkezés őt érintő részére vonatkozóan - pert indíthat a szervezet ellen a végzés hatályon kívül helyezése iránt a szervezet székhelye szerint illetékes törvényszék előtt. A szervezet kérelemre történő törlését elrendelő végzés ellen a pert a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell megindítani.

(2) A per megindításának a nyilvántartásba vételi, változásbejegyzési kérelemnek helyt adó, valamint a közhasznú nyilvántartásba vételt elrendelő végzés országos névjegyzékben történt közzétételétől számított hatvan napon belül van helye. A határidő elmulasztása jogvesztéssel jár.

(3) A keresetlevélben, illetve az eljárás során a felperesnek meg kell jelölnie, hogy miért tartja a bíróság eljárását jogszabálysértőnek. Ha a keresetet az úrlap vagy kérelem mellékleteinek jogszabálysértő voltára alapítja, csak olyan jogszabálysértésre hivatkozhat, amelyet az eljárásban a bíróságnak észlelnie kellett volna.

(4) Az ügyészt a perindítás joga akkor illeti meg, ha keresetét - az (1) és (3) bekezdésben vagy a 46/B. § (1) bekezdésében meghatározott ok megjelölése mellett - közérdek sérelmére alapítja és e közérdek sérelmének fennállását valószínűsíti.

(5) Ha a nyilvántartásba vételt (változásbejegyzést, közhasznú nyilvántartásba vételt) elrendelő végzés vagy a meghozatala alapjául szolgáló irat jogszabálysértő, a bíróság megfelelő határidő tűzésével felhívja a szervezetet a jogszabálysértő állapot megszüntetéséhez szükséges intézkedések megtételére.

(6) Ha az (5) bekezdésben foglalt intézkedések eredményre vezetnek, a bíróság ítéletében a végzést megváltoztatja és megkeresi a nyilvántartó bíróságot, hogy hivatalból jegyezze be vagy törölje az érintett adatot, illetve - indokolt esetben - törvényességi felügyeleti jogkörében hívja fel a szervezetet a bejegyzéshez szükséges további adatok bejelentésére, illetve a törvényes állapot helyreállításához szükséges intézkedések megtételére.

(7) Ha a nyilvántartásba vételt elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti perben a jogszabálysértés nem küszöbölhető ki, vagy a szervezet a bíróság (5) bekezdés szerinti felhívásának nem tesz eleget, és a végzés teljes hatályon kívül helyezésének feltételei nem állnak fenn, a bíróság a végzésben szereplő többi adattól elkülöníthető jogszabálysértő adatot hatályon kívül helyezi és a (6) bekezdés megfelelő alkalmazásával jár el.

(8) Ha a változásbejegyzést, közhasznú nyilvántartásba vételt elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti perben a jogszabálysértés nem küszöbölhető ki, vagy a szervezet a bíróság felhívásának nem tesz eleget, a bíróság a végzést, illetve a végzésben szereplő többi adattól elkülöníthető jogszabálysértő adatot hatályon kívül helyezi és a (6) bekezdés megfelelő alkalmazásával jár el.

(9) Ha a nyilvántartásba vételt (változásbejegyzést, közhasznú nyilvántartásba vételt) elrendelő végzés vagy a meghozatalára vezető eljárás jogszabálysértő, azonban a jogszabálysértés csekély jelentőségű és nyilvántartási adatot nem érint, a bíróság a

végzést a jogszabálysértés megállapítása mellett - további intézkedés elrendelése nélkül - hatályában fenntartja.

46/B. § (1) Ha a 46/A. § szerinti perben a felperes a nyilvántartásba vételi, változásbejegyzési végzés jogszabályba ütközését az alapjául szolgáló létesítő okiratnak, illetve módosításának a nyilvántartásba vételi, változásbejegyzési eljárásban észlelhető érvénytelenségére alapítja, a bíróság a per során megkísérli az érvénytelenségi ok, illetve az általa keletkezett érdeksérelem kiküszöbölését.

(2) A 46/A. § szerinti perben a nyilvántartásba vételt elrendelő végzés teljes hatályon kívül helyezésének, illetve a létesítő okirat teljes érvénytelensége megállapításának csak a létesítő okirat teljes érvénytelenségét eredményező érvénytelenségi ok fennállása esetén van helye. Ebben az esetben a bíróság az alapítás érvénytelenségének megállapítása mellett megkeresi a nyilvántartó bíróságot, hogy intézkedjen a szervezet kényszer-végelszámolásának lefolytatásáról vagy felszámolás kezdeményezéséről.

(3) Ha az érvénytelenségi ok változatlanul fennáll vagy az érvénytelenség miatti érdeksérelem kiküszöbölésére nem került sor, és a (2) bekezdés szerinti feltételek nem állnak fenn, a bíróság a nyilvántartásba vételt elrendelő végzést - az ítéletében megállapított időponttal - részben hatályon kívül helyezi és a létesítő okirat érvénytelenségét részlegesen megállapítja. A bíróság ítéletében emellett megkeresi a nyilvántartó bíróságot a 46/A. § (6) bekezdésében foglalt intézkedések megtételére.

(4) Ha az érvénytelenségi ok változatlanul fennáll vagy az érvénytelenség miatti érdeksérelem kiküszöbölésére nem került sor, a bíróság a változásbejegyzési végzést egészben vagy részben az ítéletében meghatározott időponttal hatályon kívül helyezi és a létesítő okirat módosításának érvénytelenségét teljes egészében vagy részlegesen megállapítja. A bíróság ítéletében emellett megkeresi a nyilvántartó bíróságot a 46/A. § (6) bekezdésében foglalt intézkedések megtételére.

(5) Ha az érvénytelenség oka utóbb megszűnt vagy az érvénytelenség miatti érdeksérelem kiküszöbölése megtörtént, a létesítő okiratot (módosítását) a bíróság visszamenőleges hatállyal érvényessé nyilvánítja, szükség esetén pedig a 46/A. § (6) bekezdésében foglaltak szerint jár el.

IV. Fejezet

Az egyes nyilvántartott szervezetekre vonatkozó speciális szabályok

20. Utaló rendelkezés

47. § E törvény rendelkezéseit az e fejezetben szabályozott polgári nemperes eljárásokban az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

21. Az alapítvány nyilvántartásba vételére irányuló kérelem tartalmi elemei

48. § (1) Az alapítvány nyilvántartásba vétele iránti kérelemnek a 20. §-ban foglaltakon túlmenően tartalmaznia kell a kurátor nevét, illetve a kuratórium megnevezését, a kuratórium tagjainak vagy a kurátornak a lakóhelyét (székhelyét), anyja születési nevét is.

(2) Az alapítvány nyilvántartásba vétele iránti kérelemben nyilatkozni kell a következőkről is:

- a) az alapítvány típusáról,
- b) az alapítvány vagyonfelhasználási módjáról, a felhasználható vagyon mértékéről,
- c) arról, hogy az alapítványhoz lehet-e csatlakozni (nyílt vagy zárt alapítvány).

(3) A (2) bekezdésben meghatározott nyilatkozatot az alapító okirat tartalmával egyezően kell megtenni.

49. § (1) Az alapítvány nyilvántartásba vétele iránti kérelemhez a 21. és 22. §-ban foglaltakon túlmenően csatolni kell a következőket is:

a) az alapítvány kuratóriuma tagjainak a tagság elfogadására és a jogszabályban meghatározott követelményekre vonatkozó, az összeférhetetlenségre is kiterjedő nyilatkozatát,

b) az igazolást az alapítvány céljára rendelt vagyon rendelkezésre bocsátásáról

ba) pénzbeli vagyonrendelés esetén a pénzforgalmi szolgáltató igazolását a fizetési vagy pénzforgalmi számlán elhelyezett összegről, az ügyvéd vagy a bíróság igazolását az ügyvédi vagy bírósági letétről vagy a közjegyző igazolását az alapítvány céljára rendelt vagyon bizalmi őrzésbe adásáról,

bb) - a legalább a működés megkezdéséhez szükséges pénzbeli vagyonrendelésen túlmenően - egyéb vagyonrendelés esetén az alapítói nyilatkozatot,

c) felügyelőbizottság esetén a felügyelőbizottság tagjainak a tagság elfogadására és a jogszabályban meghatározott követelményekre vonatkozó nyilatkozatát és

d) az alapítói jogok gyakorlására kijelölt személynek a kijelölés elfogadására vonatkozó nyilatkozatát.

(2) Az alapítvány szervezeti egységének jogi személlyé nyilvánítása esetén az alapítvány nyilvántartásba vétele iránti kérelemhez csatolni kell az igazolást az alapítvány céljára rendelt vagyonból elkülönített vagyon rendelkezésre bocsátásáról is.

(3) Az (1) bekezdés *ba)* pontjában és a (2) bekezdésben foglalt igazolásból ki kell tűnnie, annak, hogy az alapító a fizetési vagy pénzforgalmi számlán elhelyezett, a letétbe helyezett, illetve a bizalmi őrzésbe adott összeg felett a nyilvántartásba vételi eljárás befejezéséig nem rendelkezhet, s hogy azt az alapítvány nyilvántartásba vétele esetén az alapítványnak kell átadni.

(4) Az alapítvány nyilvántartásba vétele iránti kérelemhez csatolni kell a külön törvényben meghatározott iratokat is.

22. Az alapítvány nyilvántartásba vételére irányuló eljárás

51. § Az alapítvány nyilvántartásba vétele iránti kérelmet az alapító nyújthatja be. Ha az alapítványt több alapító hozta létre, a nyilvántartásba vétel iránti kérelmet az alapítóknak együttesen kell benyújtaniuk,

51/A. § (1) A bíróság alapítvány nyilvántartásba vételi, valamint változásbejegyzési kérelmének helyt adó, valamint a közhasznú nyilvántartásba vételét elrendelő végzését jogszabályban meghatározott módon, közzététel céljából továbbítja az OBH részére.

(2) Az OBH az (1) bekezdés alapján részére megküldött végzést az országos névjegyzék útján közzéteszi.

52. § Az alapítvány alapítóját megillető jogok, és az alapítót terhelő kötelezettségek tárgyában perképeséggel az alapító rendelkezik, az eljárásban hozott határozatokat az alapítványnak is kézbesíteni kell.

22/A. Az alapítói jogok gyakorlásának felfüggesztésére irányuló eljárás

52/A. § (1) Ha a kuratórium vagy a kurátor bejelenti, hogy az alapító a kuratórium felszólítása ellenére a teljes juttatott vagyont nem ruházza át az alapítványra, a bíróság az alapító alapítói jogainak gyakorlását végzéssel felfüggeszti és megállapítja, hogy az alapítói jogokat a felfüggesztés időtartama alatt a nyilvántartó bíróság gyakorolja. Az

eljárás az alapítványt nyilvántartó bíróság hatáskörébe és illetékességébe tartozó nemperes eljárás.

(2) A kérelemhez csatolni kell a felszólítást tartalmazó iratot és az annak közlését, de legalább az alapító lakóhelyére (székhelyére) történő kézbesítés megkísérlését igazoló iratot.

(3) Ha a kuratórium vagy a kurátor bejelenti a bíróságnak, hogy az alapító a teljes juttatott vagyont az alapítványra átruházta, a bíróság az alapítói jogok gyakorlásának felfüggesztését végzéssel megszünteti és megállapítja, hogy az alapítói jogokat az alapító gyakorolja. Az eljárás az alapítványt nyilvántartó bíróság hatáskörébe és illetékességébe tartozó nemperes eljárás.

23. Az alapítvány nyilvántartásban szereplő adatainak módosítására irányuló eljárás

53. § (1) Alapítvány esetében a változásbejegyzési kérelmet az alapítónak kell benyújtania és az alapító gyakorolja a kérelmezőt megillető jogokat és kötelezettségeket.

(2) Ha az állami alapító által alapított alapítvány, és az állami alapító által államháztartáson kívüli alapítóval közösen alapított alapítvány esetében az alapítók új kuratóriumot vagy kurátort jelölnek ki, a változásbejegyzési kérelemhez csatolni kell az állami alapító nyilatkozatát arról, hogy a kuratórium mely tagját jelölte vagy a kurátort az állami alapító jelölte-e. Ugyanígy kell eljárni abban az esetben is, ha az alapítók a kuratóriumba új tagot jelölnek.

(3) Ha az Ectv. alapján az alapítói jogok gyakorlójává a közhasznú jogállású alapítvány székhelye szerinti települési önkormányzat 100%-os tulajdonában álló gazdasági társaság válik, e személy nyújtja be a változással összefüggő változásbejegyzési kérelmet.

24. Az alapítvány kuratóriuma tagjának vagy kurátorának bíróság általi kijelölésére irányuló eljárás

54. § (1) A bíróság az ügyvezető szerv (szervezet) kijelöléséről polgári nemperes eljárásban határoz, ha

a) az alapító nem él a kuratórium vagy kurátor kijelölésének jogával vagy az alapító által kijelölt szerv (szervezet) a feladat ellátását nem vállalja,

b) az alapítói jogokat a bíróság gyakorolja.

(2) Ha a kuratórium vagy kurátor kijelölésének feltételei fennállnak, a bíróság hivatalból az eljárást megindíthatja, vagy az egyéb érdekelt kérelmére az eljárást megindítja.

(3) Az e §-ban szabályozott eljárás során a bíróság az alapítvány célja szerinti szakterületen működő szervezettől javaslatot kérhet a kuratórium tagjaira vagy a kurátorra vonatkozóan.

25. Az alapítvány kuratóriuma új tagjának vagy új kurátorának nyilvántartásba történő bejegyzésére irányuló változásbejegyzési eljárás

55. § Ha az alapítói jogok gyakorlója a kuratórium tagját vagy a kurátort a Ptk. 3:398. § (2) bekezdése alapján visszahívja és új kuratóriumi tagot vagy kurátort jelöl ki, változásbejegyzési kérelem benyújtásával kérheti az új kuratóriumi tag vagy kurátor nyilvántartásba vételét.

56. § (1) Az 55. § szerinti változásbejegyzési kérelemhez csatolni kell

a) azokat az okiratokat, amelyek valószínűsítik, hogy az alapítvány kuratóriumának tagja vagy a kurátor közvetlenül veszélyezteti az alapítvány célját,

b) az alapítvány kuratórium tagja vagy a kurátor a tagság elfogadására, valamint a jogszabályban meghatározott követelményekre vonatkozó, az összeférhetlenségre is kiterjedő nyilatkozatát és

(2) A bíróság a kérelmet azzal a felhívással küldi meg a kuratórium változásbejegyzési kérelemmel érintett tagjának vagy a kurátornak, hogy a kézbesítéstől számított tizenöt napon belül nyilatkozzon arról, hogy a kérelemben foglaltakat vitatják-e.

(3) Ha a kérelemben foglaltakat a kuratórium változásbejegyzési kérelemmel érintett tagja vagy a kurátor vitatja, vagy a kuratórium változásbejegyzési kérelemmel érintett tagja az alapító által a bíróság felhívására megjelölt újabb címre a felhívás nem volt kézbesíthető, a bíróság a változásbejegyzési eljárást megszünteti, egyben felhívja az alapítót, hogy harminc napon belül keresetlevél benyújtásával kezdeményezheti az alapítvány kuratóriuma új tagjának vagy új kurátora kijelölésének nyilvántartásba történő bejegyzését, erre az alapítót az eljárást megszüntető végzésben figyelmeztetni kell.

(4) Ha az eljárás (3) bekezdésben meghatározott okból történő megszüntetésének nincs helye, és az alapító által csatolt iratokból nem állapítható meg, hogy az alapítvány kuratóriumának tagja vagy a kurátora közvetlenül veszélyezteti az alapítvány tevékenységét, a bíróság a kérelmet elutasítja, egyben felhívja az alapítót, hogy harminc napon belül keresetlevél benyújtásával kezdeményezheti az alapítvány kuratóriuma új tagjának vagy az új kurátorának kijelölésének nyilvántartásba történő bejegyzését, erre az alapítót a kérelmet elutasító végzésben figyelmeztetni kell.

(5) Ha a változásbejegyzési eljárás során az alapítvány kuratóriumának valamennyi tagja vagy kurátora e tisztségéről lemond (a tagság elfogadására irányuló jognyilatkozatát visszavonja), a bíróság a lemondott kuratóriumi tagokat, illetve a kurátort a nyilvántartásból törli, egyidejűleg az alapító által bejelentett, az alapítvány új kuratóriumi tagjait vagy kuratóriumot nyilvántartásba veszi.

26. Az alapítvány kuratóriuma új tagjának vagy új kurátorának nyilvántartásba történő bejegyzésére irányuló peres eljárás

57. § (1) Az alapító által az 56. § (3) és (4) bekezdése alapján indított perre a nyilvántartást vezető bíróság illetékes. A pert az alapítónak az alapítvány és a kuratórium változásbejegyzési kérelemmel érintett tagja vagy a kurátor ellen kell megindítania. A bíróság hivatalból beszerzi a nemperes ügy 56. § (1) bekezdés b) és c) pontjában megjelölt iratait.

(2) A bíróság az alapító fél keresetlevélben előterjesztett kérelmére beszerzi a nemperes ügy 56. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott iratait, ha arra a fél bizonyítékként kíván hivatkozni.

(3) Ha a bíróság a keresetlevélben foglaltaknak helyt ad, a jogerős ítéletet alapján hivatalból kell módosítani a nyilvántartás adatait, az ítélet miatt bekövetkezett adatváltozásról végzést hozni nem kell.

(4) Ha a bíróság az alapítvány kuratóriuma új tagjának vagy új kurátora nyilvántartásba történő bejegyzésére irányuló változásbejegyzési eljárást az 56. § (3) vagy (4) bekezdésben meghatározott okból szünteti meg, és a változásbejegyzési kérelem az alapítvány kuratóriuma új tagjának vagy új kurátora nyilvántartásba történő bejegyzésére irányuló változásbejegyzési eljárás mellett más adat bejegyzése (törlése) iránti kérelmet is tartalmaz, a bíróság a változásbejegyzési eljárást - a meg nem szüntetett részben - a perindításra nyitva álló határidő eredménytelen elteltéig, illetőleg a jogerős ítélet meghozataláig (a per megszüntetéséig) felfüggeszti.

(5) Az 55-57. § rendelkezési szerint kell eljárni abban az esetben is, ha az alapító az alapító okirat rendelkezése alapján hívja vissza a kuratóriumot, kurátort, vagy a kuratórium tagját és nyújt be az alapítvány új kuratóriuma vagy kurátora nyilvántartásba történő bejegyzésére vagy a kuratórium új tagjának bejegyzésére irányuló változásbejegyzési kérelmet.

27. Az alapítványok egyesülésének és szétválásának bejegyzése iránti eljárás

58. § (1) Az alapítványok összeolvadásának bejegyzése iránti kérelem elbírálására az új alapítvány székhelye szerinti bíróság illetékes. A kérelmet az új alapítvány alapító okiratának elfogadásától számított hatvan napon belül kell benyújtani, egyidejűleg kérni kell az összeolvadó alapítványok nyilvántartásból való törlését is.

(2) Az alapítvány beolvadásának bejegyzése iránti kérelem elbírálására az a bíróság illetékes, amely azt az alapítványt tartja nyilván, amelybe a beolvadás történik (a továbbiakban: átvevő alapítvány). A kérelmet az átvevő alapítvány alapító okiratának elfogadásától, ennek hiányában az egyesülési szerződés jóváhagyásától számított hatvan napon belül kell benyújtani, egyidejűleg kérni kell a beolvadó alapítvány nyilvántartásból való törlését is.

(3) Az alapítvány különválásának bejegyzése iránti kérelem elbírálására a különváló alapítványt nyilvántartó bíróság illetékes. A kérelmet az új alapítványok alapító okiratának elfogadásától számított hatvan napon belül kell benyújtani, egyidejűleg kérni kell a különváló alapítvány nyilvántartásból való törlését is.

(4) Az alapítvány kiválásának bejegyzése iránti kérelem elbírálására a kiválással érintett alapítványt nyilvántartó bíróság illetékes. A kérelmet az új alapítvány alapító okiratának elfogadásától számított hatvan napon belül kell benyújtani, egyidejűleg kérni kell a kiválással létrejövő alapítvány nyilvántartásba vételét is.

58/A. § (1) Ha az egyesülő vagy szétváló alapítványokat nem az egyesülés (összeolvadás, beolvadás) vagy szétválás (különválás, kiválás) bejegyzése iránti kérelem elbírálására illetékes bíróság tartja nyilván, az alapítványok iratait az alapítványokat nyilvántartó bíróság az egyesülés vagy szétválás bejegyzése iránti kérelem elbírálására illetékes bíróság megkeresésére megküldi. Ugyanígy kell eljárni abban az esetben is, ha az egyesüléssel vagy szétválással létrejövő alapítványt nem az a bíróság fogja nyilván tartani, amelyik az egyesülés vagy szétválás bejegyzése iránti kérelem elbírálására illetékes.

(2) Ha az egyesülésben vagy szétválásban részt vevő alapítványokat nyilvántartó bíróság változásbejegyzési eljárást folytat le, az alapítványok iratait a változásbejegyzési eljárás jogerős befejezését követően küldi meg az egyesülés vagy szétválás bejegyzésére illetékes bíróságnak. Az egyesülés vagy szétválás bejegyzése iránti kérelem elbírálására illetékes bíróság eljárását az iratok beérkezéséig felfüggeszti. Az eljárást akkor is fel kell függeszteni, ha a változásbejegyzési eljárás és az egyesülés vagy szétválás iránti kérelem elbírálására ugyanaz a bíróság illetékes.

(3) Az egyesülés vagy szétválás bejegyzése iránti kérelem elbírálására illetékes bíróság határoz az egyesülés vagy szétválás eredményeképpen megszűnő alapítvány nyilvántartásból való törléséről és a létrejövő alapítvány nyilvántartásba vételéről. Ha a megszűnő alapítványt nem az eljárást lefolytató bíróság tartja nyilván, a határozatot megküldi a megszűnt alapítványt nyilvántartó bíróságnak, amely a határozat alapján a nyilvántartásból törli a megszűnt alapítványt. A törlésről nem kell határozatot hozni. Ha a létrejövő alapítványt nem az eljárást lefolytató bíróság fogja nyilvántartani, a határozatot megküldi az új alapítványt nyilvántartó bíróságnak, amely a határozat alapján az új alapítványt a nyilvántartásba bejegyzi. A bejegyzésről nem kell határozatot hozni.

58/B. § (1) Az alapítványok egyesülésének vagy szétválásának bejegyzése iránti kérelmet az alapítóknak - az alapítók gyűlésének - kell benyújtaniuk. A kérelemben fel kell tüntetni az egyesülő vagy szétváló alapítványok székhelyét és nyilvántartási számát is.

(2) Az alapítványok egyesülésének vagy szétválásának nyilvántartásba való bejegyzése iránti kérelemhez - a bejegyzési, változásbejegyzési kérelemhez csatolandó iratokon túl - csatolni kell:

- a) az alapítvány alapítóinak vagy az alapítók gyűlésének határozatait az átalakulásról,
- b) a kuratórium vagy a kurátor nyilatkozatát arról, hogy a munkavállalói érdekképviselőt az átalakulás elhatározásáról tájékoztatta,
- c) az egyesüléssel érintett alapítványok vagyommérleg-tervezetét és vagyonleltár-tervezetét,
- d) összeolvadás vagy különválás esetén a létrejövő alapítvány vagyommérleg-tervezetét és vagyonleltár-tervezetét,
- e) a vagyommérleg-tervezetekre és a vagyonleltár-tervezetekre vonatkozó könyvvizsgálói jelentést tartalmazó okiratot,
- f) egyesülés esetén az egyesülési szerződést,
- g) szétválás esetén a szétválási szerződést,
- h) ha az alapítványnál felügyelőbizottság működik, a felügyelőbizottságnak az átalakulással kapcsolatos nyilatkozatát,
- i) ha az alapítványi cél megvalósításához szükséges, a szükséges alapítványi vagyon rendelkezésre bocsátásának igazolását és
- j) az átalakulási tervet.

(3) A kérelemhez a (2) bekezdésben foglaltakon túl csatolni kell:

- a) összeolvadás esetén az összeolvadással létrejövő alapítvány adatait tartalmazó nyilvántartásba-vételi űrlapot,
- b) beolvadás esetén az átvevő alapítvány adatait tartalmazó változásbejegyzési űrlapot,
- c) különválás esetén, a beolvadásos különválás esetét kivéve a különválással létrejövő alapítvány adatait tartalmazó nyilvántartásba-vételi űrlapot,
- d) beolvadásos különválás esetén annak az alapítványnak az adatait tartalmazó változásbejegyzési űrlapot, amelybe a beolvadásos különválás történik,
- e) kiválás esetén - a beolvadásos kiválás esetét kivéve - a kiválással létrejövő alapítvány adatait tartalmazó nyilvántartásba vételi űrlapot,
- f) beolvadásos kiválás esetén, annak az alapítványnak az adatait tartalmazó változásbejegyzési űrlapot, amelyhez a csatlakozás történik,
- g) annak az alapítványnak az adatait tartalmazó változásbejegyzési űrlapot, amelyből a kiválás történt.

(4) A bíróság az alapítvány egyesülésének vagy szétválásának bejegyzése iránti kérelmet a nyilvántartásba-vételi kérelem szabályai szerint bírálja el, a kérelem elbírálására nyitva álló határidő akkor kezdődik, amikor az egyesülésben vagy szétválásban érintett valamennyi alapítvány irata a bíróság rendelkezésére áll.

(5) A bíróság ellenőrzi, hogy az egyesülés vagy szétválás során közzéteendő közlemények közzétételre kerültek-e.

(6) Az alapítvány egyesülésének vagy szétválásának bejegyzése iránti kérelmet a bíróság akkor is elutasítja, ha az egyesülés vagy szétválás az egyesülő vagy szétváló alapítvány alapítványi vagyonának csorbításával vagy alapítványi céljának veszélyeztetésével jár.

(7) Az alapítványok egyesülésének vagy szétválásának bejegyzésére akkor kerülhet sor, ha az állami adó- és vámhatóság - a bírósági elektronikus értesítést követő öt munkanapon belül - elektronikus úton arról tájékoztatja a bíróságot, hogy az átalakulással érintett alapítványnál az adókötelezettségek teljesítésének ellenőrzésére irányuló, illetve ezzel összefüggő hatósági eljárás nincs folyamatban, vagy az állami adó- és vámhatóság ilyen adóigazgatási eljárást nem kezdeményez. Ha az állami adó- és vámhatóság tájékoztatása szerint az alapítványnál ilyen eljárás van folyamatban, vagy az állami adó- és vámhatóság ilyen eljárást kezdeményez, az átalakulás az adóigazgatási eljárás jogerős befejezéséről szóló elektronikus tájékoztatást követően, ennek hiányában az átalakulás bejegyzése iránti kérelem elbírálására nyitva álló határidő kezdetétől számított kilencvenedik napon jegyezhető be.

28. Az alapítvány jogutód nélküli megszűnését eredményező ok megállapítására irányuló polgári nemperes eljárás

59. § (1) A bíróság az ügyész indítványára, az alapító (alapítók) vagy más jogilag érdekelt kérelmére megállapítja a jogutód nélküli megszűnési ok bekövetkeztét, ha

a) az alapítványt határozott időre alapították és a meghatározott időtartam eltelt [Ptk. 3:48. § (1) bekezdés *a)* pont],

b) az alapítvány megszűnése meghatározott feltétel bekövetkezéséhez kötött és e feltétel bekövetkezett [Ptk. 3:48. § (1) bekezdés *b)* pont],

c) az alapítvány célját megvalósította, és az alapító új célt nem határozott meg [Ptk. 3:403. § (1) bekezdés *a)* pont],

d) az alapítvány céljának megvalósítása lehetetlenné vált, és a cél módosítására vagy más alapítvánnyal való egyesülésre nincs mód [Ptk. 3:403. § (1) bekezdés *b)* pont],

e) az alapítvány három éven át a célja megvalósítása érdekében nem folytatott tevékenységet [Ptk. 3:403. § (1) bekezdés *c)* pont].

(2) Az ügyészt az eljárás indítványozásának joga akkor illeti meg, ha indítványát - az (1) bekezdés *a)*-*e)* pontjaiban meghatározott okok valamelyike mellett - közérdek sérelmére alapítja és e közérdek sérelmének fennállását valószínűsíti.

29. Az állami alapító által alapított alapítvány és közalapítvány megszüntetésére irányuló sajátos nemperes eljárás

62. § (1) Az állami alapító által alapított alapítvány és közalapítvány megszüntetésére irányuló sajátos nemperes eljárásban a bíróság az e §-ban foglaltakat, valamint az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2006. évi LXV. törvény szabályait alkalmazva jár el.

(2) Az eljárás az állami alapító által alapított alapítványt, vagy közalapítványt nyilvántartó bíróság hatáskörébe és illetékességébe tartozik.

(3) E § alkalmazásában állami alapító

a) az Országgyűlés,

b) a Kormány,

c) a minisztérium (miniszter),

d) aki alapítói jogát a megyei önkormányzatok konszolidációjáról, a megyei önkormányzati intézmények és a Fővárosi Önkormányzat egyes egészségügyi intézményeinek átvételéről szóló 2011. évi CLIV. törvény 2. § (8) bekezdése szerint gyakorolja,

e) az a költségvetési szerv, melynek alapítói, fenntartói joga a megyei önkormányzatok konszolidációjáról, a megyei önkormányzati intézmények és a Fővárosi Önkormányzat egyes egészségügyi intézményeinek átvételéről szóló 2011. évi CLIV. törvény 2. § (1) bekezdése alapján az államra szállt.

(4) Az (1) bekezdésben foglaltak szerint kell eljárni akkor is, ha az állami alapító alapítói jogát a Ptk. 74/C. § (7) bekezdése szerinti kijelölés alapján gyakorolja.

29/A. A Kormány által létrehozott alapítvány nyilvántartásba vételére irányuló eljárás eltérő szabályai

62/A. § (1) E törvény alapítvány nyilvántartásba vételére irányuló eljárásra vonatkozó rendelkezéseit az alábbi eltérésekkel kell alkalmazni:

a) a bíróság az alapítvány nyilvántartásba vétele iránti kérelmet a 28. § (1) bekezdésétől eltérően a benyújtásától számított öt napon belül megvizsgálja,

b) a bíróság az alapítványt legkésőbb a kérelem benyújtásától számított húsz napon belül nyilvántartásba veszi,

c) a nyilvántartásba vétel során a hiánypótlásra legfeljebb három napos határidőt kell biztosítani, amely határidő kérelemre, indokolt esetben, egy alkalommal, legfeljebb három nappal meghosszabbítható,

d) az egyszerűsített nyilvántartásba vételi eljárás során a nyilvántartásba vételi kérelem elbírálásáról a bíróság a kérelem érkezését követő tíz napon belül határoz,

e) a bíróság az alapító vagy az alapítvány kérelmére polgári nemperes eljárásban, a kérelem beérkezését követő húsz napon belül dönt a közhasznúvá minősítéséről és a közhasznú jogállás nyilvántartásba történő bejegyzéséről.

(2) Az alapítvány nyilvántartásba vételére irányuló eljárásban az alapítói jogok gyakorlójának a Kormány határozatában kijelölt személyt kell tekinteni.

IRODALOMJEGYZÉK

Felhasznált jogszabályok

- Az Alaptörvény, Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
A Magánjogi Törvényjavaslata (MTJ. 1928)
Az 1949. évi XX. törvény a Magyar Népköztársaság alkotmányáról
Az 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.)
Az 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (a régi Ptk.)
Az 1960. évi 11. törvényerejű rendelet a polgári törvénykönyv hatálybalépéséről és végrehajtásáról (Ptké.)
Az 1972. évi V. törvény Magyar Köztársaság Ügyészségéről (Ütv.)
Az 1978. évi IV. törvény Büntető Törvénykönyvről (Btk.)
Az 1987. évi XI. törvény jogalkotásról szóló (Jat.)
Az 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról (Etv.)
Az 1989. évi XXXIII. törvény a pártok működéséről és gazdálkodásáról
Az 1989. évi XXXVIII. törvény az Állami Számvevőszékről (Ásztv.)
Az 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról (Ötv.)
Az 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről (Itv.)
Az 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról (Cstv.)
Az 1992. évi XXXVIII. törvény az államháztartásról (Aht.)
Az 1992. évi XLIV. törvény a Munkavállalói Résztulajdonosi Programról
Az 1993. évi LXXIX. törvény közoktatásról (Közokt.tv.)
Az 1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról
Az 1993. évi XCII. törvény a Ptk. egyes rendelkezéseinek módosításáról (Ptk-novella)
Az 1994. évi LXXX. törvény az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről (Üsztv.)
Az 1995. évi CXVII. törvény személyi jövedelemadóról (Szja.tv.)
Az 1996. évi CXXVI. törvény a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról
Az 1997. évi LVI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról (Bsz.)
Az 1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magánnyugdíj pénztárakról
Az 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről (a régi Ksztv.)
Az 1998. évi CXXI. törvény a gazdasági kamarákról
Az 1998. évi XI. törvény az ügyvédekről (Ügyv.tv.)
A 2000. évi C. törvény a számvitelről (Számv.tv.)

A 2001. évi CVI. törvény a társadalmi szervezetek és az alapítványok nyilvántartásba vételére vonatkozó rendelkezések módosításáról

A 2001. évi CXIV. törvény a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló 1996. évi CXXVI. törvény módosításáról

A 2003. évi L. törvény a Nemzeti Civil Alapprogramról (NCA tv.)

A 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről (Art.)

A 2004. évi I. törvény a sportról (Stv.)

A 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól (Ket.)

A 2005. évi CXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről

A 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról (az új Gt.)

A 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról (Cgtv.)

A 2006. évi LXV. törvény az államháztartásról szóló 1992 évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról

A 2011. évi CLXV. törvény polgárorségről és a polgárőri tevékenység szabályairól (Pötv.)

A 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról (az új civil törvény, Ectv.)

A 2011. évi CLXXXI. törvény a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról (Cnytv.)

A 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről (Ütv.)

A 2011. évi CCIV. törvény a Nemzeti Felsőoktatásról

A 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról

A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (az új Ptk.)

A 2013. évi CLXXVII. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről (Ptké.)

A 2013. évi CCLII. törvény egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról

A 2014. évi LXXIII. törvény egyes igazságügyi és magánjogi tárgyú törvények módosításáról

A 2015. évi CVII. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény, és ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról

A 2015. évi CXXXV. törvény a sportról szóló 2004. évi I. törvény, valamint az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény módosításáról

A 2016. évi I. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény módosításáról
A 2016. évi CLXXIX. törvény a civil szervezetek és a cégek nyilvántartásával összefüggő eljárások módosításáról és gyorsításáról
A 2016. évi CXXXII. törvény a Honvédelmi Sportszövetségről
A 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról (Ákr.)
A 2019. évi XXXVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadságról továbbá
A 14/2002. (VIII. 1.) IM. rendelet a bírósági ügyvitel szabályairól
A 23/2006.(V.18.) IM rendelet a törvényességi felügyeleti eljárásban közreműködő felügyelő-biztos díjáról

Felhasznált bírósági határozatok

BH. 1991/1. KK. 40.,
BH. 1991/1. KK. 58.
BH. 1991/9. KK. 368.
BH. 1991/10. KK. 413.
BH. 1991/10. KK. 414.
BH. 1991/11. KK. 449.
BH. 1991/12. KK. 489.
BH. 1991/12. KK. 490.
BH. 1992/5. KK. 349.
BH. 1992/6. KK. 429.
BH. 1992/8. KK. 551.
BH. 1992/11. KK. 726.
BH. 1992/12. KK. 789.
BH. 1992/12. KK. 790.
BH. 1993/2. KK. 122.
BH. 1993/2. KK. 123.
BH. 1993/4. KK. 259.
BH. 1993/6. KK. 259.
BH. 1993/6. KK. 392.
BH. 1993/7. KK. 461.
BH. 1993/7. KK. 462.
BH. 1993/8. KK. 525.
BH. 1993/9. KK. 377.
BH. 1994/2. KK. 107.
BH. 1994/2. KK. 108.
BH. 1994/3. KK. 161.
BH. 1994/6. KK. 340.

BH. 1995/6. KK. 371.
BH. 1996/5. KK. 279.
BH. 1996/9. KK. 484.
BH. 1996/10. KK. 555.
BH. 1996/11. KK. 613.
BH. 1997/2. KK. 97.
BH. 1997/3. KK. 147.
BH. 1997/6. KK. 312.
BH. 1997/6. KK. 314.
BH. 1997/8. KK. 416.
BH. 1997/9. KK. 457.
BH. 1998/2. KK. 103.
BH. 1998/2. KK. 104.
BH. 1999/2. KK. 93.
BH. 1999/7. KK. 338.
BH. 1999/8. KK. 391.
BH. 1999/10. KK. 481.
BH. 1999/10. KK. 483.
BH. 2000/1. KK. 37.
BH. 2000/1. KK. 38.
BH. 2000/9. KK. 375.
BH. 2000/9. KK. 427.
BH. 2000/12. KK. 12.
BH. 2001/6. KK. 303.
BH. 2001/9. KK. 451.
BH. 2001/10. KK. 99.
BH. 2001/10. KK. 471.

Felhasznált jogegységi döntések

2/2005. KJE
4/2006. KJE.
5/2006. KJE.
2/2007. KPJE.

Felhasznált irodalom

- ÁCSNÉ MOLNÁR JUDIT (1998): *Non-profit törvény és a kedvezmények*. Budapest, Noviring Kft.
- ÁGH ATTILA (1987): *Védekező társadalom*. Magyar Tudomány 1987. 1. sz.. 1-14. p.
- AISLEITNER JÓZSEF (1941): *Az ékiratos családi jog főbb forrásai*. Budapest, (s. n.)
- ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG (1992-2007): *Alkotmánybírósági Határozatok*. Budapest, Alkotmánybíróság.
- ALKOTMÁNYOS JOGALKOTÁSI IRÁNYVONALAK INTÉZETE (1996): *Alkotmányos elvek és esetek*. Budapest, Constitutional & Legislative Policy Institute.
- ANTALFFY GYÖRGY – PAPP IGNÁC (1974): *A politikai és jogi tanok története*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- ASZTALOS LÁSZLÓ - CSIZMADIA ANDOR - KOVÁCS KÁLMÁN (1978): *Magyar állam-és jogtörténet*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- BABBIE, EARL (1995): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest, Balassi Kiadó.
- BAJKÓ MÁTYÁS – VASKÓ LÁSZLÓ (1975): *Egyetemes és magyar neveléstörténet*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- BALÁZS ISTVÁN és mások (1983): *Az önkormányzati rendszer magyarázata*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- BALOGH ESZTER - BULLAIN NILDA - SIMON ILDIKÓ (szerk.) (1997): *Egymás jobb megértése felé (Tanulmányok az állam, az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek viszonyáról Magyarországon)*. Budapest, A Civil Társadalom Fejlődéséért Alapítvány.
- BARTAL ANNA MÁRIA (2005.): *Nonprofit elméletek, modellek, trendek*. Budapest, Századvég Kiadó.
- BÁTHORY ZOLTÁN - FALUS IVÁN (főszerk.) (1997): *Pedagógiai Lexikon I-III*. Budapest, Keraban Könyvkiadó.
- BÁTHORY ZOLTÁN – FALUS IVÁN (szerk.) (2001): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*. Budapest, Osiris Kiadó.
- BAYER JÓZSEF (szerk.) (2002): *Politika és társadalom*. Budapest, MTA Politikai Tudományok Intézete.
- BENEDEK ANDRÁS – CSOMA GYULA – HARANGI LÁSZLÓ (főszerk.) (2002): *Felnőttoktatási- és –képzési lexikon*. Budapest, Magyar Pedagógiai Társaság – OKI Kiadó – Szaktudás Kiadó Ház.
- BERGER, VINCENT (1999): *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlata*. Budapest, Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány – Külügyminisztérium.

- BIHARI MIHÁLY (1989): *Politikai rendszer és demokrácia*. Budapest, ELTE.
- BIHARI OTTÓ (1974): *Államjog*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- BÍRÓ ENDRE (2002): *Nonprofit szektor analízis*. Budapest, EMLA Egyesület.
- BÍRÓ GYÖRGY (2001): *A kötelmi jog és a szerződés tan közös szabályai*. Miskolc, Novotni Kiadó.
- BÍRÓ GYÖRGY – LENKOVICS BARNABÁS (2001): *Magyar polgári jog – Általános tanok*. Miskolc, Novotni Kiadó.
- BŐHM ANTAL (2002): *Politikai integráció lokális szinten*. In: Bayer József (szerk.): *Politika és társadalom*. Budapest, MTA Politikai Tudományok Intézete, 297-302. p.
- BULLAIN, NILDA (2004): *Civil jövőkép*. Budapest, Ökotárs Alapítvány.
- BÓNIS GYÖRGY (1972): *Középkori jogunk elemei*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- BOTH ÖDÖN és mások (1978): *Egyetemes állam- és jogtörténet I-II*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- BRÓSZ RÓBERT - PÓLAY ELEMÉR (1989): *Római jog*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- COOMBS, PH. H. (1971): *Az oktatás világválsága. Rendszerelemzés*. Budapest, Tankönyvkiadó
- CRYSTAL, DAVID (főszerk.) (1992): *Cambridge enciklopédia*. Budapest, Magyar Hírlap – Maecenas Könyvkiadó.
- CSANÁDI DÁNIEL - GOSZTONYI GÉZA (2003): *Partnerség – a helyi önkormányzatok és a civil szervezetek közt, Brit-magyar konferencia, Budapest 2003. április 23.* Budapest, Joseph Rowntree Foundation.
- CSIZMADIA ANDOR - KOVÁCS KÁLMÁN - MADAY PÁL (1965): *Magyar állam- és jogtörténet*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- CSIZMÁR GÁBOR - BÍRÓ ENDRE (1998-2007): *Nonprofit jogi kézikönyv I-II*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- CSIZMÁR GÁBOR- NEMODA ISTVÁN (2001): *Hogyan szerezzünk pénzt?* Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó.
- DINNYÉS JÁNOS (1993): *Felnőttképzés: elmélet és gyakorlat*. Gödöllő, Emberi Erőforrások Fejlesztése Alapítvány.
- DOBOS LÁSZLÓ (1970): *Az egykori polgári iskola szerepe iskolarendszerünkben*. *Pedagógiai Szemle*, 1133-1142. p.
- DURKÓ MÁTYÁS (1998): *Társadalmi kihívások és a felnőttnevelés funkciói*. Pécs, PTE TTK Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet.
- DURKÓ MÁTYÁS (1999): *Andragógia (A felnőttnevelés és közművelődés új útjai)*. Budapest, Magyar Művelődési Intézet.
- EMBERI JOGOK KÖZPONTJA, GENF (1988): *Nemzetközi Okmányok Gyűjteménye*. New York, Egyesült Nemzetek Szervezete.

- EÖRSI GYULA és mások (1979): *Kötelmi jog – Különös rész.* Budapest, Tankönyvkiadó.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG (1996): *Tanítani és tanulni. A kognitív társadalom felé.* Budapest, Munkaügyi Minisztérium.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG (1998): *Közlemény az önkéntes szervezetek és alapítványok erősítéséről Európában.* Budapest, Budapesti Európa Ház.
- EURÓPA TANÁCS (1996): *Európa Tanács Emberi Jogi Dokumentumai.* Budapest, Európa Tanács.
- EURÓPA TANÁCS (1999): *Európa Tanács válogatott egyezményei.* Budapest, Európa Tanács.
- FÁBIÁN GERGELY (szerk.) (2005): *A Debreceni Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar Tudományos Közleményei III.* Nyíregyháza, DE-EFK.
- FOGARASI JÓZSEF (szerk.) (1999): *Európa és a magyar közigazgatás – IV. Országos Közigazgatási Napok 1999.* Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- FÖLDI ANDRÁS – HAMZA GÁBOR (1996): *A római jog története és intézményei.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- FOLTÁNYI ZSUZSA (2004): *Bevezetés a nonprofit jogi reform koncepcióhoz.* In Bullain, Nilda: *Civil jövőkép,* Budapest, Ökotárs Alapítvány, 9-11. p.
- FRIEDMANN, M. (1996.): *Kapitalizmus és szabadság.* Budapest, Akadémiai Kiadó.
- FRISNYÁK SÁNDOR (1984): *A megye földrajza.* In Cservényák László (szerk.): *Magyarország megyéi - Szabolcs-Szatmár.* Budapest, Kossuth Könyvkiadó.
- FÜLÖP SÁNDOR (2006): *Egyesületek bírósági nyilvántartásba vételi gyakorlata.* Budapest, EMLA Egyesület.
- GAUL EMIL (2001): *Vizuális nevelés.* In: Báthory Zoltán – Falus Iván (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből.* Budapest, Osiris Kiadó 416-428. p.
- GÖNCZI KATALIN és mások (1999): *Egyetemes jogtörténet I-II.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- HAUPT, PAUL (1879): *Die Sumerischen Familiengesetze.* Leipzig, (s. n.)
- HORVÁTH PÁL (1973): *Bevezetés az állam-és jogtörténet forrásaiba.* Budapest, Tankönyvkiadó.
- HORVÁTH PÁL (2003): *Az európai jog ősforrásai.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- HSI, S. – HODLEY, C. (1997): *Productive discussion in science.* Journal of Science Education and Technology, 1997. no. 6. 23-36. p.
- IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM (2003): *A Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény miniszteri indokolása.* Budapest, Igazságügyi Minisztérium.

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM Kodifikációs Bizottság (2016) Előkészítő anyag a civil szervezetek nyilvántartásba vételének gyorsításához

JENKINS, ROBERT M. (1997): *A nonprofit szféra és a politikai rendszer kapcsolata Magyarországon*. In Balogh Eszter és mások (szerk.): *Egymás jobb megértése felé – Tanulmányok az állam, az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek viszonyáról Magyarországon*. Budapest, A Civil Társadalom Fejlődéséért Alapítvány, 7-14. p.

JUHÁSZ LÁSZLÓ (2000): *Az Európai Unió közösségi joga*. Budapest, BKÁE Világgazdaságtan tanszék.

KAHULITS ANDREA (2002): *Nonprofit szervezetek pénzügyeinek intézése*. Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó.

KAPOSVÁRI ANIKÓ - KRÁLIK MIKLÓS - SEBESTYÉN ISTVÁN (1997): *Magyarország civilnézetben*. Budapest, Budapesti Európa Ház.

KEANE, JOHN (2000): *A civil társadalom*. Budapest, Typotex Kiadó.

KISS MARGIT RITA (1987): „Civil” és „más” társadalmak. *Magyar Tudomány*, 1987. 7-8. sz. 574-580. p.

KMOSKÓ MIHÁLY (1911): *Hammurabbi törvényei*. Kolozsvár, (s. n.)

KONDOROSI FERENC (1998): *Civil társadalom Magyarországon*. Budapest, Politika + Kultúra Alapítvány.

KOVÁCS ANDRÁS - VIRÁG MÁRIA (1991): *Alapítványokról-mindenkinek*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

KOZMA TAMÁS (1985): *Tudásgyár? Az iskola mint társadalmi szervezet*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

KOZMA TAMÁS (1988): *Általános, kötelező, ingyenes? Viták az oktatás finanszírozásáról*. *Köznevelés*, 1988/42. 19-22. p.

KOZMA TAMÁS (1990): *Kié az iskola?* Budapest, Edukáció

KOZMA TAMÁS (1991): *Bevezetés a nevelésszociológiába*. Budapest, Tankönyvkiadó.

KOZMA TAMÁS (1992): *Reformviták*. Budapest, Educatio Kiadó.

KOZMA TAMÁS (1994): *A közoktatás fejlesztési koncepciójának tudományos megalapozása*. Budapest, Oktatókutató Intézet.

KOZMA TAMÁS (2001): *Közösségi elszámoltatás az oktatásban*. In Báthory Zoltán – Falus Iván (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*. Budapest, Osiris Kiadó, 96-110. p.

KOZMA TAMÁS (2004): *Kié az egyetem? A felsőoktatás nevelésszociológiája*. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó.

KOZMA TAMÁS - SIKE EMESE (szerk.) (2006): *Pedagógiai informatika*. Debrecen, Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója.

KRON, FRIEDRICH (1997): *Pedagógia*. Budapest, Osiris Kiadó.

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL (2001): *Nonprofit szervezetek Magyarországon 2000. évkönyv*. Budapest, KSH.

KUCSERA TAMÁS GERGELY (szerk.) (2006): *Kézikönyv civileknek*. Budapest, Náfiore Kiadó.

- KUTI ÉVA (szerk) (1992): *A nonprofit szektor szerepe Magyarországon*. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport.
- KUTI ÉVA (1998): *Hívjuk talán nonprofitnak?* Budapest, Nonprofit Kutatócsoport.
- LEGFŐBB ÜGYÉSZSÉG (1989-2007): *Statisztikai jelentések*. Budapest, Legfőbb Ügyészség Információs és Számítástechnika-alkalmazási Főosztály.
- LEGFŐBB ÜGYÉSZSÉG (2006-2016): *Egylet-program adatbázisa*. Budapest, Legfőbb Ügyészség Információs és Számítástechnika-alkalmazási Főosztály.
- LOMNICIZOLTÁN (1998): *Az alapítványok és közalapítványok kézikönyve*. Budapest, HVG-ORAC.
- LŐRINCZ LAJOS (szerk.) (2000): *Európai Unió és a magyar közpolitika*. Budapest, BKÁE.
- MÁRKUS ESZTER (szerk.) (2002): *Civil szervezetek jogi környezete Magyarországon*. Budapest, NOSZA Projekt.
- MÁRKUS ESZTER (2006): *A NOSZA-projekt*. In: Fülöp Sándor: *Egyesületek bírósági nyilvántartásba vételi gyakorlata*. Budapest, EMLA, 3-4. p.
- MÁRKUS MÁRIA (1992): *A szükségletek politizálódása, szükségletek, társadalmi mozgalmak és civil társadalom*. Szociológiai Szemle, 1992. 3. sz. 43-54. p.
- MÉSZÁROS ISTVÁN – NÉMETH ANDRÁS – PUKÁNSZKY BÉLA (2003): *Neveléstörténet (Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe)*. Budapest, Osiris Kiadó.
- MEZEY BARNA (szerk.) (2000): *A magyar jogtörténet forrásai*. Budapest, Osiris Kiadó.
- NAGY MÁRIA (2001): *Tanárok a világban és az osztályterekben*. In: Báthory Zoltán – Falus Iván (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*. Budapest, Osiris Kiadó, 235-250. p.
- NEMES ANDRÁS (1994): *Az alapítványi jog változásai*. Jogtudományi Közlöny, 1994. 3. sz. 135-140. p.
- ORSZÁGGYŰLÉS (1900): *Corpus Iuris Hungarici, Millenniumi kiadás*. Budapest, (s. n.)
- Országos Bírósági Hivatal (2017-2019): *A civil szervezetek adatai*. Adatközlés. Budapest, 2017-2019.
- ÖNKÉNTESÉK ÉVE MAGYARORSZÁGI NEMZETI BIZOTTSÁG (2001): *Az állam és a civil szektor munkacsoport ajánlásai*. Budapest, Önkéntesek éve Magyarországi Nemzeti Bizottság.
- PELENCZEI SZILVIA (szerk.) (2003): *Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Civil Almanach*. Nyíregyháza, Első Nyírségi Fejlesztési Társaság.

- POLÓNYI ISTVÁN (2001): *Oktatás és gazdaság*. In Báthory Zoltán – Falus Iván (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*. Budapest, Osiris Kiadó, 126-152. p.
- POLÓNYI ISTVÁN (2002): *A közoktatás gazdaságtana*. Budapest, Osiris Kiadó.
- REITZER BÉLA (1934): Kodifikálatlan kódex. *Jogtudományi Közlöny* 1934/14, 77-78. p.
- RIBARITSNÉ GYÖRI ENIKŐ (2016): A civil szervezetek nyilvántartási kérdéseiről – jogalkotói szemmel. *Fontes Iuris* 2016/3, 8-14. p.
- SALAMON, LESTER M. – SOKOLOWSKI, S. WOJCIECH – LIST, REGINA (2003): *Global Civil Society An Overview*. Center for Civil Society Studies – Institute for Policy Studies. Baltimore, The Johns Hopkins University.
- SCHILLER, FRIEDRICH (1960): *Levelek az ember esztétikai neveléséről*. In: *Schiller válogatott esztétikai írásai*, Budapest, Magyar Helikon.
- SIMON GYULA (1979): *A polgári iskola és a polgári iskolai tanárképzés története*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- SIPOS LÁSZLÓ (1999): *Jogharmonizáció az uniós joganyaggal*. (In: *Európa és a magyar közigazgatás*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest. 167-176. oldal; valamint *Ügyészek Lapja*, 1999/4. 37-48. oldal)
- SIPOS LÁSZLÓ (2002): *Egy barokk kastély az Észak-Nyírségben*. (Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle 2002/4., 429-432. p.)
- SIPOS LÁSZLÓ (2004): *Fejezetek a gyámság és a gyámügy jogtörténetéről*. Debreceni Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar, Nyíregyháza.
- SIPOS LÁSZLÓ *civil szférával kapcsolatos publikációit lásd a következő részben!*
- SÓLYOM LÁSZLÓ (2001): *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon*. Budapest, Osiris Kiadó.
- SOMOGYI JÓZSEF (1942): *Hazánk közoktatásügye a II. világháborúig*. Budapest, (s.n.)
- SZABÓ LAJOS – GYERGYÁK FERENC – DARÁK PÉTER (2005): *A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályai – Kommentár a jogalkalmazóknak az új törvényhez*. Budapest, Unió Lap- és Könyvkiadó.
- SZABÓ MÁTÉ (1985): *Zöldek, alternatívok, környezetvédők*. Budapest, Gondolat Könyvkiadó.
- SZABÓ MÁTÉ (2000): *Globális civil társadalom?* Budapest, Villányi úti könyvek.
- SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI BÍRÓSÁG (1999): *A közhasznúsági nyilvántartásba vétel kellékei*. Nyíregyháza, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság.

- SZÁSZY-SCHWARTZ GUSZTÁV (1900): *A római jog története*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata.
- SZILBEREKY JENŐ (szerk.) (1980): *Polgári eljárásjog I-II*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- SZLADITS KÁROLY (1928): *A magánjogi törvény javaslata*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata.
- SZOCIÁLIS ÉS MUNKAÜGYI MINISZTERIUM (2006): *A kormányzati civil kapcsolatok fejlesztésének irányelvei. 2006. október 19.* Budapest, SZMM.
- TÉRFFY GYULA - TÉRFFY BÉLA (szerk.) (1941): *Igazságügyi Zsebtörvénytár*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata.
- THOMA LÁSZLÓ (2001): *Társadalmi párbeszéd 2000*. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány.
- TOLNAI VILÁGLEKSIKONA SZERKESZTŐSÉGE (1926): *Tolnai új világlekxiKona I-XVIII*. Budapest, Tolnai Nyomdai Műintézet és Kiadóvállalat Rt.
- TRENCSENYI LÁSZLÓ (1988): *Pedagógusszerepek az általános iskolában*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- VÁRADI LÁSZLÓ – VÁRNAGY PÉTER (2001): *Kultúra és képzés jogi szabályozása, különös tekintettel a felnőttek oktatására-képzésére*. Pécs, PTE. TTK. FEEFI.
- VERBŐCZI ISTVÁN (1894): *Tripartitum – Hármaskönyv (Tripartitum Opus Iuris Consuetudinarii Inclytii Regni Hungariae)*. Budapest, Franklin Társulat.
- WIKIPÉDIA (2019): *Oktatás és más címszavak*
- WORLD BANK (2000): *World Bank's Handbook on Good Practices for Laws Relating to Non-Governmental Organizations*. Washington D. C., ICNL.
- ZLINSZKY JÁNOS (1996): *Állam és jog az ősi Rómában*. Budapest, Akadémiai Könyvkiadó.

A szerző civil szférával kapcsolatos publikációi²⁰²

Könyvek

- *A civil szféra szabolcs-szatmár-bereg megyében.* Szabolcs Szatmár-Bereg Megyei Tudományos Közalapítvány füzetek 12. Nyíregyháza, 1999. 60 p.
- *A non-profit szervezetek joga.* Lektorált szakkönyv. Möbius, 2001. (Majd több kiadásban.) 120 p.
- *A civil (nonprofit) szervezetek jogi szabályozása.* Távoktatási tankönyv. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet Képzési Központja, 2002. 77 p.
- *Jogszabálygyűjtemény a civil szervezetek joga tantárgyhoz.* Oktatási segédlet. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet Képzési Központja, 2002. 160 p.
- *A társadalmi szervezetek joga.* Lektorált kari jegyzet. Debreceni Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar, 2006. 154 p.
- *Az alapítványok joga.* Lektorált kari jegyzet. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2008. 176 p.
- *Titkot rejtő műemlékek - Műemlékvédelmi és művészet-történeti tanulmányok 1999-2011. (Benne több tanulmány foglalkozik a város- és műemlékvédő egyesületekkel.)* Örökségünk Könyvkiadó, 2011. ISBN 978-963-9694-33-0, 188 p.
- *Alapítványok az iskolákban.* MPKKI, 2011. ISBN 978-963-9277-14-4, 232 p. (CD-n is megjelent!)
- *Titkot rejtő városok - Műemlékvédelmi-, művészet- és kultúr-történeti írások 1999-2012. (Benne több írás foglalkozik a város- és műemlékvédő egyesületekkel.)* Örökségünk Könyvkiadó, 2013. ISBN 978-963-9694-36-6. 220 p.
- *A közhasznú szervezetek joga.* Lektorált kari jegyzet (angol és német nyelvű absztrakttal) Debreceni Egyetemi Kiadó / Debrecen University Press, 2013. ISBN 978 963 318 393 9. 164 p.
- *Az egyesületek joga.* Lektorált kari jegyzet (angol és német nyelvű absztrakttal) Debreceni Egyetemi Kiadó / Debrecen University Press, 2015. ISBN 978 963 534 6. 253 p.

---

²⁰² A szerző teljes – és folyamatosan frissített – publikációs listája a www.siposlaszlo.hu / Publikációk oldalon érhető el.

- *Helyszíni szemle - Tanulmányok a társadalom-tudományok köréből.* (angol nyelvű fejezettel és absztrakttal) Örökségünk Könyvkiadó, 2016. ISBN 978 963 9694 78 1. 244 p. (Második kiadásban is! Ott 242 p.)
- *Mi lett veled közalapítvány? - Tanulmányok a köz-alapítvány intézményéről.* Lektorált kari jegyzet (angol és német nyelvű absztrakttal) Debreceni Egyetemi Kiadó / Debrecen University Press, 2016. ISBN 978 963 318 579 7. 147 p.
- *Adalékok a civil szervezetek legújabb szabályozásához.* Lektorált kari jegyzet (angol és német nyelvű absztrakttal) Debreceni Egyetemi Kiadó / Debrecen University Press, 2017. ISBN 978-963-318-634-3. 213 p.
- *Oktatás, iskola, alapítvány.* Lektorált jogi szakkönyv. Örökségünk Könyvkiadó, 2020. ISBN 978-615-5788-45-1. 126 p.

Könyvrészletek

- *Tanácsok civil szervezeteknek, avagy mire figyeljünk a bejegyeztetés kapcsán.* Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Civil ALMANACH 2001. 13-14. p.
- *Tanácsok civil szervezeteknek, avagy mire figyel-jünk a bejegyeztetés kapcsán.* Civil Almanach 2003. 13-14. p.
- *Az álmok és a valóság, avagy az iskolai alapítványok céljai és tényleges tevékenységük.* Professori Salutem - Tanulmányok a 70 éves Kozma Tamás tiszteletére. Debrecen 2009, ISBN 978-963-473-273-0, 191-204. p.
- *Tendenciák az oktatásban működő civil szervezetek szabályozásában.* (Angol nyelvű absztrakt: Trends in the regulation of non-governmental organisations operating in education) In: KozmaPolisz 80. - Tanulmányok Kozma Tamás 80. születésnapjára (Szerk.: Pusztai Gabriella-Engler Ágnes-Kocsis Zsófia) Debreceni Egyetemi Kiadó / Debrecen University Press, 2019. 171-184. p., 294-295. p. ISBN 978-963-218-811-8 (Printed) ISBN 978-963-318-812-5 (Online)

Tanulmányok, szakcikkek, oktatási segédanyagok

- *A közalapítványokról és jogi szabályozásának problémáiról.* Ügyészek Lapja, 1996/4. 9-20. p.
- *Újra az alapítványi jogról.* Ügyészek Lapja, 1996/5. 86-87. p.
- *Az iskolai alapítványokról - ügyészi szemmel.* Köznevelés, 1999/9. 7. p.
- *Kulturális alapítványok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.* Egyesületi Élet, 1999/2. 2-3. p.
- *Kulturális alapítványok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.* Falu Város Régió, 1999/4. 17-18. p.
- *A civil szféra és a műemlékvédelem - ügyészi szemmel.* (angol, német és francia nyelvű rezümével) Műemlékvédelem, 1999/3. 149-154. p.
- *Kulturális egyesületek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.* Egyesületi Élet, 1999/4. 3-4. p.
- *Alapítványok a gyermek- és ifjúságvédelemben.* Család Gyermek Ifjúság, 1999/6. 22-23. p.
- *Alapítványok és egyesületek.* Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 2000/1. 53-64. p.
- *Alapítványok az iskolában.* Új Pedagógiai Szemle, 2000/2. 92-95. p.
- *Kulturális egyesületek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.* (angol nyelvű rezümével) Falu Város Régió, 2000/2. 27-28. p.
- *A közhasznú szervezetek átalakulási problémáiról.* Egyesületi Élet, 2000/1. 2.-4. p.
- *A műemlékvédelem, a civil szféra és az ügyészség.* Ügyészek Lapja, 2000/3. 25-29. p.
- *A civil szervezetek felelősségi kérdéseiről.* Egyesületi Élet, 2000/3. 3. p.
- *Az állatvédelem és a civil szféra Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.* Ö.K.O., 2000/3-4. 97-100 p.
- *Az állatvédelem, a civil szféra és az ügyészség.* Ügyészek Lapja, 2002/2. 23-28. p.
- *Tanácsok alakuló falu- és városvédő egyesületek-nek, avagy mire figyeljünk a bejegyeztetés kapcsán.* Értékmentő, 2002/6. 9. p.
- *A civil szféra és az épített környezet védelme.* (Egy szlovákiai környezet- és műemlékvédelemmel kapcsolatos konferencián és a falu és városvédők országos találkozásán elhangzott előadás anyaga.) Értékmentő, 2002/6. 10-11. p.
- *Észrevételek a Szociális és Munkaügyi Minisztérium - a kormányzati civil kapcsolatok fejlesztéséről szóló – irányelveire, 2006.* www.osszefogas.nonprofit.hu, www.civil.info.hu, stb.

- *Tudományos alapítványok és egyesületek szabolcs-szatmár-bereg megyében.* Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 2008/4. 537-544. p.
- *Volt egyszer egy közalapítvány.* Ügyészek Lapja, 2008/4. 33-44. p.
- *Pedagógiai programok az iskolai alapítványok céljaiban és tevékenységében.* Educatio, 2008/4. 443-449. p.
- *Iskolai alapítványok szabolcs-szatmár-bereg megyében.* Pedagógiai Műhely, 2009/1. 58-62. p.
- *A nyíregyházi környezetvédelmi ankétról.* Ügyészek Lapja, 2009/3-4. 35-38. p.
- *A civil szervezetek működésének törvényességi tapasztalatai. (A 2010. március 17. napján, Nyíregyházán megtartott regionális konferencián elhangzott előadás írásos változata.)* Civil Hírnök, 2010/5. 37-42. p.
- *A civil szervezetek működésének törvényességi tapasztalatai – ii. Rész. (A 2010. március 17. napján, Nyíregyházán megtartott regionális konferencián elhangzott előadás írásos változata.)* Civil Hírnök, 2010/6. 32-35. p.
- *Alapítványok és alapítóik.* Új Pedagógiai Szemle, 2010/10-11-12. 3-17. p.
- *Adalékok a civil szféra új szabályozásához.* Oktatási segédanyag. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2012. 23 pp.
- *Az egyesületek Ptk-beli új szabályai.* Oktatási segédanyag. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2012. 4 pp.
- *A civil szervezetek törvényességi ellenőrzéséről. (A 2012. február 17-én, Nyíregyházán, a Városháza Krúdy termében megtartott területi jogi, pénzügyi konferencián elhangzott előadás írásbeli változata.)* Civil Hírnök, 2012/4. és Titkot rejtő városok, 2013.
- *A civil szféra (a jogi alapok).* Digitális oktatási segédanyag a SOWOSEC-mesterszakos hallgatók számára. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2015. 19 dia.
- *Új határkő a civil szférában: 2016. 03. 15.* Digitális oktatási segédanyag. Debreceni Egyetem – Fortis Alapítvány, 2015. Közzétéve az alapítvány honlapján (www.fortisalapitvany.hu) is. 46 dia.
- *A civil szféra (a jogi alapok).* Digitális oktatási segédanyag a SOWOSEC-mesterszakos hallgatók számára. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2016. 23 dia.
- *A civil szervezetek aktuális törvényességi kérdései.* A X. Nyíregyházi Jogi és Pénzügyi konferencián 2016. február 22-én elhangzott előadás prezentációja (egyben oktatási segédanyag, melyet az ott képviselt több mint száz civil szervezet elektronikus úton kapott meg) Első Nyírségi Fejlesztési Társaság, Nyíregyháza, 2016. 29 dia.

- *A civil szféra jogi szabályozásának legújabb változásai.* Digitális oktatási segédanyag a SOWOSEC-mesterszakos hallgatók számára. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2017. 21 dia.
- *A civil szféra a gyermekvédelemben (a jogi alapok)* Digitális oktatási segédanyag. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2017. 29 dia.
- *A nonprofit szervezetek joga.* Digitális oktatási segédanyag a SOWOSEC-mesterszakos hallgatók számára. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2017. 38 dia.
- *Az egészségügy határtudományai iii. (1-2)* Digitális oktatási segédanyag az egészségügyi tanár mesterszak számára. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2017. 92 dia.
- *A nonprofit szervezetek joga (1-2)* Digitális oktatási segédanyag az egészségügyi szakok számára. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2018. 29 dia.
- *A keresetlevél visszautasítása hiánypótlási felhívás kiadásának mellőzésével...* Legfőbb Ügyészség, Intranet 2018. 38 dia.
- *A nonprofit szervezetek joga.* Digitális oktatási segédanyag a SOWOSEC-mesterszakos hallgatók számára. Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, 2022. 38 dia.

További információk

- www.siposlaszlo.hu